

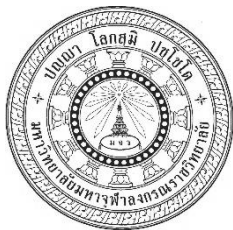
การส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านสาธารณสงเคราะห์ของ
อำเภอแก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ

**THE ENCOURAGEMENT OF SANGHA AFFAIRS MANAGEMENT IN
PUBLIC WELFARE OF KAENGKHRO DISTRICT CHAIYAPHUM
PROVINCE**

พระมหาวรเมธ เตชธมฺโม (ดีสุรกุล)

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๑

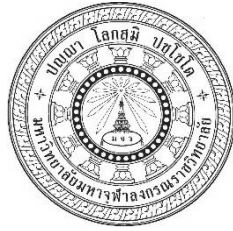
การส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านสาธารณสงเคราะห์ของ
อำเภอแก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ

พระมหาวรเมธ เตชธมโม (ดีสุรกุล)

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๑

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

**The Encouragement of Sangha Affairs Management in
public welfare of Kaengkhro District
Chaiyaphum Province**

Phramaha Worameth Tejadhammo (Deesurakul)

A Research Paper Submitted in Partial Fulfillment of
the Requirements for the Degree of
Master of Arts
(Buddhist Management)

Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
C.E.2018

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้นับสารนิพนธ์
เรื่อง “การส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านสาธารณสงเคราะห์ของอำเภอแก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ”
เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

(พระมหาสมบุรณ์ วุฑฒิกโร, ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบสารนิพนธ์

(พระอุดมสิทธินายก, ผศ.ดร.)

ประธานกรรมการ

(ผศ.ดร.บุษกร วัฒนบุตร)

กรรมการ

(พระปลัดระพิน พุทธิสารโ, ผศ.ดร.)

กรรมการ

(พระมหาสุนันท์ สุนนโท, ดร.)

กรรมการ

คณะกรรมการควบคุมสารนิพนธ์

พระปลัดระพิน พุทธิสารโ, ผศ.ดร.

ประธานกรรมการ

พระมหาสุนันท์ สุนนโท, ดร.

กรรมการ

ชื่อผู้วิจัย

(พระมหาวรเมธ เตชธมโม)

ชื่อสารนิพนธ์	: การส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านสาธารณสงเคราะห์ของ อำเภอแก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ
ชื่อผู้วิจัย	: พระมหาวรเมธ เตชธมโม (ดีสุรกุล)
ปริญญา	: พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (การจัดการเชิงพุทธ)
คณะกรรมการควบคุมสารนิพนธ์	: พระปลัดระพิน พุทธิสารโร, ผศ.,ดร., พธ.บ. (การสอนสังคมศึกษา), ศศ.ม. (ประวัติศาสตร์เอเชีย), พธ.ด. (พระพุทธศาสนา) : พระมหาสุนันท์ สุนนโท ดร., พธ.บ. (การจัดการเชิงพุทธ), พธ.ม. (การจัดการเชิงพุทธ), พธ.ด. (การจัดการเชิงพุทธ)
วันสำเร็จการศึกษา	: ๗ มีนาคม ๒๕๖๒

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์ คือ ๑. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไป ในการส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ อำเภอแก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ ๒. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านสาธารณสงเคราะห์ ของอำเภอแก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ ๓. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านสาธารณสงเคราะห์ของอำเภอแก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ

ระเบียบวิธีวิจัยเป็นแบบผสมวิธี ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ เป็นการสำรวจด้วยแบบสอบถามซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ ๐.๘๑๙ กลุ่มตัวอย่าง คือ พระสงฆ์ในอำเภอแก่งคร้อ จำนวน ๒๑๒ รูป วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ สถิติที่ใช้คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที และการทดสอบค่าเอฟ ด้วยวิธีวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และงานวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน ๑๐ รูป/คน โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา สรุปเป็นความเรียง

ผลการวิจัยพบว่า

๑. พระสงฆ์ในพื้นที่อำเภอแก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ มีความคิดเห็นต่อระดับการส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านสาธารณสงเคราะห์ ของอำเภอแก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.92, S.D.=0.397$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน คือ ด้านการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น ($\bar{X}=3.94, S.D.=0.656$) ด้านการพัฒนาจิตใจประชาชน ($\bar{X}=3.93, S.D.=0.487$) การส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม ($\bar{X}=3.90, S.D.=0.513$)

๒. เปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านสาธารณสงเคราะห์ ของอำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า พระสงฆ์ที่มีพรรษา วุฒิการศึกษาเปรียญธรรม วุฒิการศึกษานักธรรม ที่ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านสาธารณสงเคราะห์ ของอำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธข้อสมมติฐานที่ได้ตั้งไว้ ส่วนพระสงฆ์ที่มีอายุ วุฒิการศึกษาสามัญ และตำแหน่งทางคณะสงฆ์ที่ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านสาธารณสงเคราะห์ ของอำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ดังนั้น จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย

๓. ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะในการส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านสาธารณสงเคราะห์ ของอำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ พบว่า ๑. ด้านพัฒนาจิตใจประชาชน ขาดการจัดนิทรรศการหรือพิพิธภัณฑ์ธรรมสังเวชภายในวัด ๒. ด้านพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น คณะสงฆ์ไม่มีบทบาทในการสนับสนุนประชาชนให้ดำรงชีวิตตามวิถีเกษตรพอเพียง ๓. ด้านการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม ยังขาดบุคลากรที่มีความรู้เฉพาะด้านในการประยุกต์ศิลปวัฒนธรรมประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น ดังนั้น ข้อเสนอแนะคือ คณะสงฆ์สนับสนุนให้ทุกวัดจัดสร้างพิพิธภัณฑ์ธรรมสังเวช ตระหนักถึงความสำคัญของการจัดกิจกรรมส่งเสริมสนับสนุนให้เด็กและเยาวชนเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา มีการจัดโครงการต่างๆ ที่เป็นการช่วยเหลือผู้ยากจน ด้อยโอกาส มีการจัดตั้งกองทุนไถ่ชีวิตโค-กระบือเพื่อสนับสนุนวิถีเกษตรพอเพียง พัฒนาบุคลากรให้เป็นแกนนำด้านจิตอาสา สนับสนุนการทอดผ้าป่าขยะรีไซเคิล ฟันฟุภูมิปัญญาท้องถิ่นที่กำลังจะสูญหาย สร้างเครือข่ายการสืบสานประเพณีท้องถิ่นโดยคนรุ่นใหม่ คณะสงฆ์ต้องส่งเสริมให้ประชาชนทำวัตร-สวดมนต์ในครัวเรือนเป็นประจำทุกวัน สนับสนุนการฟันฟุภูมิปัญญาท้องถิ่นที่กำลังจะสูญหายพร้อมทั้งสร้างเครือข่ายการสืบสานประเพณีท้องถิ่นโดยคนรุ่นใหม่ การส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านสาธารณสงเคราะห์ ของอำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ จึงจะประสบผลสำเร็จ

Research Paper Title : The Encouragement of Sangha Affairs Management in public welfare of Kaengkhro District Chaiyaphum Province

Researcher : Phramaha Worameth Tejadhammo (Deesurakul)

Degree : Master of Arts (Buddhist Management)

Research Paper Supervisory Committee:

: Phrapalad Raphin Buddhissāro, Asst. Prof. Ph. D.

B.A. (Socail Teaching), M.A. (Asain Hostory), Ph.D.
(Buddhist Studies).

: Phramaha Sunan Sunando, Ph. D., B.A. (Buddhist
Managemament), M.A. (Buddhist Managemament), Ph.D.
(Buddhist managemament).

Date of Graduation : Maerh 7, 2019

Abstract

Objectives of this research were: 1. to study general conditions in promoting the Sangha administration in the Public welfare section of the Sangha at Kaeng Khro District, Chaiyaphum Province, 2. to compare the opinions of the monks on the promotion of the Sangha administration in the public welfare section of the Sangha at Kaeng Khro District and 3. to study the problems, obstacles and suggestions for promoting the Sangha administration in Public welfare administration section of the Sangha Kaeng Khro District Chaiyaphum Province

Methodology was the mixed methods: The quantitative research by survey method was conducted to collect data by questionnaires with the whole confidence value of 0.819. from the samples of 212 monks in Kaeng Khro District. The data were analyzed by descriptive statistics; frequency, percentage, mean, standard deviation. t-test and testing the F value With one-way analysis of variance, ANOVA. and the qualitative research collected data from 10 key informants with in-depth interviewing and analyzed data by descriptive interpretation.

Findings were as follows:

1. Monks in Kaeng Khro District Chaiyaphum Province had opinions on the level of Sangha administration in the public welfare second of the Sangha District, Kaeng Khro District Chaiyaphum Province at a high level ($\bar{X}$ = 3.92, SD = 0.397). Each aspect was also at a high level namely; community and local development ($\bar{X}$ = 3.94, SD = 0.696). People's minds ($\bar{X}$ = 3.93, SD = 0.487) Arts and culture promotion ($\bar{X}$ = 3.90, SD = 0.513)

2. Compare the opinions of the monks towards the promotion of the administration of the Sangha in the public welfare of the Sangha District, Kaeng Khro District Chaiyaphum Province classified by personal factors, it was found that monks who had more Buddhist Lent, educational qualification, Dharma and Pali educational levels did not have different opinions towards the Sangha administration in the public welfare section of the Sangha at Kaeng Khro District, Chaiyaphum Province with statistical significant level of 0.05, denying the set hypothesis. As for the monks with different age, general education, and positions had different opinions towards the Sangha administration in the public welfare section of the Sangha at Kaeng Khro District, Chaiyaphum province, accepting the set hypothesis.

3. Problems, obstacles and suggestions for promoting the Sangha administration in public welfare section of the Sangha at Kaeng Khro District Chaiyaphum Province were found that 1. The development of the public mind is still lacking the exhibition or Dhammasangwet museum within monasteries, 2. Community and local development, the Sangha has no role in supporting people to live according to the way of sufficient agriculture. 3. Promoting arts and culture. there is still lacking of personnel with specific knowledge in the application of arts, culture, traditions and local wisdom. Recommendation is that the Sangha encourages all monasteries to construct the Thammasangwet Museum. Recognizing the importance of organizing activities to encourage children and youth to participate in religious activities There are various projects that help the underprivileged poor, to set up a ransom for the cattle-buffalo to support the sufficiency agriculture. Develop personnel to be a volunteer leader and support the recycling of garbage. The monks should be active in restoring local wisdom that was about

to be lost. Create networks to carry on local traditions by new generations. The Sangha should coordinate with government agencies or various organizations to recruit funds to support the conservation of traditional arts and culture. And the clergy must encourage people to practice daily chanting in the household. To set up a model for volunteer spirit, bringing people into construction of public utilities in the community. Promote the restoration of local wisdom that is about to be lost, as well as creating a network of local heritage traditions by new generations. By these ways, Promotion of the Sangha administration in public welfare section of the Sangha at KaengKhro District Chaiyaphum Province will be successful effectively.

กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ด้วยความเมตตาจากคณาจารย์และผู้เกี่ยวข้องทุกท่าน ขอนุโมทนาขอบคุณ รศ.ดร. สุรพล สุยะพรหม รองอธิการบดีฝ่ายกิจการทั่วไป ผู้อำนวยการหลักสูตรภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ ที่ได้ทำการเปิดหลักสูตรนี้ขึ้นมาและความเมตตาจากคณะกรรมการคณาสารนิพนธ์ ได้แก่ พระปลัดระพีณ พุทธิสารโร, ผศ.ดร. พระมหาสุรนนท์ สุนนโท, ดร. ได้อนุเคราะห์ให้คำปรึกษาแนะนำช่วยเหลือในการปรับปรุงแก้ไขสารนิพนธ์จนสำเร็จได้ด้วยดีตลอดมา

ขอกราบขอบพระคุณประธานการสอบป้องกันสารนิพนธ์ ขอเจริญพรขอบคุณกรรมการสอบป้องกันสารนิพนธ์ ที่ได้ให้คำแนะนำในการทำสารนิพนธ์ให้สมบูรณ์ลุล่วงไปด้วยดี

ขอขอบคุณคณาจารย์ในภาควิชาที่ได้ให้ความเมตตาชี้แนะแนวทางในการศึกษาตลอดถึงการทำสารนิพนธ์ครั้งนี้ให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี และขอบคุณเพื่อนนิสิตทุกรูปที่เมตตาให้ความช่วยเหลือในด้านการเรียน พร้อมทั้งคำแนะนำเพิ่มเติมที่เป็นประโยชน์ตลอดถึงให้กำลังใจในการทำสารนิพนธ์ครั้งนี้

ขอกราบขอบพระคุณพระครูสุตชัยคุณ. (วุฒินันท์ สจจวโร) รองเจ้าอาวาสวัดชัยสามหมอ พระอารามหลวง เจ้าคณะอำเภอแก่งคร้อ ที่มีความเมตตาอนุญาตให้ทำวิจัยในพื้นที่ควบคุมดูแลของท่าน

ขอกราบขอบพระคุณพระเทพมงคลเมธี เจ้าอาวาสวัดชัยสามหมอ พระอารามหลวง ที่ปรึกษาเจ้าคณะจังหวัดชัยภูมิ โยมพ่อหนูกุล-แม่ทองใส ดีสุรกุล และโยมแม่ทองดี เพียนอก พร้อมด้วย อุบาสก อุบาสิกา วัดชัยสามหมอ พระอารามหลวงที่ได้เมตตาช่วยเหลือเรื่องปัจจัยทุนทรัพย์ในการศึกษาครั้งนี้

อานิสงส์ใดที่จักพึงบังเกิดจากการทำวิจัยนี้ ผู้วิจัยขอน้อมบูชาคุณพระรัตนตรัย คุณบิดา คุณมารดาครูครูปาอาจารย์ ผู้มีอุปการคุณทุกท่านที่มีส่วนช่วยเหลือในการทำสารนิพนธ์ในครั้งนี้ ขอขอบพระคุณท่านผู้ประสานงานข้อมูลการทำสารนิพนธ์และผู้ใกล้ชิดที่ให้กำลังใจและสนับสนุนในทุกๆเรื่องจนทำให้ผู้จัดทำสารนิพนธ์ได้รับประโยชน์ตลอดจนถึงผู้อุปการคุณทุกท่านทุกคน

พระมหาวรเมธ เดชธมโม (ดีสุรกุล)

๑ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๒

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	(ก-ข)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	(ค-จ)
กิตติกรรมประกาศ	(ฉ)
สารบัญ	(ช-ฌ)
สารบัญตาราง	(ญ-ฎ)
สารบัญแผนภาพ	(ฐ)
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	(ฑ)
บทที่ ๑ บทนำ	
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ คำถามการวิจัย	๓
๑.๓ วัตถุประสงค์การวิจัย	๔
๑.๔ ขอบเขตการวิจัย	๔
๑.๕ สมมติฐานการวิจัย	๕
๑.๖ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	๖
๑.๗ ประโยชน์ที่รับจากการวิจัย	๖
บทที่ ๒ แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๗
๒.๑ แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหาร	๗
๒.๒ แนวคิด เกี่ยวกับส่งเสริมกิจการคณะสงฆ์	๑๖
๒.๓ แนวคิด เกี่ยวกับงานสาธารณสงเคราะห์	๒๑
๒.๔ บริบทพื้นที่การทำวิจัย	๔๙
๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๔๙
๒.๖ กรอบแนวคิดการวิจัย	๕๖
บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย	
๓.๑ รูปแบบการวิจัย	๕๗
๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	๕๗
๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	๕๙
๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล	๖๓
๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	๖๓

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
บทที่ ๔ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	
๔.๑ ข้อมูลสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นการส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านสาธารณสงเคราะห์ของอำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ	๖๖
๔.๒ ระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านสาธารณสงเคราะห์ของอำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ	๖๘
๔.๓ ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อ การส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านสาธารณสงเคราะห์ ของอำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิโดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล	๗๒
๔.๔ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ ต่อการส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านสาธารณสงเคราะห์ ของอำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ	๘๘
๔.๕ ผลการสัมภาษณ์จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	๙๑
๔.๖ สรุปองค์ความรู้จากการวิจัย	๙๔
บทที่ ๕ สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	๙๖
๕.๑ สรุปผลการวิจัย	๙๖
๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย	๙๘
๕.๓ ข้อเสนอแนะ	๑๐๒
๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะทั่วไป	๑๐๒
๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป	๑๐๔
บรรณานุกรม	๑๐๕
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก หนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือในการวิจัย	๑๑๒
ภาคผนวก ข ผลการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC)	๑๑๘
ภาคผนวก ค หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรง	๑๒๑
ภาคผนวก ง ผลการหาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Try out)	๑๒๓

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง

หน้า

ภาคผนวก จ หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
ภาคผนวก ฉ แบบสอบถามเพื่อการวิจัย
ภาคผนวก ช แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

๑๒๖
๑๓๗
๑๔๒

ประวัติผู้วิจัย

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
๓.๒	กลุ่มตัวอย่าง	๕๙
๔.๑	จำนวน และคำร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม	๖๗
๔.๒	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้าน สาธารณสงเคราะห์ ของอำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ โดยภาพรวม	๖๙
๔.๓	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมการ บริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านสาธารณสงเคราะห์ ของอำเภอแก้งคร้อ จังหวัด ชัยภูมิ ด้านการพัฒนาจิตใจประชาชน	๗๐
๔.๔	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านสา ธารณสงเคราะห์ ของอำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ ด้านการพัฒนาชุมชนและ ท้องถิ่น	๗๑
๔.๕	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้าน สาธารณสงเคราะห์ ของอำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ ด้านการส่งเสริม ศิลปวัฒนธรรม	๗๒
๔.๖	การเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อ การส่งเสริมการบริหารกิจการ คณะสงฆ์ด้านสาธารณสงเคราะห์ ของอำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิจำแนก ตามปัจจัยส่วนบุคคล ด้านอายุ	๗๔
๔.๗	การเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อ การส่งเสริมการบริหารกิจการ คณะสงฆ์ ด้านสาธารณสงเคราะห์ของอำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิจำแนก ตามปัจจัยส่วนบุคคล ด้านพรรษา	๗๕
๔.๘	ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุดของ พรรษาต่อการส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านสาธารณสงเคราะห์ของ อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ จำแนกตามพรรษา โดยภาพรวม	๗๖
๔.๙	ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุดของ พรรษาต่อการส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านสาธารณสงเคราะห์ของ อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ จำแนกตามพรรษา ด้านการพัฒนาจิตใจ ประชาชน	๗๗
๔.๑๐	การเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อ การส่งเสริมการบริหารกิจการ คณะสงฆ์ ด้านสาธารณสงเคราะห์ของอำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ แตกต่าง กันจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล วุฒิกการศึกษาสามัญ	๗๘

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
๔.๑๑	การเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อ การส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านสาธารณสงเคราะห์ของอำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ด้านวุฒิการศึกษาเปรียญธรรม ๗๙
๔.๑๒	ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุดของ ด้านวุฒิการศึกษาเปรียญธรรม ต่อการส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านสาธารณสงเคราะห์ของอำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ด้านภาพรวม ๘๑
๔.๑๓	ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุดของ ด้านวุฒิการส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านสาธารณสงเคราะห์ของอำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ ด้านพัฒนาจิตใจประชาชน ๘๒
๔.๑๔	ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุดของ ด้านวุฒิการส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านสาธารณสงเคราะห์ของอำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ ด้านการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น ๘๓
๔.๑๕	การเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อ การส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านสาธารณสงเคราะห์ของอำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ด้านวุฒิการศึกษานักธรรม ๘๔
๔.๑๖	ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุดของ ด้านวุฒิการศึกษานักธรรม ต่อการส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านสาธารณสงเคราะห์ของอำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิจำแนก ตามวุฒิการศึกษานักธรรม โดยภาพรวม ๘๕
๔.๑๗	ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุดของ ด้านวุฒิการศึกษานักธรรม ต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านสาธารณสงเคราะห์ของอำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิจำแนกตามวุฒิการศึกษานักธรรม ด้านการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น ๘๖
๔.๑๘	การส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านสาธารณสงเคราะห์ของ อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ตำแหน่งทางคณะสงฆ์ ๗๘

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
๔.๑๙	สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน	๘๘
๔.๒๐	ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค ต่อการส่งเสริมการบริหารกิจการคณะ สงฆ์ด้านสาธารณสงเคราะห์ ของอำเภอแก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ	๙๐
๔.๒๑	ข้อมูลเกี่ยวกับข้อเสนอแนะ ต่อการส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านสาธารณสงเคราะห์ ของอำเภอแก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ	๙๑

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่		หน้า
๒.๑	กรอบแนวคิดในการวิจัย	๕๗
๔.๑	สรุปองค์ความรู้จากการวิจัย	๙๘

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

อักษรย่อในสารนิพนธ์ฉบับนี้ใช้อ้างอิงจากพระไตรปิฎกภาษาบาลี/พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๓๙ ส่วนคัมภีร์อรรถกถาบาลี/ภาษาไทย ใช้ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย/มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

การอ้างอิงพระไตรปิฎก จะระบุ เล่ม/ข้อ/หน้า หลังอักษรย่อชื่อคัมภีร์ เช่น ที.สี. (บาลี) ๙/๒๗๖/๙๗, ที.สี. (ไทย) ๙/๒๗๖/๙๗, หมายถึง ทีฆนิกาย สีลขันธวรรคคปาลิ ภาษาบาลี เล่ม ๙ ข้อ ๒๗๖ หน้า ๙๗ ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๕๐ ทีฆนิกาย สีลขันธวรรค ภาษาไทย เล่ม ๙ ข้อ ๒๗๖ หน้า ๙๗ ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๓๙

ส่วนคัมภีร์อรรถกถา จะระบุชื่อคัมภีร์ ลำดับเล่ม (ถ้ามี)/หน้า เช่น ที.สี.อ. (บาลี) ๑/๒๗๖/๒๔๐ หมายถึง ทีฆนิกาย สุมังคลวิสาลี สีลขันธวรรคอรรถกถา ภาษาบาลี เล่ม ๑ ข้อ ๒๗๖ หน้า ๒๔๐ ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ตามลำดับดังนี้

๑. คำอธิบายคำย่อในภาษาไทย

ก. คำย่อชื่อคัมภีร์พระไตรปิฎก

คำย่อ	พระสุตตันตปิฎก ชื่อคัมภีร์	ภาษา
ที.ม.(ไทย)	= สุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย มหาวรรค	ภาษาไทย
ที.ปา.(ไทย)	= สุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย ปาฎิกวรรค	ภาษาไทย
ส.ส.(ไทย)	= สุตตันตปิฎก สคาถวรรค	ภาษาไทย
อง.จตุกก.(ไทย)	= สุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย จตุกกนิบาต	ภาษาไทย
อง.ทุก.(ไทย)	= สุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย ทุกนิบาต	ภาษาไทย

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

คณะสงฆ์เป็นศูนย์กลางจิตใจของชาวพุทธในทำหน้าที่ในการวางรากฐานความเจริญให้แก่สังคม ส่งเสริมความเป็นปึกแผ่น ความมั่นคงให้แก่สังคม ช่วยลดปัญหาสังคม ส่งเสริมประสิทธิภาพการควบคุม หรือกล่าวได้ว่า คณะสงฆ์เป็นศูนย์กลางของศาสนา และวัฒนธรรม ที่ผู้คนใช้เป็นบรรทัดฐานในการดำเนินชีวิต และเป็นเอกลักษณ์ของสังคมซึ่งจะพบได้จากการแสดงออก ทางศิลปวรรณคดี คติธรรมขนบธรรมเนียม จารีตประเพณี เป็นต้น ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน คณะสงฆ์ยังมีบทบาทเกี่ยวข้องกับความเป็นอยู่ของคนในสังคมแล้วคณะสงฆ์ยังมีบทบาทเป็นผู้นำทางกิจกรรมเป็นผู้นำทางด้านจิตใจของคนในสังคมและมีบทบาทต่อสังคมส่วนรวมในด้านต่างๆ มากมาย เช่น การพัฒนาสังคม การสังคมสงเคราะห์ สงเคราะห์ผู้ตกทุกข์ได้ยาก ผู้ที่ได้รับความลำบากหรือกระทำการช่วยเหลือปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม^๑

งานด้านสาธารณสงเคราะห์เป็นบทบาทหนึ่งของภิกษุสงฆ์โดยเป็น การสงเคราะห์ในระดับบุคคลและสาธารณสงเคราะห์โดยมีพระสงฆ์เป็นผู้นำในการจัดกิจกรรมเพื่อบริจาคช่วยเหลือผู้ประสบทุกข์ได้ยากทั้งนี้เนื่องจากพระสงฆ์เป็นศูนย์กลางเชื่อมประสานระหว่างคนในชุมชน ปัจจัยที่ได้รับบริจาค พระสงฆ์จะนำไปใช้ทำประโยชน์สาธารณกุศลหรือช่วยเหลือบุคคล หรือผู้ขาดแคลนและด้อยโอกาส วัดจึงเป็นส่วนหนึ่งของสังคมหรือเป็นศูนย์กลางของสังคม พระสงฆ์จึงต้องเป็นที่พึ่งของประชาชน เมื่อประชาชนเดือดร้อนในเรื่องใดเรื่องหนึ่งก็เป็นหน้าที่ของวัด ในการจัดการสงเคราะห์ช่วยเหลือ งานสาธารณสงเคราะห์จึงเป็นหน้าที่ของวัดและเจ้าอาวาสจะต้องดำเนินงานและบริหารงานทุกด้านเกี่ยวกับการสงเคราะห์ประชาชนในขอบเขตที่วัดจะสามารถจัดได้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ที่ว่าวัดเป็นของประชาชน เป็นที่ทำบุญบำเพ็ญกุศลของชาวบ้าน พระสงฆ์และสามเณรในวัดอันมีเจ้าอาวาสเป็นหัวหน้าปกครองดูแลรักษาวัดมีหน้าที่ให้ความสะดวกแก่ประชาชนในการบำเพ็ญกุศล

ในอดีตจะเห็นว่าพระสงฆ์ดำรงอยู่ในฐานะเป็นผู้นำของสังคมไทยในหลายๆ ด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านสติปัญญาและการพัฒนา เพราะพระสงฆ์เป็นผู้นำในทางสติปัญญาได้เป็นครูของประชาชนและการพัฒนาในหลาย ๆ ด้าน โดยเฉพาะในชนบทก็มักเกิดจากความริเริ่มของพระสงฆ์หรือมีพระสงฆ์เป็นผู้นำซึ่งมีตัวอย่างให้เห็นได้เป็นจำนวนมาก ยิ่งมองย้อนไปไกลเท่าใด ก็จะยิ่งเห็นความเป็นผู้นำสังคมของพระสงฆ์มากขึ้นเท่านั้น แม้ในปัจจุบันนี้ พระสงฆ์ก็ยังมีบทบาทสำคัญ

^๑ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), การศึกษาเครื่องมือพัฒนาที่ยังต้องพัฒนา, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก, ๒๕๔๑), หน้า ๔๔.

อยู่ไม่น้อยในสังคมชนบท ดังพระพุทธพจน์ที่ว่า ภิกษุทั้งหลายชาวบ้านมีอุปการะแก่เธอบำรุงเธอด้วย ปัจจัย ๔ แม้พวกเธอก็จะมีอุปการะแก่ชาวบ้าน ด้วยการแสดงธรรมอันงามในเบื้องต้น ท่ามกลาง และที่สุดให้แจ่มแจ้งทั้งอรรถ ทั้งพยัญชนะแก่ชาวบ้าน เพราะคุณุหัตถ์และบรรพชิตต่างต้องพึ่งอาศัยกัน และกันด้วยการให้วัตถุและให้ธรรม^๒ ในคำสอนเรื่องทศ ๖ ได้ตรัสถึงหน้าที่ของพระสงฆ์ที่จะพึงมีต่อชาวบ้านไว้ว่า ๑.ห้ามมิให้กระทำความชั่ว ๒.ให้ตั้งอยู่ในความดี ๓.อนุเคราะห์ด้วยน้ำใจอันงาม ๔.ให้ได้ฟังสิ่งที่ยังไม่เคยฟัง ๕.ทำสิ่งที่ฟังแล้วให้แจ่มแจ้ง ๖.บอกทางสวรรค์ให้ พระพุทธพจน์นี้แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างพระสงฆ์กับชาวบ้านหรือสังคมและแสดงให้เห็นถึงหน้าที่ที่พระสงฆ์กับชาวบ้านหรือสังคม นั่นคือชาวบ้านมีหน้าที่ที่จะต้องอุปการะบำรุงพระสงฆ์ในด้านปัจจัยและวัตถุ ส่วนพระสงฆ์ก็มีหน้าที่ที่จะต้องอุปการะชาวบ้านในด้านธรรมะคือคำแนะนำสั่งสอนในด้านศีลธรรม คุณธรรม อันจะเป็นหลักหรือแนวในการพัฒนาชีวิตให้ดียิ่งๆ ขึ้น^๓

จากการที่ประเทศไทยเริ่มรับวัฒนธรรมตะวันตกเข้ามาในช่วง ๑๐๐ ปี ที่ผ่านมา โดยเริ่มจากสังคมเมืองไปสู่สังคมชนบท ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงและความสับสนวุ่นวายของสังคมปัจจุบัน พร้อมทั้งการลดบทบาทของพระสงฆ์ลงทั้งทางด้านการให้การศึกษาแก่เยาวชน และการเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมต่าง ๆ ลงไปเป็นอันมาก^๔ และรัฐบาลได้เริ่มดำเนินการพัฒนาประเทศด้วยการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดยดำเนินการพัฒนาประเทศตามรูปแบบของตะวันตก ส่งผลให้ประเทศมีความก้าวหน้าทันสมัยทางเทคโนโลยีมากขึ้น แต่ในทางตรงกันข้ามความสำคัญของวัดสถานที่พำนักของพระสงฆ์ก็เริ่มลดน้อยลง บทบาทเด่นๆหลายอย่างเช่น การเป็นโรงเรียน การรักษาพยาบาล การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทและตัดสินคดีความเป็นหน้าที่และบทบาทของศาลสถิตยุติธรรม การเก็บรวบรวมรักษาผลงานทางศิลปกรรมแขนงต่างๆ ตกไปเป็นหน้าที่ของพิพิธภัณฑ์สถานและสถานศึกษาในระดับสูง การที่รัฐได้รับเอกราชที่พระสงฆ์และวัดเคยทำอยู่ก่อนไปดำเนินการ แม้จะเป็นผลดีในด้านสร้างความเจริญให้แก่กิจการนั้นๆ แต่ก็เป็นปัจจัยสำคัญที่ได้พรากชาวบ้านออกไปจากวัด แม้แต่สถานบริการของรัฐ เช่น อนามัย และโรงเรียนจะอยู่ในบริเวณวัด แต่พระสงฆ์ก็หาได้มีบทบาทอื่นใดที่ยิ่งไปกว่าการอนุญาตให้หน่วยงานเช่นนั้นมาตั้งอยู่ในบริเวณวัดไม่ ดังนั้นจึงไม่ต้องพูดถึงสถานการณ์การบริหารของรัฐที่ตั้งอยู่นอกบริเวณวัดก็ยิ่งห่างวัดยิ่งขึ้น สภาพดังกล่าวทำให้พระสงฆ์มีความเหินห่างกับประชาชน ศาสนิกกลายความเลื่อมใสในพระสงฆ์ ตลอดจนในสังคมปัจจุบันนี้การช่วยเหลือเกื้อกูล การพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ที่ชาวบ้านได้รับการอบรมจากพระสงฆ์จึงเริ่มลดน้อยลงจนเกือบจะสิ้นสุดลงในปัจจุบัน เพราะสภาพสังคมไม่เอื้อให้พระสงฆ์กับชาวบ้านมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดเหมือนเช่นอดีต วัดกับบ้านจึงมีช่องว่างต่อกัน เป็นเหตุให้คุณค่าแท้ที่เต็มไปด้วยความงดงามทางศีลธรรม และจริยธรรมของวัดได้กลีบกลายเป็นเพียงที่พึ่งทางพิธีกรรม ประเด็นที่สำคัญอันเป็นสิ่งที่พระสงฆ์พึงตระหนักว่า บัดนี้พระสงฆ์กำลังย่อหย่อนต่อหน้าที่ฐานะผู้นำทางจิตวิญญาณ

^๒ ส.ส. (ไทย) ๑๕/๓๕/๑๕๙.

^๓ สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก, **พุทธธรรมกับการพัฒนา**, (กรุงเทพมหานคร: หจก.โรงพิมพ์อักษรไทย, ๒๕๕๔), หน้า ๕๕.

^๔ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), **บทบาทของพระสงฆ์ในสังคมปัจจุบัน**, ม.ป.ท., (กรุงเทพมหานคร: สยามสมาคม, ๒๕๔๗), หน้า ๙.

ออกไปจากสังคมมากขึ้นทุกขณะ บางอย่างก็หมดไป บางอย่างก็กำลังจะหมดไปโดยเฉพาะในสังคม วัดมิได้เป็นศูนย์กลางของชุมชน ไม่ใช่สถานศึกษาสำหรับสงเคราะห์อนุเคราะห์ของกุลบุตรอีกต่อไป กระนั้นก็ตามยังมีฐานะอย่างหนึ่งที่พระสงฆ์จะพึงรักษาไว้ได้โดยง่าย ฐานะนี้ก็คือการที่วัดอารามเป็น ศูนย์กลางความสำคัญของวัฒนธรรมการเอื้อเพื่อสงเคราะห์ของชาติ เป็นที่เกิดของกิจกรรมอันเป็น กุศลทั้งหลาย ซึ่งเป็นสมบัติส่วนกลางของชาติและศาสนา ฐานะนี้จะสูงส่งมากควรแก่การเคารพนับถือ อย่างหนึ่ง เพราะเป็นการช่วยให้สมบัติของชาติดำรงอยู่ และมีเครื่องแสดงความเป็นเอกลักษณ์ของ ความเป็นชาติ และหากว่าพระสงฆ์ละเลยหน้าที่นี้แล้วไซ้ พระธรรมก็คงจะกลับไปอยู่ตามธรรมชาติ ตามเดิม ส่วนพระสงฆ์ก็คงเหลือฐานะอยู่อย่างเดียว คือ ความเป็นเจ้าหน้าที่ประกอบพิธีกรรม ไม่มี อะไรดีกว่าศาสนาของมนุษย์โบราณยุคดั้งเดิม^๕

จากสภาพปัญหาดังกล่าวนี้นี้ ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความสำคัญของการส่งเสริมกิจการงานคณะ สงฆ์ด้านสาธารณสงเคราะห์ ซึ่งถือว่าเป็นงานสำคัญอันเป็นหัวใจหลักต่อความมั่นคงต่อสถาบัน พระพุทธศาสนา และมีความเห็นว่าสถาบันสงฆ์ไทยควรมีการส่งเสริมสนับสนุนการทำงานด้าน สาธารณสงเคราะห์ให้เหมาะสมต้งามและมีประสิทธิภาพและสามารถปรากฏผลเป็นรูปธรรมแบบ เข้าถึง เข้าใจ และปฏิบัติได้ทั้งในสภาวะการณ์สังคมไทยทั้งในปัจจุบันและในอนาคต โดยเฉพาะงาน สาธารณสงเคราะห์ ใน ๓ ด้าน คือ ๑) ด้านพัฒนาจิตใจประชาชน ๒) ด้านการพัฒนาชุมชนและ ท้องถิ่น ๓) ด้านการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม อันเป็นเป้าหมายหลักที่สำคัญและครอบคลุมต่องาน สาธารณสงเคราะห์ของอำเภอแก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ เหตุนี้ผู้วิจัยจึงได้มีความประสงค์ที่จะศึกษาทำ วิจัยในเรื่องดังกล่าว เพื่อการส่งเสริมงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ไทยในอนาคตต่อไป

๑.๒ คำถามการวิจัย

๑.๒.๑ การส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านสาธารณสงเคราะห์ของอำเภอ แก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิเป็นอย่างไร

๑.๒.๒ การส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านสาธารณสงเคราะห์ของอำเภอ แก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลมีความแตกต่างกันหรือไม่อย่างไร

๑.๒.๓ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับการส่งเสริมการบริหารกิจการคณะ สงฆ์ ด้านสาธารณสงเคราะห์ของอำเภอแก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ

^๕ เฉลิม จันปฐมพงศ์, ประวัติศาสตร์สังคมไทย, (นนทบุรี: เสถียรไทย, ๒๕๒๐), หน้า ๒๒๖.

๑.๓ วัตถุประสงค์การวิจัย

๑.๓.๑ เพื่อศึกษาสภาพทั่วไป ในการส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านสาธารณสงเคราะห์ของอำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ

๑.๓.๒ เพื่อเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านสาธารณสงเคราะห์ ของอำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

๑.๓.๓ เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านสาธารณสงเคราะห์ของอำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ

๑.๔ ขอบเขตการวิจัย

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

งานวิจัยฉบับนี้มุ่งศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านสาธารณสงเคราะห์ของอำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ ใน ๓ ด้านคือ ๑) ด้านพัฒนาจิตใจประชาชน ๒) ด้านการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น ๓) ด้านการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม^๖

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านตัวแปร

ตัวแปรต้น (Independent Variables) คือ ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ อายุ พรรษา วุฒิทางการศึกษาสามัญ วุฒิการศึกษาทางธรรม วุฒิการศึกษาเปรียญธรรม และตำแหน่งทางคณะสงฆ์

ตัวแปรตาม (Dependent Variables) การส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านสาธารณสงเคราะห์ของอำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ โดยผู้วิจัยแบ่งออกเป็น ๓ ด้าน ได้แก่ ๑) ด้านพัฒนาจิตใจประชาชน ๒) ด้านการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น ๓) ด้านการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านประชากร/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ในการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ “การส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านสาธารณสงเคราะห์ของอำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ” ครั้งนี้เป็นงานวิจัยแบบผสวนวิธี ได้กำหนดขอบข่ายประชากร/กลุ่มตัวอย่าง

๑.๔.๓.๑ ประชากร(Population) ได้แก่ พระสงฆ์ ในอำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ จำนวน ๔๕๐ รูป^๗

๑.๔.๓.๒ กลุ่มตัวอย่าง (Sample) ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างคือ พระสงฆ์ในอำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ จากจำนวนประชากรทั้งหมด ๔๕๐ รูป ได้กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด ๒๑๒ รูป ที่ได้จากการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยการเปิดตารางขนาดกลุ่มตัวอย่างของ Taro yamane

^๖ สายันต์ ไพรชาญจิตร์, โครงการหนังสือโบราณคดีชุมชน ๒๕๕๐, พิมพ์ครั้งที่ ๓, กรุงเทพมหานคร: Archaeopen, ๒๕๕๐), หน้า ๒๕

^๗ สถิติบัญชีพระสังฆาธิการ, สำนักงานเจ้าคณะอำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ, ๒๕๖๑. (อัตสำเนา).

๑.๔.๔ ขอบเขตด้านสถานที่

เขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ

๑.๔.๕ ขอบเขตด้านระยะเวลา

ระยะเวลาในการดำเนินการวิจัยตั้งแต่เดือนมีนาคม พ.ศ.๒๕๖๑ ถึงเดือนธันวาคม พ.ศ. ๒๕๖๑ รวมระยะเวลาในการทำวิจัย ๑๐ เดือน

๑.๕ สมมติฐานการวิจัย

๑.๕.๑ สมมติฐานที่ ๑ กลุ่มตัวอย่างที่มี อายุต่างกัน มีผลต่อความคิดเห็นเกี่ยวกับการส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านสาธารณสงเคราะห์ของอำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิแตกต่างกัน

๑.๕.๒ สมมติฐานที่ ๒ กลุ่มตัวอย่างที่มี อายุพรรษาต่างกัน มีผลต่อความคิดเห็นเกี่ยวกับการส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านสาธารณสงเคราะห์ของอำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิแตกต่างกัน

๑.๕.๓ สมมติฐานที่ ๓ กลุ่มตัวอย่างที่มี วุฒิการศึกษาปริญญาตรี (แผนกสามัญศึกษา) ต่างกัน มีผลต่อความคิดเห็นเกี่ยวกับการส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านสาธารณสงเคราะห์ของอำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ แตกต่างกัน

๑.๕.๔ สมมติฐานที่ ๔ กลุ่มตัวอย่างที่มี วุฒิการศึกษาปริญญาตรี (แผนกบาลี) ต่างกัน มีผลต่อความคิดเห็นเกี่ยวกับการส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านสาธารณสงเคราะห์ของอำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ แตกต่างกัน

๑.๕.๕ สมมติฐานที่ ๕ กลุ่มตัวอย่างที่มี วุฒิการศึกษาปริญญาตรี (แผนกธรรม) ต่างกัน มีผลต่อความคิดเห็นเกี่ยวกับการส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านสาธารณสงเคราะห์ของอำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ แตกต่างกัน

๑.๕.๖ สมมติฐานที่ ๖ กลุ่มตัวอย่างที่มี ตำแหน่งทางคณะสงฆ์ต่างกัน มีผลต่อความคิดเห็นเกี่ยวกับการส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านสาธารณสงเคราะห์ของอำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ แตกต่างกัน

๑.๖ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

เพื่อให้เกิดความเข้าใจของความหมายในการทำวิจัยเรื่อง “การส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านสาธารณสงเคราะห์ของอำเภอแก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ” ผู้วิจัยกำหนดความหมายต่างๆ ของการใช้คำในวิจัยดังนี้

การส่งเสริม หมายถึง การสนับสนุนกิจการคณะสงฆ์โดยเฉพาะด้านสาธารณสงเคราะห์ของอำเภอแก่งคร้อ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่โดดเด่น

การบริหาร หมายถึง การลงมือกระทำหลังจากวางหลักการบริหารแล้ว ในขั้นตอนนี้ต้องใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์เพื่อที่จะนำเอาทรัพยากรที่มีอยู่ทั้ง บุคลากร วัสดุ งบประมาณ มาจัดการตามหลักการที่วางไว้ โดยมีกระบวนการที่ชัดเจนเพื่อทำให้เกิดความสำเร็จเป็นรูปธรรมตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้

กิจการคณะสงฆ์ หมายถึง การบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการ ในสังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย อำเภอแก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ ที่ต้องปฏิบัติตามหน้าที่ทางการปกครองคณะสงฆ์ จำแนกออกเป็น ๖ ด้าน คือ ๑. ด้านการปกครอง ๒. ด้านการศาสนศึกษา ๓. ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ๔. ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ๕. ด้านการสาธารณูปการ ๖. ด้านการสาธารณสงเคราะห์

คณะสงฆ์ หมายถึง พระภิกษุที่กระทำหรือการปฏิบัติศาสนกิจตามพระธรรมวินัย ในที่นี้หมายถึง พระภิกษุที่อยู่ภายใต้การปกครองของคณะสงฆ์ในเขตอำเภอแก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ

การสาธารณสงเคราะห์ หมายถึง การจัดกิจการอันเป็นสาธารณประโยชน์ ที่พระสงฆ์ หรือวัดต่าง ๆ ในปกครองคณะสงฆ์อำเภอแก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ จัดทำอยู่

๑.๗ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย

๑.๖.๑ ได้ทราบสภาพทั่วไป ในการส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านสาธารณสงเคราะห์ของอำเภอแก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ

๑.๖.๒ ได้ทราบผลเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านสาธารณสงเคราะห์ ของอำเภอแก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

๑.๖.๓ ได้ทราบปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านสาธารณสงเคราะห์ของอำเภอแก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ

๑.๖.๔ ผลที่ได้จากการวิจัยจะเป็นข้อมูลสำคัญสำหรับการพัฒนาการส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ไทย

บทที่ ๒

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง “การส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านสาธารณสงเคราะห์ของอำเภอแก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา “การส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านสาธารณสงเคราะห์ของอำเภอแก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ” ภายใต้แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

- ๒.๑ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหาร
- ๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับส่งเสริมกิจการคณะสงฆ์
- ๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับงานสาธารณสงเคราะห์
- ๒.๔ บริบทพื้นที่การทำวิจัย
- ๒.๕ งานวิจัยเกี่ยวข้อง
- ๒.๖ กรอบแนวคิดการวิจัย

๒.๑ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหาร

การบริหารเป็นเครื่องบ่งชี้ให้ทราบถึงความเจริญก้าวหน้าของสังคม ความก้าวหน้าของวิทยาการต่าง ๆ การบริหารเป็นมรรคที่สำคัญจะนำไปสู่ความก้าวหน้าการบริหารเป็นลักษณะการทำงานร่วมกันของกลุ่มบุคคลในองค์กร และการบริหารงานในองค์กรให้ประสิทธิภาพนั้นควรมีแนวคิดอื่นมาเป็นปัจจัยสนับสนุนการทำงาน เพื่อพัฒนา เสริมสร้างความแข็งแกร่งมั่นคงให้กับองค์กร นำไปสู่การบรรลุเป้าหมาย จากศึกษาทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดการส่งเสริมการบริหาร ดังนี้

๒.๑.๑ ความหมายของการบริหาร

การบริหาร (Administration) เป็นเรื่องที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำเนินงานขององค์กร เพราะเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะชี้ให้เห็นความสำเร็จ หรือความล้มเหลว ความมีประสิทธิภาพ หรือความไร้ประสิทธิภาพของหน่วยงาน การบริหารเป็นเครื่องบ่งชี้ให้ทราบถึงความเจริญก้าวหน้าของสังคม ความก้าวหน้าของวิทยาการต่าง ๆ การบริหารเป็นมรรคที่สำคัญจะนำไปสู่ความก้าวหน้าการบริหารเป็นลักษณะการทำงานร่วมกันของกลุ่มบุคคลในองค์กรซึ่งมีการวินิจฉัยสั่งการ นักบริหารจะต้องคำนึงถึงปัจจัยสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ การวินิจฉัยสั่งการเป็นเครื่องแสดงให้ทราบถึงความสามารถของนักบริหาร และความเจริญเติบโตของการบริหารชีวิตประจำวันของมนุษย์ไม่ว่าในครอบครัวหรือองค์กรโดยอ้อมเกี่ยวข้องกับการบริหารอยู่เสมอดังนั้น การบริหารจึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจและจำเป็นต่อการที่จะดำรงชีวิตของมนุษย์ในสังคม

การบริหารเป็นรูปแบบการปกครอง การรักษาดูแล และการดำเนินชีวิตที่อาศัยปัจจัยต่าง ๆ อันได้แก่ คน เงิน วัสดุสิ่งของที่เป็นอุปกรณ์ในการปฏิบัติงาน ส่วนผู้บริหารคือ การที่ทำให้คน

ตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไป มาร่วมกันทำงาน และให้งานสำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ และเนื่องจากผู้บริหารเป็นที่พึ่งมอง เป็นแบบอย่างของผู้ใต้บังคับบัญชา ตลอดจนบุคคลทั่วไป^๑

การบริหารคือส่วนหนึ่ง ของการปกครอง เช่น การบริหารส่วนท้องถิ่น ดำเนินการจัดการบริหารธุรกิจ เป็นต้น^๒ตลอดทั้งแนะนำสั่งสอน อบรม พระภิกษุ สามเณรและคฤหัสถ์ ที่อยู่หรือพำนักอยู่ในวัด ให้ประพฤติอยู่ในพระธรรมวินัย ตามกฎของบ้านเมือง กฎข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่งและการประกาศของมหาเถรสมาคม^๓

การบริหาร คือ การทำงานให้สำเร็จโดยอาศัยผู้อื่น เมื่อว่าตามคำนิยามนี้ การบริหารในพระพุทธศาสนาเริ่มมีขึ้นเป็นรูปธรรมสองเดือนนับจากวันที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้ นั่นคือในวันอาสาฬหบูชา เมื่อพระพุทธเจ้าทรงแสดงพระธรรมเทศนาเป็นครั้งแรกแก่พระปัญจวัคคีย์ ซึ่งทำให้เกิดพระสังฆรัตนะขึ้น เมื่อมีพระสังฆรัตนะเกิดขึ้นในพระพุทธศาสนาอย่างนี้พระพุทธเจ้าก็ต้องบริหารคณะสงฆ์^๔โดยหลักสำคัญของการบริหาร ๕ ลักษณะ คือ

๑. การบริหารเป็นการทำงานกับคนและโดยอาศัยคน หมายความว่า การบริหารเป็นกระบวนการทางสังคม คือ อาศัยกลุ่มคนที่รวมกันทำงานเพื่อบรรลุเป้าหมายขององค์การ ผู้บริหารจะต้องรับผิดชอบให้สำเร็จโดยอาศัยความร่วมมือของบุคคลอื่น มิฉะนั้นจะทำงานไม่สำเร็จสาระสำคัญของการบริหารในข้อนี้แสดงให้เห็นว่า ผู้บริหารที่ประสบความสำเร็จจะต้องมีสิ่งต่างๆเหล่านี้ คือ มีความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่ดี มีความเป็นผู้นำและสามารถทำงานเป็นทีมได้ มีความสามารถในการปรับเปลี่ยนให้เข้ากับสภาพแวดล้อมได้หากมีการเปลี่ยนแปลงในสถานการณ์และมีความสามารถทำให้งานบรรลุเป้าหมายได้

๒. การบริหารทำให้งานบรรลุเป้าหมายขององค์การ เป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ขององค์การต้องอาศัยความร่วมมือกันของคนทุกคนจึงจะทำให้สำเร็จลงได้ เป้าหมายเป็นสิ่งที่ทำให้ผู้บริหารจะต้องทำให้บรรลุได้นั้นจะต้องมีลักษณะสำคัญ ๓ ประการ คือ เป้าหมายต้องสูงแล้วสามารถทำให้สำเร็จ เป้าหมายสูงเกินไปก็ทำให้สำเร็จไม่ได้ เป้าหมายต่ำเกินไปก็ไม่ท้าทายไม่มีคุณค่า ประการที่สอง การจะไปถึงเป้าหมายจะต้องมีระบบงานที่ดีมีแผนงานที่มีประสิทธิภาพ ประการสุดท้ายจะต้องระบุเวลาที่จะทำให้บรรลุเป้าหมายนั้น

๓. การบริหารเป็นการสมดุลระหว่างประสิทธิผลและประสิทธิภาพ คำว่า ประสิทธิภาพ หมายความว่า ทำงานบรรลุผลสำเร็จตามที่กำหนด ส่วนคำว่า ประสิทธิภาพ หมายความว่า ทำงานโดยใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดหรือเสียค่าใช้จ่ายต่ำสุด การทำงานให้สำเร็จอย่างเดียวไม่พอแต่จะต้อง

^๑ ฉลอง มาปรีดา ผศ., **คุณธรรมสำหรับผู้บริหาร**, (กรุงเทพมหานคร: โอ. เอส. พรินต์ติ้ง เฮ้าส์, ๒๕๓๗), หน้า ๗-๘.

^๒ ราชบัณฑิตยสถาน, **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช ๒๕๔๒**, (กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์, ๒๕๔๒), หน้า ๖๐๙.

^๓ พระราชญาณวิสิฐ (เสริมชัย ชยมงคล), **การบริหารวัด**, พิมพ์ครั้งที่ ๗, (นครปฐม: เพชรเกษมการพิมพ์, ๒๕๔๒), หน้า ๑๓๐.

^๔ พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), **พุทธวิธีในการบริหาร**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙), หน้า ๑.

คำนึงถึงค่าใช้จ่ายที่ประหยัดอีกด้วย การทำให้ได้ทั้งสองอย่างคือ งานบรรลุผลตามที่ต้องการและการใช้ทรัพยากรต่ำสุดจึงเป็นความสมดุลระหว่างประสิทธิผลและประสิทธิภาพ

๔. การบริหารเป็นการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด เป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไปว่าเราอาศัยในโลกที่มีทรัพยากรจำกัดการใช้ทรัพยากรต่างๆ จึงต้องตระหนัก ๒ ข้อใหญ่ๆคือ เมื่อใช้ทรัพยากรใดไปแล้วทรัพยากรนั้นจะหมดสิ้นไปไม่สามารถกลับคืนมาใหม่ได้ และจะต้องเลือกใช้ทรัพยากรให้เหมาะสมอย่าให้เกิดสิ้นเปลืองโดยเปล่าประโยชน์ ดังนั้นการบริหารกับเศรษฐศาสตร์จึงมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิด เศรษฐศาสตร์เป็นการศึกษาถึงการกระจายการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดอย่างไร ส่วนผู้บริหารในองค์การจะต้องผลิตสินค้าและบริหารให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล

๕. การบริหารจะต้องเผชิญกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป ผู้บริหารที่ประสบความสำเร็จจะต้องสามารถคาดคะเนเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างถูกต้อง และสามารถปรับตัวเองให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงนั้น^๕

ทั้งนี้มีแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารว่า การบริหารมีลักษณะเป็นทั้งศาสตร์และศิลปะ กล่าวคือ การบริหารจัดเป็นศาสตร์สาขาหนึ่ง ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันทั่วไป เพราะมีองค์ประกอบของความรู้ (knowledge) มีหลักเกณฑ์ (principle) และทฤษฎี (theory) ที่เกิดจากการศึกษาค้นคว้าเชิงวิทยาศาสตร์ เป็นศาสตร์ทางสังคมซึ่งอยู่กลุ่มเดียวกันกับวิชาจิตวิทยาสังคมวิทยา และรัฐศาสตร์ ส่วนในทางปฏิบัตินั้นจะขึ้นอยู่กับความสามารถ ประสบการณ์ และทักษะของผู้บริหารแต่ละคนที่จะนำความรู้ หลักการและทฤษฎีไปปรับหรือประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์และสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นเรื่องศิลปะ ดังนั้น นักบริหารที่เก่งต้องมีศาสตร์และศิลปะ^๖

องค์ประกอบของการบริหารที่สำคัญและมีความจำเป็นต่อองค์การ ดังนี้

๑) วัตถุประสงค์ที่แน่นอน กล่าวคือ จะต้องรู้ว่า จะดำเนินการไปทำไม เพื่ออะไร และต้องการอะไรจากการดำเนินการ เช่น ต้องมีวัตถุประสงค์ในการให้บริการ หรือในการผลิตต้องรู้ว่า จะผลิตเพื่อใคร ต้องการผลตอบแทนเช่นใด ถ้าหากไม่มีเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์แล้วก็ไม่มีความหมายที่จะบริหารการดำเนินงานต่าง ๆ จะไม่มีผลสำเร็จ เพราะไม่มีเป้าหมายกำหนดไว้แน่นอน

๒) ทรัพยากรในการบริหาร ได้แก่ วัตถุและเครื่องมือเพื่อประกอบการดำเนินงานรวมไปถึงความสามารถในการจัดการทรัพยากรในการบริหาร ได้แก่ ๔ M คือ มนุษย์ (Man) เงิน (Money) วัสดุ อุปกรณ์ (Material) และความสามารถในการจัดการ (Management) หรือ ๖ M ที่มีเครื่องจักร (Machine) และตลาด (Market) เพิ่มเข้ามาซึ่งในปัจจุบันมีความจำเป็นมากขึ้น

๓) มีการประสานงานระหว่างกัน หรือเรียกได้ว่ามีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน กล่าวคือเป้าหมายและวัตถุประสงค์รวมทั้งทรัพยากรในการบริหารทั้ง ๔ M หรือ ๖ M ดังกล่าว จะต้องมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและเกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน หรือกล่าวได้ว่าจะต้องมีระบบของการทำงานร่วมกันและที่เกิดขึ้น

^๕ เสนาะ ดีเยาว์, **หลักการบริหาร**, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๔), หน้า ๑ - ๒.

^๖ ดำรงศักดิ์ ชัยสนิท และ ประสาน หอมพูล, **การบริหารงานบุคคล**, พิมพ์ครั้งที่ ๖, (กรุงเทพมหานคร: วังจักร, ๒๕๔๔).

จริง ๆ ด้วย การนำปัจจัยทั้งหลายเบื้องต้นมาไว้ร่วมกันแล้วไม่เกิดปฏิกิริยาระหว่างกัน ไม่เกิดความสัมพันธ์ ระหว่างกัน การบริหารก็จะไม่เกิดขึ้น

๔) ประสิทธิภาพและประสิทธิผล ในการบริหารงานนั้นสิ่งที่วัดผลสำเร็จของงานว่าบรรลุเป้าหมายของวัตถุประสงค์ขององค์การก็คือ ประสิทธิภาพขององค์การ หมายถึงความสามารถขององค์การ ที่จะบริหารงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การในการใช้ทรัพยากรขององค์การที่มีอยู่ระยะสั้น โดยเปรียบเทียบกับปัจจัยนำเข้าและค่าใช้จ่ายกับปัจจัยนำออกและรายได้ขององค์การ^๗

การบริหาร คือ กระบวนการมีการวางแผน การจัดองค์กร การสั่งการและการควบคุม ซึ่งจะทำให้งานดำเนินไปได้อย่างเรียบร้อยและกระบวนการต่างๆ เหล่านี้ล้วนเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดเสมอ^๘เป็นกระบวนการที่ผู้บริหารใช้อำนาจตลอดจนใช้ทรัพยากรต่างๆ เช่น คน เงิน วัสดุ อุปกรณ์ ที่มีอยู่หรือคาดว่าจะมีการดำเนินงานของสถาบันหรือหน่วยงานนั้นๆ ให้ดำเนินไปสู่จุดมุ่งหมายที่ต้องการ^๙

การบริหารจัดการเป็นกระบวนการวางแผน การจัดองค์กร การเป็นผู้นำและการควบคุม^{๑๐}

เป็นศิลปะของการทำงานให้บรรลุเป้าหมาย ซึ่งพร้อมด้วยกระบวนการวางแผน การจัดองค์กร การเป็นผู้นำและการควบคุม^{๑๑}

การบริหาร คือ การที่บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไป ร่วมกันทำงานเพื่อจุดประสงค์อย่างเดียวกัน^{๑๒}

การบริหาร หมายถึง ลักษณะที่เป็นกระบวนการ โดยกระบวนการนำเอาการตัดสินใจและนโยบายไปปฏิบัติ ส่วนการบริหารรัฐกิจหมายถึงเกี่ยวข้องกับการนำเอานโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ^{๑๓}

การบริหาร คือ ทฤษฎี Z โดยหลังจากการศึกษาการบริหารของธุรกิจญี่ปุ่น และสหรัฐอเมริกา และได้ทำการประสมประสานกันโดยมีแนวคิดด้านการบริหาร ดังนี้

^๗ สมคิด บางโม, **การบริหาร**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๔), หน้า ๑๕.

^๘ ปราชญา กล้าพัญญู และสมศักดิ์ คงเที่ยง, **หลักและทฤษฎีการบริหารการศึกษา**, (กรุงเทพมหานคร: บพิธการพิมพ์, ๒๕๔๕), หน้า ๑๒.

^๙ พันธ์ หันนาคินทร์, **ประสบการณ์ในงานบริหารบุคลากร**, (กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๒), หน้า ๑๐.

^{๑๐} Wagner, J.A., & Hollenbeck J.R., **Management of organization behavior**, (New Jersey: Prentice Hall, 1995), P. 74.

^{๑๑} Holt D.H., **Management principles and practices**, (New Jersey: Prentice Hall, 1993), P. 3.

^{๑๒} จุลพล สวัสดิยากร, **หลักการบริหารและมนุษยสัมพันธ์**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สุวรรณภูมิ, ๒๕๔๒), หน้า ๑๐.

^{๑๓} ดิน ปรัชญพฤทธิ, **ศัพท์รัฐประศาสนศาสตร์**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๕), หน้า ๒๓.

- ๑) การจ้างงานระยะยาว
- ๒) การตัดสินใจเป็นเอกฉันท์
- ๓) ความรับผิดชอบเฉพาะบุคคล
- ๔) การประเมินผลและการเลื่อนตำแหน่งแบบค่อยเป็นค่อยไป
- ๕) การควบคุมในตัวเองไม่เป็นทางการโดยมีการวัดผลอย่างชัดเจนและเป็นทางการ
- ๖) เส้นทางอาชีพแบบเชี่ยวชาญเฉพาะด้านในระดับปานกลาง
- ๗) มีความเกี่ยวข้องในลักษณะครอบครัว^{๑๔}

หลักการบริหาร ซึ่งมีหลักทั่วไปที่ใช้เป็นแนวทางปฏิบัติสำหรับผู้บริหาร ๑๔ ข้อ คือ

(๑) หลักการเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบ (Authority and responsibility) อำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบ เป็นสิ่งที่แยกจากกันมิได้และอำนาจหน้าที่ควรจะมีเท่ากับ ความรับผิดชอบ นั่นคือ เมื่อผู้ใดได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบต่องานใดงานหนึ่ง ผู้นั้นก็ควรจะได้รับมอบหมายอำนาจหน้าที่เพียงพอที่จะปฏิบัติงานนั้นให้สำเร็จ

(๒) หลักของการมีผู้บังคับบัญชาเพียงคนเดียว (Unity of command) การกระทำใด ๆ คนงานควรได้รับคำสั่งจากผู้บังคับบัญชาเพียงคนเดียวเท่านั้น เพื่อป้องกันมิให้เกิดความสับสนในคำสั่งที่เกิดขึ้นนั่นเอง

(๓) หลักการมีจุดมุ่งหมายร่วมกัน (Unity of direction) ทั้งนี้เพราะกิจกรรมของกลุ่มที่มีเป้าหมายอันเดียวกัน ควรจะต้องดำเนินไปในทิศทางเดียวกัน และเป็นไปตามแผนเพียงอันเดียวรวมกัน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการบรรลุเป้าหมายขององค์การในที่สุด

(๔) หลักการอำนวยการซึ่งสายงาน (Scalar of chain) สายบังคับบัญชาจากระดับสูงมายังระดับต่ำสุดในองค์การจะเอื้ออำนวยให้การบังคับบัญชาเป็นไปตามหลักของการมีผู้บังคับบัญชาเพียงคนเดียว จะช่วยให้เกิดระเบียบในการติดต่อสื่อสารในองค์การอีกด้วย

(๕) หลักการแบ่งงานกันทำ (Division of work, or specialization) การแบ่งงานกันทำตามความถนัด เพื่อให้เกิดการใช้ประโยชน์ของบุคลากรในองค์การอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุดตามหลักเศรษฐศาสตร์

(๖) หลักเกี่ยวกับระเบียบวินัย (Discipline) ระเบียบวินัยในการทำงานนั้นเกิดจากการปฏิบัติตามข้อตกลงในการทำงานโดยมุ่งที่จะก่อให้เกิดความเคารพเชื่อฟัง และทำงานตามหน้าที่ด้วยความตั้งใจ ทั้งนี้ผู้บังคับบัญชาจะต้องมีความยุติธรรม และเป็นตัวอย่างที่ดีแก่ผู้ใต้บังคับบัญชาด้วย

(๗) หลักของการถือประโยชน์ส่วนบุคคลรองจากประโยชน์ส่วนรวม (Subordination of individual to general interest) หลักของการถือประโยชน์ส่วนบุคคลเป็นรองจากประโยชน์ส่วนรวม (Subordination of Individual to General Interest) ระบุไว้ว่าเป้าหมายและผลประโยชน์ส่วนใดส่วนเสียของส่วนรวม ของกลุ่มจะต้องมีความสำคัญเหนือกว่าเป้าหมายของส่วนบุคคล หรือของส่วนย่อยต่าง ๆ เพื่อที่จะให้สำเร็จผลตามเป้าหมายของกลุ่ม (องค์การ) นั้นอย่างมีประสิทธิภาพ

^{๑๔} William Ouchi, **Organization and Management**, (Eaglewood Cliffs: Prentice Hill, 1971), p. 283.

(๘) หลักของการให้ผลประโยชน์ตอบแทน (Remuneration) ต้องมีความยุติธรรมและก่อให้เกิดความพอใจ และประโยชน์มากที่สุดแก่ทั้ง ๒ ฝ่าย คือ ลูกน้อง และเจ้านายให้สามารถดำรงอยู่ในภาวะการณปัจจุบัน

(๙) หลักของการรวมอำนาจไว้ส่วนกลาง (Centralization) การจัดการควรจะต้องมีการรวมอำนาจไว้ที่จุดศูนย์กลาง เพื่อจะควบคุมสวนต่าง ๆ ขององค์การไว้ได้เสมอทั้งนี้เพื่อให้เกิดประโยชน์รวมสูงสุดเท่าที่จะทำได้

(๑๐) หลักของการมีระเบียบเรียบร้อย (Order) การจัดระเบียบสำหรับการทำงานของคนในองค์การนั้น ผู้บริหารจะต้องกำหนดลักษณะและขอบเขตงานในให้ถูกต้อง ชัดเจนพร้อมทั้งระบุถึงความสัมพันธ์ต่องานอื่น ผังการจัดองค์การ (Organization Chart) เพื่อให้เกิดการทำงานรวมกันอย่างเป็นระเบียบเรียบร้อย

(๑๑) หลักของความเสมอภาค (Equity) ผู้บริหารต้องยึดถือเรื่องของความเอื้ออารีและความยุติธรรมเป็นหลัก เพื่อให้ผู้ใต้บังคับบัญชาเกิดความจงรักภักดีและอุทิศตนในการทำงานให้กับองค์การ

(๑๒) หลักของการมีเสถียรภาพของการว่าจ้างทำงาน (Stability of tenure) การที่คนเข้าออกมาก ย่อมเป็นสาเหตุของการสั่นเปลี่ยง และทำให้การจัดการงานไม่เกิดประสิทธิภาพดังนั้นทั้งผู้บริหารและคนงานจะต้องใช้เวลาระยะหนึ่ง เพื่อเรียนรู้งานจนทำได้ดีเสียก่อน

(๑๓) หลักของความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ (Initiative) การขวยคิดริเริ่มของคนงานทุกคนภายในขอบเขตที่คนคนนั้นพึงมี จะเป็นพลังอันสำคัญที่จะทำให้องค์การเข้มแข็งขึ้น ตลอดจนแผนงานและเป้าหมายต่าง ๆ ก็จะถูกทำให้สำเร็จโดยมีประสิทธิภาพสูงสุดด้วย

(๑๔) หลักของความสามัคคี (Esprit de corps) การเน้นถึงความจำเป็นที่ทุกคนในองค์การจะต้องทำงานเป็นกลุ่มอันหนึ่งอันเดียวกัน เพื่อจะให้เกิดการบรรลุเป้าหมายขององค์การเป็นอย่างดีภายในทิศทางเดียวกัน^{๑๕}

สรุปได้ว่า เป็นเรื่องของการทำกิจกรรมโดยผู้บริหารและสมาชิกในองค์กรเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยการใช้ทรัพยากร และเทคโนโลยีให้เกิดประโยชน์สูงสุด นักบริหารหลายคนจึงมีความคิดตรงกันว่า “การบริหารเป็นกระบวนการทำงานร่วมกันของคณะบุคคลโดยมีวัตถุประสงค์เฉพาะที่แน่นอนในการทำงาน” บางคนเห็นว่าการบริหารเป็นศิลปะของการเป็นผู้นำที่จะนำผู้อื่นให้ทำงานตามวัตถุประสงค์ได้ ดังนั้น การบริหาร คือ ศิลปะในการทำให้สิ่งต่างๆได้รับการกระทำจนเป็นผลสำเร็จ หมายความว่าผู้บริหารไม่ใช่ผู้ปฏิบัติ แต่ใช้ศิลปะหรือกระบวนการทำให้ผู้ปฏิบัติงานทำงานจนเป็นผลสำเร็จตรงตามจุดหมายขององค์การ หรือตรงตามจุดหมายที่ผู้บริหารตัดสินใจเลือกแล้ว โดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด

^{๑๕} Fayol Henri, *Industrial and General Administration*, (New York: Mc-Graw Hill, 1930), P. 17-18.

๒.๑.๒ ทฤษฎีการบริหาร

จากการศึกษาทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการบริหาร ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นหาความหมาย เนื้อความ และคำนิยามของคำว่า กระบวนการบริหาร ดังนี้

หน้าที่ (Function) ของนักบริหารมีอยู่ ๕ ประการตามคำย่อในภาษาอังกฤษว่า POSDC P คือ Planning หมายถึง การวางแผน เป็นการกำหนดแนวทางดำเนินงานในปัจจุบัน เพื่อความสำเร็จที่จะตามมาในอนาคต

O คือ Organizing หมายถึง การจัดองค์กรเป็นการกำหนดโครงสร้างความสัมพันธ์ของสมาชิกและสายบังคับบัญชาภายใน

S คือ Staffing หมายถึง การอำนวยการ เป็นการสรรหาบุคลากรใหม่ การพัฒนาบุคลากร และการใช้คนให้เหมาะสมกับงาน

D คือ Directing หมายถึง การอำนวยการ เป็นการสื่อสารเพื่อให้เกิดการดำเนินการตามแผน ผู้บริหารต้องมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีและมีภาวะผู้นำ

C คือ Controlling หมายถึง การกำกับดูแล เป็นการควบคุมคุณภาพของการปฏิบัติงานภายในองค์กรรวมทั้งกระบวนการแก้ปัญหาภายในองค์กร^{๑๖}

การบริหาร คือ การบริหารองค์การผู้ที่ได้ร่วมกันนำเอาความคิดของ ฟาโยล์ มาประยุกต์ใช้ในการบริหารราชการ ได้ขยายส่วนสำคัญพื้นฐานที่เรียกว่า The Elements of Management ๕ ประการของฟาโยล์ มาใช้ในการจัดการองค์การทางราชการ โดยขยายกิจกรรมทางการบริหารออกเป็น ๗ ประการ คือ

๑. Planning หมายถึง การวางแผนล่วงหน้าว่าองค์การจะต้องทำอะไรบ้างเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย

๒. Organizing หมายถึง การจัดองค์กร การกำหนดโครงสร้าง การแบ่งส่วนงานการจัดสายการบังคับบัญชา การกำหนดตำแหน่งหน้าที่

๓. Staffing หมายถึง การบริหารงานบุคคล ได้แก่ การจัดอัตรากำลัง การสรรหาการพัฒนา การสร้างบรรยากาศที่ดีในการทำงาน การประเมินผลงาน การพิจารณาความดีความชอบการให้สวัสดิการ และการให้พ้นจากงาน

๔. Directing หมายถึง การอำนวยการ การตัดสินใจ การวินิจฉัยสั่งการและการควบคุมบังคับบัญชา

๕. Coordinating หมายถึง การประสานงานเพื่อให้เกิดความร่วมมือ เพื่อดำเนินการไปสู่เป้าหมายเดียวกัน

๖. Reporting หมายถึง การรายงานการปฏิบัติงานขององค์การ เพื่อให้สมาชิกขององค์การทราบความก้าวหน้าของการดำเนินงาน

^{๑๖} พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), พุทธวิธีในการบริหาร, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙), หน้า ๔-๕.

๗. Budgeting หมายถึง การบริหารงบประมาณ การใช้จ่ายเงิน การควบคุมการใช้จ่าย และการตรวจสอบด้านการเงิน^{๑๗}

กิจกรรมทั้ง ๗ ประการนี้ รวมเรียกว่า “POSDCORB” ที่กูลิค และเออร์วิค ถือว่าเป็นงานในหน้าที่ของผู้บริหารในองค์การราชการโดยทั่วไป ซึ่งองค์การทางการบริหารการศึกษาก็ได้นำแนวความคิดนี้มาใช้กันอย่างแพร่หลายการบริหารงานในทุกองค์การ ไม่ว่าจะขนาดเล็ก ขนาดกลาง ขนาดใหญ่ จำเป็นจะต้องมีปัจจัยขั้นพื้นฐาน หรือองค์ประกอบ หรือทรัพยากรทางการบริหาร โดยทั่วไปถือว่าปัจจัยที่สำคัญของการบริหารมีอยู่ ๔ ประการ ซึ่งรู้จักกันในนามของ 4 M ดังนี้

๑. คน (Man) ได้แก่ บุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่ร่วมกันทำงาน
๒. เงิน (Money) ได้แก่ งบประมาณที่ใช้ในการบริหารทุกๆ ส่วนขององค์การ
๓. วัสดุสิ่งของ (Materials) ได้แก่ วัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ต่างๆ
๔. การจัดการ (Management) ได้แก่ การบริหารงานองค์การของผู้บริหาร

ปัจจัยขั้นพื้นฐานในการบริหารงาน เป็นสิ่งที่จำเป็นที่ต้องนำมาสู่กระบวนการในการบริหารงานของแต่ละองค์การ เพื่อให้บรรลุตามเป้าประสงค์ที่วางไว้ จะขาดอย่างใดอย่างหนึ่งไม่ได้คือ ทั้ง ๔ ประการ จะต้องเกื้อหนุนหรือสนับสนุนซึ่งกันและกัน แต่ถ้าจะพิจารณาในแต่ละประการแล้ว คน (Man) นับได้ว่าเป็นปัจจัยขั้นพื้นฐานที่สำคัญที่สุด เพราะคนเป็นผู้ใช้หรือบริหารเงิน วัสดุสิ่งของ และการดำเนินงานทุกอย่างในองค์การ^{๑๘}

สรุปได้ว่า กระบวนการบริหาร มีความหมายเดียวกับภารกิจหรือบทบาทหน้าที่ของผู้บริหาร เป็นสิ่งที่ต้องยึดถือเป็นจุดยืนสำหรับปฏิบัติกิจกรรมในการบริหารงาน ซึ่งเป็นลำดับขั้นในการบริหารงาน หรือ หมายถึงขอบข่ายของงานต่าง ๆ ที่อยู่ภายในหน้าที่ความรับผิดชอบของนักบริหาร ซึ่งประกอบด้วยการจัดการดังนี้ ๑) การวางแผน (Planning) หมายถึง การเลือกวิธีการทำงานเพื่อให้บรรลุผลตามเป้าหมายขององค์การ และกำหนดว่าจะทำงานนั้นอย่างไร, ๒) การจัดองค์การ (Organization) หมายถึง การนำเอาแผนงานที่กำหนดไว้มากำหนดหน้าที่สำหรับบุคลากรหรือกลุ่มบุคคลที่จะปฏิบัติภายในองค์การ เป็นการเริ่มต้นของกลไกในการนำเอาแผนงานไปสู่การปฏิบัติ, ๓) การนำ (Leading) เกี่ยวข้องกับการจูงใจ ภาวะผู้นำ และการสื่อสารระหว่างบุคคลในองค์การเพื่อช่วยให้้องค์การบรรลุวัตถุประสงค์ตามต้องการ, ๔) การควบคุม (Controlling) หมายถึง หน้าที่ทางการจัดการสำหรับผู้บริหารในการรวบรวมข้อมูลเพื่อใช้เป็นมาตรฐานวัดผลการทำงานในองค์การ รวมทั้งการวัดผลการทำงานในปัจจุบันเพื่อกำหนดมาตรฐานขึ้น และเปรียบเทียบกับผลงานที่ทำได้ เพื่อปรับปรุงแก้ไขผลการทำงานได้สอดคล้องกับมาตรฐานที่กำหนดขึ้น

๒.๑.๓ ปัจจัยทางการบริหาร

จากศึกษาทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยทางการบริหาร ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นหาแนวความคิดของคำว่า ปัจจัยทางการบริหาร ดังนี้

^{๑๗} จันทรานี สงวนนาม, **ทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารสถานศึกษา**, (กรุงเทพมหานคร: บุ๊คพอยท์, ๒๕๔๕), หน้า ๓๕ – ๓๖.

^{๑๘} จันทรานี สงวนนาม, **ทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารสถานศึกษา**, (กรุงเทพมหานคร: บุ๊คพอยท์, ๒๕๔๕), หน้า ๒๘.

การบริหาร คือ เป็นกระบวนการในการวางแผน การจัดองค์การการปกครอง และการควบคุมกิจกรรมต่างๆ ซึ่งจะนำไปสู่ความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ขององค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ^{๑๙}

การบริหาร คือ เป็นกิจกรรมอย่างหนึ่งของมนุษย์ไม่ว่าจะเป็นทางการศึกษา การอุตสาหกรรมหรือองค์กรของรัฐประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ ๔ ประการ คือ^{๒๐}

(๑) งาน (Task) หมายถึง งานที่ต้องทำให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ องค์กรใดปราศจากงานหรือภารกิจที่ต้องกระทำแล้ว องค์กรนั้นก็ไม่มีความสำเร็จหรือมีเหตุที่จะดำรงอยู่อีกต่อไป

(๒) องค์กรที่เป็นทางการ (Formal Organization) หมายถึง กลุ่มชนิดพิเศษเป็นกลุ่มสังคมที่ประกอบด้วยผู้นำและสมาชิกของกลุ่ม ซึ่งสมาชิกขององค์กรต่างก็มีหน้าที่รับผิดชอบ มีบทบาทที่คาดหวังหรือที่กำหนดเอาไว้แตกต่างกันออกไป โดยสมาชิกทุกคนร่วมมือกันทำงานเพื่อวัตถุประสงค์อย่างเดียวกัน

(๓) กลุ่มผู้ร่วมงาน (Work Groups) หมายถึง บุคคลซึ่งถูกเลือกให้ดำรงตำแหน่งตามที่ได้รับมอบหมาย องค์กรหนึ่งอาจมีผู้ร่วมงานกลุ่มเดียวหรือหลายกลุ่มก็ได้

(๔) ผู้นำ (Leaders) หมายถึง ผู้บริหารซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบต่อความสำเร็จขององค์กร ในองค์กรหนึ่งอาจจะมีผู้บริหารหลายระดับทำหน้าที่รับผิดชอบต่อความสำเร็จของกลุ่มย่อยในองค์กรก็ได้ ซึ่งแต่ละกลุ่มต่างก็มีส่วนร่วมรับผิดชอบการทำงานเพื่อความสำเร็จขององค์กร

การบริหาร คือ กระบวนการวางแผน การจัดการ การจูงใจ และการควบคุมให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ขององค์กร โดยใช้ทรัพยากรมนุษย์และอื่นๆ ที่มีอยู่^{๒๑}

การบริหาร คือ เป็นศิลปะในการทำให้สิ่งต่าง ๆ ได้รับการกระทำจนเป็นผลสำเร็จ โดยผู้บริหารไม่ต้องเป็นผู้ปฏิบัติเพียงแต่ใช้ศิลปะทำให้ผู้ซึ่งปฏิบัติงานจนเป็นผลสำเร็จตรงตามจุดหมายขององค์กร หรือเป็นไปตามจุดหมายที่ผู้บริหารตัดสินใจเลือก^{๒๒}

สรุปได้ว่า ปัจจัยทางการบริหาร คือ ปัจจัยขั้นพื้นฐานในการบริหารงาน เป็นสิ่งที่จำเป็นที่ต้องนำมาสู่กระบวนการของการบริหารงานในแต่ละองค์การ เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้ ขาดอย่างใดอย่างหนึ่งไม่ได้คือทั้ง ๔ ประการ จะต้องเกื้อหนุนหรือสนับสนุนซึ่งกันและกัน แต่ถ้าจะพิจารณาในแต่ละประการแล้ว คน (Man) นับได้ว่าเป็นปัจจัยขั้นพื้นฐานที่สำคัญที่สุด เพราะคนเป็นผู้ใช้หรือบริหารเงิน วัสดุสิ่งของและการดำเนินงานทุกอย่างในองค์การ

^{๑๙} Flippo, Edwin B, **Principle of Personnel Management**, (New York: Mc Graw Hall Inc, 1970), p.๑.

^{๒๐} Halpin, Andrew, **Theory and Research in Administration**, (New York: Mc millan Company, 1966), p. 61.

^{๒๑} Terry, George R. **Principles of Management**, (Illinois: Richard D. Irwin, Inc, 1977), p. ๔.

^{๒๒} Simon Herbert and Donald W., Simith burgand, Victor and Thomson, **Public Administration**, (New York: Alfred A Knopf, 1966), p. 1.

๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับการส่งเสริมกิจการคณะสงฆ์

พระพุทธเจ้าทรงเปลี่ยนแนวความคิด เกี่ยวกับมนุษย์และจุดมุ่งหมายของมนุษย์จากแนวเดิม ซึ่งเป็นความคิดตามหลักศาสนาพราหมณ์และลัทธิอื่นๆ พระพุทธองค์ทรงสอนว่า การยึดมั่นในตัวตน(อัตตา) ทำให้เกิดความทุกข์ขึ้นในสังคม ทำให้คนเราคิดถึงตัวเองมากกว่าสังคม ส่วนการละตัวตน จะทำให้คนเรามีความสำนึกต่อสังคมได้มากขึ้น การละตัวตนจะต้องอาศัยการจัดระบบสังคมเสียใหม่ แต่การเสนอให้เปลี่ยนแปลงสังคมย่อมติดขัดที่ผู้ปกครองซึ่งรักษาอำนาจของตนเนื่องจากตนมีฐานะที่ดีอยู่แล้วดังนั้น จึงได้เสนอหลักการบริหารทางพระพุทธศาสนา ที่ถือว่าเป็นต้นแบบของการบริหารที่มาตั้งแต่สมัยพุทธกาล ดังนี้^{๒๓}

๑. ในการบัญญัติพระวินัย มีการบัญญัติพระวินัยเพื่อใช้ปกครองสงฆ์ หรือใช้เป็นหลักปฏิบัติของพระภิกษุ แต่พระวินัยนั้นเป็นพุทธบัญญัติทั้งหมด หาใช่สงฆ์หรือผู้แทนสงฆ์เป็นผู้บัญญัติ อย่างไรก็ตามรัฐสภาเป็นผู้บัญญัติกฎหมายในระบอบประชาธิปไตยไม่ จุดประสงค์ในการบัญญัติพระวินัยก็เพื่อให้สงฆ์อยู่ร่วมกันด้วยดี พ้นจากมลทินและกิเลสต่างๆ ทำให้ประชาชนเกิดความเลื่อมใสและเป็นเครื่องส่งเสริมการปฏิบัติธรรม ดังข้อความว่า

“ดูกรภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนั้นแล เราจักบัญญัติสิกขาบทแก่ภิกษุทั้งหลาย อาศัยอำนาจประโยชน์ ๑๐ ประการ คือ เพื่อความดีแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อความสำราญแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อข่มผู้เกียติ ๑ เพื่ออยู่สำราญแห่งภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก ๑ เพื่อป้องกันอาสวะอันจักบังเกิดในปัจจุบัน ๑ เพื่อกำจัดอาสวะอันจักบังเกิดในอนาคต ๑ เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ๑ เพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ๑ เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระสัทธรรม ๑ เพื่อถือตามพระวินัย ๑”^{๒๔}

๒. ในด้านการบริหารพระวินัย ในสมัยมีพระสาวกไม่มากนัก พระพุทธองค์ทรงบริหารพระศาสนาด้วยพระองค์เอง โดยมีพระสาวกที่สำคัญ เช่น พระสารีบุตร และพระมหาโมคคัลลานะ ช่วยแบ่งเบาภาระบ้างตามความจำเป็น ต่อมาเมื่อมีพระสาวกเพิ่มขึ้น และมีผู้ขอเข้าอุปสมบทในพุทธศาสนามากขึ้น ก็ได้ทรงอนุญาตให้พระสาวกให้อุปสมบทแก่ผู้เข้ามาขอบวชได้ โดยให้ผู้ขอบวชเปล่งวาจาถึงพระรัตนตรัยเป็นสรณะ ครั้นต่อมาเมื่อภิกษุเพิ่มขึ้นอีก ทรงมอบความเป็นใหญ่ให้แก่สงฆ์ในการทำกิจกรรมทั้งปวงของพุทธศาสนา เช่น การให้บรรพชาอุปสมบท การกรานกฐิน การกำหนดเขตสีมา การระงับอธิกรณ์ เป็นต้น ซึ่งเท่ากับมอบให้สงฆ์เป็นผู้บริหารงานพระศาสนาตามระเบียบที่ได้ทรงกำหนดไว้นั่นเอง

๓. ด้านอธิกรณ์ของสงฆ์ สถาบันตุลาการทางพระพุทธศาสนามีลักษณะบางอย่างคล้ายกับสถาบันตุลาการทางอาณาจักร มีกฎหมายหรือระเบียบที่สังคมาวางไว้เป็นบรรทัดฐานแห่งการกระทำของบุคคลในสังคม ป้องกันไม่ให้มีการกระทำความประพฤติที่เป็นปฏิปักษ์ต่อความสงบสุขของสังคม ฝ่ายอาณาจักรมีกฎหมายเป็นหลักในการปกครอง ส่วนฝ่ายพุทธจักรมีวินัยเป็นหลัก ทั้งฝ่ายอาณาจักร

^{๒๓} ปรีชา ช่างขวัญยืน, *ความคิดทางการเมืองในพระไตรปิฎก*, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๘), หน้า ๔๒-๔๓.

^{๒๔} อัง.ทก. (ไทย) ๒๐/๔๓๖/๑๑๐.

และพุทธจักรมีกระบวนการพิจารณาคดีหรืออริกรณ์ และมีวิธีลงโทษตามโทษานุโทษ แต่ลักษณะการลงโทษตามพระวินัยกับโทษของกฎหมายบ้านเมืองมีข้อแตกต่างกันมาก

๒.๒.๑ แนวคิดการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมที่หลากหลาย มีความหมายที่แตกต่างกันไปตามความเข้าใจและประสบการณ์ของแต่ละบุคคลซึ่งอาจจะมองทั้งในแง่ของแนวคิด หลักการกระบวนการและวิธีการปฏิบัติ มีนักวิชาการหลายท่าน ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนในลักษณะที่เป็นกระบวนการของการพัฒนา ตั้งแต่ต้นจนสิ้นสุดกระบวนการ ได้แก่การวิจัยการวางแผน การตัดสินใจ การดำเนินงาน การบริหารจัดการ การติดตามประเมินผล ตลอดจนการจัดสรรผลประโยชน์ที่เกิดขึ้น การมีส่วนร่วมของประชาชน (public participation) หมายถึง การกระจายโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองและการบริหารซึ่งเกี่ยวกับการตัดสินใจในเรื่องต่างๆ ที่ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ โดยการให้ข้อมูลแสดงความคิดเห็นให้คำแนะนำปรึกษาตลอดจนควบคุมโดยตรงจากประชาชน การมีส่วนร่วมได้มีนักวิชาการได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้^{๒๕} ดังนี้

การมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องกับศาสตร์หลายแขนงทั้งทางด้านจิตวิทยาสังคมซึ่งได้อธิบายถึงความหมายของการมีส่วนร่วมว่า การมีส่วนร่วมเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องทางจิตใจ และอารมณ์ของบุคคลหนึ่งในสถานการณ์กลุ่มการเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องกับกิจกรรมของสังคม ทางด้านการเมืองให้ทัศนะว่าการมีส่วนร่วมเป็นการกระจายอำนาจในการตัดสินใจให้แก่สมาชิกในสังคม สร้างความเท่าเทียมกันและเพิ่มพลังอำนาจให้แก่สมาชิกทุกคนทางด้านการพัฒนายังให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่าเป็นกระบวนการที่ผู้มีส่วนได้เสียในการพัฒนาได้เข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจเลือกแนวทางในการพัฒนาด้วยตัวเอง พร้อมทั้งมีส่วนรับผลประโยชน์และผลเสียที่เกี่ยวข้องจากการพัฒนา^{๒๖}

กระบวนการที่ส่งเสริม ชักจูงสนับสนุนและสร้างโอกาสให้ชาวบ้านทั้งในรูปของส่วนบุคคลและกลุ่มคนต่างๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนิน

กิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งหรือหลายกิจกรรม โดยจะต้องเป็นไปด้วยความสมัครใจมิใช่เข้ามาร่วมเพราะการหวังรางวัลตอบแทนและที่สำคัญคือการมีส่วนร่วมนั้นจะต้องไม่สอดคล้องกับชีวิตความจำเป็นความต้องการและวัฒนธรรมของคนส่วนใหญ่ในชุมชนด้วย^{๒๗}

^{๒๕} พระครูวินัยธรสุณันท กนตวิโร (ลือประโคน), “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการน้ำเสียของชุมชนคลอง ๕ อำเภอยะบوري จังหวัดปทุมธานี” วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖), หน้า ๖.

^{๒๖} เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ, “การวิจัยการมีส่วนร่วมทางส่งเสริมการเกษตร”, ประมวลสาระชุดวิชาการวิจัยเพื่อการพัฒนาการส่งเสริมการเกษตรหน่วยที่ ๙, (คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๔๔), หน้า ๑๕๐.

^{๒๗} วิรัช วิรัชนิภาวรรณ, “ปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญของการพัฒนาชุมชน: ประชาชนข้าราชการและผู้นำรัฐบาล”, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, ๒๕๓๐), หน้า ๖๑.

การมีส่วนร่วมของประชาชน คือกระบวนการที่ความกังวลความต้องการ และคุณค่าของประชาชน ได้รับการบูรณาการในกระบวนการตัดสินใจของภาครัฐ ผ่านกระบวนการสื่อสารแบบสองทาง โดยมีเป้าหมายโดยรวมเพื่อที่จะทำให้เกิดการตัดสินใจที่ดีขึ้นและได้รับการสนับสนุนจากประชาชน นอกจากนี้ผู้เขียนยังอภิปรายเพิ่มเติมถึงประเด็นว่าจริงหรือไม่ว่าการมีส่วนร่วมนั้นจะหมายถึงการที่ประชาชนมีโอกาสแสดงความคิดเห็นก่อนการตัดสินใจจะเกิดขึ้น หรือหมายความว่าผู้มีอำนาจตัดสินใจจะสามารถตัดสินใจใดๆ ที่อาจส่งผลกระทบต่อประชาชนได้ก็ต่อเมื่อได้รับความเห็นชอบจากประชาชนก่อนเท่านั้น^{๒๘}

การเข้าไปมีส่วนร่วมในทางสังคมว่าเป็นการที่เข้าไปมีส่วนร่วมด้วยความสมัครใจในลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลต่อกลุ่มคน ระหว่างกลุ่มต่อกลุ่ม ซึ่งเป็นส่วนประกอบของกิจกรรมของกลุ่มนี้ ซึ่งจะเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการก็ได้^{๒๙}

การมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาบางอย่างทำให้บุคคลที่มีส่วนร่วมนั้นเกิดความรู้สึกว่าตนเองมีการลงทุนในการให้ความคิด การให้การตัดสินใจ ได้ปรับเปลี่ยนแปลงความคิดความรู้เกี่ยวกับบางสิ่งบางอย่างที่ไม่ลงรอยกับการตัดสินใจและ ทัศนคติงานทุกอย่างเพื่อให้ได้มาซึ่งวิธีการแก้ไขปัญหา^{๓๐}

การที่ปัจเจกบุคคลก็ดี กลุ่มคนหรือองค์กรประชาชนได้อาสาเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจการดำเนินโครงการ การแบ่งปันผลประโยชน์และการประเมินผลโครงการพัฒนาด้วยความสมัครใจโดยปราศจากข้อกำหนดที่มาจากบุคคลภายนอกและเป็นไปเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของสมาชิกในชุมชน รวมทั้งที่อำนาจอิสระในการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดจากการพัฒนาให้กับสมาชิกด้วยความพึงพอใจและผู้เข้ามามีส่วนร่วมมีความรู้สึกเป็นเจ้าของโครงการด้วย^{๓๑}

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา ดังนี้

๑. ร่วมทำการศึกษา ค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนตลอดจนความต้องการของชุมชน
๒. ร่วมคิดหาและสร้างรูปแบบ รวมทั้งวิธีการพัฒนาเพื่อแก้ไขและลดปัญหาของชุมชน หรือเพื่อสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน หรือสนองความต้องการของชุมชน

^{๒๘} James L. Creighton, A guide book for in Evolving citizen sin community, (Creighton University, ๒๐๐๕), P.๗.

^{๒๙} ปฤษฎา บุญเจือ, “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน: ศึกษาเฉพาะกรณีโครงการประสานความร่วมมือพัฒนาทุ่งกุลาร้องไห้ จังหวัดร้อยเอ็ด”, วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (คณะพัฒนาสังคม: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๓๖).

^{๓๐} ประภาเพ็ญ สุวรรณ, ทัศนคติการวัดการเปลี่ยนแปลงและพฤติกรรมอนามัย, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์พระไพฑารการพิมพ์, ๒๕๒๖), หน้า ๑๑๓ - ๑๑๔.

^{๓๑} เสาวนิตย์ ชัยมุสิก, การบริหารโรงเรียนเป็นฐานเพื่อการประกันคุณภาพการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์บุคพอยท์, ๒๕๔๒), หน้า ๔๑.

๓. ร่วมวางแผนนโยบายหรือแผนงาน หรือโครงการ หรือกิจกรรม เพื่อจัดและแก้ไขปัญหา รวมทั้งสนองความต้องการของชุมชน

๔. ร่วมตัดสินใจการใช้ทรัพยากรที่มีอย่างจำกัดให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม

๕. ร่วมจัดหรือปรับปรุงระบบการบริหารงานพัฒนาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

๖. ร่วมลงทุนในกิจกรรมโครงการของชุมชนตามขีดความสามารถของตนเองและหน่วยงาน

๗. ร่วมปฏิบัติตามนโยบายแผนงานโครงการ และกิจกรรมให้บรรลุตามเป้าหมาย

๘. ร่วมควบคุม ติดตาม ประเมินผล และร่วมบำรุงรักษาโครงการ และกิจกรรมที่ได้ทำไว้ โดยเอกชนและรัฐบาลให้ได้ประโยชน์ได้ตลอดไป^{๓๒}

สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมนับเป็นหัวใจสำคัญของการส่งเสริมการบริหารในทุกระดับเป็นการเปิดโอกาสให้บุคคลทุกระดับร่วมคิด วิเคราะห์ ตัดสินใจ การวางแผน การปฏิบัติตามแผน การติดตามประเมินผลในกิจกรรมของประชาชน อีกทั้งยังช่วยในการพัฒนาขีดความสามารถของบุคคลในการช่วยเหลือตนเองอันเป็นการนำไปสู่การทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ

๒.๒.๒ แนวคิดการสร้างแรงจูงใจ

ความสำคัญของการจูงใจในการปฏิบัติงาน และเพื่อให้สามารถทำความเข้าใจกับกระบวนการสร้างแรงจูงใจในการทำงาน เริ่มต้นจากการที่บุคลากรไม่ได้รับการตอบสนองตามความต้องการที่เหมาะสม (Need deficiency) ทำให้เขาขาดความสมดุลในด้านความต้องการ เช่น พนักงานมีความเชื่อว่าเขาได้รับค่าจ้างต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่เขาเคยได้รับมาก่อน พนักงานจะแสวงหาวิธีการที่จะสร้างความพึงพอใจให้ตนเอง โดยอาจจะทำงานให้หนักขึ้นเพื่อจะทำให้ตนเองได้รับค่าจ้างเพิ่มขึ้นหรือพยายามหางานใหม่ และตัดสินใจเลือกวิธีการที่จะทำให้ตนเองเกิดความสมดุล หลังจากเลือกทางเลือกที่จะตอบสนองความพอใจของตนเองแล้วพนักงานจะประเมินว่าเขาดำเนินการประสบผลสำเร็จหรือไม่ กล่าวคือถ้าการทำงานหนักขึ้นทำให้เขาได้รับค่าจ้างเพิ่มขึ้นจนเป็นที่น่าพอใจเขาก็จะทำงานนั้นต่อไป แต่ถ้าเขาเกิดความรู้สึกว่าเขาไม่ได้รับค่าจ้างที่เพิ่มขึ้น จะทำให้เขาเลือกทางเลือกอื่น เป็นวิธีการชักนำพฤติกรรมของบุคคลให้ปฏิบัติตามวัตถุประสงค์ความต้องการของมนุษย์ สิ่งจูงใจจะเกิดขึ้นได้ภายในและภายนอกตัวบุคคล จะเห็นได้ว่า แรงจูงใจเป็นการกระตุ้น หรือการสร้างสิ่งเร้าเพื่อช่วยให้เกิดการกระทำต่างๆ สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ซึ่งเป็นภาวะกระตุ้นให้ปฏิบัติ ได้ทำงานด้วยความขยัน มีความกระตือรือร้นที่จะอุทิศเวลา แรงกาย แรงใจ และสติปัญญาในการปฏิบัติงาน โดยมีความสำนึกในหน้าที่ ความรับผิดชอบควบคู่ไปด้วย เป็นความเต็มใจที่จะใช้พลังงานภายในของงานปฏิบัติงานจนสำเร็จตามเป้าหมาย โดยมุ่งหวังที่จะได้รับรางวัลเป็นสิ่งตอบแทน^{๓๓}

^{๓๒} ไพรัตน์ เดชะรินทร์, การบริหารการพัฒนาชุมชน, (กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๗), หน้า ๗.

^{๓๓} ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ, องค์การและการจัดการ, (กรุงเทพมหานคร: ซีรฟิล์มและโซเท็กซ์, ๒๕๔๒), หน้า ๕๐.

สร้างแรงกระตุ้นให้อินทรีย์เพิ่มพูนความสามารถความพยายามหรือพลังที่ซ่อนเร้นอยู่ภายในให้เกิดการกระทำเพื่อให้บรรลุความปรารถนาในการแก้ปัญหา หรือเพื่อให้เป็นไปตามเป้าหมายอันจะนำมาซึ่งความพึงพอใจ^{๓๔}

การสร้างแรงจูงใจ (Motivation) มาจากภาษาละติน“Mover) แปลว่า เคลื่อน ดังนั้นความหมายจากรากศัพท์ที่แคบกว่าที่นำมาใช้จริงตามการรับรู้ในองค์การ จึงมีความว่า “กระบวนการภายในของบุคคลแต่ละคนที่กระตุ้นให้เกิดพฤติกรรม และช่องทางที่จะทำให้องค์การได้รับผลตอบแทน^{๓๕}

และแรงจูงใจมีส่วนเกี่ยวข้องกับความต้องการ(Needs) แรงขับ (Drives) ซึ่งเกิดขึ้นภายในตัวบุคคล ส่วนเครื่องล่อหรือสิ่งจูงใจ (Incentives) เกิดจากการจูงใจภายนอก^{๓๖}

แรงจูงใจเป็นสิ่งซับซ้อนและเข้าใจยากเนื่องจากสาเหตุต่อไปนี้

๑. การกระทำหนึ่งๆ อาจแสดงถึงแรงจูงใจหลายประการ

๒. แรงจูงใจไม่ได้แสดงออกตรงๆแต่แอบแฝงอยู่

๓. แรงจูงใจต่างๆอาจมีการแสดงออกที่คล้ายคลึงกัน

๔. แรงจูงใจที่คล้ายคลึงกันอาจมีการแสดงออกที่แตกต่างกัน

๕. วัฒนธรรมและตัวบุคคลส่งผลต่อการแสดงออกหรือพฤติกรรมที่ตอบสนองต่อแรงจูงใจ^{๓๗}

ทั้งนี้บุคคลที่เข้ามาปฏิบัติจะมีลักษณะเฉพาะตัว เช่น การรับรู้ เจตคติ บุคลิกภาพและการศึกษา เมื่อเข้ามาอยู่ในองค์การจะมีตัวแปรต่างๆ ภายในองค์การที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของบุคคลนั้นๆ เช่น ลักษณะของงานที่ทำ ภาวะผู้นำ โครงสร้างของการบริหาร การบังคับบัญชา ระดับของงานและความผูกพันของสมาชิกในกลุ่มซึ่งจะทำให้บุคคลอยู่ในภาวะขาดแคลนสิ่งที่ต้องการ (need deficiencies) ทั้งทางร่างกาย จิตใจและสังคม ซึ่งบุคคลจะหาวิธีการที่ตอบสนองความต้องการเหล่านี้เพื่อลดภาวะขาดแคลน เขาจะเลือกตัดสินใจโดยแสวงหาวิธีการหรือใช้ประสบการณ์ในอดีต โอกาสที่เขาคิดว่าจะประสบความสำเร็จและสิ่งที่เขาคิดว่ามีความสำคัญ แล้วใช้ความพยายามในการทำงานซึ่งต้องอาศัยความรู้ความสามารถของตนเองประกอบกัน ซึ่งเหล่านี้จะปรากฏออกมาเป็นผลจากการปฏิบัติงานของแต่ละบุคคล(individual performance) และผลการปฏิบัติงานจะถูกประเมินและตามด้วยการให้รางวัลหรือผลตอบแทน รวมถึงปัจจัยนอกและปัจจัยภายในอื่นๆ ตัวแปร

^{๓๔} ดำรงค์ดี จงวิบูลย์, แรงจูงใจที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจ, วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาชุมชน, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๓).

^{๓๕} ศิริพงษ์ เคาภายน, หลักและกระบวนการบริหารการศึกษา: ทฤษฎีและแนวปฏิบัติ, พิมพ์ครั้งที่ ๒.

^{๓๖} จันทราณี สงวนนาม, ทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารการศึกษา, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: บุ๊คพอย, ๒๕๕๑), หน้า ๕.

^{๓๗} E.R. Hilgard and R.C. Atkinson, Introduction to Psychology (New York: Harcourt, Brace and World, 1967), n. Pag 17.

ตัวสุดท้ายเป็นความพึงพอใจในงาน การจ่ายค่าตอบแทน การเลื่อนตำแหน่ง เพื่อนร่วมงานและ ผู้บังคับบัญชาหรือหัวหน้า^{๓๘}

แรงจูงใจเป็นสภาวะภายในที่เป็นผลจากความต้องการแล้วคอยกระตุ้นให้แสดงพฤติกรรม ที่จะตอบสนองความต้องการ แรงจูงใจที่เกิดจากความต้องการทางกายเรียกว่าแรงขับ (Drive) ได้แก่ แรงขับความหิวแรงขับทางเพศ ฯลฯ ความต้องการ (Need) หมายถึงสภาวะเมื่อรู้สึกขาดแคลนทาง กายและทางใจ ทั้งหมดเป็นกระบวนการภายในที่อธิบายเกี่ยวกับพฤติกรรมต่างๆ ของมนุษย์^{๓๙}

แรงจูงใจนั้นเป็นเงื่อนไขหรือสภาวะที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรม ๓ ทิศทาง คือ การทำให้เกิด พฤติกรรม การยับยั้งพฤติกรรมและการกำหนดพฤติกรรม ในทางจิตวิทยา แรงจูงใจหมายถึง พลังที่มี อยู่ในตัวบุคคลซึ่งพร้อมที่จะกระตุ้น หรือชี้ทาง (Urge or Direct) ให้อินทรีย์กระทำพฤติกรรมอย่างใด อย่างหนึ่งเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย^{๔๐}

สรุปได้ว่า การจูงใจ (Motivation) เป็นกระบวนการของการกระตุ้นให้เกิดการกระทำ สนับสนุนกิจการที่กระทำให้เกิดความก้าวหน้า และกำหนดแบบแผนของกิจการที่กระทำ และการ กระทำหรือพฤติกรรมได้รับอิทธิพลจากจุดมุ่งหมายที่การกระทำหรือพฤติกรรมนั้นๆ มุ่งไปสู่ เป็นเรื่อง ที่ซับซ้อน ปัจจัยต่างๆ ที่กระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมจะมีความสัมพันธ์กันชนิดตรงไปตรงมาลักษณะ ของการจูงใจ คือ เปลี่ยนแปลงได้ทุกโอกาสแม้ว่าเขาจะประพฤติปฏิบัติอยู่เหมือนเดิม ทำให้ทราบถึง ลักษณะที่แสดงออกของมนุษย์ บุคคลสองคนอาจจะกระทำในสิ่งเดียวกันโดยมีเหตุผลในการกระทำ ต่างกัน หรืออาจจะกระทำในสิ่งที่ต่างกันแต่มีเหตุผลการกระทำที่เหมือนกัน

๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับงานสาธารณสงเคราะห์

การบริหารงานเป็นกิจการของคณะสงฆ์ที่จะต้องทำ หรือที่จะต้องถือเป็นธุระหน้าที่ และ เป็นภารกิจของพระสังฆาธิการจะต้องปฏิบัติอันเป็น ภารกิจของคณะสงฆ์และการพระศาสนา มี ๖ ประการ คือ การควบคุมและส่งเสริมการรักษาความสงบเรียบร้อยดีงาม การศาสนศึกษาการศึกษา สงเคราะห์ การเผยแผ่พระศาสนา การสาธารณูปการ การสาธารณสงเคราะห์วิธีการดำเนินงานทั้ง ๖ ประการดังกล่าว บางประการมีกำหนดไว้ในกฎหมายอาศรัยสงฆ์ แต่บางประการคงเป็นไปตามจารีต ประเพณีที่มีอยู่^{๔๑}

^{๓๘} James L. Gibson, John M. Ivancevich, and James Donnelly, Jr. **Organizations: Behavior, Structure, Process**, 4th. (Texas: Business Publications, Inc. 1982), 5.

^{๓๙} มัลลิกา คณานุรักษ์, **จิตวิทยากับการสื่อสารของมนุษย์**, (กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๓), หน้า ๗๑-๗๒.

^{๔๐} จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย, **จิตวิทยาสังคม**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท แอคทีฟ พรินท์ จำกัด, ๒๕๔๙), หน้า ๑๒๘.

^{๔๑} พระธรรมญาณมุนี (ทองย้อย กิตติทินโน), **วัดจะช่วยเหลือชาวบ้านได้อย่างไร**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๒๖, หน้า ๗๑.

๒.๓.๑ ด้านการปกครอง

การปกครอง หมายถึง การควบคุมและส่งเสริมรักษาความเรียบร้อยดีงาม หมายถึง งานในหน้าที่ของพระสังฆาธิการในการปกครองดูแลพระภิกษุ สามเณรในเขตปกครองของตน ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยถูกต้องตามหลักพระธรรมวินัย และตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ทั้งนี้ คำว่า การปกครองแปลว่า การควบคุมดูแล รักษา ควบคุมให้ท่านอยู่ในที่ท่านควรจะอยู่ ด้วยเหตุนี้พระสังฆาธิการจึงต้องดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย ถูกต้องตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ และบัญชาของสมเด็จพระสังฆราชนอกจากนั้นพระสังฆาธิการยังจะต้องทำหน้าที่ระงับอธิกรณ์ วินิจฉัยการลงนิคหกรรม การวินิจฉัยลงข้ออุทธรณ์คำสั่งตลอดถึงการควบคุมบังคับบัญชาพระภิกษุสามเณรผู้อยู่ใต้เขตปกครองของตนชี้แจง แนะนำการปฏิบัติหน้าที่ของผู้อยู่ในบังคับบัญชาให้เป็นไปโดยความเรียบร้อยพร้อมทั้งการตรวจตรา การประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตน

ดังนั้น จะเห็นได้ว่า การควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงามเป็นงานเกี่ยวกับการปกครองพระภิกษุ สามเณร ตลอดจนคฤหัสถ์ที่อยู่ภายในวัดให้ประพฤติปฏิบัติตนให้ถูกต้องดีงาม

การควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงาม หมายถึง งานในหน้าที่ของพระสังฆาธิการในการปกครองดูแลพระภิกษุ สามเณรในเขตการปกครองของตน ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยถูกต้องตามหลักพระธรรมวินัย และตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ทั้งนี้ คำว่า “การปกครอง” แปลว่า การควบคุมดูแลรักษาควบคุมให้ท่านอยู่ในที่ท่านควรจะอยู่^{๔๒}

ดังนั้น จะเห็นได้ว่า งานการควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงามเป็นงานเกี่ยวกับการปกครองพระภิกษุ สามเณร ตลอดจนคฤหัสถ์ที่อยู่ภายในวัดให้ประพฤติปฏิบัติตนให้ถูกต้อง เรียบร้อยดีงาม

บทบาทของพระสังฆาธิการในด้านการปกครองนั้น ยังได้มีการตั้งความคาดหวังถึงการแสดงบทบาทที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการไว้ว่า

(๑) รัฐและมหาเถรสมาคมควรร่วมกันกำหนดนโยบายให้พุทธศาสนิกชนไปวัดในวันอาทิตย์ เพื่อปลูกฝังให้คนไทยใกล้ชิดศาสนาธรรมและสามารถนำหลักศาสนาธรรมปรับใช้ในวิถีชีวิตตนได้

(๒) สถาบันผลิตพระสังฆาธิการควรกำหนดนโยบาย แผนและมาตรการในการพัฒนาศักยภาพของพระสงฆ์ให้เป็นผู้มีความพร้อมในด้านการบริหารวัดเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ เป็นแหล่งฟื้นฟูและพัฒนาจิตใจและพัฒนาตนให้ถึงพร้อมในการปฏิบัติภารกิจทั้ง ๖ ด้านของคณะสงฆ์ รวมทั้งเป็นกัลยาณมิตรของศาสนิกชน สามารถปลูกฝังและฝึกอบรมให้เยาวชนมีสัมมาทิฐิในการดำรงชีวิต

(๓) วัดควรปรับเปลี่ยนบทบาทให้ทันกับสังคมในเชิงรุก คือ จัดโครงการและกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมโดยรวมและมีบทบาทในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน โดยดึงศาสนิกชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของวัดและพระเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมพัฒนาสังคมและชุมชน มีภาครัฐสนับสนุนงบประมาณ

^{๔๒} พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปภญฺโญ), เอกสารประกอบคำบรรยาย เรื่องการคณะสงฆ์และการพระศาสนา, หน้า ๗. (อัคราเนนา).

(๔) มหาเถรสมาคมควรมีมาตรการให้ยุติพิพุทธพาณิชย์ อันเป็นการลดความศรัทธาของศาสนิกชน

(๕) พระสงฆ์ควรเป็นแบบอย่างที่ดีในด้านศีลธรรมและจรรยา เพื่อปลูกศรัทธาให้เกิดขึ้นกับประชาชนในท้องถิ่น

(๖) ฝ่ายปกครองคณะสงฆ์ทุกระดับควรให้ความสำคัญแก่วัดและพระสงฆ์ที่มีบทบาทให้การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและพัฒนาเยาวชนและศาสนิกชนในแต่ละบทบาทหน้าที่ตามภารกิจคณะสงฆ์ เช่น สนับสนุนด้านงบประมาณ ความก้าวหน้าด้านสมณศักดิ์ การพัฒนาศักยภาพ และเชิดชูยกย่องให้เป็นที่ประจักษ์แก่หมู่คณะสงฆ์^{๔๓}

๒.๓.๒ ด้านการศึกษา

การศึกษา หมายถึง การศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัยของพระพุทธศาสนาของบรรพชิตและคฤหัสถ์ เป็นกิจการของคณะสงฆ์ประการหนึ่งที่สำคัญยิ่งในอำนาจหน้าที่ของมหาเถรสมาคมมีความตอนหนึ่งว่า “ควบคุมและส่งเสริมการศึกษา” ของคณะสงฆ์ (ม.๑๕ ตรี) และในระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลาง มหาเถรสมาคมได้กำหนดวิธีดำเนินการควบคุม และส่งเสริมการศึกษาว่า “ควบคุมและส่งเสริมการศึกษาศาสนาให้ดำเนินไปด้วยดี”

คณะสงฆ์ยังมีได้กำหนดวัตถุประสงค์ไว้โดยชัดเจนแต่โดยหลักสูตรและเนื้อหาแล้ว คงอนุมานได้ว่า มีวัตถุประสงค์ ๙ ประการ คือ

๑. เพื่อพระสงฆ์รักษาตนและหมู่คณะ
๒. เพื่อใช้อบรมสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์
๓. เพื่อใช้พัฒนาชาติบ้านเมืองด้วยคุณธรรมของพระศาสนา
๔. เพื่อใช้ในกิจการคณะสงฆ์และการพระศาสนา
๕. เพื่อรักษาหลักพระธรรมวินัยของพระพุทธศาสนา
๖. เพื่อสร้างศาสนทายาทสืบอายุพระพุทธศาสนา
๗. เพื่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา
๘. เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระสัทธรรม
๙. เพื่อความมั่นคงของประเทศชาติอันเป็นส่วนรวม^{๔๔}

กิจการงานที่วัดและพระสงฆ์จะทำ ได้คือ การศึกษา การเผยแผ่และการสงเคราะห์ ซึ่งในส่วนของการศึกษานั้น เป็นการให้บริการด้านการศึกษาแก่พระสงฆ์ คือ การมีโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ นับเป็นทางหนึ่งในการสร้างอุปาสก อุปาสิกา ให้ได้พุทธศาสนิกชนที่มีคุณภาพและเป็นการกำลังของศาสนาอีกประการหนึ่งก็คือการไปสอนวิชาศีลธรรมตามโรงเรียนต่าง ๆ เป็นการอนุเคราะห์

^{๔๓} สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, รายงานการเสวนา เรื่องบทบาทที่พึงประสงค์ของวัดและพระสงฆ์กับการพัฒนาสังคมไทย, ๒๕๔๓. (อัคราณา).

^{๔๔} พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปญโญ), เอกสารประกอบคำบรรยาย เรื่องการคณะสงฆ์และการพระศาสนา, หน้า ๔๑. (อัคราณา).

สังคมด้วยธรรมทานการที่ให้พระสงฆ์ได้เข้าไปมีบทบาทในการศึกษาของชาติ ดังกล่าวนี้อาจทำให้เยาวชนและสังคมเห็นความสำคัญของวัดและพระสงฆ์^{๔๕}

ความหมายการปกครองคณะสงฆ์ หรือการบริหารคณะสงฆ์ ตามทัศนะของพระพุทธศาสนาว่า การปกครองตามความหมายในพระพุทธศาสนาเป็นการปกครองเพื่อการศึกษา การปกครองและความสงบเรียบร้อยที่เกิดจากการปกครองนั้น มิใช่เป็นจุดหมายในตัว แต่เป็นเพียงปัจจัยเอื้อ เพื่อช่วยให้แต่ละบุคคลบรรลุจุดหมายแห่งการศึกษาหรือเพื่อเป็นหลักประกันของการศึกษาทั้งสิ้น ถ้าไม่ปกครองด้วยการศึกษา ก็ต้องปกครองด้วยอำนาจเมื่อปกครองด้วยอำนาจก็เกิดความรู้สึกในเชิงปฏิบัติ ที่เอียงไปในทางที่จะขัดแย้งกัน ด้วยเหตุนี้ การปกครองแบบใช้อำนาจจึงก่อให้เกิดปัญหาเริ่มตั้งแต่เกิดความขัดแย้งในจิตใจเป็นต้นไป ทำให้ยังต้องเพิ่มการใช้อำนาจ ใช้อำนาจ และจะเน้นการลงโทษมากยิ่งขึ้นตามลำดับไม่ใช่การปกครองแบบพยายามสร้างคนดี แต่เป็นการปกครองแบบพยายามกำจัดคนเลวนั่นเอง^{๔๖}

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ได้ระบุถึงภารกิจที่สำคัญของการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในแต่ละด้าน ดังนี้

๑) ด้านการศาสนศึกษา หมายถึง การจัดการศึกษาปริยัติธรรมและการศึกษาอื่น ๆ อันควรแก่สมณะ ซึ่งได้แก่การศึกษาพระปริยัติธรรม หรือการศึกษาธรรมบาลี ซึ่งปัจจุบันได้จำแนกเป็นสองส่วน คือการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม บาลี และการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ

๒) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ เป็นการจัดการศึกษาสงเคราะห์แก่ประชาชนทั่วไป ปัจจุบันมีการดำเนินการดังนี้ ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด โรงเรียนราษฎร์สงเคราะห์ที่วัดสนับสนุน

๓) ด้านการเผยแผ่ศาสนาธรรม เป็นการเผยแผ่ศาสนาธรรม ดำเนินการใน ๒ ลักษณะ คือเป็นโครงการปฏิบัติสืบเนื่องและเป็นโครงการเฉพาะกิจปฏิบัติตามนโยบายของรัฐบาล

๔) ด้านการสาธารณสงเคราะห์ เป็นงานเกี่ยวกับการสงเคราะห์ชุมชนและสังคมโดยมีวัดและพระภิกษุเป็นแกนนำ ได้แก่ โครงการอุปสมบทและบรรพชาพระภิกษุสามเณรภาคฤดูร้อน โครงการสงเคราะห์พระภิกษุสามเณรและวัดที่ประสบภัยและขาดแคลน วัดและเจ้าอาวาส พระภิกษุเป็นผู้นำในการพัฒนาชุมชนและสังคม เช่น ให้สถานที่เป็นที่จัดประชุมอบรมเยาวชนและประชาชนด้านอาชีพต่างๆ การสร้างถนนเข้าหมู่บ้าน การออมทรัพย์ ให้สถานที่เป็นแหล่งประปาหมู่บ้าน การสนับสนุนทุนการศึกษาเด็กนักเรียน การช่วยเหลือผู้ป่วยผู้ยากไร้ เป็นต้น

๕) ด้านการสาธารณูปการ เป็นงานที่เกี่ยวกับการพัฒนาวัด ด้านอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมเพื่อให้วัดเอื้อประโยชน์ตามภารกิจของวัดในด้านอื่น ๆ การพัฒนาเหล่านี้ ได้แก่ การดูแลบำรุงรักษาสาธารณสมบัติของวัด การดูแลรักษาและก่อสร้างอาคารสถานที่ เช่น พระอุโบสถ เมรุ อาคารเรียน หอธรรมกุฎี ศาลาการเปรียญ เป็นต้น งานสาธารณูปการแต่ละวัดจะไม่เท่าเทียมกันมาก

^{๔๕} พระมหาสมทรง สิรินธโร และคณะ, บทบาทของวัดและพระสงฆ์ไทยในอนาคต, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๗), หน้า ๒๓.

^{๔๖} พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), การปกครองคณะสงฆ์ไทย, (กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก, ๒๕๓๙), หน้า ๗๘.

หรือน้อยขึ้นอยู่กับขนาดเศรษฐกิจ ความต้องการของชุมชนและบารมีของเจ้าอาวาสหรือพระสงฆ์ในวัดเป็นสำคัญ ทั้งนี้ทางวัดจะได้รับงบประมาณสนับสนุนจากกรมการศาสนาเป็นบางส่วนเรียกว่า เงินอุดหนุนบูรณะวัด

๖) ด้านการปกครอง งานปกครองของสงฆ์ อาศัยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ โดยลำดับชั้นการปกครองคณะสงฆ์ ไว้ดังนี้ มาตรา ๒๐ คณะสงฆ์ต้องอยู่ภายใต้การปกครองของมหาเถรสมาคม การจัดระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎหมายมหาเถรสมาคม และกฎหมายมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑๕ พ.ศ. ๒๕๒๓ ว่าด้วยระเบียบการปกครองคณะสงฆ์หมวด ๒ ระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลางและหมวด ๓ ระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค

สรุปได้ว่า องค์ประกอบในการจัดการศาสนศึกษาดังกล่าวจะดีหรือไม่ประการใดขึ้นกับเจ้าสำนักเรียนและหรือเจ้าสำนักศาสนศึกษาและครูอาจารย์ผู้บริหารการศาสนศึกษาที่ได้ช่วยแบกภาระการศาสนศึกษาอย่างเต็มกำลัง อันเป็นการแสดงความกตัญญูต่อพระศาสนาและคณะสงฆ์การจัดการศาสนศึกษานั้นแผนกที่ประสบปัญหามาก คือ การจัดการศึกษาแผนกบาลี เพราะขาดแคลนทั้งครูและนักเรียนและอุปสรรคอื่น ๆ ซึ่งคณะสงฆ์จะต้องช่วยจัดการศึกษาแผนกบาลีอันเป็นการศึกษาพระพุทธศาสนาโดยตรง เพื่อให้พระสงฆ์เจริญด้วยวิชาความรู้และการศาสนศึกษาให้เจริญก้าวหน้า การศึกษาพระปริยัติธรรมทั้งแผนกบาลีและแผนกธรรมเป็นการศึกษาหลักและสำคัญยิ่งของคณะสงฆ์ คือ ๑.พระสงฆ์ควรศึกษาหลักธรรมให้ถ่องแท้ทั้งปริยัติและปฏิบัติ เพื่อให้พร้อมที่จะปฏิบัติภารกิจทั้ง ๖ ด้านของคณะสงฆ์ ๒.พระสงฆ์ควรพัฒนาตนให้รอบรู้ทั้งทางโลกและทางธรรม เพื่อรู้เท่าทันต่อความเปลี่ยนแปลงของสังคม อันจะส่งผลต่อศักยภาพในการอบรมพัฒนาจิต การเผยแผ่ศาสนธรรมแก่ศาสนิกชน เช่น ด้านการบริหาร ด้านกฎหมาย กฎระเบียบของสงฆ์และ ๓.ระบบการศึกษาของคณะสงฆ์ควรปรับปรุงยุคสมัยให้เหมาะกับยุคสมัย

๒.๓.๓ ด้านการศึกษาสงเคราะห์

การศึกษาสงเคราะห์ คือ การจัดการศึกษาเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลอุดหนุน จุนเจือหรือการช่วยเหลือเกื้อกูลหรืออุดหนุนจุนเจือการศึกษาอื่นนอกการศาสนศึกษาหรือสถาบันการศึกษาหรือบุคคลผู้กำลังศึกษาเล่าเรียนคณะสงฆ์ได้กำหนดการศึกษาสงเคราะห์เป็นกิจการอันหนึ่งของคณะสงฆ์ การศึกษาสงเคราะห์นั้นว่าโดยลักษณะ ควรแยกเป็น ๒ ลักษณะ คือ

๑. การศึกษานอกเหนือจากการศาสนศึกษาที่พระสงฆ์ดำเนินการเพื่อการสงเคราะห์ประชาชน หรือพระภิกษุสามเณร

๒. การสงเคราะห์เกื้อกูลแก่การศึกษา สถาบันการศึกษา หรือบุคคลผู้กำลังศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ที่พระสงฆ์ดำเนินการในลักษณะนี้ เป็นการจัดการศึกษาซึ่งแบ่งได้เป็น ๔ ประเภท คือ

๑. โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา และโรงเรียนสงเคราะห์เด็กยากจนตามพระราชประสงค์ มีความมุ่งหมายให้วัดและพระภิกษุในพระศาสนาได้จัดการศึกษาตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อสงเคราะห์เด็กและเยาวชนของชาติและพระภิกษุสามเณรส่วนหนึ่งเป็นเหตุให้เด็กและเยาวชนได้เข้าใกล้วัดและได้ศึกษาหลักธรรมทางศาสนา

ส่วนคำว่า เผยแผ่ หมายถึงการประกาศให้ทราบ หากทราบแล้วสนใจจะเป็นพุทธศาสนิกชนก็ไม่ใช่ที่รังเกียจ การเผยแผ่เป็นศัพท์ที่มีลักษณะอะลุ่มอล่วยและแสดงถึงการมีใจกว้าง ไม่ผูกมัดผู้อื่นด้วยความคิดของตนเองหรือศาสนาของตน” ^{๔๗}

หน้าที่หรือบทบาทที่วัดต่างๆ เจ้าคณะตำบล คณะสงฆ์อำเภอ และคณะสงฆ์จังหวัดเกี่ยวกับการเผยแผ่ มีดังนี้

๑. หาอุบายวิธีให้ได้ยินได้ฟังโอวาท คำสั่งสอนหรือข้อแนะนำที่เป็นประโยชน์
๒. แนะนำ สั่งสอน อบรม ประชาชนให้เข้าใจในศาสนพิธีและการปฏิบัติ
๓. เทศนาสั่งสอนประชาชนให้ตั้งอยู่ในศีลธรรมและให้ได้ยินได้ฟัง เกี่ยวกับ พระศาสนา โดยถูกต้อง

ดังนั้น จักเห็นได้ว่า การเผยแผ่ของพระสงฆ์ วัด และคณะสงฆ์ ในปัจจุบัน มีทั้งแบบประเพณี แบบปรับปรุงให้เหมาะสมกับสภาพสังคมปัจจุบัน และแบบที่จัดเป็นคณะหรือหน่วยงานขึ้นดำเนินการ คือ

๑. การเผยแผ่ตามประเพณีคณะสงฆ์ และประเพณีไทย ได้แก่การเทศนาอบรมสั่งสอนประชาชนที่วัด ที่บ้าน ที่มีผู้อาราธนาและที่อื่นๆ ในโอกาสต่างๆ ทั้งแบบเทศน์ธรรมดา คือ เทศน์รูปเดียว หรือเทศน์ปจฉาวิสัชนา ๒ รูปขึ้นไป

๒. การเผยแผ่แบบปรับปรุงให้เหมาะสมกับสภาพสังคมปัจจุบัน ได้แก่ การบรรยายธรรม การสนทนาธรรม การปาฐกถาธรรม ในที่ประชุมที่วัด หรือที่อื่นๆ ในโอกาสต่างๆ หรือ โดยทางวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ บันทึกลงแผ่นเสียง หรือแถบบันทึกเสียง ไปเผยแผ่ที่อื่นในโอกาสต่างๆ รวมทั้งการพิมพ์หนังสือเทศน์ หนังสือธรรมะ ออกเผยแผ่ หรือลงในหนังสือพิมพ์และเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ออกเผยแผ่

๓. การเผยแผ่แบบจัดเป็นคณะหรือหน่วยงานเผยแผ่หรือสถานศึกษาเป็นประจำหรือครั้งคราว หรือจัดเป็นกิจกรรมพิเศษ ในวัดหรือในหมู่บ้านใกล้เคียง เช่น งานพระธรรมทูต งานพระธรรมจาริก งานอบรมประชาชนประจำตำบล หน่วยสงเคราะห์พุทธมามกะผู้เยาว์โรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เป็นต้น

๒.๓.๕ ด้านการสาธารณูปการ

การก่อสร้างหรือบูรณปฏิสังขรณ์ เป็นสิ่งหนึ่งที่คณะสงฆ์ต้องวางรูปแบบให้ถูกต้องเหมาะสม และควรต้องมีความรู้ที่ถูกต้องอีกด้วย ดังนี้

การสาธารณูปการ” ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๒๕ กล่าวว่า เป็น “คำนาม” หมายถึง “การก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์” สำหรับ สาธารณูปการ ที่จัดเป็นระเบียบบริหารการคณะสงฆ์ส่วนกลาง และระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลาง เรียกว่า “การสาธารณูปการ” นั้น หมายถึง

๑. การก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ ศาสนวัตถุและศาสนสถาน

^{๔๗} พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), การปกครองคณะสงฆ์ไทย, (กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก, ๒๕๓๙), หน้า ๗๘.

๒. กิจการอันเกี่ยวกับวัด คือ การสร้าง การตั้ง การรวม การย้าย การยุบเลิก การขอรับพระราชทานวิสุงคามสีมา การยกวัดร้างเป็นวัดมีพระภิกษุอยู่จำพรรษา และการยกวัดราษฎร์ขึ้นเป็นพระอารามหลวง

๓. กิจการของวัดอื่นๆ เช่น การจัดงานวัด การรับบริจาค

๔. การศาสนสมบัติของวัด

จากความหมายที่กล่าวมานี้ผู้วิจัยได้สรุปว่ามีลักษณะของการกระทำ การสาธารณูปการใน ๓ ประการ คือ

๑. การกระทำด้วยแรงความคิด แรงงานและทุนทรัพย์รวมถึงการควบคุม

๒. การกระทำด้วยเอกสารรายงาน

๓. การทำโดยการจัดประโยชน์

การควบคุมและส่งเสริม การสาธารณูปการ เป็นงานที่ละเอียดอ่อนเป็นตัวหลักของการคณะสงฆ์แต่ผู้ปฏิบัติโดยตรงคือ เจ้าอาวาส ซึ่งเป็นพระสังฆาธิการระดับวัด เจ้าคณะทุกส่วนทุกชั้นต้องมีความสัมพันธ์กัน ๒ ประการ คือ ควบคุมการสาธารณูปการและ ส่งเสริมการสาธารณูปการ การควบคุมดูแลวัดนั้น เจ้าคณะจะเพิกเฉยมิได้ ถ้าเพิกเฉยจะเป็นการละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ต้องสอดส่องดูแล ชี้แจง แนะนำ ในการสาธารณูปการของเจ้าอาวาส ดังต่อไปนี้

๑. ควบคุมการทำแผนผังวัดให้สอดคล้องกับยุคพัฒนา

๒. ควบคุมแบบแปลนเสนาสนะแต่ละวัดให้อยู่ในหลักประหยัดและพอเหมาะพอควรแก่สภาพท้องถิ่นและให้ก่อสร้างตามแบบแปลน

๓. ควบคุมให้แต่ละวัดที่สร้างถาวรวัตถุให้เป็นทรงไทย หรือให้รักษาศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นสำคัญ

๔. ควบคุมการเงินและบัญชี รับ - จ่ายของแต่ละวัดให้เป็นไปตามหลักบัญชี

๕. ควบคุมดูแลการเอกสารต่างๆ ของเจ้าอาวาส เช่น รายงานขอรับพระราชทานวิสุงคามสีมาให้เป็นไปโดยถูกต้อง

๖. ควบคุมการจัดการศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปตามกฎกระทรวง^{๔๘}

สรุปได้ว่า งานสาธารณูปการเป็นงานสำคัญ โดยเฉพาะเป็นงานละเอียดอ่อน เป็นงานระดับท้องถิ่นและการพระศาสนา เป็นงานที่ให้ความสำคัญแก่พระสังฆาธิการและเห็นผลงานของพระสังฆาธิการได้เร็วกว่างานอื่น แต่ก็มักเป็นเหตุก่อปัญหา เช่น บางแห่งเกิดความขัดแย้งระหว่างวัดกับชาวบ้านจนถึงลูกหลานใหญ่โต ก็เพราะการสาธารณูปการเป็นเหตุหากเจ้าคณะได้เห็นความสำคัญเร่งรัดตรวจตราชี้แจงแนะนำ การปฏิบัติหน้าที่ของพระสังฆาธิการได้ดีแล้ว การขัดแย้งระหว่างวัดกับบ้านจะลดน้อยลงตามลำดับ และความสมัคคีสามัคคีระหว่างบ้านกับวัดจะมีมากขึ้นเป็นเหตุให้การคณะสงฆ์และการพระศาสดาดำเนินไปด้วยความเรียบร้อยดีงาม การควบคุมส่งเสริมการสาธารณูปการ จึงถือเป็นหน้าที่อันสำคัญของพระสังฆาธิการทุกระดับชั้น

^{๔๘} พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปณฺโญ), เอกสารประกอบคำบรรยาย เรื่องการคณะสงฆ์และการพระศาสนา, ๒๕๓๙, กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, หน้า ๕๔-๕๕. (อัดสำเนา).

๒.๓.๖ ด้านการสาธารณสงเคราะห์

การสาธารณสงเคราะห์ หมายถึง การดำเนินกิจการต่างๆ เพื่อให้เป็นสาธารณประโยชน์ แก่หน่วยงานหรือของบุคคลหรือคณะบุคคล หรือการช่วยเหลือเกื้อกูลหรือการอุดหนุนจนเจือสถาน ที่ซึ่งเป็นสาธารณสมบัติหรือประชาชนทั่วไป

การสาธารณสงเคราะห์เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นตามโอกาสอันควร จะมีระเบียบปฏิบัติชัดเจน สำหรับผู้จัดการสาธารณสงเคราะห์โดยมากได้แก่วัดหรือเจ้าอาวาส ซึ่งมีบทบัญญัติว่าด้วยหน้าที่ของ เจ้าอาวาส ดังนี้

๑. จัดกิจการของวัดให้เป็นไปโดยเรียบร้อย
๒. เป็นธุระในการจัดการศึกษาอบรมแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์
๓. ให้ความสะดวกตามสมควรแก่พุทธศาสนิกชน ในการบำเพ็ญกุศล

มหาเถรสมาคมได้กำหนดหลักการและวิธีการปฏิบัติและควบคุมส่งเสริม ไว้ชัดเจน คือ กิจการหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ซึ่งจัดตั้งขึ้นตามระเบียบมหาเถรสมาคม ว่าด้วยการจัดตั้ง หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล พ.ศ. ๒๕๑๖ ซึ่งในระเบียบดังกล่าว กำหนดวัตถุประสงค์ไว้ ๓ ประการ คือ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การศึกษาสงเคราะห์และการสาธารณสงเคราะห์ โดย ระเบียบดังกล่าว กำหนดหน่วยงาน ให้ตั้ง ณ วัดใดวัดหนึ่ง ตำบลละหนึ่งหน่วย ให้จัดการเป็นรูป คณะกรรมการ โดยให้เจ้าอาวาสที่ตั้งหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลเป็นประธานกรรมการโดย ตำแหน่งเจ้าอาวาสอื่นในเขตตำบลนั้นเป็นรองประธานกรรมการฝ่ายบรรพชิต กำนันในตำบลนั้นเป็น รองประธานกรรมการฝ่ายคฤหัสถ์ ผู้ใหญ่บ้านและแพทย์ประจำตำบลเป็นกรรมการโดยตำแหน่ง อนึ่ง การสาธารณสงเคราะห์นี้ให้เจ้าคณะพระสังฆาธิการพิจารณาจัดการสงเคราะห์ตามควรแก่โอกาส เช่น

๑. การพัฒนาหมู่บ้าน การพัฒนาตำบล การช่วยจัดหาทุนการสงเคราะห์ การป้องกันยา เสพติดให้โทษ เช่น ยาบ้า การช่วยป้องกันโรคเอดส์

๒. การช่วยเหลือสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ เช่น การสร้างถนนหนทาง ขุดลอกคูคลอง สร้างฌาปนสถาน สร้างการประปา สร้างเครื่องกำเนิดไฟฟ้า

๓. การช่วยเหลือประชาชน ในโอกาสที่ควรช่วย เช่น การประสพอุทกภัยหรือช่วยคนชรา หรือคนพิการการสาธารณสงเคราะห์จะต้องจัดเพื่อความเรียบร้อยดีงามและไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย และความสงบสุขของบ้านเมือง จึงจะถือว่าเป็นไปด้วยความถูกต้อง และเป็นการสาธารณสงเคราะห์ ของคณะสงฆ์ ดังนั้น จำเป็นต้องมีการดูแลให้เป็นไปในลักษณะเหมาะสมและควรได้รับการส่งเสริม สนับสนุนตามสมควร กรรมการโดยตำแหน่งผู้ทรงคุณวุฒิ ๕-๑๐ คน เป็นกรรมการ สำหรับผู้ควบคุม และส่งเสริม มีคณะกรรมการอำนวยการระดับอำเภอ ระดับจังหวัด ผู้อำนวยการภาค และ คณะกรรมการ อำนวยการอบรมประชาชนกลาง^{๔๙}

สรุปได้ว่า จากหลักการบริหารกิจการคณะสงฆ์ทั้ง ๖ ด้านที่ได้กล่าวมา ผู้วิจัยได้สรุปว่า การบริหารกิจการคณะสงฆ์ทั้ง ๖ ด้าน เป็นการบริหารที่มุ่งเน้นเพื่อประโยชน์ไม่ว่าจะแก่สังคมหรือแก่

^{๔๙} พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปณฺโญ), เอกสารประกอบคำบรรยาย เรื่องการคณะสงฆ์และการ พระศาสนา, ๒๕๓๙, กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, หน้า ๖๒-๖๕. (อรรถาธิบาย).

พระภิกษุสงฆ์ตลอดจนประเทศชาติด้วย ซึ่งการบริหารกิจการคณะสงฆ์นั้นจะต้องมีหลักเกณฑ์ทั้ง ๖ ด้านเป็นที่ตั้งและเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในประเทศไทย

งานสาธารณสงเคราะห์เป็นงานเกี่ยวกับการสงเคราะห์ชุมชนและสังคมโดยมีวัดและพระภิกษุเป็นแกนนำ ได้แก่โครงการปฏิบัติธรรมเฉลิมพระเกียรติ เพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน โครงการบรรพชาอุปสมบทสามเณรภาคฤดูร้อน โครงการสงเคราะห์พระภิกษุสามเณรและวัดที่ประสบภัยและขาดแคลน วัด เจ้าอาวาส พระภิกษุเป็นผู้นำในการพัฒนาชุมชนและสังคม เช่น ให้สถานที่เป็นที่จัดประชุม อบรมเยาวชนและประชาชนด้านอาชีพต่างๆ การสร้างถนนเข้าหมู่บ้าน การออมทรัพย์ให้สถานที่ที่เป็นแหล่งประปาหมู่บ้าน การสนับสนุนทุนการศึกษาแก่เด็กนักเรียน การช่วยเหลือผู้ป่วย ผู้ยากไร้ เป็นต้น

๒.๓.๗ ความหมายของงานด้านสาธารณสงเคราะห์

วัดกับบ้าน หรือพระสงฆ์กับชาวบ้านนั้น ไม่ว่าครั้งสมัยพุทธกาล หรือสมัยปัจจุบันย่อมต้องมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันไม่ทางใดก็ทางหนึ่งเสมอ เพราะวัดและพระสงฆ์เป็นสถาบันหลักเป็นสถาบันสำคัญทางพระพุทธศาสนาที่มีความผูกพันเกื้อกูลซึ่งกันและกัน และกับชุมชนชาวบ้านมาเป็นระยะเวลายาวนานนับตั้งแต่เริ่มแรกของการมีวัดเกิดขึ้นในพระพุทธศาสนา ซึ่งมีผู้ให้แนวคิดเกี่ยวกับเรื่องสาธารณสงเคราะห์ ไว้ดังนี้

สาธารณสงเคราะห์ หมายถึง การดำเนินกิจการเพื่อให้เป็นสาธารณประโยชน์ของหน่วยงาน บุคคลหรือคณะบุคคล เว้นแต่การนั้นอยู่ในขอบข่ายแห่งการสงเคราะห์หรือ การช่วยเหลือ เกื้อกูลอุดหนุนจนเจือกิจการของรัฐหรือของเอกชนที่ดำเนินการเพื่อสาธารณประโยชน์หรือการช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่ซึ่งจะเป็นสาธารณสมบัติหรือประชาชนทั่วไปและการเกื้อกูลทำประโยชน์ร่วมกันทั้งให้คำแนะนำคำสอนความคิดและวัตถุสิ่งของ ตามแนวคิดทางพระพุทธศาสนาถือว่าการให้ธรรมเป็นทานย่อมชนะการให้ทานทั้งปวง ฉะนั้นการสอนหนังสือก็ถือการแนะนำที่เกี่ยวกับความรู้ที่ดีจัดเป็นสาธารณประโยชน์ทั้งนั้น การสาธารณสงเคราะห์ แยกโดยลักษณะคือ

๑) การดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล เช่น หน่วยอบรม อปต. ห้องสมุดเพื่อประชาชน มูลนิธิเพื่อคนยากจน

๒) การช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นซึ่งเป็นไปเพื่อการสาธารณประโยชน์ เช่น การพัฒนาหมู่บ้าน การพัฒนาวัด เป็นต้น

๓) การช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ เช่น การสร้างถนนหนทาง การขุดคลอง การพัฒนาก่อสร้างวัดพัฒนาโรงเรียน เป็นต้น

๔) การช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนทั่วไป เช่น การช่วยเหลือผู้คนที่ตกทุกข์ได้ยากเพราะภัยทางธรรมชาติ เช่น ว่าง่าย อุทกภัย อัคคีภัย เหล่านี้ถือว่าเป็นการสงเคราะห์ช่วยเหลือคนอื่นทั้งนั้นรวมไปถึงการสงเคราะห์คนวัยชรา สถานเด็กกำพร้า เป็นต้น

การสาธารณสงเคราะห์เป็นการแสดงบทบาทของภิกษุสงฆ์ ในด้านสังคมสงเคราะห์ ทั้งการสงเคราะห์บุคคล และสาธารณสงเคราะห์ โดยมีภิกษุสงฆ์เป็นผู้นำชุมชนในการบริจาคช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติต่าง ๆ เพราะภิกษุสงฆ์เป็นศูนย์กลางเชื่อมประสานระหว่างคนจนกับคนรวย ปัจจัยที่ได้รับบริจาคมามีภิกษุสงฆ์ใช้ทำประโยชน์เป็นสาธารณกุศลและช่วยเหลือบุคคล ผู้ขาดแคลนและด้อยโอกาสดังกล่าวแล้ว การสาธารณสงเคราะห์ เป็นการจัดให้การสงเคราะห์ ในด้านต่าง ๆ แก่ประชาชน

ผู้อุปถัมภ์บำรุงวัด ทายก ทายิกาของวัด หรือประชาชนทั่วไปวัดเป็นส่วนหนึ่งของสังคมวัดอยู่ได้ก็ต้องพึ่งบ้าน และบ้านอยู่ได้ ก็ต้องพึ่งวัด วัดเป็นศูนย์กลางของสังคม พระสงฆ์เป็นที่พึ่งทางใจของประชาชน เมื่อประชาชนเดือดร้อน ในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ก็เป็นหน้าที่ทางวัด จะต้องจัดการสงเคราะห์ช่วยเหลือ การสาธารณสงเคราะห์จึงเป็นหน้าที่ของวัดและเจ้าอาวาสจะต้องดำเนินการบริหารงานทุกด้าน เกี่ยวกับการสงเคราะห์ประชาชนในขอบเขตที่วัดจะสามารถจัดได้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติที่ว่าวัดเป็นของประชาชนเป็นที่ทำบุญบำเพ็ญกุศล ตาม ประเพณีของชาวบ้านของวัดภิกษุสงฆ์ สามเณร ในวัดอันมีเจ้าอาวาสเป็นหัวหน้าปกครอง ดูแล รักษา วัด มีหน้าที่ให้ความสะดวกแก่ประชาชน ในการทำบุญบำเพ็ญกุศลทั้งที่บ้านและวัด หรือที่อื่นใดใน หมู่บ้าน ตำบลที่ตั้งวัดนั้นและหน้าที่จัดการสาธารณสงเคราะห์อื่น ๆ แก่ประชาชน ในส่วนที่อยู่ใน สมณวิสัยที่น่าจะจัดได้^{๕๐}

การสาธารณสงเคราะห์ คือ การช่วยเหลือสังคมในด้านต่าง ๆ การจัดกิจการอันเป็น ประโยชน์ เป็นกิจกรรมที่วัดหรือพระภิกษุสงฆ์ดำเนินกิจการเพื่อให้เป็นสาธารณะประโยชน์ในด้าน สังคมสงเคราะห์ ทั้งการสงเคราะห์บุคคล และสาธารณสงเคราะห์ แยกโดยลักษณะมี ๔ ประการคือ

๑) การดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล ได้แก่ การที่วัดหรือคณะสงฆ์ดำเนินการเองซึ่ง กิจอย่างใดอย่างหนึ่งมีวัตถุประสงค์ให้เป็นสาธารณประโยชน์ เช่น กิจการหน่วยอบรมประจำตำบล กิจการห้องสมุดเพื่อประชาชน จัดอบรมวิชาชีพให้แก่ประชาชนในท้องถิ่น เป็นต้น

๒) การช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นเพื่อสาธารณประโยชน์ ได้แก่ การช่วยเหลือ สนับสนุนส่งเสริมกิจการของรัฐหรือของเอกชนหรือผู้ใดผู้หนึ่งดำเนินการ และการนั้นเป็นไปเพื่อการ สาธารณะประโยชน์ เช่น การพัฒนาหมู่บ้าน การพัฒนาตำบล ขุดสระน้ำขนาดใหญ่เพื่อเป็นแหล่ง อุปโภคและเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ อนุรักษ์วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม การจัดหาทุนเพื่อการ สงเคราะห์และอื่นๆ

๓) การเกื้อกูลสาธารณสมบัติสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ ได้แก่ การสร้างถนน ขุดลอก คูคลอง สร้างโรงพยาบาลและจัดซื้อเครื่องมือแพทย์ สร้างการประปา สร้างเครื่องกำเนิดไฟฟ้าปลูก ต้นไม้ และอื่นๆ

๔) การเกื้อกูลประชาชนหรือสรรพสัตว์ ได้แก่ การช่วยเหลือประชาชนในการคอย ช่วยเหลือ เช่น จัดตั้งหน่วยอาสาสมัครบรรเทาสาธารณภัย ช่วยเหลือประชาชนทั้งด้านไฟไหม้และ น้ำท่วมพร้อมมอบเครื่องอุปโภคบริโภคแก่ผู้ประสบภัย หรือในยามปกติก็ตั้งกองทุนทำอาหารเลี้ยงเด็ก กำพรวนและเด็กด้อยโอกาส หรือกระบวนกรสงเคราะห์ปวงชนผู้ประสบภัยพิบัติจากวินาศภัย อุบัติเหตุ และสาธารณภัยซึ่งได้แก่ภัย คือ ความยากจน ความเจ็บไข้^{๕๑}

^{๕๐} พระครูปลัดอาทิตย์ อดุลเวที (ของดี), “การศึกษาแนวคิดและวิธีการปกครองคณะสงฆ์ ของ พระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต): ศึกษาเฉพาะกรณีพระสังฆาธิการในเขตปกครองภาค ๒”, **วิทยานิพนธ์พุทธ ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖), หน้า ๘๘.

^{๕๑} พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปญฺโญ), **การคณะสงฆ์และพระศาสนา**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙), หน้า ๖๑-๖๒.

การสาธารณะสงเคราะห์ เป็นงานในส่วนไม่ว่าจะเป็นการก่อสร้างถนนทำสะพาน ศาลาพักร้อนงานนี้จะมี อบต. เข้ามาทำหน้าที่ ส่วนที่คณะสงฆ์จะช่วยสังคมได้ เช่นการช่วยเหลือผู้ยากไร้ เพราะถูกไฟไหม้บ้าน การจัดหน่วยบรรเทาสาธารณภัยหรือการบริหารให้ฟรีในพิธีงานศพ ไม่เก็บค่าน้ำค่าไฟไม่เก็บค่าเจ้าพนักงาน หากเขามีศรัทธาก็จะทำบุญ ส่วนนี้ก็จะช่วยบรรเทาทุกข์ให้กับชาวบ้านที่เป็นพุทธศาสนิกชนได้ ตลอดทั้งให้การช่วยเหลือสังคมทั้งภายในวัดและนอกวัด ภายในวัด เช่น อำนวยความสะดวกแก่ผู้มาพึ่งมาทำบุญที่วัดให้เหมาะสมและวัดต้องสะอาด สะดวกสบายภายนอกวัด เช่น สงเคราะห์ช่วยเหลือชาวบ้านที่มีทุกข์เท่าที่จะทำได้อย่างนิจาคฤดา^{๕๒}

การสาธารณะสงเคราะห์ เป็นการดำเนินการช่วยเหลือสังคมทางวัตถุและจิตใจในรูปแบบต่าง ๆ ที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย ได้แก่โครงการบรรพชาและอุปสมบทพระภิกษุและสามเณรภาคฤดูร้อน โครงการสงเคราะห์ภิกษุสงฆ์สามเณรและวัดที่ประสบภัยขาดแคลน วัดและเจ้าอาวาสภิกษุสงฆ์ ซึ่งเป็นผู้นำในการพัฒนาชุมชนและสังคม เช่น ให้สถานที่เป็นที่จัดประชุมอบรมเยาวชนและประชาชนด้านอาชีพต่าง ๆ การสร้างถนนเข้าหมู่บ้าน การออมทรัพย์ให้สถานที่เป็นแหล่งประปาหมู่บ้าน การสนับสนุนการศึกษาแก่เด็กนักเรียน การช่วยเหลือผู้ป่วยยากไร้ เป็นต้น^{๕๓}

กรมการศาสนา ได้ให้ความหมายไว้ว่า การสาธารณะสงเคราะห์ หมายถึง การดำเนินการช่วยเหลือสังคมทางวัตถุในรูปแบบต่างๆที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย ได้แก่ โครงการอุปสมบทและบรรพชาพระสงฆ์ สามเณรภาคฤดูร้อน โครงการสงเคราะห์พระสงฆ์ สามเณรที่วัดประสบภัยขาดแคลน วัดและเจ้าอาวาส พระสงฆ์เป็นผู้นำในการพัฒนาชุมชนและสังคม เช่น ให้สถานที่เป็นที่จัดประชุมอบรมเยาวชนและประชาชนด้านอาชีพต่างๆ การสร้างถนนเข้าหมู่บ้าน การออมทรัพย์ ให้สถานที่เป็นแหล่งประปาหมู่บ้าน การช่วยเหลือผู้ยากไร้ เป็นต้น^{๕๔}

๒.๓.๘ ความสำคัญของงานด้านสาธารณะสงเคราะห์

จากการศึกษาค้นคว้าทบทวนวรรณกรรมเอกสารทางวิชาการที่เกี่ยวกับความสำคัญของงานด้านสาธารณะสงเคราะห์ ปรากฏพบว่า มีพระมหาเถระ และนักวิชาการ หลายท่าน ได้ให้หลักการและอธิบายไว้ดังนี้

ความสำคัญของภารกิจด้านสาธารณะสงเคราะห์ เป็นการจัดให้การสงเคราะห์ในด้านต่าง ๆ แก่ประชาชนผู้อุปถัมภ์บำรุงวัด ทายกทายิกาของวัดหรือประชาชนทั่วไป วัดเป็นส่วนหนึ่งของสังคม วัดอยู่ได้ก็ต้องพึ่งบ้านและบ้านอยู่ได้ก็ต้องพึ่งวัด วัดเป็นศูนย์กลางของสังคม พระสงฆ์เป็นที่พึ่งทางใจของประชาชน เมื่อประชาชนเดือดร้อนในเรื่องใดเรื่องหนึ่งก็เป็นหน้าที่ของวัดจะต้องจัดการสงเคราะห์

^{๕๒} พระธรรมปริยัติเวที (สุเทพ มุสสุธมโม), สารภาค ๑๕, (กาญจนบุรี: สำนักพิมพ์ธรรมเมธี, ๒๕๔๘), หน้า ๒๕.

^{๕๓} พระมหาบัว ปิยวณโณ, การจัดระเบียบสังคมวัด, (นนทบุรี: รุ่งโรจน์การพิมพ์, ๒๕๔๙), หน้า ๒๓.

^{๕๔} กรมการศาสนา, คู่มือการบริหารจัดการวัดฉบับย่อ, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กรมการศาสนา, ๒๕๔๐), หน้า ๗.

ช่วยเหลือ การสาธารณสุขสงเคราะห์จึงเป็นหน้าที่ของวัดและเจ้าอาวาสจะต้องดำเนินการบริหารงานทุก ด้านเกี่ยวกับการสงเคราะห์ประชาชนในขอบเขตที่วัดจะจัดได้^{๕๕}

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ได้ให้แนวความคิดเกี่ยวกับ หลักการบริหารวัดด้าน สาธารณสงเคราะห์สมัยใหม่ ดังนี้

๑) การสร้างค่านิยม ได้แก่ การสร้างฉันทะให้เกิด ทั้งแก่ผู้บริหารเองด้วย และผู้ที่อยู่ใน โครงสร้างการบริหารนั้นด้วย เพื่อให้เกิดแนวคิดและการประพฤติปฏิบัติเป็นไปในแนวทางระบบ แบบ แผนที่ได้วางไว้ เพื่อการบริหารวัด จะเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลอย่างสูงสุด

๒) จัดโครงสร้าง ได้แก่ การสร้างรูปแบบระบบการบริหารให้เหมาะสม เป็นไปตาม เป้าหมาย หรือจุดประสงค์ที่ได้วางไว้ โครงสร้างจึงถือว่าเป็นส่วนสำคัญอีกส่วนหนึ่ง ในการสร้าง ความสำเร็จให้แก่การบริหารวัดของท่าน

๓) จัดระบบงาน ได้แก่ การรักษการบริหารต่าง ๆ ที่อยู่ภายในวัด ให้เป็นไปอย่างมีระบบ และเป็นระเบียบเพื่อไม่ให้เกิดความสับสนในการดำเนินงานและเป็นการง่ายแก่การตรวจสอบ

๔) จัดกิจกรรม ได้แก่ การสร้างรูปแบบในเชิงปฏิบัติ ให้สอดคล้องกับการบริหารงาน เพื่อให้การบริหารงานเป็นไปในด้านทฤษฎีและการปฏิบัติ

๕) บุคลากร ได้แก่ บุคคลผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารงานไม่ว่าจะเป็นผู้บริหาร หรือผู้อยู่อาศัยในวัดนั้น ๆ การเลือกบุคคลให้เหมาะสมกับความรู้ความสามารถ เป็นสิ่งที่ ควรตระหนักอย่างยิ่ง เพราะการบริหารงานของท่านจะสำเร็จหรือไม่ ส่วนนี้นับว่าเป็นส่วนสำคัญ ดังนั้นจึงควรเลือกใช้บุคคลให้เหมาะสม

๖) เสริมทักษะ ได้แก่ การสร้างความรู้เพิ่มเติมแก่บุคลากรที่มีอยู่ให้มีประสิทธิภาพมาก ยิ่งขึ้น เพื่อให้การบริหารงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพเช่นกัน

๗) กลยุทธ์ ได้แก่ วิธีการหรือกลวิธีที่ท่านเลือกใช้ในการบริหารนั้น ระบบ รูปแบบ ต้อง เหมาะสมกับปัจจัยต่าง ๆ ที่กล่าวมาแล้ว^{๕๖}

หลักการบริหารและการจัดการวัดด้านสาธารณสุขสงเคราะห์ในยุคโลกาภิวัตน์ มีดังนี้

๑) ควรมีการคัดสรรอบรมบุคคล ผู้จะมาบวชในพระพุทธศาสนา ให้เป็นที่ยอมรับที่จะเข้ามา ศึกษาธรรม

๒) ต้องมีการศึกษาอบรมธรรมแก่ผู้เข้ามาบวชทั้งก่อน ระหว่างและหลังการบวชด้วย

๓) ต้องมีการปฏิบัติธรรมในระหว่างบวชเพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจอย่างแท้จริง เพื่อ การเผยแผ่ต่อไปแก่ประชาชน

๔) แต่ละวัดจักต้องให้พระสงฆ์ที่ศึกษาธรรมดีแล้วให้ได้มีโอกาสเผยแผ่แก่ประชาชน เพื่อ ประโยชน์สุขแก่ประชาชน และความมั่นคงของพระพุทธศาสนา และต้องพยายามวิเคราะห์หาทางเผยแผ่ธรรมต่อประชาชนด้วยความเมตตาอย่างต่อเนื่องด้วย มิใช่รอให้ผู้มานิมนต์เท่านั้น

^{๕๕} พระราชรัตนมุนี (ชัยวัฒน์ ปญาลิรี), การจัดสาธารณสุขและการสาธารณสุขสงเคราะห์ของวัด, หน้า ๑๔. (อัสสัมชัญ).

^{๕๖} สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, วัดพัฒนา ๔๖, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงาน พระพุทธศาสนา, ๒๕๔๖), หน้า ๔๖-๔๘.

๕) กิจกรรมการศึกษาธรรมของประชาชน ควรมุ่งให้การศึกษาและปฏิบัติธรรมอย่างต่อเนื่อง ให้พัฒนาขึ้นเป็นลำดับ ทั้งในการงานและการดำเนินชีวิตประจำวัน ด้วยหลักการแห่งความไม่ประมาทและหลักการแห่งการพึ่งตนเอง

๖) ศาสนาเป็นที่พึงทางใจ ดังนั้น การปกครองสงฆ์ให้มีพฤติกรรม และการกระทำที่เหมาะสม นับเป็นเรื่องสำคัญเบื้องต้นที่พระทุกรูปพึงปฏิบัติ เจ้าอาวาสควรดำเนินการให้พระทุกรูปในสังกัดมีภาพลักษณ์ที่ดี เมื่อประชาชนพบเห็นจักเกิดความศรัทธา ถือเป็นการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเบื้องต้นแล้ว

๗) พระควรยึดหลักการเผยแผ่ธรรมด้วยหลัก ๖ ประการ ดังนี้

(๑) ห้ามปรามการทำความชั่วทั้งมวล

(๒) ส่งเสริมให้กระทำความดีทั้งมวล

(๓) ให้ได้ฟังและได้รู้ธรรมที่ยังไม่เคยรู้ไม่เคยฟัง

(๔) ช่วยเสริมในสิ่งที่ประชาชนได้ยินได้รู้แต่ไม่เข้าใจให้เข้าใจ

(๕) ให้คิดอนุเคราะห์ผู้อื่นด้วยเมตตา ปราณนาดี

(๖) บอกทางสวรรค์ คือ ทางดำเนินชีวิตที่ดี ถูกต้อง ให้ประชาชน

๘) การเผยแผ่ธรรมควรศึกษากลุ่มคน หรือบุคคลเป้าหมาย วิเคราะห์การนำเสนอธรรมให้เหมาะสมต่อสภาพ เหตุ ผล ตน ประมาณ กาลเวลา ชุมชน และบุคคล เป็นสำคัญ

๙) เจ้าอาวาสทุกแห่งควรปกครองดูแลพระสงฆ์ สามเณร ไวยาวัจกร ศิษย์วัด ผู้อาศัยในวัดหรือเกี่ยวข้องกับวัด ให้มีพฤติกรรมที่เหมาะสม เป็นการสร้างศรัทธาแก่ประชาชนผู้พบเห็น และมาติดต่อกับวัด

๑๐) จักต้องพยายามบริหารวัดให้มีอาคารสถานที่อาณาบริเวณ เหมาะสมต่อการศึกษา และปฏิบัติธรรมทั้งในส่วนของพระภิกษุ สามเณร และประชาชน ให้สอดคล้องกับหลักการของพระพุทธศาสนา มีความสงบร่มเย็น ทำให้อยากเข้ามาหาความสงบและศึกษาธรรม รวมทั้งสรรพสิ่งต่าง ๆ ทั้งมีชีวิตและไม่มีชีวิต จักต้องไม่ก่อให้เกิดความเดือดร้อน รำคาญแก่ประชาชนที่มาวัดหรือที่อยู่ใกล้วัดด้วย

๑๑) วัดกับประชาชนจักต้องเกื้อหนุนซึ่งกันและกัน พระพุทธศาสนาจึงจะอยู่ได้อย่างมั่นคง ดังนั้น นอกจากพระจะให้ธรรมแก่ประชาชนแล้ว ก็ควรจัดวัดและเครื่องใช้ของวัดอย่างมีระบบ ให้เหมาะต่อการให้บริการประชาชนเพื่อกิจการของพระพุทธศาสนา เพื่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน เป็นการดึงประชาชนเข้ามาใกล้ชิดกับวัด และพระก็ควรหาทางช่วยเหลือในด้านธรรมแก่ประชาชนต่อไปตามความเหมาะสมด้วย

๑๒) ประชาชนเป็นจำนวนมากที่ยังเชื่อโชคลาง ของขลัง วัตถุมงคล และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ โดยหวังว่าสิ่งเหล่านี้จะบันดาลความโชคดี ความร่ำรวย ความสำเร็จแก่เขาได้ ทำให้ประชาชนขาดการพึ่งตนเอง ไม่พัฒนา พระพุทธศาสนาควรทำหน้าที่เป็นยารักษาโรคเหล่านี้ โดยการไม่ไปดูถูก ต่ำหนิ การกระทำเหล่านั้น แต่ควรใช้หลักธรรมในเรื่องเหตุและผล เรื่องการพึ่งตนเอง เรื่องการศึกษา ฝึกฝนพัฒนา และการครองชีวิตอย่างไม่ประมาทมาใช้ในการเผยแผ่ โดยให้เครื่องราง ของขลัง สิ่งศักดิ์สิทธิ์ วัตถุมงคล เป็นเครื่องปิดช่องความประหวั่นใจ จักทำให้การเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้ผลดียิ่งขึ้น

๑๓) ศาสนาพุทธเป็นของคู่กับชุมชน วัดก็ครบทุกตำบล และจะเป็นศูนย์รวมของประชาชนในแต่ละตำบล หากจะจัดการบริหารวัดให้เป็นศูนย์กลางการพัฒนาชุมชน ที่พัฒนาทั้งจิตใจ และคุณภาพชีวิตในด้านอื่น ๆ จะทำให้ความสัมพันธ์ของประชาชนกับพระพุทธศาสนาเจริญอย่างยั่งยืน โดยที่พระสงฆ์จะให้ธรรมทานแก่ประชาชน ส่วนประชาชนจะให้อามิสทานแก่พระสงฆ์ นับเป็นการเกื้อกูลกันอย่างถูกต้องเพื่อการมีพลังอยู่ในสังคมต่อไป

๑๔) การจัดการบริหารวัดเพื่อเป็นศูนย์กลางการพัฒนาชุมชน จำเป็นต้องจัดให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการเป็นเจ้าของกิจกรรมของวัด ร่วมบริหารวัดตามหลักการของพระพุทธศาสนา ด้วย จึงสมควรปรับปรุงการบริหารวัดให้เป็นองค์การบริหารวัด ถึงแม้วัดแต่ละวัดจะเป็นนิติบุคคลอยู่แล้วก็ตาม แต่การมีองค์กรร่วมบริหารวัด เสนอความคิดและให้เจ้าอาวาสตัดสินใจในดำเนินการ ประชาชนก็จะร่วมดำเนินการอย่างเต็มที่ เต็มใจ พุทธศาสนาย่อมเจริญยิ่งขึ้น

๑๕) กรมการศาสนา และกระทรวงศึกษาธิการ ย่อมมีเจตนาที่ดีในการรักษาและพัฒนาพระพุทธศาสนา ดังนั้น เจ้าอาวาสและพระภิกษุควรศึกษางานโครงการของทางราชการ เพื่อประสานการดำเนินงาน ให้เกิดการพัฒนาพระพุทธศาสนายิ่งขึ้น

๑๖) วัดทุกวัดควรได้ดำเนินการรักษาและฟื้นฟูธรรมชาติ เช่น ร่วมจัดโครงการป่าชุมชน โครงการอุทยานการศึกษา เป็นต้น จะได้ทั้งการส่งเสริมการปลูกต้นไม้ และการใช้ต้นไม้เป็นเครื่องมือในการเผยแผ่ธรรมต่อไปด้วย

๑๗) มหาเถรสมาคมเป็นองค์กรสูงสุด ซึ่งเจ้าอาวาสและพระสงฆ์จะต้องศึกษา ส่งเสริมสนับสนุน ประสานงานเพื่อการเผยแผ่ธรรม และพัฒนาพระพุทธศาสนาจะได้ตรงตามนโยบาย ถูกทิศทาง แก้ไขสถานการณ์และเหมาะสมกับโอกาส ย่อมเป็นพลังส่งเสริมการพัฒนายิ่งขึ้น

๑๘) หลักการบริการ การดำเนินงานต่าง ๆ ควรมีการวางแผนระยะสั้น ระยะยาว เพื่อการปฏิบัติพัฒนาวัด และควรให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมอย่างสม่ำเสมอ หลักการเหล่านี้พระสงฆ์สามารถค้นคว้าให้เกิดความรู้ได้ซึ่งจักต้องยึดหลักการ การฝึกฝน การพัฒนา การไม่ประมาท และหลักการพึ่งตัวเองเป็นสำคัญ จึงจะบังเกิดผลดี

๑๙) สงฆ์ควรมีความสมถะ มีความเป็นอยู่ง่าย ๆ ไม่หวังลาภสักการะ มุ่งศึกษา ปฏิบัติธรรม และเผยแผ่ธรรมแก่ประชาชน ดังนั้น กิจกรรมที่วัดต่าง ๆ ดำเนินอยู่ขณะนี้จึงจำเป็นต้องมีการทบทวน สังคายนา เพื่อการพัฒนาที่มั่นคงยั่งยืนของพระพุทธศาสนาต่อไป

๒๐) ปัจจุบันจำนวนพระสงฆ์มีมาก ยิ่งในฤดูพรรษายังมีจำนวนมากขึ้นกว่าปกติหลายเท่า ดังนั้น จำเป็นต้องมีการปกครองพระบวชใหม่โดยให้พระที่ประพฤติดีแล้วดูแลปกครองอบรมพระบวชใหม่เป็นกลุ่ม ๆ จะช่วยส่งเสริมพระวินัย และการศึกษาของสงฆ์ได้ดีขึ้น ทำให้เกิดการพัฒนาสงฆ์พัฒนาวัด พัฒนาบทบาทหน้าที่ของสงฆ์ จนเกิดประโยชน์ต่อประชาชนและประเทศชาติอย่างแท้จริง^{๕๗}

ความสำคัญของการกิจด้าน การสาธารณสงเคราะห์เป็นการแสดงบทบาทของพระสงฆ์ในด้านสังคมสงเคราะห์ทั้งการสงเคราะห์บุคคลและสาธารณสงเคราะห์ โดยมีพระสงฆ์เป็นผู้นำชุมชนใน

^{๕๗} คະນິงนิตย จันทบุตร และสุบรรณ จันทบุตร, หลักการบริหารและการจัดการวัดในยุคโลกาภิวัตน์, (กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค, ๒๕๔๕), หน้า ๒๒-๒๖.

การบริจาคช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติต่างๆ เพราะพระสงฆ์เป็นศูนย์กลางเชื่อมประสานระหว่างคนจนกับคนรวย ปัจจัยที่ได้รับบริจาคมาพระสงฆ์ก็ใช้ทำประโยชน์เป็นสาธารณกุศลและช่วยเหลือบุคคลผู้ขาดแคลนและด้อยโอกาส และลักษณะการสาธารณสงเคราะห์มี ๔ ลักษณะดังนี้

๑. การดำเนินกิจกรรมเพื่อการช่วยเหลือเกื้อกูล ได้แก่ การที่วัด หรือคณะสงฆ์ดำเนินการเองซึ่งกิจการอย่างใดอย่างหนึ่งที่มีวัตถุประสงค์ให้เป็นสาธารณประโยชน์ เช่น กิจการหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล กิจการห้องสมุดเพื่อประชาชน จัดอบรมวิชาชีพให้แก่ประชาชนในท้องถิ่น เป็นต้น

๒. การช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นเพื่อสาธารณประโยชน์ ได้แก่ การช่วยเหลือสนับสนุนส่งเสริมกิจการของรัฐ หรือของเอกชน หรือผู้ใดผู้หนึ่งดำเนินการ และการนั้นเป็นไปเพื่อการสาธารณประโยชน์ เช่น การพัฒนาหมู่บ้าน การพัฒนาตำบล ขุดสระน้ำขนาดใหญ่ เพื่อเป็นแหล่งน้ำอุปโภค และเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ อนุรักษ์วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมจัดหาทุนเพื่อการสงเคราะห์ และอื่นๆ

๓. การช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ ได้แก่ การสร้างถนน ขุดลอกคูคลอง สร้างโรงพยาบาล และจัดซื้อเครื่องมือแพทย์ สร้างการประปา สร้างเครื่องมือกำเนิดไฟฟ้า ปลุกต้นไม้ และอื่น ๆ ข้อนี้ มุ่งเอาเฉพาะการช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นส่วนของสาธารณประโยชน์

๔. การช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนทั่วไป ได้แก่ การช่วยเหลือประชาชนในสิ่งที่ควรช่วยเหลือ เช่น จัดตั้งหน่วยอาสาสมัครบรรเทาสาธารณภัย ช่วยเหลือประชาชนทั้งด้านไฟไหม้ และน้ำท่วม พร้อมมอบเครื่องอุปโภคแก่ผู้ประสบภัย หรือในยามปกติก็ตั้งกองทุนเลี้ยงเด็กกำพร้า และเด็กด้อยโอกาส^{๕๘}

หลักการในการบริหารวัดยุคใหม่ เจ้าอาวาสเป็นพระสังฆาธิการระดับวัด เป็นผู้นำของพระภิกษุสามเณร และคฤหัสถ์ที่มีอยู่ในวัด เจ้าอาวาสจึงมีความสำคัญที่สุดต่อความเจริญรุ่งเรือง สันติสุข และความมั่นคงของวัด โดยทำหน้าที่เป็นผู้บริหารกิจการต่าง ๆ ของวัด เป็นผู้ปกครองบังคับบัญชา กำกับดูแล แนะนำสั่งสอนพระภิกษุสามเณรและฆราวาสผู้อยู่ในวัดให้มีความเป็นระเบียบเรียบร้อยดีงาม ให้อยู่ในศีลธรรมอันดี ให้มีความสมัครสมานสามัคคีปรองดองกัน ให้ร่วมแรงร่วมใจกันปฏิบัติศาสนกิจ ดำเนินกิจกรรมและโครงการต่างๆ ของวัดให้สำเร็จไปด้วยดี มีประสิทธิภาพสูงสุด และให้วัดมีความเจริญรุ่งเรืองถาวรมั่นคง เป็นศูนย์กลางชุมชนในการให้การศึกษาอบรมศีลธรรมจริยธรรม ภาวนาธรรม คือ สมถกรรมฐาน และวิปัสสนากรรมฐาน แก่ชุมชน และประชาชนทั้งใกล้และไกล ให้เป็นที่พึ่งทางใจแก่สาธุชนได้อย่างแท้จริง เจ้าอาวาสต้องมีทั้งศาสตร์และศิลป์ในการบริหารและการจัดการวัดนอกจากจะมีทั้งศาสตร์และศิลป์แล้ว ในการบริหารและการจัดการวัดจะต้องประกอบด้วย การวางแผน การจัดองค์การ การบริหารงานบุคคล การอำนวยการ การประสานงาน การประเมินผลงาน และการงบประมาณ สำหรับเรื่องดังกล่าวเจ้าคณะพระสังฆาธิการควรหาศึกษา

^{๕๘} บุญศรี พานะจิตต์, “ความสำเร็จในการปฏิบัติภารกิจของวัด: ศึกษาเฉพาะกรณีวัดสวนแก้ว อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี”, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, ๒๕๔๕), หน้า ๒๕.

เพิ่มเติม เพื่อให้การบริหารและการจัดการของวัดดำเนินการไปในเชิงรุก และได้ผลเต็มที่มีประสิทธิภาพ^{๕๙}

สรุปได้ว่า พระสงฆ์มีบทบาทและหน้าที่ด้านสาธารณสงเคราะห์แก่ประชาชนและชุมชนเป็นอย่างมาก เป็นการดำเนินการช่วยเหลือสังคมทางวัตถุและพัฒนาจิตใจควบคู่กันไปในรูปแบบต่างๆ ที่ไม่ขัดกับพระธรรมวินัย และงานสาธารณสงเคราะห์นอกจากจะเป็นการช่วยเหลือผู้คนที่เขาต้องการ และมีความจำเป็นแล้ว ยังเป็นการสร้างความผูกพันระหว่างพระสงฆ์ วัด และชาวบ้านชุมชน และหน่วยงานของรัฐ หน่วยงานเอกชน อย่างดีที่สุดอีกทางหนึ่ง

๒.๓.๙ หลักธรรมที่สนับสนุนงานสาธารณสงเคราะห์

จากการศึกษาทบทวนวรรณกรรม เอกสารเอกสารทางวิชาการที่เกี่ยวกับหลักธรรมในพระพุทธศาสนา ที่เป็นเครื่องช่วยสนับสนุนงานด้านสาธารณสงเคราะห์ พบว่า คำสอนในพระพุทธศาสนามีหลายข้อที่กล่าวถึงเรื่องนี้ การสาธารณสงเคราะห์อันเป็นคุณธรรมสำคัญของการให้บริการ เป็นหลักธรรมที่ส่งเสริมการช่วยเหลือผู้อื่น และหลักการอยู่ร่วมกันโดยทั่วไปต้องมีความเคารพ ความสามัคคี ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ซึ่งในเรื่องนี้มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้หลักการและอธิบายไว้ดังนี้

พรหมวิหาร ๔ ประการ เป็นคุณธรรมพื้นฐานที่จะต้องให้มีอยู่ประจำในจิตใจที่จะทำให้แสดงออกหรือปฏิบัติต่อผู้อื่นอย่างถูกต้องโดยสอดคล้องกับสถานการณ์ทั้ง ๔ ที่ประสบ กล่าวคือ

๑. ในสถานการณ์ที่เขาอยู่เป็นปกติ เราก็มียเมตตา คือ ความเป็นมิตรไมตรี ความมีน้ำใจปรารถนาดี ต้องการให้เขามีความสุข ซึ่งหมายถึงความปรารถนาดีต่อผู้อื่น ตั้งแต่ทุกคนๆ ที่เราเกี่ยวข้อง ขยายออกไปจนถึงความปรารถนาดีต่อเพื่อนมนุษย์หรือต่อสังคมทั้งหมดทั่วทั้งโลก เมตตานี้เป็นคุณธรรมพื้นฐานประการแรกที่ต้องมี ซึ่งใช้ในยามปกติ คือ เมื่อคนอื่นเขาอยู่กันเป็นปกติ เราก็มียเมตตาปรารถนาดี คิดหาทางสร้างสรรค์ความสุขความเจริญให้เขาเรื่อยไป

๒. ในสถานการณ์ที่เขาตกต่ำเดือดร้อน เราก็มียกรุณา คือ ความพลอยรู้สึกโหวตามความทุกข์ ความเดือดร้อน หรือปัญหาของเขา และต้องการช่วยเหลือปลดปล่อยให้เขาพ้นจาก

ความทุกข์ ความเดือดร้อนนั้น กรุณานี้ต่างไปจากเมตตา คือเมตตาใช้ในยามปกติ แต่เมื่อเขาตกต่ำลงไปกลายเป็นเดือดร้อนเป็นทุกข์ เราก็มียกรุณา ฝึใจช่วยบำบัดทุกข์ให้

๓. ในสถานการณ์ที่เขาขยับสูงขึ้นในความดีงาม สุขความสำเร็จ เราก็มียมุทิตา หมายความว่า เมื่อเขาเปลี่ยนไปในทางขึ้นสูง ได้ดีมีสุข ทำสิ่งที่ถูกต้องดีงาม ประสบความสำเร็จ เราก็มียย้ายไปเป็นมุทิตา คือพลอยยินดีด้วย ช่วยส่งเสริมสนับสนุนในวงการทำงานตลอดจนการเป็นผู้นำทั่วไปนั้น เรื่องที่สำคัญมากก็คือ เมื่อคนมีปัญหา มีทุกข์เดือดร้อน เช่น เจ็บไข้ได้ป่วย หรือยากไร้ขาดแคลน ก็ต้องมีกรุณาที่จะเอาใจใส่แก้ปัญหา เมื่อมีคนประสบผลสำเร็จในการทำสิ่งดีงาม ทำให้อะไรต่ออะไรพัฒนาก้าวหน้าไป ก็ต้องมีมุทิตาช่วยส่งเสริมสนับสนุนแต่ในยามปกติก็ต้องไม่ปล่อยปละละเลย ต้องเอาใจใส่ต่อการที่จะให้เขาอยู่ดีมีสุข เช่น มีสุขภาพดี อยู่ในวิถีทางของความสุขความเจริญ และการพัฒนาสืบต่อไป คือ ต้องมีเมตตาปรารถนาดี

^{๕๙} กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ, วัดพัฒนา ๔๔, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา ๒๕๔๔), หน้า ๒๐.

ถ้าปฏิบัติได้อย่างนี้จะทำให้กิจการงาน และประโยชน์สุขที่มุ่งหมายพร้อมที่จะสำเร็จผลหนึ่งก็จะเกิดขึ้นในตัวผู้นำ คือ “ปิโย” แปลว่า “ผู้เป็นที่รัก” กล่าวคือผู้ร่วมงานหรือผู้ร่วมไปด้วยกัน หรือจะเรียกผู้ตามก็แล้วแต่ ก็จะมีความรัก มีความรู้สึกสนิทสนม สบายใจต่อผู้นำนั้น เสริมความรู้สึกอยากร่วมไปด้วยให้หนักแน่นมากขึ้น ทั้งร่วมใจและร่วมมืออย่างไรก็ตาม ปิโยเท่านั้นไม่พอ ปิโยนั้นได้มาจากเมตตา กรุณา มุทิตา แต่ยังต้องมีอีกข้อหนึ่ง คือ อุเบกขา

๔. ในสถานการณ์ที่เขาทำผิดพลาดหรือละเมิดธรรม เรามี อุเบกขา หมายความว่า เมื่อใดเขาทำอะไรไม่ถูกต้อง โดยละเมิดธรรม คือ ละเมิดต่อหลักการ หรือละเมิดต่อความถูกต้อง ทำให้เสียหลัก เสียกฎเกณฑ์ เสียความเป็นธรรม เสียความชอบธรรม ทำลายกติกา เป็นต้น ผู้นำจะต้องอยู่ในหลักที่เรียกว่า อุเบกขา อุเบกขาก็คือรักษาความเป็นกลาง ไม่ลำเอียง ไม่เข้าข้างหยุดการชวนชวายไม่ให้เกินขอบเขตไปจนกลายเป็นเสียธรรม คือการปฏิบัติต่อคน หรือช่วยเหลือคน จะต้องไม่ให้เป็นความเสียหาย ไม่ให้เป็นการทำลายหลักการ ไม่ให้เป็นการละเมิดต่อกฎเกณฑ์กติกาคือชอบธรรม^{๖๐}

หลักพุทธธรรมของผู้ทำงานด้านสาธารณสุขสงเคราะห์อีกส่วน คือ สัปปริสธรรม ในสัปปริสสูตร อุปริปัญญาสก์ มัชฌิมนิกาย ปรากกพุทธโอวาทเรื่องธรรมของคนดี (สัตบุรุษ) คนที่สมบูรณ์แบบหรือมนุษย์โดยสมบูรณ์ ซึ่งถือว่าเป็นสมาชิกที่ดี มีคุณค่าที่แท้จริงของมนุษยชาติ มีธรรมะหรือคุณสมบัติที่เรียกว่า สัปปริสธรรม ๗ ประการ คือ

๑. อัมมัญญตา รู้หลักการ เมื่อดำรงตำแหน่ง มีฐานะ หรือจะทำอะไรก็ตาม ต้องรู้หลักการ รู้งาน รู้หน้าที่ รู้กฎเกณฑ์กติกาคือเกี่ยวข้อง เช่น อย่างผู้ปกครองประเทศชาติก็ต้องรู้หลักรัฐศาสตร์ และรู้กฎกติกาของรัฐ คือกฎหมาย ตั้งแต่รัฐธรรมนูญลงมา แล้วก็ยืนอยู่ในหลักการตั้งตนอยู่ในหลักการให้ได้ชุมชน สังคม องค์กร หรือกิจการอะไรก็ตาม ก็ต้องมีหลักการ มีกฎ มีกติกา ที่ผู้นำจะต้องรู้ชัด แล้วก็ตั้งมั่นอยู่ในหลักการนั้น

๒. อัตถัญญตา รู้จุดหมาย ผู้นำถ้าไม่รู้จุดหมายก็ไม่รู้ว่าจะนำคนและกิจการไปไหน นอกจากรู้จุดหมาย มีความชัดเจนในจุดหมายแล้ว จะต้องมีความแน่วแน่มุ่งมั่นที่จะไปให้ถึงจุดหมายด้วย ข้อนี้เป็นคุณสมบัติที่สำคัญมาก เมื่อใจมุ่งจุดหมาย แม้มีอะไรมากระทบกระทั่ง ก็จะไม่หวั่นไหวอะไรไม่เกี่ยวข้อง ไม่เข้าเป้า ไม่เข้าแนวทางก็ไม่มัววุ่นวาย ใครจะพูดว่าตาเห็บแถม เมื่อไม่ตรงเรื่อง ก็ไม่มัวถือสา ไม่เก็บเป็นอารมณ์ ไม่ยุ่งกับเรื่องจุกจิกไม่เป็นเรื่อง เอาแต่เรื่องที่เข้าแนวทางสู่จุดหมาย ใจมุ่งสู่เป้าหมาย อย่างชัดเจน และมุ่งมั่นแน่วแน่

๓. อัตตัญญตา รู้ตน คือ ต้องรู้ว่าตนเองคือใครมีภาวะเป็นอะไร อยู่ในสถานะใด มีคุณสมบัติ มีความพร้อม มีความถนัด สติปัญญา ความสามารถอย่างไร มีกำลังแค่ไหน มีข้อยิ่งข้อหย่อน จุดอ่อนจุดแข็งอย่างไร ซึ่งจะต้องสำรวจตนเอง และเตือนตนเองอยู่เสมอ ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาปรับปรุงตัวเอง ให้มีคุณสมบัติความสามารถยิ่งๆ ขึ้นไป ไม่ใช่ว่าเป็นผู้นำแล้วจะเป็นคนสมบูรณ์ไม่ต้องพัฒนาตนเอง ยิ่งเป็นผู้นำก็ยิ่งต้องพัฒนาตนเองตลอดเวลาให้ไปได้ดียิ่งขึ้นไป

๔. มัตตัญญตา รู้ประมาณ คือ รู้จักความพอดี หมายความว่าต้องรู้จักขอบเขตขีดขั้นความพอเหมาะที่จะจัดทำในเรื่องต่างๆ ทำนอยกว่าอย่าง เช่น ผู้ปกครองบ้านเมืองรู้จักประมาณในการลง

^{๖๐} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๑๗, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑), หน้า ๑๒๔.

ทัศนอาญา และการเก็บภาษี เป็นต้น ไม่ใช่เอาแต่จะให้ได้อย่างใจ และต้องรู้จักว่าในการกระทำนั้น ๆ หรือในเรื่องรานั้น ๆ มีองค์ประกอบหรือมีปัจจัยอะไรเกี่ยวข้องบ้าง ทำแค่ไหนองค์ประกอบของมันจะพอดี ได้สัดส่วนพอเหมาะ การทำการต่าง ๆ ทุกอย่างต้องพอดี ถ้าไม่พอดีก็พลาดความดีจึงจะทำให้เกิดความสำเร็จที่แท้จริง ฉะนั้นจะต้องรู้จักประกอบและปัจจัยที่เกี่ยวข้อง และจัดให้ลงตัวพอเหมาะพอดี

๕. กาลัญญตา รู้กาล คือ รู้จักเวลา เช่น รู้ลำดับ ระยะ จังหวะ ปริมาณ ความเหมาะสมของเวลาว่า เรื่องนี้จะลงมือตอนไหน เวลาไหนจะทำอะไรอย่างไร จึงจะเหมาะ ดังจะเห็นว่าแม้แต่การพูดก็ต้องรู้จักกาลเวลา ตลอดจนรู้จักวางแผนงานในการใช้เวลา ซึ่งเป็นเรื่องใหญ่ เช่น วางแผนว่าสังคมมีแนวโน้มจะเป็นอย่างไรในเวลาข้างหน้าเท่านั้น และเหตุการณ์ทำนองนี้จะเกิดขึ้น เราจะวางแผนรับมือกับสถานการณ์นั้นอย่างไร

๖. ปริสัญญตา รู้ชุมชน คือ รู้สังคมตั้งแต่ในขอบเขตที่กว้างขวาง คือ รู้สังคมโลก รู้สังคมของประเทศชาติว่าอยู่ในสถานการณ์อย่างไร มีปัญหาอะไร มีความต้องการอย่างไร โดยเฉพาะถ้าจะช่วยเหลือเขา ก็ต้องรู้ปัญหาความต้องการของเขา แม้แต่ชุมชนย่อย ๆ ถ้าเราจะช่วยเหลือเขา เราต้องรู้ความต้องการของเขา เพื่อสนองความต้องการได้ถูกต้อง หรือแก้ไขปัญหามาได้ตรงจุด

๗. บุคคลัญญตา รู้บุคคล คือ รู้จักบุคคลที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะคนที่มาร่วมงานร่วมการร่วมไปด้วยกัน และคนที่เราไปให้บริการตามความแตกต่างเฉพาะตัว เพื่อปฏิบัติต่อเขาได้ถูกต้องเหมาะสม และได้ผล ตลอดจนสามารถให้บริการให้ความช่วยเหลือได้ตรงตามความต้องการ รู้ว่าจะใช้วิธีสัมพันธ์พูดจานัดชมหรือจะให้เขายอมรับได้อย่างไร โดยเฉพาะในการใช้คน ซึ่งต้องรู้ว่าคนไหนเป็นอย่างไร มีความถนัดอาศัยความสามารถอย่างไรเพื่อใช้คนให้เหมาะกับงาน นอกจากนั้นก็รู้ประโยชน์ที่เขาพึงได้ เพราะว่าการทำางานนั้นไม่ใช่ว่าจะเอาเขามาเป็นเพียงเครื่องมือทำงานได้ แต่จะต้องให้คนที่ทำงานทุกคนได้ประโยชน์ ได้พัฒนาตัวเอง ผู้นำควรรู้ว่า เขาควรจะได้ประโยชน์อะไรเพื่อความเจริญของงานแห่งชีวิตที่แท้จริงของเขาด้วย ที่กล่าวมานี้ คือหลักธรรมที่เรียกว่า สปัริสธรรม ๗ ประการ^{๖๑} ถ้ามีคุณธรรม ๗ ประการนี้ แม้จะไม่มีคุณสมบัติข้ออื่นก็เป็นผู้นำได้เพราะรู้จักประกอบและปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างเพียงพอที่จะจัดการให้ได้ผล สามารถจัดวางวิธีปฏิบัติการที่เหมาะสมให้บรรลุผลสำเร็จได้ ส่วนคุณสมบัติอย่างอื่นมาเสริม^{๖๒}

ราชสังคหัตถุ คือ การทำนุบำรุงทวยราษฎร์ให้ประชาชนดำรงอยู่ในเอกภาพและสามัคคีด้วยหลักธรรมที่เรียกว่า ราชสังคหัตถุ มี ๔ ประการ คือ

๑) สัสสมะระ คือ ฉลาดบำรุงพืชพันธุ์ธัญญาหาร รู้จักส่งเสริมการเกษตรกรรมให้อุดมสมบูรณ์ โดยเข้าไปศึกษาถึงสภาพปัญหาและความต้องการของราษฎร เพื่อแสวงหาแนวทางที่เหมาะสมและดำเนินการสงเคราะห์หรือช่วยเหลือให้ผลต่อไป

๒) ปุริสเมระ คือ ฉลาดบำรุงข้าราชการ ให้กำลังใจเจ้าหน้าที่ ข้าราชการที่ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ส่งเสริมคนดีมีความสามารถและจัดสวัสดิการที่ดี

^{๖๑} ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๓๑/๒๖๕.

^{๖๒} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), ภาวะผู้นำ: ความสำคัญต่อการพัฒนาคน พัฒนาประเทศ, (กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา, ๒๕๔๖), หน้า ๒.

๓) สัมมาปาสะ คือ ผู้ประสานปวงประชา คือ ฉลาดในการแก้ปัญหาสังคม รู้จัก ผู้ก้ำใจประชาชนด้วยการส่งเสริมอาชีพ เช่น การจัดกองทุนให้กู้ยืม โดยคิดอัตราดอกเบี้ยต่ำ เป็นต้น เพื่อนำไปประกอบอาชีพต่าง ๆ ทั้งในด้านอุตสาหกรรม และพาณิชย์กรรม เป็นต้น

๔) วาชเปยยะ คือ ความมีวาจาอันดูดีมีน้ำใจ รู้จักพูดจาปราศรัยยกย่องเชิดชู ชี้แจงแนะนำ รู้จักถามทุกข์สุขของราชราษฎรทุกชั้น แม้ปราศรัยก็ไพเราะน่าฟัง ทั้งประกอบด้วยเหตุผลเป็นหลักฐาน มีประโยชน์ เป็นทางแห่งความสามัคคี ทำให้เกิดความเข้าใจอันดีต่อกัน^{๖๓}

สังคหัตถุ ๔ ถือได้ว่าเป็นคุณธรรมของการให้บริการ เพราะเป็นหลักธรรมที่ส่งเสริมการช่วยเหลือผู้อื่น การช่วยเหลือผู้อื่นก็คือการบริการอย่างหนึ่ง เช่น ลูกช่วยแม่ทำงานบ้าน ก็เป็นการช่วยเหลือ/บริการแม่ทางหนึ่ง เป็นต้น อันประกอบด้วย

๑. ทาน คือ การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีน้ำใจ เสียสละ หรือการช่วยเหลือ อาจจะเป็นการให้ข้าวของเครื่องใช้ต่างๆ หรือการให้ทุนทรัพย์ก็ได้ นอกจากนั้น การให้วิชาความรู้ก็ถือว่าเป็นการให้ทานอย่างหนึ่งด้วย

๒. ปิยวาจา คือการพูดด้วยวาจาอันไพเราะ สุภาพ อ่อนโยน น่าฟัง และเป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น ไม่เบียดเบียนกันด้วยคำพูด เป็นคำพูดที่นำไปสู่ความดีงาม เป็นการช่วยเหลือด้วยคำพูด เช่น คำแนะนำตักเตือน เป็นต้น

๓. อตถจริยา คือการทำประโยชน์แก่ผู้อื่น เป็นการช่วยเหลือด้วยแรงกาย เช่น การบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม การช่วยเหลือผู้ประสบภัยต่าง ๆ เป็นต้น

๔. สมานัตตตา คือ การมีมนุษยสัมพันธ์ดี สามารถเข้าหากันได้ง่าย คบหากันได้อย่างสบายใจ ไม่เย่อหยิ่ง ไม่ทะนงตัว ไม่เอาเปรียบคนอื่น อันก่อให้เกิดความสามัคคี และประโยชน์สุขร่วมกัน^{๖๔}

๕) สีสัมมัญญตา คือ ความเป็นผู้มีศีล ความประพฤติเสมอเหมือนกันกับบุคคลอื่น การประพฤติปฏิบัติดำรงตนอยู่ในสังคมด้วยความถูกต้อง เรียบร้อยดีงาม เคารพกติกา ระเบียบของสังคม ไม่ทำตนให้เป็นที่ยกย่องหรือเสื่อมเสียแก่หมู่คณะ

๖) ติฏฐีสัมมัญญตา คือ ความเป็นผู้มีทิวฐิหรือความเห็นเสมอกัน การปรับความคิดเห็นเข้าหากัน การให้ความเคารพยอมรับความคิดเห็นของคนอื่น กล่าวคือ ยอมรับความคิดเห็นของคนหมู่มาก แม้จะไม่ถูกใจก็ตาม ยึดถือหลักอุดมคติแห่งความดีงามหรือมีจุดหมายสูงสุด อันเดียวกัน^{๖๕}

อุปหานิยธรรม คือ หลักธรรมที่ป้องกันความเสื่อม ไปเพื่อความเจริญฝ่ายเดียวมี ๗ ประการ คือ

๑) หมั่นประชุมกันเนืองนิตย์ การประชุมพบปะปรึกษาหารือมีความจำเป็นที่จะช่วยระดมความคิดเห็น หาข้อยุติร่วมกัน การวางระเบียบกติกาทางสังคมหรือแม้กระทั่งการปรับความเข้าใจระหว่างกัน ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งต่อระบบการปกครองและงานสาธารณสงเคราะห์

^{๖๓} ส.ส. (ไทย) ๑๕/๓๕/๑๑๐.

^{๖๔} อง.จตุกก. (ไทย) ๒๑/๓๒/๔๔.

^{๖๕} ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๒๔/๓๒๑.

๒) พร้อมเพื่อกันในการเข้าประชุม เมื่อเลิกประชุมก็พร้อมเพื่อกันเลิกประชุม ตลอดถึงความพร้อมเพื่อกันในการทำกิจการงานทุกอย่างที่เข้าร่วมกัน อันจะเป็นผลให้เกิดความสามัคคีสามัคคีในหมู่คณะ ไม่แบ่งแยกเป็นฝักฝ่าย

๓) ไม่บัญญัติสิ่งที่ไม่ได้บัญญัติไว้ การให้ความเคารพยึดถือปฏิบัติในกฎระเบียบ กติกาที่ตกลงกันไว้อย่างเคร่งครัด ที่สมาชิกในสังคมได้ร่วมกันบัญญัติหรือตกลงกันไว้ เป็นการชี้ให้เห็นถึงการให้ความเคารพในกฎเกณฑ์ที่ได้บัญญัติเอาไว้ หากเพิกถอนสิ่งที่ตั้งมาเหล่านั้น ก็จะเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงการขาดความเคารพ ยำเกรงในสิ่งที่ตั้งมานั้น อันอาจจะส่งผลไปสู่ความขัดแย้งทางสังคมในภายหลังได้

๔) การให้ความเคารพยำเกรง นับถือ ให้เกียรติผู้ใหญ่ของบ้านเมืองและยอมรับ ฟังข้อคิดเห็นไม่ละเลยต่อคำแนะนำตักเตือนของท่าน ในฐานะที่ท่านเป็นผู้ที่ผ่านประสบการณ์อันยาวนาน ข้อนี้จึงมีลักษณะคล้ายกับข้อ ๓ ต่างกันแต่ ข้อนี้เน้นที่ตัวบุคคล ส่วนข้อที่ ๓ เน้นที่หลักการ

๕) การให้เกียรติ คุ่มครอง ป้องกันสตรีมิให้ถูกข่มเหงรังแก หลักการข้อนี้มุ่งถึงการป้องกันละเมิดสิทธิสตรีซึ่งสังคมดั้งเดิมถือว่า สตรีนั้นไม่ค่อยมีปากมีเสียงหรือมีบทบาทในสังคมแต่อย่างไกรก็ตาม สตรีก็มีบทบาทในครอบครัว หากสตรีได้รับการคุ่มครองก็อาจจะกระทบ กระเทือนถึงความดีงามภายในสังคมได้

๖) การให้ความเคารพบูชาสักการะเจดีย์ ปุชนียสถาน ปุชนียวัตถุ อนุสาวรีย์ประจำชาติ อันเป็นเครื่องเตือนความทรงจำ เราใจให้ทำความดีเป็นศูนย์รวมจิตใจทำให้เกิดความสามัคคีของคนในชาติ ไม่ปล่อยให้ประเพณีหรือการบูชาต่างๆ ที่เคยกระทำต่อปุชนียสถานเหล่านั้นสูญหายไป

๗) การให้การอารักขา บำรุง คุ่มครอง ป้องกัน อันชอบธรรมแก่สมณพราหมณ์ นักบวช ผู้ทรงศีลธรรมอันบริสุทธิ์ ผู้เป็นตัวอย่างที่ดีทางศีลธรรม และขอให้ตั้งใจไว้ว่าท่านที่ทรงคุณธรรมเหล่านั้นที่ยังไม่เคยมา พึงมาสู่แว่นแคว้น ที่มาแล้วขอให้อยู่เป็นสุข ข้อนี้เป็นการชี้ให้เห็น ถึงการให้ความสำคัญของสถาบันศาสนา อันเป็นศูนย์รวมจิตใจของประชาชน หากผู้ปกครอง หรือผู้บริหารบ้านเมืองไม่ให้ความสำคัญ ถือว่าขาดสรรพกำลังในการช่วยบริหารบ้านเมืองให้เกิดสันติสุขร่มเย็น

สรุปได้ว่า การนำเอาพระพุทธรูปมาช่วยในการปฏิบัติงานด้านสาธารณสงเคราะห์ เท่ากับเป็นการพัฒนาจิตใจของอาสาสมัครให้สูงขึ้น นับว่าเป็นการทำทานอีกทางหนึ่งด้วย เพราะงานด้านสาธารณสงเคราะห์เป็นงานที่แสดงถึงความไม่เห็นแก่ตัว ความไม่โลภในตัวเองบุคคลนั้นๆ อาสาสมัครหมายถึงผู้ที่พร้อมที่จะสละเวลา หรือทรัพย์สินส่วนตัวเพื่อประโยชน์ต่อสังคมต่อไป ดังนั้น งานด้านสาธารณสงเคราะห์จึงเป็นงานที่ต้องไม่ขัดกับคำสอนทางพระพุทธศาสนาเลยสักประการ จึงสามารถสรุปได้ว่าคำสอนของพระพุทธศาสนามีส่วนสำคัญในการสนับสนุน ส่งเสริม งานสาธารณสงเคราะห์นี้เป็นอย่างมากโดยเฉพาะในภาวะการณ์ในปัจจุบันนี้

๒.๓.๑๐ บทบาทของพระสงฆ์ในด้านงานสาธารณสงเคราะห์ด้านพัฒนาจิตใจประชาชน

เป็นการฝึกอบรมให้จิตเป็นสมาธิมั่นคง ไม่หวั่นไหวฟุ้งซ่าน มีความตื่นตัวในการทำงาน มีสุขภาพจิตดี และมีความฉลาด รู้ และเข้าใจเรื่องราวปัญหา รวมถึงวิธีแก้ไขปัญหาย่างถูกต้อง พระสงฆ์ในฐานะเป็นผู้นำทางด้านจิตวิญญาณของประชาชน และชุมชนจำเป็นอย่างยิ่งที่จักต้องมีการพัฒนาจิตวิญญาณของประชาชน และชุมชน ให้มีสภาพจิตที่มั่นคง มีสมรรถภาพในการที่สามารถ

แก้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับตนเองในชีวิตประจำวันได้ สำหรับหลักการที่พัฒนาจิตใจทางพระพุทธศาสนา เรียกว่า “ภาวนา” หรือ “กรรมฐาน” พระพุทธองค์ตรัสว่า เป็นธรรมควรเจริญ มีอยู่ ๒ อย่าง คือ

๑. สมถภาวนา คือ การฝึกอบรมจิตใจให้เกิดความสงบ

๒. วิปัสสนาภาวนา คือ การฝึกอบรมปัญญาให้เกิดความรู้แจ้งตามความเป็นจริง

พุทธทาสภิกขุ ได้เสนอแนวคิดเรื่องธัมมิกสังคมนิยมเพื่อการแก้ปัญหาทางจิตใจและการพัฒนาว่าคือ ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาความยากจน และปัญหายาเสพติด เกิดจากความเห็นแก่ตัวของมนุษย์เป็นพื้นฐาน ความเห็นแก่ตัวทำให้คนเราต้องสนองความอยากของตนเองจนปราศจากการคำนึงถึงความเดือดร้อนของผู้อื่น และปฏิเสธหน้าที่อันพึงปฏิบัติของตนเอง เช่น ความเห็นแก่ตัวของพ่อค้าที่ฉวยโอกาสขึ้นราคาสินค้า ความเห็นแก่ตัวของนักการเมือง ท่านพุทธทาสได้เสนอแนวคิดธัมมิกสังคมนิยม อันเป็นหลักการในการสร้างความเจริญแก่ชุมชน สังคม ประเทศชาติ บนพื้นฐานของพุทธธรรม ในธรรมนี้สมาชิกทุกคนต้องปฏิบัติหน้าที่ของตนเองให้ถูกต้องเพื่อส่วนรวมเพื่อขจัดความเห็นแก่ตัว ให้ใช้ส่วนเกินให้เป็นประโยชน์แก่ส่วนรวม ให้ทุกคนเจียดประโยชน์ของตนเพื่อประโยชน์แก่ส่วนรวม ไม่หวังกับสิ่งที่เกินมา ควรแบ่งปันแก่ส่วนรวมให้เป็นประโยชน์มากที่สุด^{๖๖}

บทบาทของพระสงฆ์ที่ควรดำเนินบทบาทด้านการสงเคราะห์ ไว้ดังต่อไปนี้^{๖๗}

๑. การให้คำแนะนำทางจิตใจ เป็นที่ปรึกษาเกี่ยวกับปัญหาชีวิตต่าง ๆ

๒. การเป็นที่พึ่งให้ความร่มเย็นทางจิตใจด้วยการประพฤติเป็นตัวอย่างตลอดจนสถานที่วัดวาอารามที่สงบ ร่มรื่น เป็นองค์ประกอบสำหรับหล่อเลี้ยงจิตใจของสังคมอย่างหนึ่ง

๓. การให้คำปรึกษาแนะนำด้านอื่น ๆ เท่าที่ทำได้ เช่น ในทางวิชาการ เป็นต้น ที่ผู้ปรึกษาสะดวกใจและสนใจ

๔. ในสังคมชนบทที่กำลังพัฒนา เมื่อชาวบ้านยังไม่พร้อมที่จะช่วยตัวเองในการพัฒนานั้นได้ พระสงฆ์ซึ่งเป็นผู้เฝ้าในท้องถิ่นอยู่แต่เดิมแล้ว หากได้ท่านเป็นศูนย์กลางและท่านได้มีโอกาสเตรียมตัวพร้อม ก็อาจจะเป็นผู้ปิดช่องว่างที่มีอยู่ในงานพัฒนา และจะเป็นผู้นำชี้ช่องทางในการท้องถิ่นจะรับความเจริญใหม่ ๆ ได้ บทบาทนี้อาจประกอบด้วยข้อเสนอแนะความคิดริเริ่มว่า ในถิ่นนั้นมีอะไรที่จะทำให้เกิดประโยชน์แก่ส่วนรวม ทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้นแล้วเป็นศูนย์รวมประชาชนมาทำงานนั้นหรืออาจเป็นที่ปรึกษาที่ชาวบ้านมาขอความคิดเห็นว่าจะทำสิ่งนั้นสิ่งนี้ขึ้นในท้องถิ่น จะควรหรือไม่ควร ถ้าพระมีความรู้ก็แนะนำ เป็นการให้ความอุ่นใจแก่ประชาชน

๕. การสงเคราะห์ทางจิตใจอีกอย่างหนึ่ง ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญอยู่สำหรับประชาชนทั่วไปแม้ที่เป็นพุทธศาสนิกชนในฐานะเป็นเครื่องปลอบประโลมใจ สืบเนื่องมาจากความเร้นลับของชีวิตอย่างหนึ่งที่บางท่านเรียกว่าการบำรุงขวัญ ข้อนี้ได้แก่ บทบาทประเภทพิธีกรรมต่าง ๆ

กิจกรรมที่พระสงฆ์ได้ใช้หลักธรรมทางพุทธศาสนาไปประยุกต์กับวิถีชีวิตของชาวบ้านและเสนอสาระสังเขป ดังนี้

^{๖๖} พุทธทาส ภิกขุ, **รากฐานที่มั่นคงแห่งความเป็นมนุษย์**, (กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา, ๒๕๒๑), หน้า ๙๕.

^{๖๗} พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต), **พระกับปามีปัญหาอะไร**, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (นนทบุรี: สำนักพิมพ์ภาพพิมพ์, ๒๕๓๕), หน้า ๕๘.

๑.การปลูกฝังธรรมะในจิตใจ หมายถึง การหล่อหลอมความคิด ทัศนคติ ตลอดจนอารมณ์ความรู้สึกต่าง ๆ ด้วยหลักธรรมเพื่อเป็นแนวทางในการดำรงชีวิต หลักธรรมสอนให้เห็นว่าสิ่งทั้งหลายไม่อยู่โดดเดี่ยว แต่มีความสัมพันธ์สอดคล้องเป็นเหตุปัจจัยต่อกัน เมื่อต้องการผลเช่นใดก็ต้องสร้างเงื่อนไขหรือเหตุปัจจัยเช่นนั้น เช่น เมื่อต้องการพ้นจากความยากจนก็ต้องขยันหมั่นเพียรและต้องแก้ไขสาเหตุของความยากจน เมื่อต้องการให้พืชผลเจริญงอกงามก็ต้องทะนุบำรุงและขจัดภัยของพืชเป็นต้น นอกจากนี้ยังมีหลักธรรมข้ออื่น ๆ ที่เสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในพุทธธรรมคือหลักอิทธิบาท ๔ ว่าด้วย ฉันทะ พอใจ, วิริยะ ความพากเพียร, จิตตะความเอาใจใส่, วิมังสะ หมั่นไตร่ตรองงานที่ทำ อันเป็นผลให้การทำงานมีผลดี ทำให้การงานมีความรอบคอบถี่ถ้วน และเกิดประโยชน์มากที่สุดมีคุณภาพที่สุด

๒.การพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจและการเดินทางสายกลาง หมายถึง การลงมือประกอบการทำมาหากินด้วยตนเองโดยทำเกษตรแบบผสมผสาน เช่น ทำนาและเลี้ยงปลาร่องนาไปด้วย หรือทำไร่แบบผสมผสาน ปลูกพืชหมุนเวียน เช่น ถั่วสลับกับพืชอย่างอื่น ในการพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจแบบผสมผสานนี้จะได้ผลดีต่อเมื่อผู้ประกอบการใช้วิธีเดินทางสายกลางตามหลักพระพุทธศาสนา คือ มีเป้าหมายในการเลี้ยงตนเท่านั้นตามหลักกินอยู่แต่พอดี ไม่ใช่เพื่อกินอยู่ดี จึงไม่มีความจำเป็นที่จะขยายงานให้มีขนาดใหญ่โตเกินความจำเป็นในการดำรงชีวิต ไม่หวังผลทางการค้า และกำไรธุรกิจ ผู้ทำสามารถอยู่ได้อย่างมีความสุข มีชีวิตที่เรียบง่าย และสันโดษ (ความพอใจในอัตภาพ) ผู้ที่ประกอบอาชีพโดยพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจจึงเป็นผู้เดินทางสายกลางพวกเขาไม่ร่ำรวยล้นฟ้า แต่ก็ไม่ลำบากยากจน สามารถดำรงชีพอยู่ได้อย่างมีความสุข^{๖๘}

การพัฒนาที่จำเป็นจะต้องเน้นการพัฒนาจิตใจคนให้เป็นดี มีวินัย และคุณธรรม ตลอดจนอนุรักษ์พัฒนาศิลปวัฒนธรรมให้สมดุลกับการพัฒนาควบคู่ไปกับการป้องกันและแก้ไขปัญหาสังคม และลดผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจและสังคม เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในกลุ่มเป้าหมายโดยเฉพาะผู้ด้อยโอกาสที่ยังไม่สามารถปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงให้สามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขโดยมีเป้าหมายพัฒนา ดังนี้^{๖๙}

๑. พัฒนาจิตใจให้คนเป็นคนดี มีวินัยและคุณธรรม สามารถปรับตัวได้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง และเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศตลอดจนส่งเสริมการอนุรักษ์และพัฒนาศิลปวัฒนธรรมให้สมดุลกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม

๒. เสริมสร้างสถาบันครอบครัวให้มีความมั่นคง และมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาคนตลอดจนมีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาสังคม

๓. ยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนโดยเฉพาะผู้ด้อยโอกาสที่ไม่สามารถพึ่งตนเองได้ โดยเฉพาะกลุ่มผู้มีรายได้น้อย เด็กด้อยโอกาสคนไร้ที่พึ่งและผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้งให้ได้รับสวัสดิการ

^{๖๘} ภัทรพร สิริกาญจน, *หน้าที่ของพระสงฆ์ตามพุทธบัญญัติแนวคิดและบทบาทของพระคำเขียนสวนโณ ในการพัฒนาชุมชน*, (กรุงเทพมหานคร: สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๖), หน้า ๕๖-๕๗.

^{๖๙} พิสิฐ เจริญสุข, *คู่มือการปฏิบัติงานของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล*, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กรมการศาสนา, ๒๕๔๑), หน้า ๗๕.

สังคม และบริการสังคมพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตและเป็นธรรมยิ่งขึ้น เพื่อให้สามารถพัฒนาตนเองและเป็นการกำลังในการพัฒนาประเทศต่อไป

๔.เสริมสร้างความสงบสุขในสังคม เพื่อให้เกิดความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และได้รับบริการด้านการกระบวนการยุติธรรมที่มีประสิทธิภาพแก่ประชาชนในเมืองและชนบท

สรุปได้ว่า การพัฒนาจิตใจของประชาชนเป็นสิ่งสำคัญประการที่พระสงฆ์ต้องดำเนินการก่อนเสมอ โดยเฉพาะเป็นงานที่เกี่ยวกับการสาธารณสุขสงเคราะห์ชาวบ้านโดยตรง โดยการน้อมนำหลักการประพฤติตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาให้ประชาชนมีความสุขจิตด้วยกาย วาจา ใจ มีสติสัมปชัญญะ ให้มีพลังไปใช้ในการดำเนินวิถีชีวิตประจำวันได้ เป็นการพัฒนาคุณภาพจิตและเสริมสร้างคุณภาพจิตให้ประชาชนและสังคมมีความสุขสงบและเจริญรุ่งเรืองต่อไป

๒.๓.๑๑ บทบาทของพระสงฆ์ในดำเนินงานสาธารณสุขสงเคราะห์ด้านการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น

พระสงฆ์จากอดีตจนถึงปัจจุบัน มีความสัมพันธ์ใกล้ชิด และมีบทบาทที่สำคัญในการชี้นำสังคม ซึ่งแม้บทบาทในด้านการเป็นผู้นำจะลดน้อยลงไปในปัจจุบัน แต่บทบาทด้านการเป็นผู้นำทางศีลธรรมจรรยา พระสงฆ์ยังได้รับความเคารพนับถืออย่างสูง และเป็นสถาบันสังคมที่ขาดเสียไม่ได้ในชีวิตประจำวันของชาวชนบทส่วนใหญ่ ซึ่งนอกจากเป็นที่พึ่งทางใจแล้วยังเป็นสถานที่เอื้ออำนวยในด้านบริการสังคมอื่นๆ ที่กลไกของรัฐบาลเข้าไปช่วยให้บริการไม่ทั่วถึง เพื่อเป็นการสร้างบูรณาการภายในชุมชนในเรื่องนี้ มีผู้ทรงคุณวุฒิ ทรงความรู้ นักวิชาการหลายท่าน ได้ให้การอธิบายขยายความไว้ดังนี้

รูปแบบการพัฒนาชุมชนของพระสงฆ์ จะมีทั้งที่เป็นทางการคือการร่วมมือกับหน่วยงานราชการบางหน่วยและทั้งที่ไม่เป็นทางการคือการไม่ยึดติดรูปแบบของราชการ คือแบบแผนดั้งเดิมของวัดแต่จะพัฒนาชุมชนไปตามสภาพแวดล้อมของชุมชนที่เป็นอยู่จริง จึงทำให้การพัฒนาชุมชนของพระสงฆ์นั้นมีหลากหลายรูปแบบ ซึ่งสรุปรูปแบบการพัฒนาชุมชนของพระสงฆ์สังเขปได้ ดังนี้

รูปแบบที่ ๑ เป็นการพัฒนาแบบ “พระสงฆ์กับชาวบ้าน” คือพระสงฆ์จะเข้าไปร่วมกับชาวบ้านในการพัฒนาท้องถิ่นโดยไม่อาศัยกลไกของรัฐไม่ว่าจะเป็นผู้ใหญ่บ้าน กำนัน หรือข้าราชการอื่น ๆ

รูปแบบที่ ๒ เป็นการพัฒนาแบบ พระสงฆ์ ชาวบ้านและผู้ใหญ่บ้าน การพัฒนาชุมชนรูปแบบนี้เกิดขึ้นจาก ๒ ลักษณะคือ ลักษณะแรกเกิดจากสภาพแวดล้อมที่ผู้ใหญ่บ้านมีความคิดเห็นสอดคล้องกับพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนจึงให้ความร่วมมืออย่างเต็มที่ ลักษณะที่สองเกิดจากสภาพแวดล้อมที่ผู้ใหญ่บ้านมีความคิดเห็นต่อต้านการพัฒนาชุมชนของพระสงฆ์ เพราะตนเองต้องเสียผลประโยชน์ต่อเมื่อทำได้ว่า เหตุการณ์ภายในชุมชนย่อมเปลี่ยนแปลงไปเป็นธรรมดาหรือมีความเข้าใจพระสงฆ์ในฐานะผู้นำชุมชนมากขึ้นก็จะอาสาเข้ามาช่วยเหลือพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนอย่างจริงจัง

รูปแบบที่ ๓ เป็นการพัฒนาแบบ พระสงฆ์ ชาวบ้าน และกำนัน การพัฒนารูปแบบนี้เกิดขึ้นในลักษณะที่ว่า ในระยะแรกพระสงฆ์ได้ร่วมมือกับชาวบ้านในการพัฒนาชุมชนโดยที่กำนันจะคอยอยู่ห่างๆ เพราะไม่แน่ใจว่างานพัฒนาจะสำเร็จหรือไม่ ต่อเมื่อพระสงฆ์กับชาวบ้านสามารถ

ทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพแล้ว กำนันจึงเข้าร่วมโครงการพัฒนากับพระสงฆ์เพราะไม่เช่นนั้นกำนันที่ไม่ทำอะไรจะดูเหมือนถูกพระสงฆ์แย่งชิงบทบาทช่วยเหลือชุมชนไป

รูปแบบที่ ๔ เป็นการพัฒนาแบบ พระสงฆ์ ข้าราชการและชาวบ้าน รูปแบบของการพัฒนาชุมชนนี้อย่างน้อยมี ๓ ลักษณะคือ ลักษณะแรก เป็นการร่วมมือระหว่างพระสงฆ์ ครูใหญ่และชาวบ้านลักษณะที่สอง เป็นการร่วมมือระหว่างพระสงฆ์ ข้าราชการฝ่ายปกครอง และชาวบ้านซึ่งพัฒนาชุมชนในลักษณะนี้จะให้งานพัฒนาชุมชนเป็นไปอย่างกว้างขวางเพราะได้รับความช่วยเหลือจากข้าราชการฝ่ายปกครองของอำเภอลักษณะที่สาม เป็นการร่วมมือระหว่างพระสงฆ์ ข้าราชการที่นอกเหนือจากฝ่ายปกครองและชาวบ้าน^{๗๐}

ปรัชญาของการพัฒนาชุมชนมาจากหลักการเกี่ยวกับธรรมชาติของมนุษย์ที่มีความแตกต่างกันทั้งทางรูปร่าง มโนสมอง และจิตใจ มนุษย์จึงไม่มีความเท่าเทียมกัน แต่โดยข้อเท็จจริงมนุษย์ทุกคนจะมีสิทธิและความเสมอภาคในการมีโอกาที่จะกระทำการต่าง ๆ สิทธิและโอกาสที่จะก้าวหน้า แสดงความรู้ ความสามารถ การประกอบกิจกรรมต่าง ๆ ให้พัฒนาขึ้น เป็นต้น แต่โอกาสเหล่านี้ขึ้นอยู่กับภาวะธรรมชาติและภาวะกายภาพของแต่ละบุคคล ดังนั้น มนุษย์จึงย่อมไม่มีสิทธิและเสมอภาคในความสำเร็จของชีวิตโดยเท่าเทียมกันและได้แยกแยะความหมายของชุมชนออกเป็น ๒ ด้าน คือการพัฒนาชุมชนในความหมายของงานและความหมายของหลักและวิธีการทำงานโดยได้อธิบายเพิ่มเติมไว้ดังนี้

๑. การพัฒนาชุมชนในความหมายของ “งาน” ก็คือการกระทำให้เกิดสิ่งของต่าง ๆ หมายถึงการกระทำใด ๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งวัตถุสิ่งของทั้งที่สามารถมองเห็นจับต้องได้และที่สังเกตได้ เช่น การสร้างถนน ขุดบ่อน้ำ สร้างทำนบ เขื่อนฝาย สร้างโรงเรียน สถานือนามัย ไฟฟ้า ประปา ให้มีขึ้นในชุมชน ตลอดจนการพัฒนาจิตใจเพื่อเปลี่ยนแปลงทัศนคติ ค่านิยมและพฤติกรรมของคนในชุมชน จนสามารถรวมกลุ่มกันเป็นองค์กรที่แน่นแฟ้น โดยไม่คำนึงว่าประชาชนจะได้เข้ามามีส่วนร่วมดำเนินการหรือไม่

๒. การพัฒนาชุมชนในความหมายของ “หลักและวิธีการทำงาน” หมายถึงการที่ประชาชนต้องเป็นผู้มีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในการสร้าง “งาน” หรือสิ่งของ ถาวรวัตถุและองค์ประกอบต่าง ๆ ของประชาชนขึ้น ซึ่งเป็นเรื่องที่ประชาชนจะต้องเป็นผู้คิดริเริ่ม พิจารณาตัดสินใจร่วมปฏิบัติ และร่วมรับผิดชอบในการดำเนินงานทุกขั้นตอน ดังนั้นในความหมายนี้การพัฒนาชุมชนจะมีลักษณะเป็นงานที่มีความคิดริเริ่มของประชาชน กระทำโดยประชาชนและเพื่อประชาชน ซึ่งหัวใจของการพัฒนาชุมชนอยู่ที่การเสียสละยินยอมพร้อมใจกันของประชาชนในการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบในผลงานที่เกิดจากการดำเนินโครงการพัฒนาด้านต่าง ๆ โดยมีได้มุ่งหวังคำตอบแทนเป็นเงินทอง แต่หวังผลของงานที่เกิดขึ้น เพื่อสร้างความภาคภูมิใจและความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกันในกิจกรรมนั้นเป็นสำคัญ^{๗๑}

^{๗๐} ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์ และคณะ, วิธีวิทยาการศึกษาสังคมไทยวิถีใหม่แห่งการพัฒนา, (กรุงเทพมหานคร: เอดิสัน เพรสโปรดักส์การพิมพ์, ๒๕๓๗), หน้า ๑๔๓-๑๔๔.

^{๗๑} ยุวัฒน์ วุฒิเมธี, การพัฒนาชุมชน: จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ, (กรุงเทพมหานคร: หจก.บางกอกบลิ๊อค, ๒๕๓๔), หน้า ๔.

การพัฒนาชุมชนควมามีหลักการที่สำคัญดังต่อไปนี้

๑. ยึดถือประชาชนเป็นหลัก โดยยึดเอาความต้องการและปัญหาที่แท้จริงของประชาชนและความร่วมมือร่วมใจของประชาชนเป็นพื้นฐานสำคัญ ในการที่จะเป็นไปเพื่อการช่วยเหลือตนเองได้ในบั้นปลาย

๒. ยึดทรัพยากรของชาวบ้านเป็นหลักในการพัฒนาทั้งคน วัตถุ และสถาบันทางสังคม

๓. ยึดหลักประชาธิปไตยในการดำเนินงาน คือแผนหรือโครงการพัฒนาชุมชนจะต้องมาจากประชาชนในชุมชน จะต้องไม่เป็นการบังคับให้ประชาชนเข้าร่วมกิจกรรม แต่ต้องให้ประชาชนเข้าร่วมด้วยความสมัครใจ

๔. หลักการปกครองตนเอง ต้องส่งเสริมให้ประชาชนรู้จักการปกครองตนเองในรูปของสถาบันทางสังคมตามกลุ่มอาชีพ วัย เพศ โดยที่ประชาชนเป็นผู้ดำเนินการเอง

๕. หลักการประสานงานกับหน่วยงานอื่น ๆ โดยทางหน้าที่เป็นกลางในการประสานงานที่จะนำบริการต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนไปสู่ชุมชน

๖. การพัฒนาจะต้องเริ่มต้นจากสิ่งที่ทำได้ง่ายก่อนแล้วจึงค่อย ๆ ไปสู่งานที่ทำได้ยากขึ้นเป็นลำดับ

๗. การเปลี่ยนแปลงในชุมชนต้องคำนึงถึงสิ่งง่าย ๆ ในชีวิตคน เช่น ให้เริ่มต้นในกลุ่มคนที่ยอมรับ หรือแนะนำได้ง่ายก่อนไปสู่ด้านอื่น ๆ ต้องอาศัยอ้างอิงในสิ่งที่ชาวบ้านรู้และเคยชินอยู่แล้ว

๘. ยึดถือวัฒนธรรมเป็นหลัก การพัฒนาชุมชนจะต้องสอดคล้องกับวิถีชีวิตของชาวบ้าน เช่น ขนบธรรมเนียม ประเพณี ค่านิยม ศาสนา ความเชื่อ เป็นต้น จึงจะทำให้เกิดการยอมรับและนำไปสู่การพัฒนาชุมชนได้^{๗๒}

แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน ในการพัฒนาชุมชนต้องใช้หลักการประสานงานระหว่างบ้าน วัด โรงเรียน (บวร) จะต้องมีการร่วมมือและประสานงานกันทุกฝ่าย โดยเฉพาะการประสานงานระหว่างหน่วยราชการต่าง ๆ การประสานงานระหว่างภาครัฐบาลและภาคเอกชน การประสานงานระหว่างบ้าน วัด โรงเรียน ในชุมชนที่เรียกว่า บวร^{๗๓}

สรุปได้ว่า หลักการพัฒนาชุมชนของพระสงฆ์ที่สำคัญ คือการยึดถือประชาชนเป็นศูนย์กลาง เพราะการพัฒนาชุมชนนั้นเป็นการพัฒนาของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชนเอง โดยมีวัดแกนนำเป็นเครื่องสนับสนุนส่งเสริมในสิ่งที่เหมาะสม โดยควรยึดหลักที่ว่าประชาชนในชุมชนมีความอยู่ดีกินดี มีความสามัคคี และสามารถแก้ไขปัญหาของสังคมในด้านต่าง ๆ ได้ ดังนั้นการพัฒนาชุมชนจึงต้องทำอย่างรอบคอบระมัดระวังด้วยการคำนึงถึงประโยชน์ของประชาชนและชุมชนในท้องถิ่นเป็นที่ตั้งเสมอ

^{๗๒} พัทธน์ สุจำนง และคณะ, การพัฒนาชนบทแบบผสมผสานสำหรับประเทศไทย, (กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๕), หน้า ๒๓-๒๖.

^{๗๓} สมพร เทพสิทธิ, บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน, (กรุงเทพมหานคร: สภาอุรวุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์, ๒๕๓๘), หน้า ๒๕.

๒.๓.๑๒ บทบาทของพระสงฆ์ในด้านงานสาธารณสงเคราะห์ด้านการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม

คติทางพระพุทธศาสนาเชื่อว่า การสร้างวัดตลอดจนสิ่งปลูกสร้างอื่น ๆ ภายในวัดเป็นการทำบุญที่มีอานิสงส์มาก อันจะส่งผลให้ผู้ที่ได้ร่วมทำบุญมีความสุขทั้งในภพนี้ และภพหน้า และการทำบุญนั้น จะต้องทำด้วยสิ่งที่ดีที่สุด ชาวบ้านหรือผู้ที่ลงมือสร้างจึงได้ทุ่มเทความรู้ความสามารถในเชิงช่างที่มีอยู่ทั้งหมด อันประกอบด้วยศรัทธา สร้างสรรค์ศิลปกรรมที่งดงามให้แก่วัด ซึ่งปรากฏออกมาในรูปแบบของศิลปกรรมต่าง ๆ ตามพระอุโบสถ วิหารคด ศาลาราย หอระฆัง ตลอดจนฝาผนังในพระอุโบสถ เป็นต้น เมื่อวัดถูกสร้างเสร็จก็มีกิจกรรมและความเป็นไปที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับชาวบ้าน มีการแลกเปลี่ยนถ่ายเทระหว่างบ้านกับวัด เช่น ชาวบ้านมาบวชเรียนอยู่ในวัด ผู้ที่เข้ามาบวชก็มาเรียนรู้วิชาความรู้จากผู้บวชมาก่อน ในขณะที่เดียวกันก็ถ่ายทอดความรู้ในตระกูลของตนที่ติดตัวมาแต่วัด และผู้ที่มาบวชใหม่ ตลอดจนลูกหลานชาวบ้านที่ส่งมาเรียน จึงเกิดการสืบทอดความรู้ต่อ ๆ กันมาโดยมีวัดเป็นสื่อ

วัฒนธรรมเป็นวิถีชีวิตที่มนุษย์สร้างขึ้นมาเพื่อประโยชน์ในการดำเนินชีวิต ซึ่งประกอบด้วย ความรู้ ความเชื่อ ประเพณี ศิลปะ ค่านิยม และกฎหมาย เป็นต้น และถ่ายทอดกันมาจากบรรพชนสู่อนุชนรุ่นหลังวัฒนธรรมมีลักษณะเป็นวิชาความรู้ที่มีความงดงามในตัวเอง เรียกว่า ศิลปวัฒนธรรม ซึ่งแบ่งออกเป็น ๔ ประเภท ดังนี้

๑. ศิลปวัฒนธรรมที่เป็นโบราณสถาน โบราณวัตถุ และศิลปวัตถุ เช่น ปราสาทราชวัง วัด ป้อม ค่าย กำแพง และลักษณะที่เห็นรูปทรงไม่ชัดเจน เช่น คูน้ำ คันดิน โบสถ์ ถนนโบราณ เนินดินที่ปกคลุมเจดีย์ วิหาร เป็นต้น

๒. ศิลปวัฒนธรรมประเภทงานจิตรกรรม ส่วนใหญ่จะมีอยู่ในวัด เช่น งานเขียนลายรดน้ำ ภาพเขียนตู้พระธรรม จิตรกรรมฝาผนัง ในห้องพระอุโบสถ พระวิหารงานจิตรกรรมในสมุดไทยโบราณ เช่น หนังสือตำราพิชัยสงคราม ตำรายาแผนโบราณ ตำราคชลักษณ์ ภาพพระบรม

๓. ศิลปวัฒนธรรมประเภทงานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน หมายถึง เครื่องมือ เครื่องใช้ เครื่องประดับ เช่น เครื่องจักสาน ฝ้ายชนิดต่าง ๆ ภาชนะดินเผา เป็นต้น

๔. ศิลปวัฒนธรรมที่เป็นนามธรรม ได้แก่ ความคิด ความเชื่อ ขนบธรรมเนียมประเพณี แบบแผนปฏิบัติในกลุ่มหรือสังคม ซึ่งยอมรับปฏิบัติสืบทอดกันมา^{๗๔}

เมื่อเกิดวิกฤตการณ์ทางความคิด และความอับจนของการพัฒนาตามแบบจำลองของตะวันตก ผลักดันให้หลายกลุ่มหันไปหาปรัชญาตะวันออกโดยเฉพาะอย่างยิ่งพุทธปรัชญาในบางประเทศ ได้มีการนำเอาแนวความคิดบางอย่างของพุทธปรัชญามาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาสังคมที่ต้องเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมหลายมิติ คือ

^{๗๔} สมคิด โชติภาณินชัย, “บทบาทของเจ้าอาวาสวัดที่มีต่อกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน: ศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดปทุมธานี”, วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๓๙), หน้า ๑๖๘-๑๗๐.

๑. การพัฒนาต้องอาศัยวัฒนธรรมพื้นฐานของตนเอง โดยนำเอาพุทธปรัชญามาปรับปรุงใช้ให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนาชุมชนในชนบท

๒. การพัฒนาโดยการปฏิบัติวัฒนธรรม หมายถึงการปฏิเสธรูปธรรมแบบทุนนิยม เช่น การบูชาวัตถุ การลุ่มหลงความเจริญในเทคโนโลยี และอุตสาหกรรมรวมทั้งวัฒนธรรมแห่งการบริโภคทั่ว ๆ ไป เป็นต้น วัฒนธรรมแบบนี้ทำให้นักชนชั้นกลางลี้ภัยความหมายของชีวิตอย่างสิ้นเชิง

๓. ความหลากหลายของภูมิปัญญาชาวบ้านและวัฒนธรรมพื้นบ้าน จะเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาที่มีความเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง

๔. สิ่งที่เราได้จากความหมายใหญ่ของการพัฒนาแบบพุทธ คือ “จริยธรรมในการพัฒนา” จริยธรรมเป็นเรื่องที่จะบอกเราว่า อะไรเป็นสิ่งที่ดีงาม อะไรเป็นสิ่งชั่วร้ายนอกจากนี้จริยธรรมยังบอกเราอีกด้วยว่า อะไรควรทำ และเราควรทำอย่างไร เพื่อที่จะให้สังคมและชีวิตของมนุษย์อยู่ในสภาพที่ดีงาม^{๗๕}

การส่งเสริมด้านวัฒนธรรมประเพณี และสิ่งแวดล้อม ควรให้การส่งเสริมการดำเนินชีวิตของคนในชุมชน ในด้านการซื้อสัตย์สุจริต พึ่งตนเองเคารพประเพณี และควรดำเนินการสืบสานไว้ให้คงอยู่ เช่น การส่งเสริมฟื้นฟูประเพณีดังนี้

๑. การทำบุญตักบาตรวันขึ้นปีใหม่

๒. จัดงานวันอนุรักษ์มรดกไทย

๓. จัดงานประเพณีสงกรานต์

๔. จัดงานประเพณีกวนข้าวทิพย์ ขึ้น ๑๔ ค่ำ เดือน ๖

๕. งานประเพณีถวายผ้าอาบน้ำฝน วันเข้าพรรษา

๖. งานประเพณีทำบุญสารท

๗. งานตักบาตรเทโวโรหณะ วันออกพรรษา และเทศน์มหาชาติ

๘. งานประเพณีปิดทองพระ และลอยกระทง วันเพ็ญเดือน ๑๒ทั้งหมดนี้เป็นประเพณีที่มีแต่ดั้งเดิม และได้มีการปรับปรุงพัฒนา ให้เหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจสังคมปัจจุบัน เป็นโอกาสในการใช้หลักธรรมให้คนได้ตระหนัก เข้าใจการอยู่ร่วมกันต่อผลที่ได้ปฏิบัติร่วมกันมาทุกปี ควรที่จะอนุรักษ์และสืบสานไว้เป็นมรดกแก่อนุชนคนรุ่นต่อไป^{๗๖}

สรุปได้ว่า บทบาทของพระสงฆ์ในการอนุรักษ์ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมนั้น เป็นสิ่งที่ยังคงสำคัญยิ่งเพราะสถาบันสงฆ์และวัดนั้นเป็นผู้มีความเกี่ยวข้องโดยตรงต่อประเพณีวัฒนธรรม เป็นศูนย์กลางแห่งประเพณีและศิลปวัฒนธรรมทั้งของท้องถิ่น ของสังคม เป็นพื้นฐานแห่งความเป็นพุทธ เป็นไทย และเป็นเอกลักษณ์ประจำพระพุทธศาสนา เป็นเอกลักษณ์อันทรงคุณค่าประจำชาติไทยเลยทีเดียว ดังนั้นพระสงฆ์จึงต้องมีส่วนสำคัญเป็นอันดับหนึ่งที่จะต้องให้การอนุรักษ์ส่งเสริมประเพณีศิลปวัฒนธรรมให้คงอยู่คู่ชาติตลอดไป

^{๗๕} ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์ และคณะ, วิธีวิทยาการศึกษาสังคมไทยวิถีใหม่แห่งการพัฒนา (กรุงเทพมหานคร: เอดิสัน เพรสโปรดักส์การพิมพ์, ๒๕๓๗), หน้า ๒๑.

^{๗๖} พระครูนิวาสธรรมขันธ์ (นิวรณ์ อคฺคคุตฺโต), วัดพัฒนา ๕๑, (กรุงเทพมหานคร: กองพุทธศาสนสถาน สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๕๑), หน้า ๓๗.

๒.๔ บริบทพื้นที่การทำวิจัย

ปัจจุบันในส่วนของคณะสงฆ์อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ ได้แบ่งเขตการปกครองออกเป็น ๑๐ ตำบล ๑๒๕ หมู่บ้าน ได้แก่^{๗๗}

๑.ตำบลช่องสามหมอ ๑๑	หมู่บ้าน	๒.ตำบลหนองขาม ๑๓	หมู่บ้าน
๓.ตำบลนาหนองหุ้ม ๑๔	หมู่บ้าน	๔.ตำบลบ้านแก้ง ๑๒	หมู่บ้าน
๕.ตำบลหนองสังข์ ๑๖	หมู่บ้าน	๖.ตำบลหลุมคม ๑๐	หมู่บ้าน
๗.ตำบลโคกกุ้ง ๑๓	หมู่บ้าน	๘.ตำบลเก่าย่าดี ๙	หมู่บ้าน
๙.ตำบลท่ามะไฟหวาน ๑๑	หมู่บ้าน	๑๐.ตำบลหนองไผ่ ๑๒	หมู่บ้าน

คณะสงฆ์อำเภอแก้งคร้อ มีนโยบายในการดำเนินงานกิจการคณะสงฆ์ในด้านสาธารณสงเคราะห์ คือการช่วยเหลือพุทธศาสนิกชนในพื้นที่ ที่ได้รับความเดือดร้อน ด้วยการสนับสนุนปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีพ จัดตั้งกองทุนเพื่อสาธารณะสงเคราะห์ขึ้นในแต่ละตำบล โครงการปลูกพืชสมุนไพร และโครงการอนุรักษ์ป่าชุมชน โดยปัจจุบันมีการดำเนินการใน ๓ ตำบลที่มีประชากรหนาแน่น คือ ตำบลนาหนองหุ้ม ตำบลโคกกุ้ง และตำบลหนองสังข์ และอยู่ในขั้นตอนการขยายนโยบายไปสู่ตำบลต่างๆ ในเขตอำเภอแก้งคร้อ ทั้งนี้การดำเนินการตามนโยบายด้านสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์อำเภอแก้งคร้อนั้น ดำเนินการภายใต้กรอบแห่งพระธรรมวินัย กฎมหาเถรสมาคม รวมถึงการปฏิบัติตามนโยบายการบริหารงานคณะสงฆ์ของพระราชกฤษฎีกาซึ่งแต่ละเขตนั้นมีพระสังฆาธิการระดับเจ้าอธิการคอยสนองนโยบาย ให้เป็นไปตามแผนการพัฒนากิจการคณะสงฆ์ให้สัมฤทธิ์ผล

๒.๕ งานวิจัยเกี่ยวข้อง

๒.๗.๑ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหาร

การบริหารเป็นปัจจัยสำคัญที่มีความจำเป็นและน่าศึกษาอย่างยิ่ง โดยเฉพาะพิจารณาในฐานะที่เราเป็นสมาชิกของสังคม แท้จริงแล้วบทบาทและความสำคัญของการบริหารนั้นมีควบคู่มากับการยอมรับและการดำรงชีพของมนุษย์ทีเดียว เพราะเมื่อมนุษย์รวมกันอยู่เป็นหมู่เป็นกลุ่มมีหัวหน้าปกครองบังคับบัญชา มีการแบ่งงานกันทำ ตามลักษณะความรู้ความสามารถมีการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ในระหว่างพวกและเผ่าเดียวกัน โดยมีจารีตประเพณีและวัฒนธรรมเป็นเครื่องกำกับความประพฤติของกลุ่มชนเหล่านั้น เมื่อกลุ่มสังคมขยายตัวเติบโตขึ้น มีความซับซ้อนมากขึ้น มนุษย์ก็เริ่มสร้างและวางระเบียบ กฎเกณฑ์ ข้อบังคับต่างๆ ขึ้นโดยเรียนรู้จากประสบการณ์และความเชื่อถือ ทั้งนี้ก็โดยมุ่งหวังที่จะให้เกิดความสำเร็จเรียบร้อยขึ้นในองค์การและเกิดความสงบสุขขึ้นในสังคมนั้น อาจสรุปถึงความเจริญเติบโตและความสำคัญของการบริหารได้ดังนี้

พระจุล ณ ธิปไตย (เวฬุวาปี) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลลำพยนต์ อำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์” ผลการศึกษา พบว่า

^{๗๗} สถิติสำนักงานทะเบียนอำเภอแก้งคร้อ, (ตุลาคม, ๒๕๔๖). (อัดสำเนา).

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ ๕๑.๓๐ มีอายุตั้งแต่ ๓๑ - ๔๐ ปี คิดเป็นร้อยละ ๓๗.๔๐ มีระดับการศึกษา ม.๓ - ม.๖ หรือ ปวช. คิดเป็นร้อยละ ๔๙.๓๐ และมีอาชีพเกษตรกร คิดเป็นร้อยละ ๔๕.๘๐ และพบว่าประชาชนมีระดับความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล ในภาพรวมพบว่า อยู่ในระดับมาก ๓.๕๒ และเมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละด้านพบว่า ด้านหลักความโปร่งใส อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้านอื่นๆ อยู่ในระดับมากทุกด้าน ผลเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนในกลุ่มตัวอย่างต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลลำพยนต์ อำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลของประชาชนผู้ตอบแบบสอบถามที่มี เพศ อายุ ระดับการศึกษาและอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลลำพยนต์ อำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์ โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน^{๗๘}

พระครูใบฎีกาอภิชาติ ธมฺมสุทฺโธ (พรสุทธิชัยพงศ์) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารงานของเจ้าอาวาสในจังหวัดนนทบุรี” ผลวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพในการบริหารงานของเจ้าอาวาสในจังหวัดนนทบุรี พบว่า พระภิกษุและสามเณร มีทัศนคติต่อประสิทธิภาพในการบริหารงานของเจ้าอาวาสในจังหวัดนนทบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๗๓ และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า พระภิกษุและสามเณร มีทัศนคติต่อประสิทธิภาพในการบริหารงานของเจ้าอาวาสในจังหวัดนนทบุรี อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยมีค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการศึกษา อบรม และสั่งสอนเท่ากับ ๓.๙๕ ด้านการบำรุงรักษา วัด จัดกิจการและศาสนสมบัติเท่ากับ ๓.๗๘ ด้านการให้ความสะดวกในการบำเพ็ญกุศลเท่ากับ ๓.๖๑ และด้านการบริหารและการปกครองเท่ากับ ๓.๕๖ ตามลำดับ การเปรียบเทียบทัศนคติของพระภิกษุและสามเณรต่อประสิทธิภาพการบริหารงานของเจ้าอาวาสในจังหวัดนนทบุรี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า พระภิกษุและสามเณร มีทัศนคติต่อประสิทธิภาพการบริหารงานของเจ้าอาวาสไม่แตกต่างกันตาม สถานภาพ อายุ พรรษา วุฒิการศึกษา นักธรรม วุฒิการศึกษาเปรียญธรรมและวุฒิการศึกษาสามัญ จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้^{๗๙}

พระครูไพโรจน์สารคุณ (สุเทพ งามละมัย) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องทักษะการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในอำเภอลาดหลุมแก้วจังหวัดปทุมธานี พบว่า เจ้าอาวาสในอำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี มีทักษะการบริหารจัดการวัดโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๙๗ และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า เจ้าอาวาสในอำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี มีทักษะการบริหารจัดการวัด อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงจากมากไปหาน้อยตามค่าเฉลี่ย คือ ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ ทักษะด้านความคิดรวบยอด ทักษะด้านการสอน ทักษะด้านเทคนิคและทักษะด้านความคิด ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๑๔, ๔.๑๒, ๓.๙๑, ๓.๘๕ และ ๓.๘๔ ตามลำดับ การเปรียบเทียบ

^{๗๘} พระจรรณ อธิปญโญ (เวฬุวาปี), “การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลลำพยนต์ อำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารจัดการคณะสงฆ์, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓).

^{๗๙} พระครูใบฎีกาอภิชาติ ธมฺมสุทฺโธ (พรสุทธิชัยพงศ์), “ประสิทธิภาพการบริหารงานของเจ้าอาวาสในจังหวัดนนทบุรี”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓).

ทักษะการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในอำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า พระสงฆ์มีทักษะแตกต่างกันตามพรรษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑ จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนพระสงฆ์ที่มีอายุ และระดับการศึกษานักธรรมต่างกัน มีทักษะไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้^{๔๐}

สรุปได้ว่า การบริหารเป็นพฤติกรรมอย่างหนึ่ง ซึ่งเป็นกระบวนการทางสังคมที่ผู้บริหารใช้สำหรับตัดสินใจ เพื่อเป็นแนวทางแห่งการบริหารหน่วยงานหรือองค์กรต่างๆ ทั้งที่เป็นองค์กรที่เป็นหน่วยงานของรัฐและเอกชน ให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ตามเป้าหมาย โดยนำทรัพยากรมาใช้ให้ประหยัด ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวนี้ต้องใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์เพื่อให้บุคคลต่างๆ เกิดความร่วมมือกันในการปฏิบัติงาน ซึ่งกระบวนการบริหารเป็นภารกิจที่ผู้บริหารต้องปฏิบัติหน้าที่ตามลำดับขั้นตอนเป็นระบบให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุดต่อองค์กร

๒.๗.๒ งานวิจัยเกี่ยวกับกิจการคณะสงฆ์

จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ พบว่า มีผู้ทำการศึกษาวิจัยไว้ดังนี้

พระธวัชชัย จารุธมโม (ศรีสุข) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์: กรณีศึกษาวัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี” ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์: กรณีศึกษา วัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พระภิกษุสามเณร และประชาชนมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อยู่ในระดับมากทุกด้านการเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระภิกษุสามเณร และประชาชน ต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์: กรณีศึกษา วัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี พบว่า สถานภาพ อายุ พรรษา ตำแหน่ง การศึกษานักธรรม และการศึกษาสามัญ เพศ สถานภาพ อาชีพ ตลอดจนถึงทักษะและประสบการณ์ชีวิตในการปฏิบัติหน้าที่ของพระภิกษุสามเณร ประชาชน แตกต่างกัน มีความคิดเห็น ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์: กรณีศึกษา วัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี โดยรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้^{๔๑}

พระครูสังฆรักษ์กฤษฎ์ภูตถน สุมะโร ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี” ผลวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี พบว่า ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ ๓.๔๕ และเมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า ด้านการปกครองและด้านสาธารณูปการมีประสิทธิภาพอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๗๕ และ ๓.๕๔ ตามลำดับ ส่วนด้านอื่นๆ ได้แก่

^{๔๐} พระครูไพโรจน์สารคุณ (สุเทพ งามละมัย), “ทักษะการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในอำเภอลาดหลุมแก้วจังหวัดปทุมธานี”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓).

^{๔๑} พระธวัชชัย จารุธมโม (ศรีสุข), “ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์: กรณีศึกษาวัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓).

ด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่ และด้านการสาธารณสงเคราะห์มี ประสิทธิภาพอยู่ในระดับปานกลาง^{๘๒}

พระเกษมศักดิ์ วรสุโข (อาสนะทอง) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทพระสังฆาธิการในการ บริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์” ผลวิจัยพบว่า การบริหารกิจการคณะสงฆ์ ตามหลักการปฏิบัติหน้าที่ของพระสังฆาธิการในอำเภอชุมแสงอยู่ในระดับมาก ทุกด้าน ซึ่งแสดงให้เห็นถึง ความเจริญก้าวหน้าที่เป็นไปในทิศทางเดียวกับพุทธจักรและอาณาจักร เป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนา สังคม ตลอดจนการพัฒนากุศลกร การศึกษาและอื่นๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับคณะสงฆ์ โดยใช้หลักหน้าที่ ของพระสังฆาธิการ ๖ ด้าน คือ การปกครอง การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่ พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการและการสาธารณสงเคราะห์ เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อการ บริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า พระภิกษุที่มีอายุ พรรษา การศึกษามัธยมศึกษา การศึกษาทางธรรมและ^{๘๓}

ชาญณรงค์ หินเกิด ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสังฆาธิการกับการพัฒนาวัดใน จังหวัดมหาสารคาม ผลการวิจัยพบว่า (๑.) พระสังฆาธิการส่วนใหญ่ใช้วัดของตนเองเป็นศูนย์กลางใน การส่งเสริมการศึกษาทั้งทางโลกและทางธรรม ปกครองวัดด้วยความเรียบร้อย ปกครองวัดด้วยความ เรียบร้อย เผยแผ่พระพุทธศาสนาตามบทบาทหน้าที่ด้วยดี เสมอมา ปรับปรุงสถานที่และบริเวณวัดให้ สะอาดและร่มรื่น รวมทั้งให้สาธารณสงเคราะห์ได้ ตามฐานานุกรม (๒.) การพัฒนาวัดในจังหวัด มหาสารคามทั้ง ๕ ด้าน คือ ด้านการศึกษา ด้านการปกครอง ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้าน สาธารณูปการ และด้านสาธารณสงเคราะห์ พระสังฆาธิการประสบปัญหาสำคัญ ได้แก่ ไม่สามารถ จัดการเรียนการสอนได้อย่างเต็มที่ห้องสมุดและหนังสือประกอบในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาไม่ เพียงพอ ทั้งนี้เพราะขาดแคลนบุคลากร งบประมาณและวัสดุอุปกรณ์ ปัญหาเหล่านี้พระสังฆาธิการ ได้รับความช่วยเหลือจากทางราชการ ผู้มีจิตศรัทธาบริจาคสมทบและชุมชนช่วยแก้ปัญหา ทำให้การ พัฒนาวัดดำเนินมาในระดับหนึ่ง^{๘๔}

พระครูพิศาลธีรธรรม ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้า อาวาสในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร” ผลวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้า อาวาส ในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๖๒ และเมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า ด้านการปกครอง, ด้านการศึกษาสงเคราะห์ และด้านการ

^{๘๒} พระครูสังฆรักษ์กฤษณ์ ภูมิตถ์, “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในเขต อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ, (บัณฑิต วิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓).

^{๘๓} พระเกษมศักดิ์ วรสุโข (อาสนะทอง), “บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ, (บัณฑิต วิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓).

^{๘๔} ชาญณรงค์ หินเกิด, “บทบาทของพระสังฆาธิการกับการพัฒนาวัดในจังหวัดมหาสารคาม” วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาไทยคดีศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๕๒).

สาธารณูปการ มีประสิทธิภาพอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านการศาสนศึกษา การเผยแผ่ และการสาธารณสงเคราะห์มีประสิทธิภาพอยู่ในระดับปานกลาง^{๔๕}

สรุปได้ว่า การบริหารกิจการคณะสงฆ์นั้น มีด้วยกันอยู่ ๖ ด้าน คือ ด้านการปกครอง ด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านการสาธารณูปการ และด้านการสาธารณสงเคราะห์ ซึ่งแต่ละด้านนั้นเป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญสำหรับพระสงฆ์เป็นอย่างมาก เพราะเป็นหลักบริหารของพระสงฆ์ที่สามารถนำไปบริหารเพื่อประโยชน์สุขแก่ส่วนรวมและส่วนตัว

๒.๗.๓ งานวิจัยเกี่ยวกับงานสาธารณสงเคราะห์

จากการศึกษาจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับงานด้านสาธารณสงเคราะห์ ปรากฏว่ามีผู้ทำการศึกษาวิจัยไว้หลายท่าน อันเป็นแนวทางที่สำคัญในการศึกษาซึ่งผู้ศึกษาวิจัยได้คัดสรรผลงานที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

ข้าเลื่อง วุฒิจันทร์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนากิจกรรมคณะสงฆ์และการ พระศาสนาเพื่อความมั่นคงแห่งชาติ”, จากการวิจัยพบว่า ในส่วนของวัดผลพบว่าความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนกับวัดในฐานะตัวแทนสถาบันพระพุทธศาสนาในสังคมที่แตกต่างจากท้องถิ่นที่มีความผูกพันกันน้อยที่สุดคือ ในชุมชนนครหลวงไปสู่ท้องที่ชนบทที่มีพลเมืองหนาแน่นน้อยมีวัดและพระสงฆ์ในท้องที่น้อยแต่ประชาชนมีความต้องการและมีความผูกพันกับวัดมากที่สุดและพบว่าวัดในฐานะตัวแทนสถาบันพระพุทธศาสนาในสังคมไทยมีหน้าที่สงเคราะห์ประชาชนทางด้านจิตใจโดยเป็นผู้ดำเนินการรักษาความเรียบร้อยการศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาการสาธารณูปการและการสาธารณสงเคราะห์^{๔๖}

พระมหาบุญเกิด มะพารมย์ ได้ศึกษาบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนที่พูดภาษาเขมรถิ่นไทย กรณีศึกษา: บทบาทหลวงพ่อเม้า อีสสุโร วัดป่าเลไลยก์ และเครือข่ายจังหวัดบุรีรัมย์ ผลการศึกษาวิจัยพบว่า การพัฒนาชุมชนชนบทของหลวงพ่อเม้า อีสสุโร ท่านได้นำหลักพุทธธรรมและการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น มาประยุกต์บูรณาการให้เป็นองค์ความรู้ เป็นวัฒนธรรม เป็นบรรทัดฐานของชุมชนตามวิถีชีวิตของท้องถิ่น

การพัฒนาและการบริหารชุมชนของหลวงพ่อเม้า ท่านได้เน้นการศึกษาข้อมูลพื้นฐานของชุมชนเพื่อนำไปสู่ภาคปฏิบัติ การทำงานแบบมีส่วนร่วมกับชาวบ้าน โดยยึดหลักธรรมชาติของพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น ถือเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนได้ ท่านได้ใช้หลักพุทธธรรมนำการพัฒนา จึงสามารถช่วยแก้ปัญหาและลดปัญหาในชุมชนได้ในระดับหนึ่ง

^{๔๕} พระครูพิศาลธีรธรรม, “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓).

^{๔๖} ข้าเลื่อง วุฒิจันทร์, “การพัฒนากิจกรรมคณะสงฆ์และการพระศาสนาเพื่อความมั่นคงแห่งชาติ”, *วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, ๒๕๕๒).

หลวงพ่อบุญมา อีสโร ท่านมีความเข้าใจและมีประสบการณ์ชีวิตเป็นพื้นฐาน เข้าใจในเรื่องการพึ่งตนเองด้วยปัจจัย ๔ มีที่อยู่อาศัย เป็นต้น ท่านจึงทำงานเชิงรุกมากกว่าตั้งรับ โดยไม่รอให้ปัญหาต่างๆ เกิดขึ้นก่อนแล้วมาตามแก้ไขกันทีหลัง ความพยายามในการแก้ไขปัญหาด้วยความรู้ความเข้าใจตามสภาพความจริง จึงทำให้มีส่วนร่วมในการเรียนรู้และได้พัฒนาตนเองไปพร้อม ๆ กัน ในฐานะที่ท่านเป็นนักพูด นักคิด นักวิเคราะห์ นักพัฒนา และนักปฏิบัติการ ทำงานด้วยความเสียสละอดทนจริงใจ และมีความเชื่อมั่นในตนเองจึงเป็นมูลเหตุที่ท่านไปสู่การจัดทำโครงการต่าง ๆ ขึ้นมา เช่น โครงการสร้างชลประทานขนาดกลางประจำตำบล ซึ่งใช้เวลาสร้างถึง ๔๐ กว่าปี การสร้างทางคมนาคมไปสู่หมู่บ้านหรือชุมชนต่าง ๆ เป็นต้น โครงการที่ท่านนั้นประสบผลสำเร็จอย่างน่าพอใจ

ส่วนการปฏิบัติหน้าที่ตนเองตามหลักพุทธธรรม คือ การพัฒนาจิตวิญญาณชาวชุมชนที่อยู่ในความดูแลรับผิดชอบนั้น ท่านก็ได้ปฏิบัติภาระหน้าที่ด้วยสติปัญญา ความเสียสละ อดทนตามศักยภาพของท่าน เพื่อนำชาวชุมชนและสังคมไปสู่สันติสุข^{๘๗}

พระมหาบุญมี วรรณวิเศษ ได้วิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคม : ศึกษาเฉพาะกรณี พระธรรมวิสุทธิมงคล (บัว ญาณสมฺปนฺโน)”, ผลการวิจัยพบว่า พระธรรมวิสุทธิมงคลเป็นพระสงฆ์ที่เกิดในครอบครัว มีอาชีพเกษตรกรรม แต่ฐานะการเงินของสกุลท่านอยู่ในสภาพค่อนข้างดี ขณะเข้าสู่ความเป็นสมณเพศ สังกัดพระสงฆ์ฝ่ายธรรมยุต ยึดถืออุดมคติเป็นเครื่องขัดเกลาจิตใจเป็นพระสงฆ์นักปฏิบัติสมถกรรมฐานและวิปัสสนากรรมฐาน ผลการวิจัยสรุปได้ว่า การพัฒนาของท่านมีอยู่ ๒ ด้าน คือ ด้านจิตใจ ได้แก่ การอบรมสั่งสอนให้ประชาชนมีศีลธรรม คุณธรรม ความดีงาม ตามหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา โดยเน้นการนำไปปฏิบัติมากกว่าสอนให้รู้เท่านั้น ด้านวัตถุ ได้แก่ การพัฒนาการศึกษาสาธารณสุขและสาธารณประโยชน์อื่นๆ ตลอดจนการเป็นผู้นำในการตั้งกองทุนผ้าป่าช่วยชาติ^{๘๘}

พระมหาวิเชียร ชาญนรงค์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทพระสงฆ์ในการนำหลักธรรมมาใช้ทำกิจกรรมงานพัฒนาชุมชน เพื่อ ลด ละ เลิก อบายมุข: ศึกษาเฉพาะกรณี พระครูศีลวราภรณ์” จากผลการวิจัยพบว่า พระสงฆ์มีบทบาทในการเป็นผู้นำชุมชน ด้วยการกระตุ้นปลุกจิตสำนึก นำเทคนิควิธีการในการเข้าถึงชุมชน การสื่อสารกับชุมชนผ่านการเทศน์ บรรยาย ป้ายข้อความสื่อด้วยหลักธรรม การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมและเป็นผู้ให้คำปรึกษาในการพัฒนากิจกรรมกลุ่ม ซึ่ง

^{๘๗} พระมหาบุญเกิด มะพารมย์, “บทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนที่พูดภาษาเขมรถิ่น ไทยกรณีศึกษา: บทบาทหลวงพ่อบุญมา อีสโร วัดป่าเลไลยก์ และเครือข่ายจังหวัดบุรีรัมย์”, วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาชนบทศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๒).

^{๘๘} พระมหาบุญมี อธิปัญญา, “บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคม: ศึกษากรณีพระธรรมวิสุทธิมงคล (บัว ญาณสมฺปนฺโน)”, วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๔).

ตั้งเป้าหมายไว้คือชุมชนปลอดจากอบายมุขโดยขั้นตอนของกิจกรรมมุ่งให้เกิดการเรียนรู้ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาของตนเอง^{๔๙}

พระธนดล นาคพิพัฒน์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดบุรีรัมย์” ผลการวิจัยพบว่า พระสังฆาธิการในจังหวัดบุรีรัมย์ มีบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่ามีบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในด้านการปกครองอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนผลการเปรียบเทียบบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า พระสังฆาธิการที่มีอายุตำแหน่งพระสังฆาธิการ จำนวนพระภิกษุสามเณร การศึกษาทางสามัญ การศึกษาทางธรรม ภูมิการศึกษาทางปริยัติธรรม และประสบการณ์ในการปฏิบัติหน้าที่ของพระสังฆาธิการที่แตกต่างกัน มีบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ไม่แตกต่าง^{๕๐}

พระอวยชัย อินทร์เมือง ได้ศึกษาเรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชน ศึกษาเฉพาะกรณีวัดในเขต อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม” ได้กล่าวไว้ในงานวิจัยไว้ว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาวัดมี ๒ ปัจจัย คือ ปัจจัยภายในวัดและปัจจัยภายนอกวัด ปัจจัยภายในวัด ได้แก่ด้านสภาพทางกายภาพพบว่า วัดในเขตอำเภอบรบือทั้ง ๕ วัดมีสภาพพื้นที่เหมาะสม คือ อยู่ติดกับชุมชน เป็นพื้นที่ราบไม่เป็นอุปสรรค ในการก่อสร้าง ขนาดพื้นที่ที่มีความเพียงพอต่อการจัดกิจกรรมภายในวัด มีอาคารเสนาสนะไว้จัดกิจกรรมอย่างเพียงพอ สภาพป่าไม้ที่ร่มรื่น มีสิ่งอำนวยความสะดวกครบทุกวัด การคมนาคมสะดวก มีถนนลาดยางและคอนกรีต ระยะเวลาดำเนินทางจากชุมชนถึงวัดไม่นานนัก ปัจจัยภายนอกวัด ได้แก่ ด้านกิจกรรมบริการชุมชนมี การจัดกิจกรรมอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณี ของชาวอีสาน กิจกรรมวันสำคัญทางราชการและวันสำคัญทางศาสนา กิจกรรมบรรพชาและอุปสมบทหมู่ภาคฤดูร้อน กิจกรรมรักษาโรคป้องกันยาเสพติด การศึกษา และกิจกรรมสงเคราะห์ชุมชน^{๕๑}

สรุปได้ว่า การสาธารณสงเคราะห์ คือการดำเนินการช่วยเหลือสังคมทางวัตถุในรูปแบบต่าง ๆ ที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย ได้แก่ การสงเคราะห์ภิกษุสงฆ์ สามเณร การสร้างถนนเข้าหมู่บ้าน การให้สถานที่เป็นแหล่งประปาหมู่บ้าน การสนับสนุนทุนการศึกษาแก่เด็กนักเรียน การช่วยเหลือผู้ป่วยผู้ยากไร้ การสร้างห้องสมุดโรงเรียน เป็นต้น การสาธารณสงเคราะห์ นอกจากจะเป็นการช่วยเหลือชาวบ้าน ในสิ่งที่พวกเขาต้องการและมีความจำเป็นแล้ว ยังเป็นการสร้างความผูกพัน

^{๔๙} พระมหาวิเชียร ชาญณรงค์, “บทบาทพระสงฆ์ในการนำหลักธรรมมาใช้ทำกิจกรรมงานพัฒนาชุมชน เพื่อ ลด ละ เลิก อบายมุข: ศึกษาเฉพาะกรณีพระครูศีลวราภรณ์”, *วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๗).

^{๕๐} พระธนดล นาคสุวณโณ, “การบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดบุรีรัมย์”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑).

^{๕๑} พระอวยชัย อินทร์เมือง, “ศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชน: ศึกษาเฉพาะกรณีวัดในเขตอำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม”, *วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๕๒).

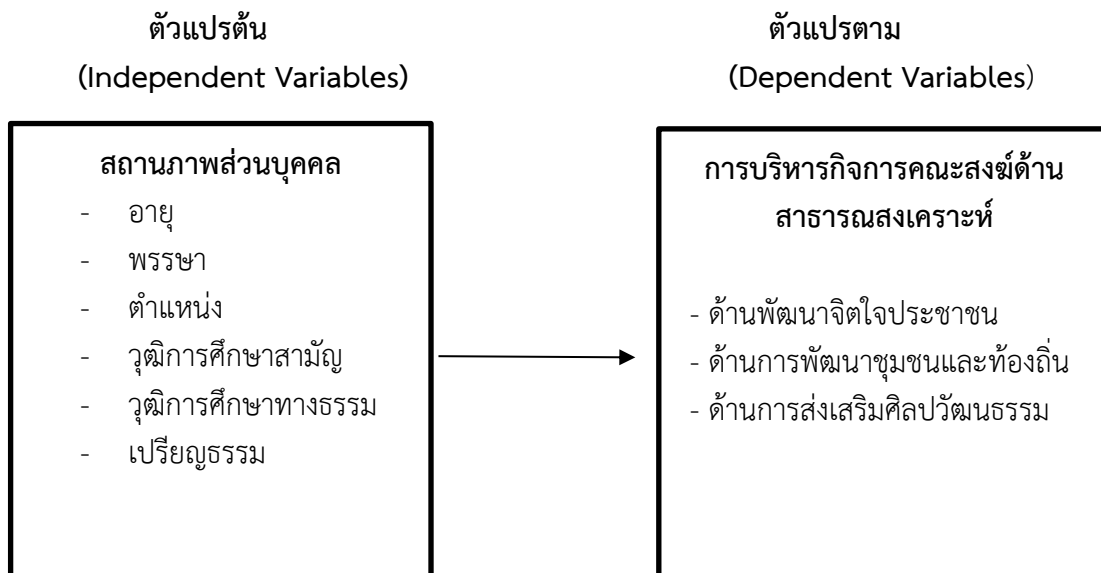
ระหว่างวัดกับบ้านอีกทางหนึ่งด้วยเพราะฉะนั้นงานการสาธารณสงเคราะห์ของวัด คือ การจัดกิจกรรม อันเป็นสาธารณประโยชน์ที่พระสงฆ์หรือวัดวาอารามต่าง ๆ จัดทำอยู่เพื่อประโยชน์สุขร่วมกันทั้งวัด และชุมชน

๒.๖ กรอบแนวคิดในการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง“การส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านสาธารณสงเคราะห์ของ อำเภอกำแพงศรี จังหวัดชัยภูมิ”ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยนำมาเป็น กรอบแนวคิดการวิจัย(Conceptual Framework) ประกอบด้วย ตัวแปรต้น (Independent Variables) และตัวแปรตาม(Dependent Variables) ดังนี้

ตัวแปรต้น (Independent Variables) คือสถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบ แบบสอบถามได้แก่ อายุ พรรษา วุฒิทางการศึกษาสายสามัญ วุฒิการศึกษาทางธรรม วุฒิการศึกษา เปรียญธรรม และตำแหน่งทางคณะสงฆ์

ตัวแปรตาม (Dependent Variables) คือการส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้าน สาธารณสงเคราะห์ จำนวน ๓ ด้าน ได้แก่ ๑) ด้านพัฒนาจิตใจประชาชน ๒) ด้านการพัฒนาชุมชน และท้องถิ่น ๓) ด้านการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการดำเนินการวิจัยเรื่อง “การส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านสาธารณสงเคราะห์ของอำเภอแก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ” ผู้วิจัยได้ศึกษาโดยใช้กระบวนการการศึกษาหรือระเบียบวิธีการวิจัยแบบแบบประสานวิธี เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ สรรวจโดยการแจกแบบสอบถาม และงานวิจัยคุณภาพ สรรวจโดยการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนต่อไปนี้

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

๓.๒ ประชากรกลุ่มตัวอย่าง

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

วิจัยเรื่อง “การส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านสาธารณสงเคราะห์ของอำเภอแก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ” เป็นการศึกษาโดยใช้ระเบียบ การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้วิธีการศึกษาวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยเก็บข้อมูลภาคสนาม (Field Study) และสุ่มตัวอย่าง จากแบบสอบถาม (Questionnaire) มุ่งศึกษาการส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านสาธารณสงเคราะห์ของอำเภอแก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ

๓.๒ ประชากรกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรกลุ่มตัวอย่างในการทำวิจัยเรื่อง “การส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านสาธารณสงเคราะห์ของอำเภอแก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ” ผู้วิจัยต้องการเก็บข้อมูลจากพระภิกษุสงฆ์ดังนี้

๓.๒.๑ ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยกำหนดจากพระสงฆ์ในอำเภอแก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ จำนวน ๔๕๐ รูป^๑

^๑ สำนักงานเจ้าคณะอำเภอแก่งคร้อ, เอกสารประกอบการประชุมพระสังฆาธิการ, (ครั้งที่ ๑, ๔ สิงหาคม, ๒๕๖๑), (อัตสำเนา).

๓.๒.๒ กลุ่มตัวอย่าง

ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการวิจัยได้ทำการสุ่มจากพระสงฆ์ใน อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ จำนวน ๔๕๐ รูป ที่ได้จากสูตรของ Taro Yamane^๒ ซึ่งใช้ระดับความคลาดเคลื่อนที่ ๐.๐๕ ดังนี้

$$n = \frac{N}{1 + N(e)^2}$$

โดย N = จำนวนประชากรทั้งหมด
 e = ความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้
 n = จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
 ประชากรทั้งหมด ๔๕๐ รูป เมื่อแทนค่าในสูตรจะได้ดังนี้

$$\text{แทนค่าในสูตร} \quad n = \frac{450}{1 + 450(0.05)^2}$$

$$n = \frac{450}{1 + 1.13}$$

$$n = \frac{450}{2.13}$$

$$n = 212$$

ดังนั้นจึงได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน ๒๑๒ รูป

ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้ประสานงานกับเจ้าคณะตำบลในเขตอำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ เพื่อขอ อนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลจากพระสงฆ์ในพื้นที่ เมื่อดำเนินการเก็บข้อมูลแล้ว ผู้ศึกษาจึงนำมา ตรวจสอบความเรียบร้อย เพื่อดำเนินการวิเคราะห์ต่อไปแสดงในตารางที่ ๓.๑

^๒ ธาณินทร์ ศิลป์จารุ, การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติการวิจัยทางสังคมศาสตร์, พิมพ์ครั้งที่ ๙, (กรุงเทพมหานคร: บิซซิเนสอาร์แอนด์ดี, ๒๕๕๑), หน้า ๔๕.

ตารางที่ ๓.๑ แสดงจำนวนพระภิกษุสงฆ์ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

ที่	ตำบลใน อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ	พระภิกษุสงฆ์ (รูป)	พระภิกษุสงฆ์ที่ เป็นกลุ่มตัวอย่าง (รูป)
๑.	ตำบลช่องสามหมอ	๖๓	๓๐
๒.	ตำบลหนองไผ่	๓๐	๑๔
๓.	ตำบลบ้านแก้ง	๓๔	๑๖
๔.	ตำบลหนองสังข์	๓๕	๑๖
๕.	ตำบลหุบคา	๒๖	๑๒
๖.	ตำบลนาหนองทุ่ม เขต ๑	๓๐	๑๔
๗.	ตำบลนาหนองทุ่ม เขต ๒	๓๖	๑๗
๘.	ตำบลหนองขาม	๓๙	๑๘
๙.	ตำบลโคกกุ้ง	๔๓	๒๐
๑๐.	ตำบลท่ามะไฟหวาน	๘๕	๔๐
๑๑.	ตำบลเก่าย่าดี	๒๙	๑๔
รวม		๔๕๐	๒๑๒

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากแนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับการส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ โดยมีขั้นตอนลักษณะ และการตรวจสอบเครื่องมือ ดังนี้

ก. เครื่องมือเชิงปริมาณ

๑) ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือแบบสอบถาม

๑) ศึกษาหลักการและทฤษฎี ศึกษาเอกสาร ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านสาธารณสงเคราะห์ของอำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ จากเอกสารและผลงานการวิจัยที่เคยมีผู้ดำเนินการวิจัยเอาไว้

๒) กำหนดกรอบแนวคิด ในการสร้างเครื่องมือการวิจัย

๓) กำหนดวัตถุประสงค์ในการสร้างเครื่องมือการวิจัยโดยขอคำปรึกษาจากอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์

๔) สร้างเครื่องมือ

๕) นำเสนอร่างเครื่องมือการวิจัยต่ออาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไข

๖) นำเครื่องมือการวิจัยไปทดลองใช้กับประชากรที่มีลักษณะคล้ายกับกลุ่มตัวอย่างประชากรที่จะดำเนินการวิจัยเพื่อหาสัมประสิทธิ์ความเที่ยงตรงของเครื่องมือ

๓) ปรับปรุงแก้ไข

๔) จัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ และนำไปใช้จริงเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่ม

ตัวอย่าง

๒) ลักษณะของเครื่องมือสำหรับการแจกแบบสอบถาม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ตามกรอบของ การส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านสาธารณสงเคราะห์ของอำเภอแก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ เพื่อใช้เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย โดยแบ่งออกเป็น ๕ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ อายุ พรรษา วุฒิทางการศึกษาสายสามัญ วุฒิการศึกษาทางธรรม วุฒิการศึกษาปริญญาธรรมและตำแหน่ง พระสังฆาธิการ ซึ่งเป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบ (Check List)

ตอนที่ ๒ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับ การส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้าน สาธารณสงเคราะห์ของอำเภอแก่งคร้อ ทั้ง ๓ ด้าน ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) แบ่งออกเป็น ดังนี้

๑. ด้านพัฒนาจิตใจประชาชน มีคำถามทั้งหมด ๕ ข้อ
๒. ด้านการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น มีคำถามทั้งหมด ๕ ข้อ
๓. ด้านการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม มีคำถามทั้งหมด ๕ ข้อ

ในแต่ละข้อเป็นชนิดมาตรวัดแบบรวมคะแนน (Summated Rating Scale) ของเรนลิส ลิเคิร์ท หรือเรียกว่า มาตรวัดแบบลิเคิร์ท (Likerttype)^๓ แบ่งออกเป็น ๕ ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด และกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนแต่ละข้อ ดังนี้

๕	ให้คะแนนเท่ากับ	ระดับมากที่สุด
๔	ให้คะแนนเท่ากับ	ระดับมาก
๓	ให้คะแนนเท่ากับ	ระดับปานกลาง
๒	ให้คะแนนเท่ากับ	ระดับน้อย
๑	ให้คะแนนเท่ากับ	ระดับน้อยที่สุด

การแบ่งช่วงคะแนนเฉลี่ยซึ่งใช้เป็นเกณฑ์มาตรฐาน เพื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับค่า คะแนนที่คำนวณได้ตามขั้นตอนที่ระบุไว้โดยเกณฑ์^๔ ดังนี้

ค่าคะแนนเฉลี่ย	ความหมายค่าคะแนนเฉลี่ย
๔.๕๐ – ๕.๐๐	หมายถึง การพัฒนาอยู่ในระดับมากที่สุด
๓.๕๐ – ๔.๔๙	หมายถึง การพัฒนาอยู่ในระดับมาก
๒.๕๐ – ๓.๔๙	หมายถึง การพัฒนาอยู่ในระดับปานกลาง
๑.๕๐ – ๒.๔๙	หมายถึง การพัฒนาอยู่ในระดับน้อย

^๓ สุจิตรา บุญยรัตพันธุ์, *ระเบียบวิธีวิจัยสำหรับประศาสนศาสตร์*, พิมพ์ครั้งที่ ๗, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เสมาธรรม, ๒๕๔๖), หน้า ๑๒๐.

^๔ ชูศรี วงศ์รัตน์, *เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย*, พิมพ์ครั้งที่ ๗, (กรุงเทพมหานคร: เทพเนรมิต, ๒๕๔๑), หน้า ๕๑.

๑.๐๐ – ๑.๔๙ หมายถึง การพัฒนาอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ ๓ เป็นคำถามปลายเปิด (Open - ended) ผู้ตอบแบบสอบถามได้เสนอปัญหา และเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ในด้านพัฒนาจิตใจประชาชน ด้านการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น ด้านการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม เกี่ยวกับ “การส่งเสริมการบริหารกิจการ คณะสงฆ์ ด้านสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ อำเภอกำแพงศรี จังหวัดชัยภูมิ”

๓) เกณฑ์การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ในการหาคุณภาพของเครื่องมือ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

๑) นำแบบสอบถามเกี่ยวกับ การส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านสาธารณ สงเคราะห์ของอำเภอกำแพงศรี จังหวัดชัยภูมิ ดังกล่าวข้างต้นไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบ แนะนำ เพิ่มเติม ปรับปรุงแก้ไขสำนวนภาษา และตัดข้อความที่สื่อความหมายไม่ชัดเจนหรือไม่จำเป็นออกไป เพื่อให้ได้ข้อความที่สื่อความหมายชัดเจน เข้าใจง่ายตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

๒) นำแบบสอบถามที่อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ได้ตรวจสอบมาปรับแก้ตาม ข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา

๓) นำแบบสอบถามที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน ๕ รูปหรือคน พิจารณาตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยเกณฑ์ในการคัดเลือก ผู้เชี่ยวชาญ คือ วุฒิการศึกษาระดับปริญญาเอก หรือมีความรู้ ความเชี่ยวชาญ ทางด้าน พระพุทธศาสนาและทางด้านเครื่องมือวิจัยเป็นอย่างดี ผู้วิจัยจึงได้พิจารณาผู้เชี่ยวชาญที่มีเกณฑ์ ดังกล่าวจำนวน ๕ รูปหรือคน เพื่อเป็นการตรวจสอบเนื้อหาความชัดเจนของแบบสอบถาม และให้ ข้อเสนอแนะเพื่อทำการแก้ไขให้ดีขึ้น

๔) ดำเนินการปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามให้ตรงตามคำแนะนำของอาจารย์ผู้เชี่ยวชาญ

๕) นำแบบสอบถามที่ได้รับการตรวจสอบแก้ไขความถูกต้องจากผู้เชี่ยวชาญ แล้วจึงนำมา คำนวณหาค่าของความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Index of Item Objective Congruence : IOC) ของแบบสอบถาม

๖) รายชื่อผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม

๑. พระอุดมสิทธิธนายก, ผศ.,ดร.	อาจารย์ประจำวิชาหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๒. พระสุธีวีรบัณฑิต, ดร.	อาจารย์ประจำวิชาหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๓. พระมหาภุชญา กิตติโสภโณ, ผศ.,ดร.	อาจารย์ประจำวิชาหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๔. ดร.ประเสริฐ ธิลา	อาจารย์ประจำวิชาหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๕. ผศ.ดร.ยุทธนา ปราณีต

อาจารย์ประจำวิชาหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๔). การหาความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability)

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบแก้ไข และเสนอแนะมาปรับแก้ไข แล้วนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์เพื่อตรวจสอบอีกครั้ง แล้วนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วนำไปทดลองใช้ (Try Out) กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง แต่มีคุณลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน ๓๐ รูปหรือคน ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้แจกแบบสอบถามเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบสอบถามกับ พระสงฆ์ แล้วนำผลที่ได้ไปวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์ แอลฟาของ “ครอนบาค” (Cronbach's Alpha Coefficient)^๕ เท่ากับ ๐.๘๑๙

๔.ลักษณะของเครื่องมือสำหรับการสัมภาษณ์

ข. เชิงคุณภาพ

การวิจัยเรื่อง การส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านสาธารณสงเคราะห์ของ อำเภอแก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ ผู้วิจัยได้สร้างแบบสัมภาษณ์ เพื่อการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยแบบสัมภาษณ์ที่ใช้เป็นแบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) เป็นลักษณะเป็นคำถามแบบปลายเปิด เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยสัมภาษณ์พระสังฆาธิการอำเภอแก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ จำนวน ๑๐ รูป ดังมีรายนามต่อไปนี้

๑. พระครูสุตชัยคุณ(วุฒินันท์ สจจวโร) เจ้าคณะอำเภอแก่งคร้อ วัดชัยสามหมอ
๒. พระครูญาณวรารกร(สมร ญาณปสุโต) รองเจ้าคณะอำเภอแก่งคร้อ วัดโนนสะอาด
๓. พระครูศรีปริยัติคุณาธาร(วินัย วินยธโร) รองเจ้าคณะอำเภอแก่งคร้อ วัดผสม
๔. พระครูประจักษ์ธรรมาวุธ(เฉลิม ธมมาวุธ) เจ้าคณะตำบลช่องสามหมอ วัดคีรีคงคาว

นาราม

๕. พระครูสังฆรักษ์ ไพศาล จนฺทมโม เจ้าคณะตำบลเก่าย่าดี วัดชัยสามหมอ
๖. นางอรุณี กันชัย ผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาลแก่งคร้อ
๗. นายพิทักษ์ อาจริยวัฒนกุล ครูโรงเรียนประจักษ์วิทยานุสรณ์
๘. นางสาวรุ่งนภา สอนน้า ครูโรงเรียนประจักษ์วิทยานุสรณ์
๙. นายสัมฤทธิ์ จำปามูล ผู้ใหญ่บ้าน บ้านไผ่งาม
๑๐. นายสวัสดิ์ รองจำนงค์ ไวยาวัจกรวัดชัยสามหมอ พระอารามหลวง

^๕ บุญชม ศรีสะอาด, วิธีทางสถิติสำหรับการวิจัย เล่ม ๑, (กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น, ๒๕๔๓), หน้า ๗๕-๗๖.

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

ก. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

๑) ผู้วิจัยมีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากหนังสือ บทความ งานวิจัย และเอกสารสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับ การส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านสาธารณสงเคราะห์ของ อำเภอกำแพงศรี จังหวัดชัยภูมิ

๒) ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถาม และขอหนังสืออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อขอความร่วมมือไปยังเจ้าอาวาสวัดในอำเภอกำแพงศรี จังหวัดชัยภูมิ เป็นประชากร/กลุ่มตัวอย่าง จากนั้นดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

๓) ผู้วิจัยกำหนดวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยทำการแจกแบบสอบถามผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปแจก และเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตัวเอง

๔) นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์และประมวลผลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ต่อไป

ข. การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลมีขั้นตอน ดังนี้

๑) ขอหนังสือจากผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ถึงผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการให้สัมภาษณ์

๒) ทำการนัดวัน เวลา และสถานที่กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) เพื่อสัมภาษณ์ตามที่กำหนดไว้

๓) ดำเนินการสัมภาษณ์ตามวัน เวลาและสถานที่ที่กำหนดนัดไว้ จนครบทุกประเด็น โดยขออนุญาตใช้วิธีการจดบันทึกและการบันทึกเสียงประกอบการสัมภาษณ์

๔) นำข้อมูลดิบที่ได้มารวบรวมเพื่อวิเคราะห์โดยวิธีการที่เหมาะสมและนำเสนอต่อไป

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย

ก. การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ

๑) นำแบบสอบถามทั้งหมดมาตรวจสอบความสมบูรณ์ความถูกต้องในการตอบแบบสอบถามแล้วนำมาคัดเลือกฉบับที่สมบูรณ์เพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยการบันทึกคะแนนแต่ละข้อของแต่ละคนลงในแบบลงรหัส (Coding Form)

๒) ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์

๓) การวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๑) ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามประกอบด้วย อายุ พรรษา การศึกษา ตำแหน่งหน้าที่ วิเคราะห์โดยใช้ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

๓.๒) ระดับความพึงพอใจของพระสงฆ์ที่มีต่อ การส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านสาธารณสงเคราะห์ของอำเภอกำแพงศรี จังหวัดชัยภูมิ วิเคราะห์โดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) และ

ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ของคะแนนจากการตอบแบบสอบถาม ของ พระสงฆ์ใน อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ

๓.๓) การแปลความหมายของค่าเฉลี่ยยึดเกณฑ์ดังนี้^๖

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๔.๕๐-๕.๐๐	กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๓.๕๐-๔.๔๙	กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์	มาก
ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๒.๕๐-๓.๔๙	กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์	ปานกลาง
ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๑.๕๐-๒.๔๙	กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์	น้อย
ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๑.๐๐-๑.๔๙	กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์	น้อยที่สุด

๔) การทดสอบสมมติฐานเพื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจของพระสงฆ์ที่มีต่อ การส่งเสริม การบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านสาธารณสงเคราะห์ของอำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ จำแนกตาม ปัจจัยส่วนบุคคลสถิติที่ใช้คือการทดสอบค่าที (t-test) ในกรณีตัวแปรต้นสองกลุ่มและการทดสอบค่า เอฟ (F-test) ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ในกรณีตัวแปรต้น ตั้งแต่สามกลุ่มขึ้นไปเมื่อพบว่า มีความแตกต่างจะทำการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธี ผลต่างเป็นสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD.) โดยการกำหนดระดับนัย สำคัญ ทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

๕) ข้อคำถามปลายเปิดที่แสดงปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะแนวทางเกี่ยวกับความ พึงพอใจของพระสงฆ์ที่มีต่อ การส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านสาธารณสงเคราะห์ของ อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ ผู้วิจัยจะทำการจัดกลุ่มตามประเด็นที่กำหนดใช้ในแบบสอบถาม ปลายเปิดจากนั้นจะทำการวิเคราะห์ โดยใช้การแจกแจงความถี่ (Frequency)

ข. การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์โดยวิธีการดังนี้

- ๑) นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาถอดเสียงและบันทึกเป็นข้อความ
- ๒) นำข้อความจากการสัมภาษณ์และการจดบันทึกมาจำแนกเป็นประเด็นและเรียบเรียง เฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย
- ๓) วิเคราะห์คำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยใช้เทคนิค การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท (Context)
- ๔) สังเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัยและนำเสนอต่อไป

^๖ ประกอบ กรรณสูตร, สถิติเพื่อการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร: ด้านสหวิชาการพิมพ์, ๒๕๔๒), หน้า ๑๐๘.

บทที่ ๔

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง “การส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านสาธารณสงเคราะห์ ของคณะสงฆ์ อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ” นั้นผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method Research) ระหว่าง งานวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ด้วยการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) กับประชากรกลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๒๑๒ รูป เพื่อหาระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อการส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านสาธารณสงเคราะห์ ของอำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิว่าอยู่ในระดับใด และงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญซึ่งเป็นพระสงฆ์และผู้บริหารคณะสงฆ์ จำนวน ๑๐ รูปหรือคน เพื่อเสนอแนะแนวทางในการส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านสาธารณสงเคราะห์ ของอำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ ผลการวิจัยมีดังนี้

๔.๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

๔.๒ ระดับความคิดเห็นของ การส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านสาธารณสงเคราะห์ ของอำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ

๔.๓ ผลการเปรียบเทียบการส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านสาธารณสงเคราะห์ ของอำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

๔.๔ ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะการส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านสาธารณสงเคราะห์ ของอำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ

๔.๕ สรุปผลการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับการส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านสาธารณสงเคราะห์ อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ

๔.๖ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

ผลการวิจัยเชิงปริมาณ

๔.๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย อายุ พรรษา วุฒิทางการศึกษาสายสามัญ วุฒิทางการศึกษาปริญญาธรรม วุฒิการศึกษาแผนกนักธรรม และตำแหน่งคณะสงฆ์ รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ ๔.๑

ตารางที่ ๔.๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม		จำนวน	ร้อยละ
อายุ	๒๐-๔๐ ปี	๕๘	๒๗.๔
	๔๑-๖๐ ปี	๑๓๕	๖๓.๗
	๖๑ ปี ขึ้นไป	๑๙	๙.๐
รวม		๒๑๒	๑๐๐.๐
พรรษา	ไม่มีพรรษา	๑๗	๘.๐
	๑ - ๑๐ พรรษา	๑๕๑	๗๑.๒
	๑๐ พรรษา ขึ้นไป	๔๔	๒๐.๘
รวม		๒๑๒	๑๐๐.๐
วุฒิการศึกษาสามัญ	ต่ำกว่าปริญญาตรี	๓๕	๑๖.๕
	ปริญญาตรี	๑๗๗	๘๓.๕
	รวม	๒๑๒	๑๐๐.๐๐
วุฒิการศึกษาปริยัติธรรม (แผนกธรรม)			
	ไม่มีวุฒิปริยัติธรรม	๑๐	๔.๗
	นักธรรมชั้นตรี	๓๓	๑๕.๖
	นักธรรมชั้นโท	๖๙	๓๒.๕
	นักธรรมชั้นเอก	๑๐๐	๔๗.๒
รวม		๒๑๒	๑๐๐.๐๐
วุฒิการศึกษาปริยัติธรรม (แผนกบาลี)			
	ไม่มีวุฒิปริญญาธรรม	๕๖	๒๖.๔
	ประโยค ๑ - ๓	๑๓๗	๖๔.๖
	ป.ธ.๔ - ป.ธ.๖	๑๙	๙.๐
รวม		๒๑๒	๑๐๐.๐๐

ตารางที่ ๔.๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน	ร้อยละ
ตำแหน่งคณะสงฆ์		
พระสังฆาธิการ	๑๖	๗.๕
พระลูกวัด	๑๙๖	๙๒.๕
รวม	๒๑๒	๑๐๐.๐๐

จากตารางที่ ๔.๑ พบว่า ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม มีรายละเอียดดังนี้

อายุ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุ ๔๑-๖๐ ปี มีจำนวน ๑๓๕ รูป คิดเป็นร้อยละ ๖๓.๗ รองลงมามี ๒๐-๔๐ ปีมีจำนวน ๕๘ รูป คิดเป็นร้อยละ ๒๗.๔ และสุดท้ายอายุ ๖๑ ปีขึ้นไป มีจำนวน ๑๙ รูป คิดเป็นร้อยละ ๙.๐ ตามลำดับ

พรรษา พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีพรรษาระหว่าง ๑ - ๑๐ พรรษา มีจำนวน ๑๓๕ รูป คิดเป็นร้อยละ ๗๑.๒ รองลงมา มี ๑๐ พรรษาขึ้นไป มีจำนวน ๔๔ รูป คิดเป็นร้อยละ ๒๐.๘ และสุดท้ายมี ไม่มีพรรษา มีจำนวน ๑๗ รูป คิดเป็นร้อยละ ๘.๐ ตามลำดับ

วุฒิการศึกษาสามัญ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีวุฒิปริญญาตรี มีจำนวน ๑๗๗ รูป คิดเป็นร้อยละ ๘๓.๕ และสุดท้ายมีวุฒิต่ำกว่าปริญญาตรี มีจำนวน ๓๕ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑๖.๕ ตามลำดับ

วุฒิการศึกษาปริยัติธรรม (แผนกธรรม) พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีวุฒินักธรรมเอก มีจำนวน ๑๐๐ รูป คิดเป็นร้อยละ ๔๗.๒ รองลงมา มีวุฒินักธรรมโท มีจำนวน ๖๙ รูป คิดเป็นร้อยละ ๓๒.๕ ถัดมา มีวุฒินักธรรมตรี มีจำนวน ๓๓ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑๕.๖ และสุดท้ายไม่มีวุฒินักธรรม มีจำนวน ๑๐ รูป คิดเป็นร้อยละ ๔.๗ ตามลำดับ

วุฒิการศึกษาปริยัติธรรม (แผนกบาลี) พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีวุฒิปริญญาธรรม ประโยค ๑-๓ มีจำนวน ๑๓๗ รูป คิดเป็นร้อยละ ๖๔.๖ รองลงมา ไม่มีวุฒิปริญญาธรรม มีจำนวน ๕๖ รูป คิดเป็นร้อยละ ๒๖.๔ และสุดท้ายมีวุฒิปริญญาธรรมประโยค ๔-๖ มีจำนวน ๑๙ รูป คิดเป็นร้อยละ ๙.๐ ตามลำดับ

ตำแหน่งในคณะสงฆ์ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีตำแหน่งเป็นพระลูกวัด มีจำนวน ๑๙๖ รูป คิดเป็นร้อยละ ๙๒.๕ และสุดท้ายมีตำแหน่งเป็นพระสังฆาธิการ มีจำนวน ๑๖ รูป คิดเป็นร้อยละ ๗.๕ ตามลำดับ

๔.๒ ระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านสาธารณสงเคราะห์ ของคณะสงฆ์ อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ

การวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านสาธารณสงเคราะห์ ของอำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ โดยภาพรวมใน ๓ ด้าน ได้แก่ ๑) ด้านการพัฒนาจิตใจ ๒) ด้านการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น ๓) การส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม ดังรายละเอียดที่แสดงตัวอย่างค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation = S.D.) รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ ๔.๒ - ๔.๕ ดังนี้

ตารางที่ ๔.๒ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานการส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านสาธารณสงเคราะห์ ของอำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ โดยภาพรวม

(n=๒๑๒)

การส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านสาธารณสงเคราะห์ ของคณะสงฆ์ อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑) ด้านการพัฒนาจิตใจประชาชน	๓.๙๓	๐.๔๘๗	มาก
๒) ด้านการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น	๓.๙๔	๐.๔๙๖	มาก
๓) การส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม	๓.๙๐	๐.๕๑๓	มาก
ภาพรวม	๓.๙๒	๐.๓๙๗	มาก

จากตารางที่ ๔.๒ พบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านสาธารณสงเคราะห์ ของอำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = ๓.๙๒, S.D. = ๐.๓๙๗) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ซึ่งกลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านสาธารณสงเคราะห์ ของคณะสงฆ์ อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้

๑. ด้านการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น ($\bar{X}$ = ๓.๙๔, S.D. = ๐.๖๙๖)
๒. ด้านการพัฒนาจิตใจประชาชน ($\bar{X}$ = ๓.๙๓, S.D. = ๐.๔๘๗)
๓. การส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม ($\bar{X}$ = ๓.๙๐, S.D. = ๐.๕๑๓)

ตารางที่ ๔.๓ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมการบริหาร
กิจการคณะสงฆ์ด้านสาธารณสงเคราะห์ ของอำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ
ด้านการพัฒนาจิตใจประชาชน

(n=๒๑๒)

ด้านการพัฒนาจิตใจประชาชน	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑.๑ คณะสงฆ์มีการแสดงธรรมโปรดญาติโยมเป็นประจำทุกวัน	๓.๙๙	๐.๖๙๒	มาก
๑.๒ คณะสงฆ์จัดอบรมคุณธรรมจริยธรรมให้ประชาชน	๓.๙๗	๐.๗๖๖	มาก
๑.๓ คณะสงฆ์จัดปฏิบัติธรรมเพื่อขัดเกลาจิตใจของประชาชนอย่างต่อเนื่อง	๓.๘๘	๐.๗๗๓	มาก
๑.๔ คณะสงฆ์ให้คำปรึกษาปัญหาชีวิตแก่ประชาชน	๓.๘๗	๐.๗๖๕	มาก
๑.๕ คณะสงฆ์จัดสวดมนต์ข้ามปี หรือทุกๆวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา	๓.๙๓	๐.๗๕๑	มาก
รวมค่าเฉลี่ยทั้งหมด	๓.๙๓	๐.๔๘๗	มาก

จากตารางที่ ๔.๓ พบว่า พระสงฆ์ที่มีความคิดเห็นต่อ การส่งเสริมการบริหารกิจการคณะ
สงฆ์ด้านสาธารณสงเคราะห์ ของอำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ ด้านการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น โดย
ภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = ๓.๙๓, S.D. = ๐.๔๘๗) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า อยู่
ในระดับมากทุกข้อ ซึ่งเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้

- ๑) คณะสงฆ์มีการแสดงธรรมโปรดญาติโยมเป็นประจำทุกวัน ($\bar{X}$ = ๓.๙๙, S.D.=๐.๖๙๒)
- ๒) คณะสงฆ์จัดอบรมคุณธรรมจริยธรรมให้ประชาชน ($\bar{X}$ = ๓.๙๗, S.D. = ๐.๗๖๖)
- ๓) คณะสงฆ์จัดปฏิบัติธรรมเพื่อขัดเกลาจิตใจของประชาชนอย่างต่อเนื่อง ($\bar{X}$ = ๓.๘๘, S.D.=๐.๗๗๓)
- ๔) คณะสงฆ์ให้คำปรึกษาปัญหาชีวิตแก่ประชาชน ($\bar{X}$ = ๓.๘๗, S.D. = ๐.๗๖๕)
- ๕) คณะสงฆ์จัดสวดมนต์ข้ามปี หรือทุก ๆ วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ($\bar{X}$ = ๓.๙๓, S.D. = ๐.๗๕๑)

ตารางที่ ๔.๔ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านสาธารณ
สงเคราะห์ ของอำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ ด้านการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น

(n=๒๑๒)

ด้านการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น	ระดับความเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๒.๑ คณะสงฆ์เป็นแกนนำด้านจิตอาสา นำประชาชนในการก่อสร้างสาธารณูปโภค	๔.๐๒	๐.๖๗๘	มาก
๒.๒ คณะสงฆ์มีการให้ความรู้และส่งเสริมประชาชนให้นำหลักธรรมไปใช้ในการประกอบอาชีพ	๓.๙๕	๐.๗๘๖	มาก
๒.๓ คณะสงฆ์มีการสนับสนุนการจัดกิจกรรมการป้องกันยาเสพติดของประชาชน	๓.๙๔	๐.๗๐๙	มาก
๒.๔ คณะสงฆ์มีการอำนวยความสะดวกสถานที่และอนุเคราะห์ประชาชน ในการให้ยืมสิ่งของต่างๆ ในการจัดกิจกรรมในการพัฒนาชุมชน	๓.๙๒	๐.๗๑๑	มาก
๒.๕ คณะสงฆ์การหาอุปกรณ์การศึกษาต่างๆ ให้แก่โรงเรียนในพื้นที่ได้ใช้ประโยชน์	๓.๘๕	๐.๖๔๓	มาก
รวมค่าเฉลี่ยทั้งหมด	๓.๙๔	๐.๔๙๖	มาก

จากตารางที่ ๔.๔ พบว่า พระสงฆ์ที่มีความคิดเห็นต่อ การส่งเสริมการบริหารกิจการคณะ
สงฆ์ด้านสาธารณสงเคราะห์ ของอำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ ด้านการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น อยู่
ในระดับมาก ($\bar{X}$ = ๓.๙๔, S.D. = ๐.๔๙๖) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ ซึ่ง
เรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้

๑) คณะสงฆ์เป็นแกนนำด้านจิตอาสา นำประชาชนในการก่อสร้างสาธารณูปโภค
($\bar{X}$ = ๔.๐๒, S.D. = ๐.๖๗๘)

๒) คณะสงฆ์มีการให้ความรู้และส่งเสริมประชาชนให้นำหลักธรรมไปใช้ในการประกอบ
อาชีพ ($\bar{X}$ = ๓.๙๕, S.D. = ๐.๗๘๖)

๓) คณะสงฆ์มีการสนับสนุนการจัดกิจกรรมการป้องกันยาเสพติดของประชาชน
($\bar{X}$ = ๓.๙๔, S.D. = ๐.๗๐๙)

๔) คณะสงฆ์มีการอำนวยความสะดวกสถานที่และอนุเคราะห์ประชาชน ในการให้ยืม
สิ่งของต่างๆ ในการจัดกิจกรรมในการพัฒนาชุมชน ($\bar{X}$ = ๓.๙๒, S.D. = ๐.๗๑๑)

๕) คณะสงฆ์การหาอุปกรณ์การศึกษาต่างๆ ให้แก่โรงเรียนในพื้นที่ได้ใช้ประโยชน์
($\bar{X}$ = ๓.๘๕, S.D. = ๐.๖๔๓)

ตารางที่ ๔.๕ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านสาธารณ
สงเคราะห์ ของอำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ ด้านการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม

(n=๒๑๒)

การส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๓.๑ คณะสงฆ์มีการสนับสนุนให้คำแนะนำการรักษา วัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นแก่ชาวบ้าน	๓.๘๙	๐.๗๑๐	มาก
๓.๒ คณะสงฆ์มีการส่งเสริมให้เด็กเยาวชนได้ตระหนักถึง ความสำคัญของศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น	๓.๙๑	๐.๗๖๑	มาก
๓.๓ คณะสงฆ์มีการให้ใช้สถานที่ของวัดในการจัด นิทรรศการที่เกี่ยวกับประเพณีศิลปวัฒนธรรมและภูมิ ปัญญาท้องถิ่น	๓.๘๗	๐.๗๖๕	มาก
๓.๔ คณะสงฆ์มีการจัดให้วัดเป็นศูนย์กลางการแลกเปลี่ยน ความรู้ทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน	๓.๙๓	๐.๗๔๘	มาก
๓.๕ มีการให้ความรู้แก่ประชาชนและเด็กเยาวชน เพื่อให้ รู้จักคุณค่าของประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่นอันดีงาม ของชุมชน	๓.๙๐	๐.๗๐๙	มาก
ภาพรวม	๓.๙๐	๐.๕๑๓	มาก

จากตารางที่ ๔.๕ พบว่า พระสงฆ์ที่มีความคิดเห็นต่อ การส่งเสริมการบริหารกิจการคณะ
สงฆ์ด้านสาธารณสงเคราะห์ อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ การส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมในภาพรวมอยู่
ในระดับมาก ($\bar{X}$ = ๓.๙๐, S.D. = ๐.๕๑๓) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ มี
รายละเอียดดังนี้

๑) คณะสงฆ์มีการสนับสนุนให้คำแนะนำการรักษาวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นแก่ชาวบ้าน
($\bar{X}$ = ๓.๘๙, S.D. = ๐.๗๑๐)

๒) คณะสงฆ์มีการส่งเสริมให้เด็กเยาวชนได้ตระหนักถึงความสำคัญของศิลปวัฒนธรรม
และภูมิปัญญาท้องถิ่น ($\bar{X}$ = ๓.๙๑, S.D. = ๐.๗๖๑)

๓) คณะสงฆ์มีการให้ใช้สถานที่ของวัดในการจัดนิทรรศการที่เกี่ยวกับประเพณี
ศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ($\bar{X}$ = ๓.๘๗, S.D. = ๐.๗๖๕)

๔) คณะสงฆ์มีการจัดให้วัดเป็นศูนย์กลางการแลกเปลี่ยนความรู้ทางวัฒนธรรมและภูมิ
ปัญญาท้องถิ่นของชุมชน ($\bar{X}$ = ๓.๙๓, S.D. = ๐.๗๔๘)

๕) มีการให้ความรู้แก่ประชาชนและเด็กเยาวชน เพื่อให้รู้จักคุณค่าของประเพณี
ภูมิปัญญาท้องถิ่นอันดีงามของชุมชน ($\bar{X}$ = ๓.๙๐, S.D. = ๐.๗๐๙)

๔.๓ ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อ การส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านสาธารณสงเคราะห์ อำเภอกำแพงศรี จังหวัดชัยภูมิโดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อ การส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านสาธารณสงเคราะห์ ของอำเภอกำแพงศรี จังหวัดชัยภูมิโดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ พรรษา วุฒิทางการศึกษาสามัญ วุฒิการศึกษาแผนกนักธรรม วุฒิทางการศึกษาเปรียญธรรม และตำแหน่งคณะสงฆ์ตามรายละเอียดดังนี้

สมมติฐานที่ ๑ สมมติฐานที่ ๑ กลุ่มตัวอย่างที่มี อายุต่างกัน มีผลต่อความคิดเห็นเกี่ยวกับการส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านสาธารณสงเคราะห์ของอำเภอกำแพงศรี จังหวัดชัยภูมิแตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๖ การเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อ การส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านสาธารณสงเคราะห์ ของอำเภอกำแพงศรี จังหวัดชัยภูมิจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ด้านอายุ

(n = ๒๑๒)

การส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านสาธารณสงเคราะห์ ของคณะสงฆ์ อำเภอกำแพงศรี จังหวัดชัยภูมิ		SS	DF	MS	F	Sig.
๑.ด้านการพัฒนาจิตใจประชาชน	ระหว่างกลุ่ม	๐.๓๕๙	๒	๐.๑๗๙	๐.๗๕๕	๐.๔๗๑
	ภายในกลุ่ม	๔๙.๖๓๖	๒๐๙	๐.๒๓๗		
	รวม	๔๙.๙๙๕	๒๑๑			
๒.ด้านการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น	ระหว่างกลุ่ม	๐.๖๙๕	๒	๐.๓๔๗	๑.๔๑๘	๐.๒๔๕
	ภายในกลุ่ม	๕๑.๒๑๘	๒๐๙	๐.๒๔๕		
	รวม	๕๑.๙๑๓	๒๑๑			
๓.การส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม	ระหว่างกลุ่ม	๐.๓๓๓	๒	๐.๑๖๖	๐.๖๓๐	๐.๕๓๔
	ภายในกลุ่ม	๕๕.๒๒๗	๒๐๙	๐.๒๖๔		
	รวม	๕๕.๕๖๐	๒๑๑			
รวม	ระหว่างกลุ่ม	๐.๔๑๗	๒	๐.๒๐๘	๑.๓๒๙	๐.๒๖๗
	ภายในกลุ่ม	๓๒.๘๑๘	๒๐๙	๐.๑๕๗		
	รวม	๓๓.๒๓๕	๒๑๑			

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๖ ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลด้านอายุกับการส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านสาธารณสงเคราะห์ ของคณะสงฆ์ อำเภอแก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ โดยภาพรวมและรายด้านพบว่า พระสงฆ์ที่มีอายุต่างกันมีระดับความคิดเห็นต่อการส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านสาธารณสงเคราะห์ ของอำเภอแก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ โดยรวมไม่แตกต่างกัน จึงไม่ยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ ๒ พระสงฆ์ที่มีพรรษาแตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อ การส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านสาธารณสงเคราะห์ของอำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๗ การเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อ การส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านสาธารณสงเคราะห์ของอำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ด้านพรรษา

(n = ๒๑๒)

การส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ		SS	DF	MS	F	Sig.
๑.ด้านการพัฒนาจิตใจประชาชน	ระหว่างกลุ่ม	๑.๘๐๒	๒	๐.๙๐๑	๓.๙๐๗	๐.๐๒๒*
	ภายในกลุ่ม	๔๘.๑๙๓	๒๐๙	๐.๒๓๑		
	รวม	๔๙.๙๙๕	๒๑๑			
๒.ด้านการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น	ระหว่างกลุ่ม	๐.๔๑๒	๒	๐.๒๐๖	๐.๘๓๗	๐.๔๓๕
	ภายในกลุ่ม	๕๑.๕๐๑	๒๐๙	๐.๒๔๖		
	รวม	๕๑.๙๑๓	๒๑๑			
๓.การส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม	ระหว่างกลุ่ม	๑.๒๘๑	๒	๐.๖๔๐	๒.๔๖๕	๐.๐๘๗
	ภายในกลุ่ม	๕๔.๒๗๙	๒๐๙	๐.๒๖๐		
	รวม	๕๕.๕๖๐	๒๑๑			
รวม	ระหว่างกลุ่ม	๑.๐๔๔	๒	๐.๕๒๒	๓.๓๘๘	๐.๐๓๖*
	ภายในกลุ่ม	๓๒.๑๙๑	๒๐๙	๐.๑๕๔		
	รวม	๓๓.๒๓๕	๒๑๑			

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๗ ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลด้านพรรษา กับ การส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านสาธารณสงเคราะห์ของอำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ โดยภาพรวมและรายด้านพบว่า พระสงฆ์ที่มีพรรษาต่างกันมีระดับความคิดเห็นต่อการส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าพระสงฆ์ที่มีพรรษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านสาธารณสงเคราะห์ของอำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ ด้านภาพรวมด้านการพัฒนาจิตใจประชาชน แตกต่างกัน ดังนั้นจึงทำการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD.) รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ ๔.๑๔ - ๔.๑๕ ดังนี้

ตารางที่ ๔.๘ ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุดของพรรษาต่อการส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านสาธารณสงเคราะห์ของอำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ จำแนกตามพรรษา โดยภาพรวม

(n = ๒๑๒)

พรรษา	$\bar{X}$	พรรษา		
		ไม่มีพรรษา	๑-๑๐ พรรษา	๑๐ พรรษาขึ้นไป
		๓.๗๐	๓.๙๖	๓.๘๙
ไม่มีพรรษา	๓.๗๐		-๐.๒๖*	-๐.๑๙
๑-๑๐ พรรษา	๓.๙๖			๐.๐๗
๑๐ พรรษาขึ้นไป	๓.๘๙			

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๘ เมื่อทดสอบความแตกต่างของระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิจำแนกตามพรรษา โดยภาพรวม เป็นรายคู่ พบว่า พระสงฆ์ที่ไม่มีพรรษา มีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านสาธารณสงเคราะห์ของอำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ น้อยกว่า พระสงฆ์ที่มีพรรษา ๑-๑๐ พรรษา ($\bar{X}$ = -๐.๒๖)

ตารางที่ ๔.๙ ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุดของพรรษาต่อการส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านสาธารณสงเคราะห์ของอำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ จำแนกตามพรรษา ด้านการพัฒนาจิตใจประชาชน

(n = ๒๑๒)

พรรษา	$\bar{X}$	พรรษา		
		ไม่มีพรรษา	๑-๑๐ พรรษา	๑๐ พรรษาขึ้นไป
		๓.๖๔	๓.๙๗	๓.๙๐
ไม่มีพรรษา	๓.๖๔		-๐.๓๓*	-๐.๒๖
๑-๑๐ พรรษา	๓.๙๗			๐.๐๗
๑๐ พรรษาขึ้นไป	๓.๙๐			

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๙ เมื่อทดสอบความแตกต่างของระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ จำแนกตามพรรษา ด้านการพัฒนาจิตใจประชาชน เป็นรายคู่ พบว่าพระสงฆ์ที่พระสงฆ์ที่ไม่มีพรรษา มีระดับความคิดเห็นต่อการส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านสาธารณสงเคราะห์ของอำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ น้อยกว่า พระสงฆ์ที่มีพรรษา ๑-๑๐ พรรษา ($\bar{X}$ = -๐.๓๓)

สมมติฐานที่ ๓ กลุ่มตัวอย่างที่มี วุฒิการศึกษาสามัญต่างกัน มีผลต่อความคิดเห็นเกี่ยวกับการส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านสาธารณสงเคราะห์ของอำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๑๐ การเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อ การส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านสาธารณสงเคราะห์ของอำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ แตกต่างกัน จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ด้านวุฒิการศึกษาสามัญ

(n=๒๑๒)

การส่งเสริมการบริหารกิจการ คณะสงฆ์ ด้านสาธารณ สงเคราะห์ของคณะสงฆ์ อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ	วุฒิการศึกษาสามัญ				t	Sig
	ต่ำกว่าปริญญาตรี		ปริญญาตรี			
	๓๕ รูป		๑๗๗ รูป			
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
๑) ด้านพัฒนาจิตใจประชาชน	๓.๗๑	๐.๔๗๔	๓.๙๘	๐.๔๗๘	-๓.๐๑๗	๐.๗๗๒
๒) ด้านการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น	๓.๙๐	๐.๔๗๔	๓.๙๔	๐.๕๐๑	-๐.๕๑๗	๐.๕๔๕
๓) ด้านการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม	๓.๘๓	๐.๔๗๒	๓.๙๑	๐.๕๒๑	-๐.๘๔๐	๐.๕๒๖
ภาพรวม	๓.๘๑	๐.๔๑๑	๓.๙๔	๐.๓๙๒	-๑.๗๙๘	๐.๗๙๗

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๐ ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลด้านวุฒิการศึกษาสามัญกับการส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านสาธารณสงเคราะห์ของอำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ โดยภาพรวมพบว่า พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาสามัญมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าพระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาสามัญต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านสาธารณสงเคราะห์ของอำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ ด้านการพัฒนาจิตใจประชาชน ด้านการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น และด้านการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ ๔ กลุ่มตัวอย่างที่มี วุฒิการศึกษาปริญญาตรี (แผนกบาลี) ต่างกัน มีผลต่อความคิดเห็นเกี่ยวกับการส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านสาธารณสงเคราะห์ของอำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิแตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๑๑ การเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อ การส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านสาธารณสงเคราะห์ของอำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ด้านวุฒิการศึกษาเปรียญธรรม

(n = ๒๑๒)

การส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ		SS	DF	MS	F	Sig.
๑.ด้านพัฒนาจิตใจประชาชน	ระหว่างกลุ่ม	๒.๖๘๖	๒	๑.๓๔๓	๕.๙๓๓*	๐.๐๐๓
	ภายในกลุ่ม	๔๗.๓๐๙	๒๐๙	๐.๒๒๖		
	รวม	๔๙.๙๙๕	๒๑๑			
๒.ด้านการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น	ระหว่างกลุ่ม	๒.๕๖๕	๒	๑.๒๘๒	๕.๔๓๑*	๐.๐๐๕
	ภายในกลุ่ม	๔๙.๓๔๘	๒๐๙	๐.๒๓๖		
	รวม	๕๑.๙๑๓	๒๑๑			
๓.ด้านการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม	ระหว่างกลุ่ม	๐.๐๓๙	๒	๐.๐๒๐	๐.๐๗๔	๐.๙๒๙
	ภายในกลุ่ม	๕๕.๕๒๑	๒๐๙	๐.๒๖๖		
	รวม	๕๕.๕๖๐	๒๑๑			
รวม	ระหว่างกลุ่ม	๑.๒๓๓	๒	๐.๖๑๗	๔.๐๒๗*	๐.๐๑๙
	ภายในกลุ่ม	๓๒.๐๐๒	๒๐๙	๐.๑๕๓		
	รวม	๓๓.๒๓๕	๒๑๑			

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๑ ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลด้านวุฒิการศึกษาปริญญาตรี (แผนกบาลี) กับการส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ โดยภาพรวมและรายด้านพบว่า พระสงฆ์ที่มีพรรษาต่างกันมีระดับความคิดเห็นต่อการส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านสาธารณสงเคราะห์ของอำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าพระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาปริญญาตรี (แผนกบาลี) ต่างกันมีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ ด้านพัฒนาจิตใจประชาชน ด้านการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น แตกต่างกันไป ดังนั้นจึงทำการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD.) รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ ๔.๑๘ - ๔.๒๐ ดังนี้

ตารางที่ ๔.๑๒ ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุดของด้านวุฒิการศึกษาเปรียบเทียบต่อการส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านสาธารณสงเคราะห์ของอำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
ด้านภาพรวม

(n = ๒๑๒)

วุฒิการศึกษาปริญญาตรี (แผนกบาลี)	$\bar{X}$	วุฒิการศึกษาปริญญาตรี (แผนกบาลี)		
		ไม่มีวุฒิ ปธ. ๕๖ รูป	ปธ. ๑ - ๓ ๑๓๗ รูป	ปธ. ๔ - ๖ ๑๙ รูป
		๓.๘๖	๓.๙๒	๔.๑๕
ไม่มีวุฒิปริญญาตรี	๓.๘๖		-๐.๐๖	-๐.๒๙*
ปธ. ๑ - ๓	๓.๙๒			-๐.๒๓*
ปธ. ๔ - ๖	๔.๑๕			

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๒ ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ที่มีต่อการส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านสาธารณสงเคราะห์ของอำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ จำแนกตามวุฒิการศึกษาปริญญาตรี (แผนกบาลี) ด้านภาพรวม พบว่า แตกต่างกัน ๒ คู่ดังนี้

คู่ที่ ๑ พระสงฆ์ที่ไม่มีวุฒิปริญญาตรี มีระดับความคิดเห็นต่อการส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านสาธารณสงเคราะห์ของอำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ น้อยกว่า พระสงฆ์ที่มีวุฒิปริญญาตรี ปธ. ๔ - ๖ ($\bar{X} = -๐.๒๙$)

คู่ที่ ๒ พระสงฆ์ที่มีวุฒิปริญญาตรี ปธ. ๑ - ๓ มีระดับความคิดเห็นต่อการส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านสาธารณสงเคราะห์ของอำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ น้อยกว่า พระสงฆ์ที่มีวุฒิปริญญาตรี ปธ. ๔ - ๖ ($\bar{X} = -๐.๒๓$)

ตารางที่ ๔.๑๓ ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุดของด้านวุฒิ การส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านสาธารณสงเคราะห์ของ อำเภอกำแพงศรี จังหวัดชัยภูมิ ด้านพัฒนาจิตใจประชาชน

(n = ๒๑๒)

วุฒิการศึกษาปริยัติธรรม (แผนกบาลี)	$\bar{X}$	วุฒิการศึกษาปริยัติธรรม (แผนกบาลี)		
		ไม่มีวุฒิ ปธ. ๕๖ รูป	ปธ. ๑ - ๓ ๑๓๗ รูป	ปธ. ๔ - ๖ ๑๙ รูป
		๓.๘๖	๓.๙๒	๔.๑๕
ไม่มีวุฒิเปรียญธรรม	๓.๘๖		-๐.๑๐	-๐.๔๓*
ปธ. ๑ - ๓	๓.๙๒			-๐.๓๓*
ปธ. ๔ - ๖	๔.๑๕			

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๓ ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ที่มีต่อการส่งเสริมการบริหาร กิจการคณะสงฆ์ ด้านสาธารณสงเคราะห์ของอำเภอกำแพงศรี จังหวัดชัยภูมิ จำแนกตามวุฒิการศึกษา ปริยัติธรรม (แผนกบาลี) ด้านพัฒนาจิตใจประชาชน พบว่า แตกต่างกัน ๒ คู่ ดังนี้

คู่ที่ ๑ พระสงฆ์ที่ไม่มีวุฒิเปรียญธรรม มีระดับความคิดเห็นต่อการส่งเสริมการบริหาร กิจการคณะสงฆ์ ด้านสาธารณสงเคราะห์ของอำเภอกำแพงศรี จังหวัดชัยภูมิ น้อยกว่า พระสงฆ์ที่มีวุฒิ เปรียญธรรม ปธ. ๔ - ๖ ($\bar{X} = -๐.๔๓$)

คู่ที่ ๒ พระสงฆ์ที่วุฒิเปรียญธรรม ปธ. ๑ - ๓ มีระดับความคิดเห็นต่อการส่งเสริมการ บริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านสาธารณสงเคราะห์ของอำเภอกำแพงศรี จังหวัดชัยภูมิ น้อยกว่า พระสงฆ์ ที่มีวุฒิเปรียญธรรม ปธ. ๔ - ๖ ($\bar{X} = -๐.๓๓$)

ตารางที่ ๔.๑๔ ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุดของด้านวุฒิ การส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านสาธารณสงเคราะห์ของอำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ ด้านการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น

(n = ๒๑๒)

วุฒิการศึกษาปริญญาตรี (แผนกบาลี)	$\bar{X}$	วุฒิการศึกษาปริญญาตรี (แผนกบาลี)		
		ไม่มีวุฒิ ปธ. ๕๖ รูป	ปธ. ๑ - ๓ ๑๓๗ รูป	ปธ. ๔ - ๖ ๑๙ รูป
		๓.๘๖	๓.๙๒	๔.๑๕
ไม่มีวุฒิเปรียญธรรม	๓.๘๖		-๐.๐๓	-๐.๔๐*
ปธ. ๑ - ๓	๓.๙๒			-๐.๓๗*
ปธ. ๔ - ๖	๔.๑๕			

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๔ ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ที่มีต่อการส่งเสริมการบริหาร กิจการคณะสงฆ์ ด้านสาธารณสงเคราะห์ของอำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ จำแนกตามวุฒิการศึกษา ปริญญาตรี (แผนกบาลี) ด้านการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น พบว่า แตกต่างกัน ๒ คู่ ดังนี้

คู่ที่ ๑ พระสงฆ์ที่ไม่มีวุฒิเปรียญธรรม มีระดับความคิดเห็นต่อการส่งเสริมการบริหาร กิจการคณะสงฆ์ ด้านสาธารณสงเคราะห์ของอำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ น้อยกว่า พระสงฆ์ที่มีวุฒิ เปรียญธรรม ปธ. ๔ - ๖ ($\bar{X} = -๐.๔๐$)

คู่ที่ ๒ พระสงฆ์ที่วุฒิเปรียญธรรม ปธ. ๑ - ๓ มีระดับความคิดเห็นต่อการส่งเสริมการ บริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านสาธารณสงเคราะห์ของอำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ น้อยกว่า พระสงฆ์ ที่มีวุฒิเปรียญธรรม ปธ. ๔ - ๖ ($\bar{X} = -๐.๓๗$)

สมมติฐานที่ ๕ กลุ่มตัวอย่างที่มี วุฒิการศึกษาปริญญาตรี (แผนกธรรม) ต่างกัน มีผลต่อความคิดเห็นเกี่ยวกับการส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านสาธารณสงเคราะห์ของอำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๑๕ การเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อ การส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านสาธารณสงเคราะห์ของอำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ จำแนกตามตามปัจจัยส่วนบุคคล ด้านวุฒิการศึกษานักธรรม

(n = ๒๑๒)

การส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ	SS	DF	MS	F	Sig.
๑. ด้านพัฒนาจิตใจระหว่างกลุ่มประชาชนภายในกลุ่ม	๑.๓๑๔	๓	๐.๔๓๘	๑.๘๗๒	๐.๑๓๕
	๔๘.๖๘๐	๒๐๘	๐.๒๓๔		
รวม	๔๙.๙๙๕	๒๑๑			
๒. ด้านการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่นระหว่างกลุ่มภายในกลุ่ม	๒.๔๖๐	๓	๐.๘๒๐	๓.๔๔๙*	๐.๐๑๘
	๔๙.๔๕๓	๒๐๘	๐.๒๓๘		
รวม	๕๑.๙๑๓	๒๑๑			
๓. ด้านการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมระหว่างกลุ่มภายในกลุ่ม	๐.๘๐๔	๓	๐.๒๖๘	๑.๐๑๘	๐.๓๘๖
	๕๔.๗๕๖	๒๐๘	๐.๒๖๓		
รวม	๕๕.๕๖๐	๒๑๑			
รวมระหว่างกลุ่ม	๑.๔๓๑	๓	๐.๔๗๗	๓.๑๑๙*	๐.๐๒๗
ภายในกลุ่ม	๓๑.๘๐๔	๒๐๘	๐.๑๕๓		
รวม	๓๓.๒๓๕	๒๑๑			

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๕ ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลด้านวุฒิการศึกษาปริญญาตรี (แผนกธรรม) กับ การส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ โดยภาพรวมและรายด้านพบว่า พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาปริญญาตรี (แผนกธรรม) ต่างกันมีระดับความคิดเห็นต่อการส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านสาธารณสงเคราะห์ของอำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าพระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาปริญญาตรี (แผนกธรรม) ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ ด้านการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น แตกต่างกัน ดังนั้นจึงทำการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD.) รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ ๔.๒๒ - ๔.๒๓ ดังนี้

ตารางที่ ๔.๑๖ ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุดของด้าน
วุฒิการศึกษานักธรรม ต่อการส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านสาธารณ
สงเคราะห์ของอำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ จำแนกตามวุฒิการศึกษานักธรรม
โดยภาพรวม

(n = ๒๑๒)

วุฒิการศึกษาปริยัติธรรม (แผนกธรรม)	$\bar{X}$	วุฒิการศึกษาปริยัติธรรม (แผนกธรรม)			
		ไม่มีวุฒินักธรรม	นักธรรมตรี	นักธรรมโท	นักธรรมเอก
		๑๐ รูป	๓๓ รูป	๖๙ รูป	๑๐๐รูป
		๓.๗๑	๓.๙๐	๔.๐๓	๓.๘๘
ไม่มีวุฒินักธรรม	๓.๗๑		๐.๑๙	๐.๓๒*	-๐.๑๗
นักธรรมตรี	๓.๙๐			๐.๑๓	๐.๐๒
นักธรรมโท	๔.๐๓				๐.๑๕*
นักธรรมเอก	๓.๘๘				

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๖ ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ที่มีต่อการส่งเสริมการบริหาร
กิจการคณะสงฆ์ ด้านสาธารณสงเคราะห์ของอำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ จำแนกตามวุฒิการศึกษา
ปริยัติธรรม (แผนกธรรม) ด้านภาพรวม พบว่า แตกต่างกัน ๒ คู่ ดังนี้

คู่ที่ ๑ พระสงฆ์ที่ไม่มีวุฒินักธรรม มีระดับความคิดเห็นต่อการส่งเสริมการบริหารกิจการ
คณะสงฆ์ ด้านสาธารณสงเคราะห์ของอำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ น้อยกว่า พระสงฆ์ที่มีวุฒินักธรรม
โท ($\bar{X}$ = ๐.๓๒)

คู่ที่ ๒ พระสงฆ์ที่มีวุฒินักธรรมโท มีระดับความคิดเห็นต่อการส่งเสริมการบริหารกิจการ
คณะสงฆ์ ด้านสาธารณสงเคราะห์ของอำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ น้อยกว่า พระสงฆ์ที่มีวุฒินักธรรม
เอก ($\bar{X}$ = ๐.๑๕)

ตารางที่ ๔.๑๗ ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุดของด้านวุฒิ การศึกษานักธรรม ต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านสาธารณสงเคราะห์ของ อำเภอกำแพงศรี จังหวัดชัยภูมิ จำแนกตามวุฒิการศึกษานักธรรม ด้านการพัฒนา ชุมชนและท้องถิ่น

(n = ๒๑๒)

วุฒิการศึกษาปริยัติธรรม (แผนกธรรม)	$\bar{X}$	วุฒิการศึกษาปริยัติธรรม (แผนกธรรม)			
		ไม่มีวุฒินักธรรม ๑๐ รูป	นักธรรมตรี ๓๓ รูป	นักธรรมโท ๖๙ รูป	นักธรรมเอก ๑๐๐ รูป
		๓.๖๘	๓.๙๑	๔.๐๘	๓.๘๗
ไม่มีวุฒินักธรรม	๓.๖๘		-๐.๒๓	-๐.๔๐*	-๐.๑๙
นักธรรมตรี	๓.๙๑			-๐.๑๗	๐.๐๔
นักธรรมโท	๔.๐๘				๐.๒๑*
นักธรรมเอก	๓.๘๗				

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๗ ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ที่มีต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านสาธารณสงเคราะห์ของอำเภอกำแพงศรี จังหวัดชัยภูมิ จำแนกตามวุฒิการศึกษานักธรรม ด้านการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น พบว่า แตกต่างกัน ๒ คู่ ดังนี้

คู่ที่ ๑ พระสงฆ์ที่ไม่มีวุฒินักธรรม มีระดับความคิดเห็นต่อการส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านสาธารณสงเคราะห์ของอำเภอกำแพงศรี จังหวัดชัยภูมิ น้อยกว่า พระสงฆ์ที่มีวุฒินักธรรมโท ($\bar{X}$ = -๐.๔๐)

คู่ที่ ๒ พระสงฆ์ที่มีวุฒินักธรรมโท มีระดับความคิดเห็นต่อการส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านสาธารณสงเคราะห์ของอำเภอกำแพงศรี จังหวัดชัยภูมิ น้อยกว่า พระสงฆ์ที่มีวุฒินักธรรมเอก ($\bar{X}$ = ๐.๒๑)

สมมติฐานที่ ๖ กลุ่มตัวอย่างที่มี ตำแหน่งทางคณะสงฆ์ต่างกัน มีผลต่อความคิดเห็นเกี่ยวกับการส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านสาธารณสงเคราะห์ของอำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๑๘ การส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านสาธารณสงเคราะห์ของอำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ด้านตำแหน่งทางคณะสงฆ์

(n = ๒๑๒)

การส่งเสริมการบริหารกิจการ คณะสงฆ์ ด้านสาธารณ สงเคราะห์ของคณะสงฆ์ อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ	ตำแหน่งในคณะสงฆ์				t	Sig
	พระสังฆาธิการ		พระลูกวัด			
	๑๖ รูป		๑๙๖ รูป			
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
๑) ด้านพัฒนาจิตใจประชาชน	๔.๐๑	๐.๖๐๔	๓.๙๒	๐.๔๗๗	๐.๕๖๘*	๐.๐๓๕
๒) ด้านการพัฒนาชุมชนและ ท้องถิ่น	๓.๙๒	๐.๗๐๐	๓.๙๔	๐.๔๗๘	-๐.๐๗๒*	๐.๐๑๙
๓) ด้านการส่งเสริม ศิลปวัฒนธรรม	๓.๙๕	๐.๖๘๗	๓.๙๐	๐.๔๙๘	๐.๓๙๗	๐.๐๖๗
ภาพรวม	๓.๙๖	๐.๕๔๒	๓.๙๒	๐.๓๘๔	๐.๔๑๔	๐.๐๖๙

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๘ ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลด้านตำแหน่งทางคณะสงฆ์ มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ โดยภาพรวม พบว่าพระสงฆ์ที่มีตำแหน่งทางคณะสงฆ์ต่างกันมีระดับความคิดเห็นต่อการส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านสาธารณสงเคราะห์ของอำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ โดยรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าพระสงฆ์ที่มีตำแหน่งต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านสาธารณสงเคราะห์ของอำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ ด้านพัฒนาจิตใจประชาชน ด้านการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น แตกต่างกัน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตารางที่ ๔.๑๙ สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐานที่	ยอมรับ	ปฏิเสธ	t	F	Sig.
สมมติฐานที่ ๑ พระสงฆ์ที่มี อายุแตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อ การส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ อำเภอแก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ แตกต่างกัน		✓		๑.๓๒๙	๐.๒๖๗
สมมติฐานที่ ๒ พระสงฆ์ที่มี พรรษาแตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อ การส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ อำเภอแก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ แตกต่างกัน	✓			๓.๓๘๘*	๐.๐๓๖
สมมติฐานที่ ๓ พระสงฆ์ที่มี วุฒิการศึกษาสามัญ แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อ การส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ อำเภอแก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ แตกต่างกัน		✓	-๑.๗๙๘	-๑.๗๙๘	๐.๗๙๗
สมมติฐานที่ ๔ พระสงฆ์ที่มี วุฒิการศึกษาปริญญาธรรม แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อ การส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ อำเภอแก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ แตกต่างกัน	✓			๔.๐๒๗*	๐.๐๑๙
สมมติฐานที่ ๕ พระสงฆ์ที่มี วุฒิการศึกษาแผนกธรรม แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อ การส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ อำเภอแก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ แตกต่างกัน	✓			๓.๑๑๙*	๐.๐๒๗
สมมติฐานที่ ๖ พระสงฆ์ที่มี ตำแหน่งแตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ อำเภอแก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ แตกต่างกัน		✓	๐.๔๑๔	๐.๔๑๔	๐.๐๖๙

จากตารางที่ ๔.๑๙ ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย พบว่า

ปัจจัยส่วนบุคคลด้านอายุ มีผลทำให้ความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านสาธารณสงเคราะห์ของอำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกันซึ่งเป็นการปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

ปัจจัยส่วนบุคคลด้านพรรษา มีผลทำให้ความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านสาธารณสงเคราะห์ของอำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ โดยภาพรวม แตกต่างกันซึ่งเป็นการยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

ปัจจัยส่วนบุคคลด้านวุฒิการศึกษาสามัญ มีผลทำให้ความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านสาธารณสงเคราะห์ของ อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกันซึ่งเป็นการปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

ปัจจัยส่วนบุคคลด้านวุฒิการศึกษาปริญญาธรรม มีผลทำให้ความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านสาธารณสงเคราะห์ของอำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ โดยภาพรวม แตกต่างกันซึ่งเป็นการยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

ปัจจัยส่วนบุคคลด้านวุฒิการศึกษาแผนกธรรม มีผลทำให้ความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านสาธารณสงเคราะห์ของอำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ โดยภาพรวม แตกต่างกันซึ่งเป็นการยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

ปัจจัยส่วนบุคคลด้านตำแหน่ง มีผลทำให้ความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านสาธารณสงเคราะห์ของอำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกันซึ่งเป็นการปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

๔.๔ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ ต่อการส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้าน สาธารณสงเคราะห์ ของอำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ

ตารางที่ ๔.๒๐ ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะที่มีต่อการส่งเสริมการบริหาร
กิจการคณะสงฆ์ด้านสาธารณสงเคราะห์ ของอำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ
ด้านการพัฒนาจิตใจประชาชน

ปัญหาและอุปสรรค	ข้อเสนอแนะ	ความถี่ (รูป)
๑) ขาดการจัดนิทรรศการหรือพิพิธภัณฑ์ ธรรมสังฆเวทียานวัด	๑) คณะสงฆ์สนับสนุนให้ทุกวัดจัดสร้าง พิพิธภัณฑ์ธรรมสังฆเวทียานวัด	๔
๒) คณะสงฆ์ไม่ตระหนักถึงความสำคัญของการ จัดกิจกรรมส่งเสริมสนับสนุนให้เด็กและ เยาวชนเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา	๒) คณะสงฆ์ควรตระหนักถึงความสำคัญ ของการจัดกิจกรรมส่งเสริมสนับสนุนให้ เด็กและเยาวชนเข้าร่วมกิจกรรมทาง ศาสนา	๓
๓) คณะสงฆ์ไม่มีการจัดโครงการต่างๆที่เป็น การช่วยเหลือผู้ยากจน ด้อยโอกาส	๓) คณะสงฆ์ควรมีการจัดโครงการต่างๆที่ เป็นการช่วยเหลือผู้ยากจน ด้อยโอกาส	๓

จากตารางที่ ๔.๒๐ พบว่าพระสงฆ์ในอำเภอแก้งคร้อจังหวัดชัยภูมิมีความคิดเห็นเพิ่มเติม
เกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรค ในการส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านสาธารณสงเคราะห์ ของ
คณะสงฆ์ อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ

๑) ด้านการพัฒนาจิตใจประชาชน

ปัญหา อุปสรรคที่เกี่ยวกับการส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านสาธารณ
สงเคราะห์ ของคณะสงฆ์ อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ ด้านการพัฒนาจิตใจประชาชน พบว่า

- ๑) ขาดการจัดนิทรรศการหรือพิพิธภัณฑ์ธรรมสังฆเวทียานวัด จำนวน ๔ รูป
- ๒) คณะสงฆ์ไม่ตระหนักถึงความสำคัญของการจัดกิจกรรมส่งเสริมสนับสนุนให้เด็กและ
เยาวชนเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา จำนวน ๓ รูป
- ๓) คณะสงฆ์ไม่มีการจัดโครงการต่างๆที่เป็นการช่วยเหลือผู้ยากจนด้อยโอกาส
จำนวน ๓ รูป

ข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับการส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านสาธารณสงเคราะห์
ของคณะสงฆ์ อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ ด้านการพัฒนาจิตใจประชาชน พบว่า

- ๑) คณะสงฆ์ควรสนับสนุนให้ทุกวัดจัดสร้างพิพิธภัณฑ์ธรรมสังฆเวทียานวัด จำนวน ๔ รูป
- ๒) คณะสงฆ์ควรตระหนักถึงความสำคัญของการจัดกิจกรรมส่งเสริมสนับสนุนให้เด็ก
และเยาวชนเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา จำนวน ๓ รูป
- ๓) คณะสงฆ์ควรมีการจัดโครงการต่างๆที่เป็นการช่วยเหลือผู้ยากจน ด้อยโอกาส
จำนวน ๓ รูป

ตารางที่ ๔.๒๑ ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะที่มีต่อการส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านสาธารณสงเคราะห์ ของอำเภอแก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ

ด้านการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น

ปัญหาและอุปสรรค	ข้อเสนอแนะ	ความถี่ (รูป)
๑) คณะสงฆ์ขาดบุคลากรที่เป็นแกนนำด้านจิตอาสา	๑) คณะสงฆ์ควรจัดโครงการพัฒนาบุคลากรที่เป็นแกนนำด้านจิตอาสา	๒
๒) คณะสงฆ์ไม่มีบทบาทในการสนับสนุนประชาชนให้ดำรงชีพตามวิถีเกษตรพอเพียง	๒) คณะสงฆ์จัดตั้งกองทุนไถ่ชีวิตโค-กระบือเพื่อสนับสนุนวิถีเกษตรพอเพียง	๓
๓) คณะสงฆ์ไม่ได้ให้ความสำคัญในการส่งเสริมให้ประชาชนกำจัดขยะมูลฝอย	๓) จัดโครงการทอดผ้าป่าขยะรีไซเคิล จำนวน	๒

จากตารางที่ ๔.๒๑ พบว่าพระสงฆ์ในอำเภอแก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ มีความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านสาธารณสงเคราะห์ ของอำเภอแก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ

๒) ด้านการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น

ปัญหา อุปสรรค ที่เกี่ยวกับการส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านสาธารณสงเคราะห์ ของคณะสงฆ์ อำเภอแก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ ด้านการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น พบว่า

๑) คณะสงฆ์ไม่มีบทบาทในการสนับสนุนประชาชนให้ดำรงชีพตามวิถีเกษตรพอเพียง จำนวน ๓ รูป

๒) คณะสงฆ์ขาดบุคลากรที่เป็นแกนนำด้านจิตอาสา จำนวน ๒ รูป

๓) คณะสงฆ์ไม่ได้ให้ความสำคัญในการส่งเสริมให้ประชาชนกำจัดขยะมูลฝอย จำนวน ๒ รูป

ข้อเสนอแนะ ที่เกี่ยวกับการส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านสาธารณสงเคราะห์ ของคณะสงฆ์ อำเภอแก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ ด้านการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น พบว่า ด้านการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น พบว่า

๑) คณะสงฆ์ควรจัดตั้งกองทุนไถ่ชีวิตโค-กระบือเพื่อสนับสนุนวิถีเกษตรพอเพียงจำนวน ๓ รูป

๒) คณะสงฆ์ควรจัดโครงการพัฒนาบุคลากรที่เป็นแกนนำด้านจิตอาสา จำนวน ๒ รูป

๓) จัดโครงการทอดผ้าป่าขยะรีไซเคิล จำนวน ๒ รูป

**ตารางที่ ๔.๒๒ ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะที่มีต่อการส่งเสริมการบริหาร
กิจการคณะสงฆ์ด้านสาธารณสงเคราะห์ ของอำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ
ด้านการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม**

ปัญหาและอุปสรรค	ข้อเสนอแนะ	ความถี่ (รูป)
๑) ปัจจุบันรูปแบบการจัดกิจกรรมตามสมัยนิยมมากเกินไปจนประเพณีดั้งเดิมเสื่อมถอยลงไป	๑) ฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่นที่กำลังจะสูญหาย	๔
๒) ขาดการประสานงานกับหน่วยงานราชการหรือองค์กรต่างๆเพื่อสรรหาทุนสนับสนุนในการจัดกิจกรรม	๒) ควรมีการประสานงานกับหน่วยงานราชการหรือองค์กรต่างๆเพื่อสรรหาทุนสนับสนุนการอนุรักษ์ประเพณีศิลปวัฒนธรรม	๒
๓) ขาดบุคลากรที่มีความรู้เฉพาะด้านในการประยุกต์ศิลปวัฒนธรรมประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น	๓) ส่งเสริมให้บุคลากรที่มีความรู้เฉพาะด้านในการให้คำแนะนำเกี่ยวกับการประยุกต์ศิลปวัฒนธรรมประเพณี	๓

จากตารางที่ ๔.๒๒ พบว่าพระสงฆ์ในอำเภอแก้งคร้อจังหวัดชัยภูมิมีความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคการส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านสาธารณสงเคราะห์ ของคณะสงฆ์ อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ

๓) ด้านการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม

ปัญหา และอุปสรรค ที่เกี่ยวกับการส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านสาธารณสงเคราะห์ ของคณะสงฆ์ อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ ด้านการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม พบว่า

๑) ปัจจุบันรูปแบบการจัดกิจกรรมตามสมัยนิยมมากเกินไปจนประเพณีดั้งเดิมเสื่อมถอยลงไป

จำนวน ๔ รูป

๒) ขาดบุคลากรที่มีความรู้เฉพาะด้านในการประยุกต์ศิลปวัฒนธรรมประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น จำนวน ๓ รูป

๓) ขาดการประสานงานกับหน่วยงานราชการหรือองค์กรต่างๆเพื่อสรรหาทุนสนับสนุนในการจัดกิจกรรม จำนวน ๒ รูป

ข้อเสนอแนะ ที่เกี่ยวกับการส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านสาธารณสงเคราะห์ ของคณะสงฆ์ อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ ด้านการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม พบว่า

๑) คณะสงฆ์ควรฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่นที่กำลังจะสูญหาย จำนวน ๔ รูป

๒) คณะสงฆ์ควรสร้างเครือข่ายการสืบสานประเพณีท้องถิ่นโดยคนรุ่นใหม่ จำนวน ๓ รูป

๓) คณะสงฆ์ควรมีการประสานงานกับหน่วยงานราชการหรือองค์กรต่างๆเพื่อสรรหาทุนสนับสนุนการอนุรักษ์ประเพณีศิลปวัฒนธรรม จำนวน ๒ รูป

๔.๕ สรุปผลการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับการส่งเสริมการบริหาร กิจการคณะสงฆ์ด้านสาธารณสงเคราะห์ ของคณะสงฆ์ อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลพบว่า

ด้านพัฒนาจิตใจประชาชน

คณะสงฆ์ควรรณรงค์ให้ประชาชนทำวัตร-สวดมนต์ในครัวเรือนเป็นประจำทุกวัน โดยแนะนำให้คนที่เป็หน้าหัวหน้าครอบครัวเป็นผู้นำในการปฏิบัติและไม่จำกัดหรือกำหนดตายตัวว่าต้องทำทั้งเช้า-เย็น สามารถทำในเวลาที่เหมาะสมในครอบครัวสะดวก^๑

คณะสงฆ์เข้าไปสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับทางสถาบันโรงเรียนในเขตบริเวณโดยรอบวัดหรือในชุมชน พร้อมทั้งสร้างความเชื่อมั่นให้กับประชาชนด้วยการเป็นผู้นำในการทำกิจกรรมสร้างสรรค์ เช่น เยาวชนจิตอาสา โครงการสะสมความดีด้วยบัญชีบุญ รวมไปถึงจัดกิจกรรมบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อนซึ่งทางคณะสงฆ์ได้จัดทำมาประจำทุกปีอยู่แล้ว เพื่อพัฒนาความรู้ด้านศีล สมาธิ ปัญญาและคุณงามความดีแก่เด็กเยาวชน^๒

คณะสงฆ์ปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้แก่เยาวชนเด็กเล็ก แนะนำให้เว้นชั่วปฏิบัติดี เพราะวัยเด็กเปรียบเหมือนผ้าขาวที่สะอาดบริสุทธิ์ การปลูกฝังคุณธรรมตั้งแต่บัดนี้ก็จะเป็นสิ่งที่ดี ละเมือพวกเขาเหล่านี้เติบโตขึ้นมาก็จะเป็นพลเมืองที่ดีของสังคม^๓

คณะสงฆ์จัดให้มีกิจกรรม สวดมนต์ ไหว้พระและฝึกสมาธิเป็นประจำทุกวัน โดยจะกำหนดจัดทำเป็นตารางกิจกรรมก็ได้ เพื่อเป็นการเปิดโอกาสกว้างให้ประชาชนแต่ละคนหรือแต่ละครอบครัวได้เลือกเวลาที่เหมาะสมในการปฏิบัติ^๔

สรุป คณะสงฆ์ควรรณรงค์ให้ประชาชนทำวัตร-สวดมนต์ในครัวเรือนเป็นประจำทุกวัน โดยแนะนำให้คนที่เป็หน้าหัวหน้าครอบครัวเป็นผู้นำในการปฏิบัติและไม่จำกัดหรือกำหนดตายตัวว่าต้องทำทั้งเช้า-เย็น สามารถทำได้ตลอดเวลาที่สะดวก สนับสนุนให้ทุกวัดมีการจัดตั้งศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์เพื่อให้ครอบคลุมเขตปกครองเพื่อปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมอบรมความดีแก่เยาวชนในพื้นที่ และคณะสงฆ์เข้าไปสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับทางสถาบันโรงเรียนในเขตบริเวณโดยรอบวัดหรือในชุมชน พร้อมทั้งสร้างความเชื่อมั่นให้กับประชาชนด้วยการเป็นผู้นำในการทำกิจกรรมสร้างสรรค์ เช่น เยาวชนจิตอาสา โครงการสะสมความดีด้วยบัญชีบุญ มีจัดให้มีกิจกรรม สวดมนต์ ไหว้พระและฝึกสมาธิเป็นประจำทุกวัน โดยจะกำหนดจัดทำเป็นตารางกิจกรรมก็ได้ เพื่อเป็นการเปิดโอกาสกว้างให้ประชาชนแต่ละคนหรือแต่ละครอบครัวได้เลือกเวลาที่เหมาะสมในการปฏิบัติเมื่อเขาประสบปัญหาทางจิตใจ ก็ควรแนะนำให้เขาใช้หลักธรรมคือทางสายกลางไปปรับใช้ เพื่อการปล่อยวางไม่让他ถือนั่นยึดมั่นกับความทุกข์เพื่อสร้างกำลังใจในการแก้ไขปัญหา

^๑ สัมภาษณ์ พระครูญาณวราร, รองเจ้าคณะอำเภอแก้งคร้อ, ๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^๒ สัมภาษณ์ พระครูศรีปริยัติคุณาธาร, รองเจ้าคณะอำเภอแก้งคร้อ, ๑๕ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^๓ สัมภาษณ์ พระครูสังฆรักษ์ไพศาล จันทมโน, เจ้าคณะตำบลเก่ายาคี, ๑๕ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^๔ สัมภาษณ์ นายพิทักษ์ อาริย์วัฒนกุล, ครูโรงเรียนประจักษ์วิทยานุสรณ์, ๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

ด้านการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น คณะสงฆ์มีการบริหารจัดการโครงการไถ่ชีวิตโคกระบือ ที่มีรูปแบบและกระบวนการที่สามารถกำหนดทิศทางและเป้าหมายผลสัมฤทธิ์ของโครงการ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับประชาชนที่มีความประสงค์ที่จะร่วมไถ่ชีวิตโค-กระบือ การันตีเส้นทางชีวิตของสัตว์เหล่านี้ตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงปลายทางที่ไม่ใช่การวนเวียนมาที่โรงฆ่าสัตว์^๕

คณะสงฆ์มีการสงเคราะห์ให้ประชาชนผู้ยากจน ใช้สอยพื้นที่วัดที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์ ในการปลูกผักสวนครัวหรือทำการเกษตรพอเพียงในการเลี้ยงชีพชั่วคราว^๖

คณะสงฆ์จัดให้มีการสอนหรืออบรมธรรมศึกษาแบบต่อเนื่อง โดยเน้นให้มีความตระหนักในการพัฒนานิสัยให้รักษาความสะอาด และชี้แนะแนวทางใช้ชีวิตอย่างไรให้ห่างไกลยาเสพติด ทั้งนี้เพื่อเป็นการสร้างบรรยากาศแห่งความสันติ ให้เกิดขึ้นภายในชุมชนของเรา^๗

ในการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาชุมชนนั้น อยากเห็นคณะสงฆ์และผู้นำหมู่บ้าน ผู้นำชุมชนเป็นแกนนำร่วมกันในการพัฒนาทุกด้าน เพราะนอกจากจะมีจุดประสงค์เพื่อการพัฒนาชุมชนแล้วยังเป็นโอกาสในการปลูกฝังคุณธรรมและจิตสำนึกอันดีงามให้แก่ประชาชนที่มาร่วมโครงการ หรือประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนนั้นๆ^๘

คณะสงฆ์จัดให้มีโครงการทอดผ้าป่าขยะรีไซเคิล เป็นการส่งเสริมให้ประชาชนรวบรวมขยะมูลฝอยแยกประเภทที่สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้หรือที่เรียกว่าขยะรีไซเคิล มาจัดประดับตกแต่งให้สวยงามแล้วนำมาทอดถวายแก่พระสงฆ์ ซึ่งนำมาแปรสภาพเป็นเงินและสามารถนำเงินที่ได้จากการขายขยะมาเป็นงบประมาณในการบำรุงวัดหรือเป็นงบประมาณสำหรับใช้ในงานสาธารณสงเคราะห์ได้ เป็นการส่งเสริมให้ประชาชนรักษาความสะอาดในบริเวณที่อยู่อาศัยและสร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้นในชุมชน^๙

สรุป คณะสงฆ์มีการสงเคราะห์ให้ประชาชนผู้ยากจน ใช้สอยพื้นที่วัดที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์ ในการปลูกผักสวนครัวหรือทำการเกษตรพอเพียงในการเลี้ยงชีพ จัดให้มีการสอนหรืออบรมธรรมศึกษาแบบต่อเนื่อง โดยเน้นให้มีความตระหนักในการพัฒนานิสัยให้รักษาความสะอาด และชี้แนะแนวทางใช้ชีวิตอย่างไรให้ห่างไกลยาเสพติด ทั้งนี้เพื่อเป็นการสร้างบรรยากาศแห่งความสันติ ให้เกิดขึ้นภายในชุมชนของเรา ในการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาชุมชนนั้น คณะสงฆ์และผู้นำหมู่บ้าน ผู้นำชุมชนควรเป็นแกนนำร่วมกันในการพัฒนาคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน เพราะนอกจากจะมีจุดประสงค์เพื่อการพัฒนาชุมชนแล้วยังเป็นโอกาสในการปลูกฝังคุณธรรมและจิตสำนึกอันดีงามให้แก่ประชาชนที่มาร่วมโครงการ การส่งเสริมการปฏิบัติงานด้านการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่นของคณะสงฆ์ยังมีปัญหาอยู่บ้าง แต่ก็เป็นที่ที่คณะสงฆ์ส่วนใหญ่ได้มองเห็นภาพรวมของสภาพสังคมที่คณะสงฆ์ควรตระหนักให้มีความสำคัญในการเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน อย่างน้อยๆก็เป็นการพัฒนาชุมชนที่พระสงฆ์อาศัยอยู่ด้วยการสร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้นในหมู่ประชาชนในพื้นที่นั้นๆ

^๕ สัมภาษณ์ พระครูสุตชัยคุณ, เจ้าคณะอำเภอแก่งคร้อ, ๑๐ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^๖ สัมภาษณ์ พระครูประจักษ์ธรรมารุธ, เจ้าคณะตำบลช่องสามหมอ, ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^๗ สัมภาษณ์ นายพิทักษ์ อัจฉริยวัฒนกุล, ครูโรงเรียนประจักษ์วิทยานุสรณ์, ๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^๘ สัมภาษณ์ นางอรุณี กันชัย, ผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาลแก่งคร้อ, ๑๔ ธันวาคม, ๒๕๖๑.

^๙ สัมภาษณ์ นายสมฤทธิ์ จำปามูล, ผู้ใหญ่บ้าน บ้านไผ่งาม ตำบลหนองไผ่ อำเภอแก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ, ๑๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

ด้านการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม คณะสงฆ์ให้มีการจัดตั้งวงดนตรีพื้นบ้านประจำหมู่บ้าน สำหรับใช้ในงานต่างๆทั่วไปที่คนในชุมชนจัดขึ้น เป็นการฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่นที่กำลังจะสูญหาย หรือได้สูญหายไปจากชุมชนของ เป็นหน้าที่ของคณะสงฆ์และคนในชุมชนที่จะต้องรักษาประเพณี ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นอันดีงามและอยู่คู่กับชุมชนอย่างยั่งยืน^{๑๐}

คณะสงฆ์ตระหนักถึงการส่งเสริมสนับสนุนการจัดกิจกรรมตามประเพณีในด้านงบประมาณ รวมถึงประสานงานกับวัดต่างๆ มีความร่วมมือกันทำงาน ทำให้การทำงานไปในทิศทางเดียวกัน สอดคล้องกันทำให้งานด้านการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมเป็นรูปธรรมขึ้นมาได้^{๑๑}

คณะสงฆ์ อนุรักษ์ไว้ซึ่งศิลปวัฒนธรรมอันเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงคุณค่าวิถีชีวิตที่ชุมชน และท้องถิ่นต่างๆได้พัฒนาและสร้างสรรค์ขึ้นเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการดำเนินชีวิต โดยแสดงออกใน รูปแบบและวิธีการที่หลากหลาย ในรูปแบบของวิถีชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณี ภูมิปัญญา ศิลปะ อาหารการกิน เป็นต้น เพื่อเป็นการปลูกจิตสำนึกและกระตุ้นให้คนในชุมชนท้องถิ่นเกิดความ ตระหนัก มีความตื่นตัวและเข้ามามีส่วนร่วมในการฟื้นฟูเผยแพร่และสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น^{๑๒}

คณะสงฆ์ให้การบูรณาการวัฒนธรรมท้องถิ่นในการกำหนดนโยบายและการพัฒนางาน ด้านสาธารณสุขกระทรวงอย่างเพียงพอ และให้การสนับสนุนเกิดการสืบสานศิลปวัฒนธรรมอันดีของภูมิ ปัญญาท้องถิ่นจากรุ่นสู่รุ่น การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใน การบำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่นให้มากขึ้น^{๑๓}

สรุป คณะสงฆ์จัดกิจกรรม โดยยึดรูปแบบดั้งเดิมของประเพณีนั้นๆ เพื่อเป็นการรักษา ประเพณีดั้งเดิมเอาไว้ไม่ให้สูญหายไป ดังนั้นจึงมีการจัดนิทรรศการภายในวัดหรือจัดทำเป็นศูนย์ เรียนรู้ด้านศิลปะท้องถิ่น ตระหนักถึงการส่งเสริมสนับสนุนการจัดกิจกรรมตามประเพณีทางด้าน งบประมาณ รวมถึงประสานงานกับวัดต่างๆ มีความร่วมมือกันทำงาน ทำให้การทำงานไปในทิศทาง เดียวกัน สอดคล้องกันทำให้งานด้านการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมเป็นรูปธรรมขึ้นมาได้ อนุรักษ์ไว้ซึ่ง ศิลปวัฒนธรรมอันเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงคุณค่าวิถีชีวิตที่ชุมชนและท้องถิ่นต่างๆ ได้พัฒนาและ สร้างสรรค์ขึ้นเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการดำเนินชีวิต โดยแสดงออกในรูปแบบและวิธีการที่หลากหลาย ในรูปแบบของวิถีชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณี ภูมิปัญญา ศิลปะ อาหาร เป็นต้น เพื่อเป็นการปลูก มีความตื่นตัวและเข้ามามีส่วนร่วมในการฟื้นฟูเผยแพร่และสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น การรักษาทาง วัฒนธรรมท้องถิ่นไม่ให้เสื่อม เป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาและรักษาวัฒนธรรมท้องถิ่น เกิดการสืบ สานศิลปวัฒนธรรมอันดีของภูมิปัญญาท้องถิ่นจากรุ่นสู่รุ่น

๔.๖ องค์ความรู้จากการวิจัย (Body of Knowledge)

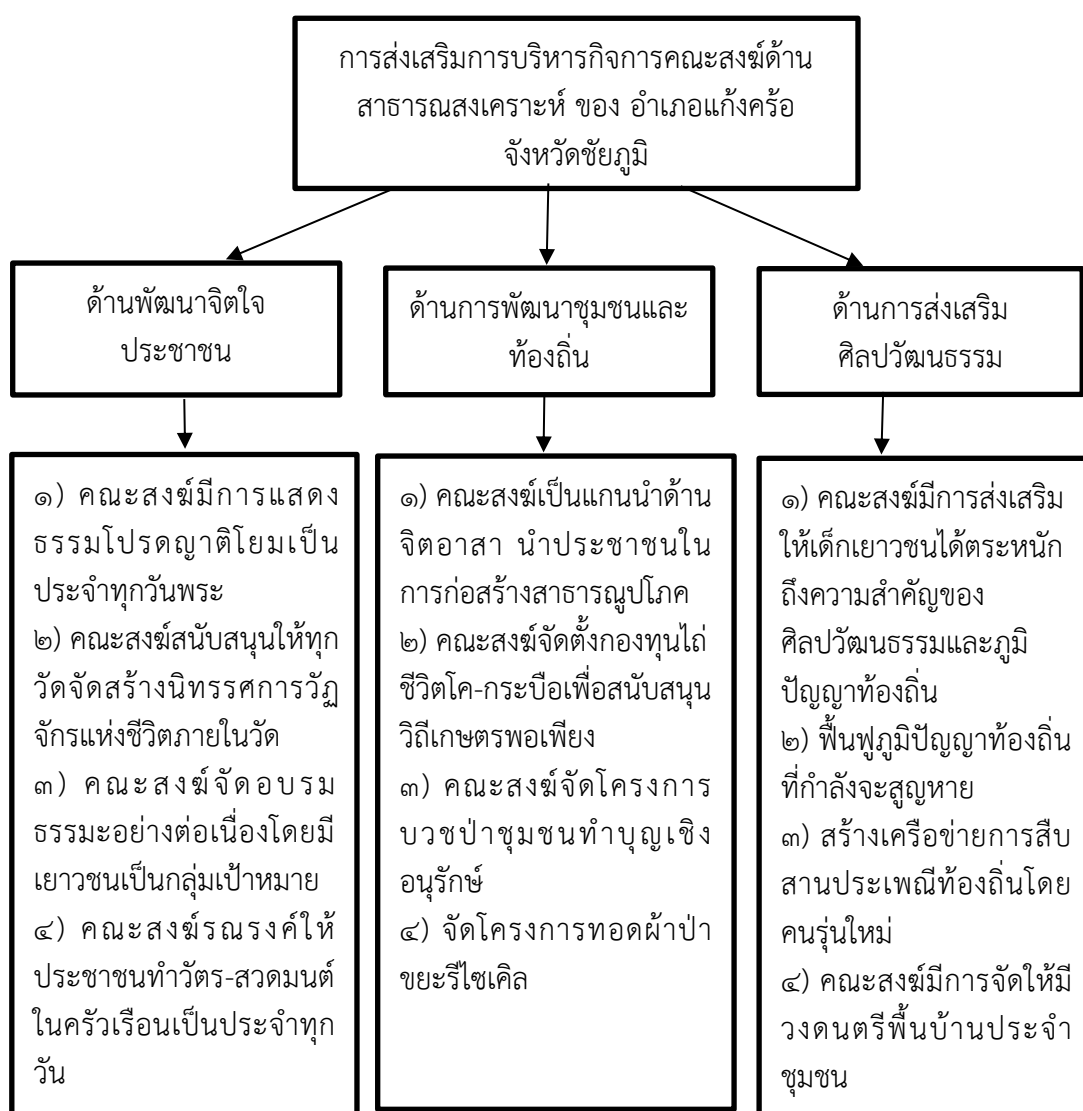
^{๑๐} สัมภาษณ์ พระครูสุตชัยคุณ, เจ้าคณะอำเภอแก้งคร้อ, ๑๐ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๑} สัมภาษณ์ พระครูประจักษ์ธรรมาวุธ, เจ้าคณะตำบลช่องสามหมอ, ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๒} สัมภาษณ์ นายสวัสดิ์ รองจำนง, ไวยาวัจกร วัดชัยสามหมอ พระอารามหลวง, ๕ มกราคม ๒๕๖๒.

^{๑๓} สัมภาษณ์ นางสาวรุ่งนภา สอนนำ, ครูโรงเรียนประจักษ์วิทยานุสรณ์, ๕ ธันวาคม ๒๕๖๑.

จากการศึกษาเรื่อง “การส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านสาธารณสงเคราะห์ ของ อำเภอแก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ” ทำให้ผู้วิจัยได้ค้นพบองค์ความรู้ใหม่ ในลักษณะแผนภาพที่แสดง การส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านสาธารณสงเคราะห์ ที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริงตาม แผนภาพที่ ๔.๑ ดังนี้

แผนภาพที่ ๔.๑ สรุปองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย
ที่มา : จากการสังเคราะห์จากผู้วิจัย

จากแผนภาพที่ ๔.๑ สรุปได้ว่า การส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านสาธารณสงเคราะห์ ของอำเภอแก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ โดยมีลักษณะที่สำคัญในแต่ละด้าน คือ

๑) ด้านพัฒนาจิตใจประชาชน คณะสงฆ์มีการแสดงธรรมโปรดญาติโยมเป็นประจำทุกวันพระ คณะสงฆ์รณรงค์ให้ทุกวัดจัดสร้างนิทรรศการต้นไม้พุทไธยาในวัดโดยทำเป็นป้ายคติธรรมติดตามต้นไม้บริเวณวัด และให้ทุกวัดมีการจัดตั้งศูนย์อบรมธรรมะแก่เยาวชนเพื่อให้ปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมอบรมความดีแก่เยาวชนในพื้นที่ คณะสงฆ์รณรงค์ให้ประชาชน ทำวัตร-สวดมนต์ในครัวเรือนเป็นประจำทุกวันโดยแนะนำให้คนที่เป็นหัวหน้าครอบครัวเป็นผู้นำในการปฏิบัติและไม่จำกัดหรือกำหนดตายตัวว่าต้องทำทั้งเช้า-เย็น สามารถทำในเวลาที่เหมาะกับครอบครัวสะดวก และส่งเสริมการทำวัตร-สวดมนต์ในครัวเรือนด้วยการจัดพิมพ์หนังสือทำวัตร-สวดมนต์เพื่อแจกให้ทุกครอบครัวในชุมชน เพื่อเป็นการพัฒนาจิตใจในรูปแบบของการภาวนา

๒) ด้านการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น คณะสงฆ์เป็นแกนนำด้านจิตอาสา นำประชาชนในการก่อสร้างสาธารณูปโภค เช่น สร้างอาคารเอนกประสงค์ ขุดลอกคลองน้ำ คณะสงฆ์มีการบริหารจัดการโครงการไถ่ชีวิตโคกระบืออย่างมีแบบแผนอันมีผลสัมฤทธิ์ในระยะยาว เพื่อสนับสนุนการเกษตรพอเพียง โดยมอบโค-กระบือเหล่านี้ให้แก่ประชาชนผู้ยากจนไปเลี้ยงต่อและคณะสงฆ์จัดอบรมแนะแนวทางในการเลี้ยงโค-กระบือเพื่อนำมูลสัตว์มาทำเป็นปุ๋ยหมักชีวภาพแทนการใช้ปุ๋ยเคมีที่มีราคาแพงและไม่เป็นมิตรกับธรรมชาติ เป็นการลดค่าใช้จ่ายในครัวเรือนเป็นวิถีชีวิตพอเพียง อีกทั้งประชาชนก็ได้พึ่งพาตนเองอย่างมีคุณภาพอย่างยั่งยืน และสนับสนุนให้มีโครงการทอดผ้าป่าขยะ ซึ่งเป็นการนำขยะมูลฝอยที่สามารถนำมารีไซเคิลเพื่อใช้งานใหม่ได้ เช่น ขวดพลาสติก กล่องกระดาษ เป็นต้น มาทอดถวายกับทางวัดในรูปแบบของต้นผ้าป่า พร้อมทั้งนำขยะนั้นมาแปรรูปเป็นเงินเพื่อนำไปงบประมาณสมทบกองทุนเพื่อสาธารณสงเคราะห์ต่อไป ซึ่งไม่ได้เน้นที่จำนวนเงินที่จะได้จากการขายขยะว่าจะมากหรือน้อย แต่เน้นการสร้างจิตสำนึกให้ประชาชนได้ตระหนักถึงการรักษาความสะอาดภายในชุมชนและสร้างความสามัคคีร่วมมือร่วมใจของคนในชุมชน

๓) ด้านการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม สังคมชนบทอีสาน มีอัตลักษณ์สองครองสิบสี่ซึ่งจะมีกิจกรรมบำเพ็ญบุญเป็นประจำทุกเดือนตลอดปีและในการทำกิจกรรมนั้น จำเป็นต้องมีการละเล่นดนตรีพื้นบ้าน แต่ส่วนมากชุมชนต่าง ๆ ไม่มีเครื่องดนตรีพื้นบ้านประจำชุมชน คณะสงฆ์จึงสนับสนุนให้มีการจัดตั้งวงดนตรีพื้นบ้านประจำหมู่บ้าน เช่น พระสงฆ์มอบเงินให้กับผู้นำชุมชนเพื่อนำไปจัดซื้อเครื่องดนตรีพื้นบ้าน และจัดหาสมาชิกมาฝึกซ้อมให้มีความชำนาญ สำหรับแสดงในงานต่าง ๆ ทั่วไปที่คนในชุมชนจัดขึ้น เป็นต้น คณะสงฆ์สนับสนุนฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่นที่กำลังจะสูญหาย หรือได้สูญหายไปจากชุมชนแล้ว เช่น สนับสนุนการอนุรักษ์หนังตะลุงพื้นบ้านอีสาน หรือที่เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “ประโมทัย” มีลักษณะคล้ายคลึงกับหนังตะลุงของภาคใต้ แต่ใช้ภาษาอีสานในการดำเนินการแสดง เป็นต้น คณะสงฆ์สนับสนุนการจัดทำผลิตภัณฑ์ชุมชน โดยการส่งเสริมให้จัดทำเครื่องจักสานจากหวายหรือไม้ไผ่ การทำเครื่องนุ่งห่มจากใยไหม เป็นต้น และดำรงรักษาวัฒนธรรมท้องถิ่นเหล่านั้นไว้ด้วยการสร้างเครือข่ายในการสืบสานประเพณีท้องถิ่นจากการทำโครงการนักปราชญ์วัยเยาว์ จัดให้เยาวชนได้มาร่วมกันรับฟังข้อมูลเกี่ยวกับภูมิปัญญาจากคนเฒ่าคนแก่ที่มีความรู้ในด้านต่าง ๆ และร่วมลงมือทำเครื่องมือเครื่องใช้ที่ได้รับการถ่ายทอดแล้วด้วยตัวเอง เป็นการส่งเสริมให้เด็กเยาวชนได้ตระหนักถึงความสำคัญของศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านสาธารณสงเคราะห์ ของอำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ” มีวัตถุประสงค์ ๓ ประการ ในการวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ(Quantitative Research) โดยเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (SurveyResearch) จากแบบสอบถาม (Questionnaire) โดยเก็บข้อมูลจากคณะสงฆ์ในเขตอำเภอแก้งคร้อ กรุงเทพมหานครและการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In DepthInterview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) เพื่อสนับสนุน แนวคิดที่เกี่ยวกับการส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านสาธารณสงเคราะห์ ของอำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ ทั้งนี้จากผลการวิจัยสามารถสรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และมีข้อเสนอแนะดังนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะกล่าวถึงประเด็นสำคัญที่เกี่ยวกับการส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านสาธารณสงเคราะห์ ของอำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ ตามวัตถุประสงค์ในการวิจัยดังนี้

๕.๑.๑ การส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านสาธารณสงเคราะห์ ของคณะสงฆ์อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ

๑) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ด้านอายุ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุ ๔๑-๖๐ ปี มีจำนวน ๑๓๕ รูป คิดเป็นร้อยละ ๖๓.๗ รองลงมา ๒๐-๔๐ ปีมีจำนวน ๕๘ รูป คิดเป็นร้อยละ ๒๗.๔ และสุดท้ายอายุ ๖๑ ปี ขึ้นไป มีจำนวน ๑๙ รูป คิดเป็นร้อยละ ๙.๐ ตามลำดับ

ด้านพรรษา พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีพรรษาระหว่าง ๑ - ๑๐ พรรษา มีจำนวน ๑๓๕ รูป คิดเป็นร้อยละ ๗๑.๒ รองลงมา ๑๐ พรรษาขึ้นไป มีจำนวน ๔๔ รูป คิดเป็นร้อยละ ๒๐.๘ ตามลำดับ

ด้านวุฒิการศึกษาสามัญ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีวุฒิปริญญาตรี มีจำนวน ๑๓๗ รูป คิดเป็นร้อยละ ๘๓.๕ และสุดท้ายมีวุฒิต่ำกว่าปริญญาตรี มีจำนวน ๓๕ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑๖.๕ ตามลำดับ

ด้านวุฒิการศึกษาปริยัติธรรม (แผนกธรรม) พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีวุฒินักธรรมเอก มีจำนวน ๑๐๐ รูป คิดเป็นร้อยละ ๔๗.๒ รองลงมา มีวุฒินักธรรมโท มีจำนวน ๖๙ รูป คิดเป็นร้อยละ ๓๒.๕ ตามลำดับ

ด้านวุฒิการศึกษาปริยัติธรรม (แผนกบาลี) พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีวุฒิปริญญาตรี ประโยค ๑-๓ มีจำนวน ๑๓๗ รูป คิดเป็นร้อยละ ๖๔.๖ รองลงมาไม่มีวุฒิปริญญาตรี มีจำนวน ๕๖ รูป คิดเป็นร้อยละ ๒๖.๔ ตามลำดับ

ด้านตำแหน่งในคณะสงฆ์ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีสถานะเป็นพระลูกวัด มีจำนวน ๑๙๖ รูป คิดเป็นร้อยละ ๙๒.๕ และสุดท้ายมีตำแหน่งเป็นพระสังฆาธิการ มีจำนวน ๑๖ รูป คิดเป็นร้อยละ ๗.๕ ตามลำดับ

๒) ระดับความคิดเห็นของคณะสงฆ์ที่มีต่อการส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านสาธารณสงเคราะห์ ของคณะสงฆ์ อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ

๒.๑ พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านสาธารณสงเคราะห์ ของอำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๙๒$, $S.D. = ๐.๓๙๗$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน

๒.๒ พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านสาธารณสงเคราะห์ ของอำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ ในด้านด้านการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๙๔$, $S.D. = ๐.๖๙๖$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ

๒.๓ พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านสาธารณสงเคราะห์ ของอำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ ในด้านด้านการพัฒนาจิตใจประชาชนอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๙๓$, $S.D. = ๐.๔๘๗$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ

๒.๔ พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านสาธารณสงเคราะห์ ของอำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ ในด้านการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๙๐$, $S.D. = ๐.๕๑๓$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ

๕.๑.๒ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านสาธารณสงเคราะห์ ของอำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ

๑) ด้านการพัฒนาจิตใจประชาชน

ปัญหา อุปสรรคที่เกี่ยวกับการส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านสาธารณสงเคราะห์ ของคณะสงฆ์ อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ ด้านการพัฒนาจิตใจประชาชน พบว่า

๑) ขาดการจัดนิทรรศการหรือพิพิธภัณฑ์ธรรมสังเวชภายในวัด

๒) คณะสงฆ์ไม่ตระหนักถึงความสำคัญของการจัดกิจกรรมส่งเสริมสนับสนุนให้เด็กและเยาวชนเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา

๓) คณะสงฆ์ไม่มีการจัดโครงการต่างๆที่เป็นการช่วยเหลือผู้ยากจนด้อยโอกาส

ข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับการส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านสาธารณสงเคราะห์ ของคณะสงฆ์ อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ ด้านการพัฒนาจิตใจประชาชน พบว่า

๑) คณะสงฆ์ควรสนับสนุนให้ทุกวัดจัดสร้างพิพิธภัณฑ์ธรรมสังเวช

๒) คณะสงฆ์ควรตระหนักถึงความสำคัญของการจัดกิจกรรมส่งเสริมสนับสนุนให้เด็กและเยาวชนเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา

๓) คณะสงฆ์ควรมีการจัดโครงการต่างๆที่เป็นการช่วยเหลือผู้ยากจน ด้อยโอกาส

๒) ด้านการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น

ปัญหา อุปสรรค ที่เกี่ยวกับการส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านสาธารณสงเคราะห์ ของคณะสงฆ์ อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ ด้านการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น พบว่า

๑) คณะสงฆ์ไม่มีบทบาทในการสนับสนุนประชาชนให้ดำรงชีพตามวิถีเกษตรพอเพียง

๒) คณะสงฆ์ขาดบุคลากรที่เป็นแกนนำด้านจิตอาสา

๓) คณะสงฆ์ไม่ได้ให้ความสำคัญในการส่งเสริมให้ประชาชนกำจัดขยะมูลฝอย

ข้อเสนอแนะ ที่เกี่ยวกับการส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ อำเภอกำแพงแก้ว จังหวัดชัยภูมิ ด้านการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น พบว่า

๑) คณะสงฆ์ควรจัดตั้งกองทุนไถ่ชีวิตโค-กระบือเพื่อสนับสนุนวิถีเกษตรพอเพียง

๒) คณะสงฆ์ควรจัดโครงการพัฒนาบุคลากรที่เป็นแกนนำด้านจิตอาสา

๓) จัดโครงการทอดผ้าป่าขยะรีไซเคิล

๓) ด้านการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม

ปัญหา และอุปสรรค ที่เกี่ยวกับการส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านสาธารณสงเคราะห์ ของคณะสงฆ์ อำเภอกำแพงแก้ว จังหวัดชัยภูมิ ด้านการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม พบว่า

๑) ปัจจุบันรูปแบบการจัดกิจกรรมตามสมัยนิยมมากเกินไปจนประเพณีดั้งเดิมเสื่อมถอยลงไป

๒) ขาดบุคลากรที่มีความรู้เฉพาะด้านในการประยุกต์ศิลปวัฒนธรรมประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น

๓) ขาดการประสานงานกับหน่วยงานราชการหรือองค์กรต่างๆเพื่อสรรหาทุนสนับสนุนในการจัดกิจกรรม

ข้อเสนอแนะ ที่เกี่ยวกับการส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ อำเภอกำแพงแก้ว จังหวัดชัยภูมิ ด้านการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม พบว่า

๑) คณะสงฆ์ควรฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่นที่กำลังจะสูญหาย

๒) คณะสงฆ์ควรสร้างเครือข่ายการสืบสานประเพณีท้องถิ่นโดยคนรุ่นใหม่

๓) คณะสงฆ์ควรมีการประสานงานกับหน่วยงานราชการหรือองค์กรต่างๆเพื่อสรรหาทุนสนับสนุนการอนุรักษ์ประเพณีศิลปวัฒนธรรม

๕.๒ อภิปรายผล

การอภิปรายผลการวิจัยครั้งนี้ จะกล่าวถึงการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านสาธารณสงเคราะห์ ของอำเภอแก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ โดยผู้วิจัยจะกล่าวถึงประเด็นสำคัญและน่าสนใจและนำมาอภิปรายดังนี้

๕.๒.๑ ผลการเปรียบเทียบการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านสาธารณสงเคราะห์ ของอำเภอแก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ จำแนกโดยภาพรวมและรายด้าน

ด้านการพัฒนาจิตใจ จากผลการศึกษาพบว่า การบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านสาธารณสงเคราะห์ ของอำเภอแก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า การบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านสาธารณสงเคราะห์ ด้านการพัฒนาจิตใจ คณะสงฆ์มีการแสดงธรรมโปรดญาติโยมเป็นประจำทุกวัน รองลงมา มีการจัดอบรมคุณธรรมจริยธรรมให้ประชาชน ถัดมา มีการจัดปฏิบัติธรรมเพื่อขัดเกลาจิตใจของประชาชนอย่างต่อเนื่องให้คำปรึกษาปัญหาชีวิตแก่ประชาชน คณะสงฆ์จัดสวดมนต์ข้ามปี หรือทุกๆวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ข้อค้นพบดังกล่าวสอดคล้องกับผลงานการวิจัยของ **ข้าเลื่อง วุฒิจันทร์** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนากิจกรรมคณะสงฆ์และการพระศาสนาเพื่อความมั่นคงแห่งชาติ” จากการศึกษาพบว่า ในส่วนของวัดผลพบว่าความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนกับวัดในฐานะตัวแทนสถาบันพระพุทธศาสนาในสังคมที่แตกต่างกันจากท้องถิ่นที่มีความผูกพันกันน้อยที่สุดคือ ในชุมชนนครหลวงไปสู่ท้องที่ชนบทที่มีพลเมืองหนาแน่นน้อยมีวัดและพระสงฆ์ในท้องถิ่นน้อย แต่ประชาชนมีความต้องการและมีความผูกพันกับวัดมากที่สุดและพบว่าวัดในฐานะตัวแทนสถาบันพระพุทธศาสนาในสังคมไทยมีหน้าที่สงเคราะห์ประชาชนทางด้านจิตใจโดยเป็นผู้ดำเนินการรักษาความเรียบร้อยการศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาการสาธารณูปการและการสาธารณสงเคราะห์^๑

ด้านการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น จากผลการศึกษาพบว่า การบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านสาธารณสงเคราะห์ ของคณะสงฆ์ อำเภอแก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า การบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านสาธารณสงเคราะห์ ด้านการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ในระดับ เมื่อพิจารณาข้อพบว่า คณะสงฆ์เป็นแกนนำด้านจิตอาสา นำประชาชนในการก่อสร้างสาธารณูปโภค ๒) คณะสงฆ์มีการให้ความรู้และส่งเสริมประชาชนให้นำหลักธรรมไปใช้ในการประกอบอาชีพ” ๓) คณะสงฆ์มีการสนับสนุนการจัดกิจกรรมการป้องกันยาเสพติดของประชาชน” ๔) คณะสงฆ์มีการอำนวยความสะดวกสถานที่และอนุเคราะห์ประชาชน ในการให้ยืมสิ่งของต่างๆ ในการจัดกิจกรรมในการพัฒนาชุมชน ๕) คณะสงฆ์การหาอุปกรณ์การศึกษาต่างๆ ให้แก่โรงเรียนในพื้นที่ได้ใช้ประโยชน์” อยู่ในระดับมากทุกข้อ ข้อค้นพบดังกล่าวสอดคล้องกับผลงานการวิจัยของ **พระมหาวิเชียร ชาญนรงค์** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทพระสงฆ์ในการนำหลักธรรมมาใช้ทำกิจกรรมงานพัฒนา ชุมชนเพื่อ ลด ละ เลิก อบายมุข ศึกษาเฉพาะกรณีพระครูศีลวราภรณ์ (เฉลิม วิฑิตีโล)” จากผลการวิจัยพบว่า พระสงฆ์

^๑ ข้าเลื่อง วุฒิจันทร์, “การพัฒนากิจกรรมคณะสงฆ์และการพระศาสนาเพื่อความมั่นคงแห่งชาติ”, วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, ๒๕๔๒).

มีบทบาทในการเป็นผู้นำชุมชน ด้วยการกระตุ้นปลุกจิตสำนึก นำเทคนิควิธีการในการเข้าถึงชุมชน การสื่อสารกับชุมชนผ่านการเทศน์ บรรยาย ป้ายข้อความเสื่อด้วยหลักธรรม การส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมและเป็นผู้ให้คำปรึกษาในการพัฒนากิจกรรมกลุ่ม ซึ่งตั้งเป้าหมายไว้คือชุมชนปลอดจาก อบายมุขโดยขั้นตอนของกิจกรรมมุ่งให้เกิดการเรียนรู้ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา ของตนเอง^๒

การส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม พระสงฆ์ที่มีความคิดเห็นต่อ การส่งเสริมการบริหารกิจการ คณะสงฆ์ด้านสาธารณสงเคราะห์ ของอำเภอแก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ การส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมใน ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า มีรายละเอียดดังนี้ ๑) คณะสงฆ์มีการสนับสนุนให้ คำแนะนำการรักษาวินัยธรรมประเพณีท้องถิ่นแก่ชาวบ้าน ๒) คณะสงฆ์มีการส่งเสริมให้เด็กเยาวชน ได้ตระหนักถึงความสำคัญของศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น” ๓) คณะสงฆ์มีการให้ใช้สถานที่ ของวัดในการจัดนิทรรศการที่เกี่ยวกับประเพณีศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ๔) คณะสงฆ์มี การจัดให้วัดเป็นศูนย์กลางการแลกเปลี่ยนความรู้ทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน๕) มี การให้ความรู้แก่ประชาชนและเด็กเยาวชน เพื่อให้รู้จักคุณค่าของประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่นอันดีงาม ของชุมชน อยู่ในระดับมากทุกข้อ ข้อค้นพบดังกล่าวสอดคล้องกับผลงานการวิจัยของ

พระอวยชัย อินศรีเมือง ได้ศึกษาเรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาวัดให้ เป็นศูนย์กลางชุมชน ศึกษาเฉพาะกรณีวัดในเขต อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม” ได้กล่าวไว้ ใน งานวิจัยไว้ว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาวัดมี ๒ ปัจจัย คือ ปัจจัยภายในวัดและปัจจัย ภายนอกวัด ปัจจัยภายในวัด ได้แก่ด้านสภาพทางกายภาพพบว่า วัดในเขตอำเภอบรบือทั้ง ๕ วัดมี สภาพพื้นที่เหมาะสม คือ อยู่ติดกับชุมชน เป็นพื้นที่ราบไม่เป็นอุปสรรค ในการก่อสร้าง ขนาดพื้นที่มี ความเพียงพอต่อการจัดกิจกรรมภายในวัด มีอาคารเสนาสนะไว้จัดกิจกรรมอย่างเพียงพอ สภาพป่าไม้ ที่ร่มรื่น มีสิ่งอำนวยความสะดวกครบทุกวัด การคมนาคมสะดวก มีถนนลาดยางและคอนกรีต ระยะเวลาดำเนินทางจากชุมชนถึงวัดไม่นานนัก ปัจจัยภายนอกวัด ได้แก่ ด้านกิจกรรมบริการชุมชนมี การจัดกิจกรรมอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณี ของชาวอีสาน กิจกรรมวันสำคัญทางราชการและวัน สำคัญทางศาสนา กิจกรรมบรรพชาและอุปสมบทหมู่ภาคฤดูร้อน กิจกรรมรักษาโรคป้องกันยาเสพติด การศึกษา และกิจกรรมสงเคราะห์ชุมชน^๓

๕.๒.๒ ผลการเปรียบเทียบการส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้าน สาธารณสงเคราะห์ ของอำเภอแก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

๑) พระสงฆ์ที่มี อายุ ต่างกันมีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้าน สาธารณสงเคราะห์ ของอำเภอแก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน ซึ่งปฏิเสธ

^๒ พระมหาวิเชียร ชาญณรงค์, “บทบาทพระสงฆ์ในการนำหลักธรรมมาใช้ทำกิจกรรมงานพัฒนา ชุมชนเพื่อ ลด ละ เลิก อบายมุข ศึกษาเฉพาะกรณีพระครูศีลวราภรณ์ (เฉลิม วิฑิตสีโล)”, วิทยานิพนธ์พัฒนาชุมชน มหาบัณฑิต, (มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๗).

^๓ พระอวยชัย อินศรีเมือง, “ศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลาง ชุมชน: ศึกษาเฉพาะกรณีวัดในเขตอำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๔๒).

สมมติฐานที่ตั้งไว้ แสดงให้เห็นว่า แม้ว่าอายุที่มากจะนำมาซึ่งความล้าสมประสบการณ์ในชีวิตที่แตกต่างกัน แต่เมื่ออยู่ในกรอบสังคมของคณะสงฆ์เดียวกัน ย่อมมีมุมมองทัศนคติเกี่ยวกับงานสาธารณสงเคราะห์อันเป็นไปในแนวทางเดียวกัน ดังนั้น สถานภาพด้านอายุจึงไม่ทำให้เกิดความคิดเห็นที่แตกต่างกัน สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ **พระธนดล นาคสุวณโณ** ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดบุรีรัมย์” จากผลการวิจัยพบว่า ผลการเปรียบเทียบบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่าอายุที่แตกต่างกัน มีความเห็นต่อบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ไม่แตกต่างกัน^๔

๒) พระสงฆ์ที่มี พรรษา แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อ การส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านสาธารณสงเคราะห์ของอำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ โดยภาพรวม แตกต่างกันซึ่งเป็นการยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ แสดงให้เห็นว่า พระภิกษุเมื่ออุปสมบทแล้วแม้จะอยู่ภายใต้กฎ ระเบียบ ข้อบังคับเดียวกัน ที่เรียกว่า พระวินัย แต่ทัศนคติที่ตกผลึกจากการครองตนในสมณะเพศที่ยาวนานกว่า ย่อมมีผลต่อความเห็นที่มีต่อกิจการด้านสาธารณสงเคราะห์ที่แตกต่างกัน ยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระมหาประสิทธิ์ สระทอง**, ทำการวิจัยเรื่อง “บทบาทการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนของพระสงฆ์ในอำเภอ ปรางค์กู๋ จังหวัดศีร์ษะเกษ” พบว่าพระภิกษุสามเณรผู้ที่มีพรรษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์กรณีศึกษา วัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรีแตกต่างกันในด้านศึกษาสงเคราะห์และด้านการสาธารณสงเคราะห์ มีนัยทางสถิติระดับ ๐.๐๕^๕

๓) พระสงฆ์ที่มี วุฒิการศึกษาสามัญ แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อ การส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านสาธารณสงเคราะห์ของอำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกันซึ่งเป็นการปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ แสดงให้เห็นว่า แม้ว่าความแตกต่างทางด้านวิทยฐานะทางโลก หรือการศึกษาสามัญของพระสงฆ์บางรูปอาจจบการศึกษาจากหลายสาขา จบมาจากหลายสถาบัน แต่การดำรงอยู่ในสภาวะสังคมาเดียวกันย่อมทำให้เข้าใจและมีมุมมองเกี่ยวกับการส่งเสริมสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์เป็นอย่างดี จึงทำให้พระสงฆ์มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระอธิการขจรรัตน์ ฐิตคุโณ (มีแก้ว)** ได้วิจัยเรื่อง “ บทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์” พบว่า พระภิกษุ สามเณรที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีความเห็นต่อบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อ

^๔ พระธนดล นาคสุวณโณ, “การบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดบุรีรัมย์”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑).

^๕ พระมหาประสิทธิ์ สระทอง, “บทบาทการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนของพระสงฆ์ในอำเภอ ปรางค์กู๋ จังหวัดศีร์ษะเกษ”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๔๘).

พิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า พระภิกษุ สามเณรที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีความเห็นไม่แตกต่างกันในทุกด้าน^๖

๔) พระสงฆ์ที่มี วุฒิการศึกษาเปรียญธรรม แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อ การส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านสาธารณสงเคราะห์ของอำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ โดยภาพรวม แตกต่างกันยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ แสดงให้เห็นว่า พระสงฆ์ผู้เรียนหลักสูตรพระปริยัติธรรมแผนกบาลีมีความสามารถในการอ่าน แปล และแต่งภาษาบาลีในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา พระพุทธเจ้าทรงมอบศาสตร์ความรู้ทางบริหารจัดการไว้ ให้สาวกรุ่นหลังได้ศึกษาและนำมาใช้ปฏิบัติได้จริง เรียกว่า พุทธวิธีบริหาร เป็นวิธีการที่พระพุทธเจ้าทรงใช้ในการบริหารคณะสงฆ์ ที่มีอยู่ในพระไตรปิฎก เพราะฉะนั้นผู้ที่มิถุมิความรู้ ความสามารถทางภาษาบาลีเข้าใจพุทธพจน์เหล่านั้นได้โดยแตกฉาน ก็เข้าใจหลักการ กระบวนการ ในการบริหารได้เป็นอย่างดี และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการบริหารทุกประเภท รวมถึงการบริหารด้านสาธารณสงเคราะห์ด้วย ปัจจัยส่วนบุคคลด้านวุฒิการศึกษาเปรียญธรรม จึงส่งผลให้มีความคิดเห็น ที่แตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระครูวิรุฬห์วรธรรม (สมภพ ธมฺมวโร)** ทำวิจัยเรื่อง “บทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ อำเภอดอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี” พบว่า พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาเปรียญธรรมต่างกันมีความคิดเห็นต่อบทบาทการบริหารจัดการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรีในทุกๆ ด้าน แตกต่างกัน^๗

๕) พระสงฆ์ที่มี วุฒิการศึกษานักธรรม แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อ การส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านสาธารณสงเคราะห์ของอำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ โดยภาพรวม แตกต่างกันซึ่งเป็นการยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ แสดงให้เห็นว่า หน้าทีอันสำคัญอีกประการหนึ่งของพระสงฆ์ที่อุปสมบทเข้ามาในบวรพระพุทธศาสนา คือการศึกษานักธรรมเป็นหัวใจของการอบรมตนเองของเหล่าสมณะ และพระสงฆ์ที่เคยผ่านการศึกษานักธรรมชั้นต่างๆมาแล้ว ย่อมมีภูมิรู้ภูมิธรรมที่แตกต่างกัน ส่งผลให้มีความคิดเห็น ที่แตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระมหาถาวร อภิขุโว (วิเศษเลิศ)** ทำวิจัยเรื่อง “ประสิทธิผลการบริหารงานกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอเมือง จังหวัดบึงกาฬ” พบว่า พระสงฆ์ที่มีวุฒินักธรรมต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภอเมือง จังหวัดบึงกาฬ โดยภาพรวม แตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐาน^๘

^๖ พระอธิการชรัตน์ ฐิตคุโณ (มีแก้ว), “บทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔).

^๗ พระครูวิรุฬห์วรธรรม (สมภพ ธมฺมวโร), “บทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการอำเภอดอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘).

^๘ พระมหาถาวร อภิขุโว (วิเศษเลิศ), “ประสิทธิผลการบริหารงานกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอเมือง จังหวัดบึงกาฬ”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖).

๖) พระสงฆ์ที่มี ตำแหน่งทางคณะสงฆ์ แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อ การส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านสาธารณสงเคราะห์ของอำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกันซึ่งเป็นการปฏิเสสมมติฐานที่ตั้งไว้ แสดงให้เห็นว่า พระสงฆ์ที่มีตำแหน่งทางคณะสงฆ์ ตั้งแต่ระดับผู้ช่วยเจ้าอาวาสขึ้นไป มีชื่อเรียกในทางคณะสงฆ์ว่า พระสังฆาธิการ ซึ่งเป็นตำแหน่งทางการปกครองคณะสงฆ์ ซึ่งแต่ละตำแหน่งก็มีหน้าที่รับผิดชอบดูแลความเรียบร้อยของพระภิกษุสามเณรในเขตปกครอง แม้จะมีรูปแบบหรือวิธีการในการปฏิบัติงานที่แตกต่างกันแต่ด้วยบริบทของการปกครองที่มีบทบาทประสานเกี่ยวข้องกับงานสาธารณสงเคราะห์อยู่เนืองๆ จึงทำให้พระสงฆ์ที่มีตำแหน่งทางคณะสงฆ์แตกต่างกัน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระธนดล นาคสุวรรณโณ** ได้วิจัยเรื่อง “การบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดบุรีรัมย์” ผลการวิจัยพบว่า ผลการเปรียบเทียบบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่าพระสังฆาธิการที่มีตำแหน่งพระสังฆาธิการ จำนวนพรหม วุฒิการศึกษาทางสามัญ การศึกษาทางธรรมวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม และประสบการณ์ในการปฏิบัติหน้าที่ของ พระสังฆาธิการที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ไม่แตกต่างกัน^๔

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยเรื่อง “การส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านสาธารณสงเคราะห์ ของอำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ” ผู้วิจัยขอเสนอแนะดังนี้

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะทั่วไป

๑) คณะสงฆ์มีการแสดงธรรมโปรดญาติโยมเป็นประจำทุกวันพระ รณรงค์ให้ทุกวัดจัดสร้างนิทรรศการต้นไม้พุทไธสภายในวัด

๒) คณะสงฆ์สร้างกลไกให้ทุกวัดมีการจัดตั้งศูนย์อบรมธรรมะแก่เยาวชนเพื่อให้ปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมอบรมความดีแก่เยาวชนในพื้นที่

๓) คณะสงฆ์แนะนำให้ประชาชน ทำวัตร-สวดมนต์ในครัวเรือนเป็นประจำทุกวันส่งเสริมการทำวัตร-สวดมนต์ในครัวเรือนด้วยการจัดพิมพ์หนังสือทำวัตร-สวดมนต์เพื่อแจกให้ทุกคนรอบครัวในชุมชน เพื่อเป็นการพัฒนาจิตใจในรูปแบบของการภาวนา

๔) คณะสงฆ์มีการบริหารจัดการโครงการไถ่ชีวิตโคกระบือ เพื่อสนับสนุนการเกษตรพอเพียง โดยมอบโค-กระบือเหล่านี้ให้แก่ประชาชนผู้ยากจนไปเลี้ยงต่อ สามารถนำมูลสัตว์มาทำเป็นปุ๋ยหมักชีวภาพแทนการใช้ปุ๋ยเคมีที่มีราคาแพงและไม่เป็นมิตรกับธรรมชาติ

๕) คณะสงฆ์สนับสนุนให้มีโครงการทอดผ้าป่าขยะ ซึ่งเป็นการนำขยะมูลฝอยที่สามารถนำมารีไซเคิลเพื่อใช้งานได้ใหม่ มาทอดถวายกับทางวัดในรูปแบบของต้นผ้าป่า พร้อมทั้งนำขยะนั้นมาแปรรูปเป็นเงินเพื่อนำไปงบประมาณสมทบกองทุนเพื่อสาธารณสงเคราะห์ต่อไป ซึ่งไม่สำคัญว่าจะได้ผ้าป่าจะมากหรือน้อย แต่เน้นสร้างความสามัคคีร่วมมือร่วมใจของคนในชุมชน

^๔ พระธนดล นาคสุวรรณโณ, “การบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดบุรีรัมย์”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑).

๖) คณะสงฆ์จึงสนับสนุนให้มีการจัดตั้งวงดนตรีพื้นบ้านประจำหมู่บ้าน สำหรับใช้ในงานต่างๆทั่วไปที่คนในชุมชนจัดขึ้น

๗) คณะสงฆ์สนับสนุนการจัดทำผลิตภัณฑ์ชุมชน โดยการส่งเสริมให้จัดทำเครื่องจักสานจากหวายหรือไม้ไผ่ การทำเครื่องนุ่งห่มจากใยไหม เป็นต้น

๘) คณะสงฆ์ดำรงรักษาวัฒนธรรมท้องถิ่นเหล่านั้นไว้ด้วยการสร้างเครือข่ายในการสืบสานประเพณีท้องถิ่นจากการทำโครงการนักปราชญ์วัยเยาว์

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

ผลการวิจัยเรื่อง “การส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านสาธารณสงเคราะห์ ของอำเภอแก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ” ผู้วิจัยข้อเสนอเพื่อการวิจัยครั้งต่อไปดังนี้

๑) ในการวิจัยครั้งต่อไปควรเปลี่ยนกลุ่มตัวอย่างจากพระสงฆ์ให้เป็นประชาชนทั่วไปเพื่อจะได้ศึกษาความคิดเห็นของชุมชนที่มีต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านสาธารณสงเคราะห์และนำผลการวิจัยไปพัฒนางานด้านสาธารณสงเคราะห์ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

๒) ควรศึกษาเกี่ยวกับเรื่องประสิทธิภาพการบริหารงานคณะสงฆ์ในการสาธารณสงเคราะห์ต่อประชาชนในด้านต่างๆ

๓) ควรศึกษากระบวนการจัดการของคณะสงฆ์ เพื่อให้เห็นถึงสภาพปัญหาที่แท้จริง

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕.

_____ พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

(๑) หนังสือ

คะเนิงนิธย์ จันทบุตร และสุบรรณ จันทบุตร. หลักการบริหารและการจัดการวัดในยุคโลกาภิวัตน์. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค, ๒๕๔๕.

จันทรานี สงวนนาม. ทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารสถานศึกษา. กรุงเทพมหานคร: บุ๊คพอยท์, ๒๕๔๕.

จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย. จิตวิทยาสังคม. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร: บริษัท แอคทีฟ พรินท์ จำกัด, ๒๕๔๙.

จุลพล สวัสดิยากร. หลักการบริหารและมนุษยสัมพันธ์. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สุวรรณภูมิ, ๒๕๔๒.

ฉลอง มาปรีดา ผศ. คุณธรรมสำหรับผู้บริหาร. กรุงเทพมหานคร: โอ. เอส. พรินท์ติ้ง เฮาส์. ๒๕๓๗.

เฉลิม จันทุมพงค์. ประวัติศาสตร์สังคมไทย. นนทบุรี: เสถียรไทย, ๒๕๒๐.

ชูศรี วงศ์รัตน์. เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย. พิมพ์ครั้งที่ ๗. กรุงเทพมหานคร: เทพเนรมิต, ๒๕๔๑.

ดำรงศักดิ์ ชัยสนิท และ ประสาน หอมพูล. การบริหารงานบุคคล. พิมพ์ครั้งที่ ๖. (กรุงเทพมหานคร: วังจักร, ๒๕๔๔).

ติน ปรัชญพฤทธิ์. ศัพทมูลวิทยา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๕.

ธงชัย สันติวงษ์. องค์การและการบริหาร. พิมพ์ครั้งที่ ๑๑. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๓.

ธานินทร์ ศิลป์จารุ. การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS. พิมพ์ครั้งที่ ๙. กรุงเทพมหานคร: บิซิเนสอาร์แอนด์ดี, ๒๕๕๑.

บุญชม ศรีสะอาด. วิธีทางสถิติสำหรับการวิจัย. เล่ม ๑. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น, ๒๕๔๓.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- บุญศรี พานะจิตต์. “ความสำเร็จในการปฏิบัติภารกิจของวัด: ศึกษาเฉพาะกรณีวัดสวนแก้วอำเภอ
บางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี”. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา
แห่งชาติ, ๒๕๔๕.
- เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ. “การวิจัยการมีส่วนร่วมทางส่งเสริมการเกษตร”. ประมวลสาระชุดวิชาการ
วิจัยเพื่อการพัฒนาการส่งเสริมการเกษตรหน่วยที่ ๙. คณะรัฐศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๔๔.
- ประภาเพ็ญ สุวรรณ. **ทัศนคติการวัดการเปลี่ยนแปลงและพฤติกรรมอนามัย**. พิมพ์ครั้งที่ ๒.
กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์พีระพัฒนาการพิมพ์, ๒๕๒๖.
- ปราชญา กล้าวจัญ และสมศักดิ์ คงเที่ยง. **หลักและทฤษฎีการบริหารการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร:
บพิธการพิมพ์, ๒๕๔๕.
- ปรีชา ช้างขวัญยืน. **ความคิดทางการเมืองในพระไตรปิฎก**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร
สำนักพิมพ์: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๘.
- ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์ และคณะ. **วิธีวิทยาการศึกษาสังคมไทยวิถีใหม่แห่งการพัฒนา**. กรุงเทพมหานคร:
เอ็ดิสัน เพรสโปรดักส์การพิมพ์, ๒๕๓๗.
- พนัส หันนาคินทร์. **ประสบการณ์ในงานบริหารบุคลากร**. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๒.
- พระครูนิวริฐธรรมชั้น (นิวัฒน์ อคฺคคุตฺโต). **วัดพัฒนา ๕๑**. กรุงเทพมหานคร: กองพุทธศาสนสถาน
สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๕๑.
- พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตฺโต). **พระกับปามีปัญหาอะไร**. พิมพ์ครั้งที่ ๔. นนทบุรี: สำนักพิมพ์ภาพ
พิมพ์, ๒๕๓๕.
- พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปญฺโญ). **การคณะสงฆ์และพระศาสนา**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.
- พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). **พุทธวิธีในการบริหาร**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬ
าลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙.
- พระธรรมญาณมุนี (ททองย้อย กิตฺติทินฺโน). **วัดจะช่วยชาวบ้านได้อย่างไร**. การแสวงหาเส้นทางการ
พัฒนาชนบทของพระสงฆ์ไทย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,
๒๕๒๖.
- พระธรรมปริยัติเวที (สุเทพ ฝุสฺสธมฺโม). **สารภาค ๑๕**. กาญจนบุรี: สำนักพิมพ์ธรรมเมธี, ๒๕๔๘.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). **การศึกษาเครื่องมือพัฒนาที่ยังต้องพัฒนา**. พิมพ์ครั้งที่ ๒.
กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก, ๒๕๔๑.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). **บทบาทของพระสงฆ์ในสังคมปัจจุบัน**. กรุงเทพมหานคร: สยาม
สมาคม, ๒๕๔๗.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- พระพรหมคุณาภรณ์ ป.อ. ปยุตฺโต. พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. พิมพ์ครั้งที่ ๑๗. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑.
- พระมหาบัว ปิยวณฺโณ. การจัดระเบียบสังคมวัด. นนทบุรี: รุ่งโรจน์การพิมพ์, ๒๕๔๙.
- พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). การปกครองคณะสงฆ์ไทย. กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก, ๒๕๓๙.
- พระราชญาณวิสิฐ (เสริมชัย ชยมงฺคโล). การบริหารวัด. พิมพ์ครั้งที่ ๗. นครปฐม: เพชรเกษมการพิมพ์, ๒๕๔๒.
- พัฒน์ สุจำนง และคณะ. การพัฒนาชนบทแบบผสมผสานสำหรับประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๕.
- พิสิฐ เจริญสุข. คู่มือการปฏิบัติงานของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กรมการศาสนา, ๒๕๔๑.
- พุทธทาส ภิกขุ. รากฐานที่มั่นคงแห่งความเป็นมนุษย์. กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา, ๒๕๒๑.
- ไพรัตน์ เดชชินทร์. การบริหารการพัฒนาชุมชน. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๗.
- มัลลิกา คณานุรักษ์. จิตวิทยากับการสื่อสารของมนุษย์. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๗.
- ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช ๒๕๔๒. กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์, ๒๕๔๒.
- วิรัช วิรัชนิการวรรณ. ปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญของการพัฒนาชุมชน: ประชาชนข้าราชการและผู้นำรัฐบาล. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, ๒๕๓๐.
- ภัทรพร สิริกาญจน. “หน้าที่ของพระสงฆ์ตามพุทธบัญญัติแนวคิดและบทบาทของพระคำเขียน สุวณฺโณ ในการพัฒนาชุมชน”. กรุงเทพมหานคร: สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๖.
- ศิริพงษ์ เคาภายน. หลักและกระบวนการบริหารการศึกษา: ทฤษฎีและแนวปฏิบัติ. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร: บิ๊ค พอยท์, ๒๕๕๒.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. องค์การและการจัดการ. กรุงเทพมหานคร: อีรฟิล์มและไซเท็กซ์, ๒๕๔๒.
- สมคิด บางโม. การบริหาร. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๔.
- สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก. พุทธธรรมกับการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร: หจก.โรงพิมพ์อักษรไทย, ๒๕๕๔.
- สมพร เทพสิทธา. บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน. กรุงเทพมหานคร: สภาอุรวุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์, ๒๕๓๘.
- สำนักพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. วัดพัฒนา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนา, ๒๕๔๖.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- สุจิตรา บุญยรัตพันธุ์. **ระเบียบวิธีวิจัยสำหรับประศาสนศาสตร์**. พิมพ์ครั้งที่ ๗. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เสมาธรรม, ๒๕๔๖.
- เสนาะ ตีเยาว์. **หลักการบริหาร**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๔.
- เสาวนิตย์ ชัยมุสิก. **การบริหารโรงเรียนเป็นฐานเพื่อประกันคุณภาพการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์บุคพอยท์, ๒๕๔๒.

๒) วิทยานิพนธ์

- ชาญณรงค์ หินเกิด. “บทบาทของพระสังฆาธิการกับการพัฒนาวัดในจังหวัดมหาสารคาม”. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาไทยคดีศึกษา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๕๖.
- ชำเลื่อง วุฒิจันทร์. “การพัฒนากิจการคณะสงฆ์และการพระศาสนาเพื่อความมั่นคงแห่งชาติ”. **วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, ๒๕๔๒.
- ดำรงศักดิ์ จงวิบูลย์. “แรงจูงใจที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจ”. **วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาชุมชน**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๓.
- ปฤษฎา บุญเจือ. “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน: ศึกษาเฉพาะกรณีโครงการประสานความร่วมมือพัฒนาทุ่งกุลาร้องไห้ จังหวัดร้อยเอ็ด”. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**. คณะพัฒนาสังคม: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๓๖.
- พระเกษมศักดิ์ วรสุโข (อาสนะทอง). “บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการเชิงพุทธ**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.
- พระครูชินวรานุวัตร ค่ายวง. “บทบาทของวัดที่มีต่องานด้านสาธารณสุขสงเคราะห์: กรณีศึกษาชุมชนบ้านฆ้องน้อย จังหวัดราชบุรี”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการเชิงพุทธ**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.
- พระครูใบฎีกาอภิชาติ ธมฺมสุโข (พรสุทธิชัยพงศ์). “ประสิทธิภาพการบริหารงานของเจ้าอาวาสในจังหวัดนนทบุรี”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.
- พระครูปลัดอาทิตย์ อดตเวที (ทองดี). “การศึกษาแนวคิดและวิธีการปกครองคณะสงฆ์ ของพระเทพโสภณ ประยูร ธมฺมจิตฺโต: ศึกษาเฉพาะกรณีพระสังฆาธิการในเขตปกครองภาค ๒”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- พระครูพิศาลธีรธรรม. “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.
- พระครูไพโรจน์สารคุณ (สุเทพ งามละมัย). “ทักษะการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในอำเภอลาดหลุมแก้วจังหวัดปทุมธานี”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓.
- พระครูวินัยธรสุธินันท์ กนต์วีโร (ล้อประโคน). “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการน้ำเสียของชุมชนคลอง ๕ อำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖.
- พระครูสังฆรักษ์กฤษฎ์ถิตมณ สุเมธ. “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.
- พระจรรณ ธีรปัญญา เวฬุวาปี. “การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลลำพยนต์ อำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารจัดการคณะสงฆ์**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.
- พระชนดล นาคสุวรรณ. “การบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดบุรีรัมย์”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑.
- พระธวัชชัย จารุณโม ศรีสุข. “ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์: กรณีศึกษาวัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.
- พระมหาบุญเกิด มะพารมย์. “บทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนที่พูดภาษาเขมรถิ่น ไทย กรณีศึกษา: บทบาทหลวงพ่อเม้า อีสสโร วัดป่าเลไลยก์ และเครือข่ายจังหวัดบุรีรัมย์”. **วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาชนบทศึกษา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๒.
- พระมหาบุญมี อธิปัญญา. “บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคม: ศึกษากรณีพระธรรมวิสุทธิมงคล (บัว ญาณสมปนโน)”. **วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต**. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๔.
- พระมหาวิเชียร ชาญนรงค์. “บทบาทพระสงฆ์ในการนำหลักธรรมมาใช้ทำกิจกรรมงานพัฒนา ชุมชน เพื่อ ลด ละ เลิก อบายมุข ศึกษาเฉพาะกรณีพระครูศีลวราภรณ์ (เฉลิม ฐิตีสีโล)”. **วิทยานิพนธ์พัฒนาชุมชนมหาบัณฑิต**. (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๗.)

บรรณานุกรม (ต่อ)

พระมหาสมทรง สิรินธโร และคณะ. “บทบาทของวัดและพระสงฆ์ไทยในอนาคต”. วิทยานิพนธ์
ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิตการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย:
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๗.
สมคิด โชติกวนิชย์. “บทบาทของเจ้าอาวาสวัดที่มีต่อกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน:
ศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดปทุมธานี”. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. บัณฑิต
วิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๓๙.

๓) เอกสารที่ไม่ได้ตีพิมพ์

สถิติสำนักทะเบียนอำเภอแก้งคร้อ. ตุลาคม, ๒๕๔๖.
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. รายงานการเสวนา เรื่องบทบาทที่พึงประสงค์ของวัด
และพระสงฆ์กับการพัฒนาสังคมไทย. ๒๕๔๓. (อัดสำเนา).
สำนักงานเจ้าคณะอำเภอแก้งคร้อ .เอกสารประกอบการประชุมพระสังฆาธิการ. ครั้งที่ ๑ วันที่ ๔
สิงหาคม ๒๕๖๑. (อัดสำเนา).
_____ แผนงานด้านสาธารณสุขสงเคราะห์ ประจำปี ๒๕๕๗.(อัดสำเนา).
_____ สถิติบัญชีพระสังฆาธิการ. มกราคม, ๒๕๖๑.

๔) สัมภาษณ์

สัมภาษณ์ นางสาวรุ่งนภา สอนนำ. ครูโรงเรียนประจำวิทยานุสรณ์, ๕ ธันวาคม ๒๕๖๑.
_____ นางอรุณี กันชัย. ผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาลแก้งคร้อ, ๑๔ ธันวาคม ๒๕๖๑.
_____ นายพิทักษ์ อาจริยวัฒนกุล. ครูโรงเรียนประจำวิทยานุสรณ์, ๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.
_____ นายสวัสดิ์ รองจ่านง. ไวยาวัจกร วัดชัยสามหมอ พระอารามหลวง, ๕ มกราคม ๒๕๖๒.
_____ นายสัมฤทธิ์ จำปามูล. ผู้ใหญ่บ้าน บ้านไผ่งาม ตำบลหนองไผ่ อำเภอแก้งคร้อ จังหวัด
ชัยภูมิ, ๑๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๒.
_____ พระครูญาณวรากร. รองเจ้าคณะอำเภอแก้งคร้อ, ๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.
_____ พระครูประจักษ์ธรรมาวุธ. เจ้าคณะตำบลช่องสามหมอ, ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.
_____ พระครูศรีปริยัติคุณาธาร. รองเจ้าคณะอำเภอแก้งคร้อ, ๑๕ ธันวาคม ๒๕๖๑.
_____ พระครูสังฆรักษ์ไพศาล จันทมโม. เจ้าคณะตำบลเก่าyadi, ๑๕ ธันวาคม ๒๕๖๑.
_____ พระครูสุตชัยคุณ. เจ้าคณะอำเภอแก้งคร้อ, ๑๐ ธันวาคม ๒๕๖๑.

บรรณานุกรม (ต่อ)

๒ ภาษาอังกฤษ

1. book:

E.R. Hilgard and R.C. Atkinson, **introduction to Psychology**. New York: Harcourt Brace and World, 1967.

Fayol Henri. **Industrial and General Administration**. New York: Mc Grew Hill, 1930.

Filippo, Edwin B. **Principle of Personnel Management**, New York: Mc Graw Hall Inc, 1970.

Halpin, Andrew. **Theory and Research in Administration**, New York: Mc Millan Company, 1966.

Holt D.H. **Management printciples and practices**, New Jersey: Prentice Hall, 1993.

James L. Gibson, John M. Ivancevich, and James Donnelly J.r.. **Organizatio: Behavior Structure, Process**, 4thed. texas: Business Publication. Inc, 1982.

James L. Creighton. **A guide book for in Valving citizen sincommunity**. Creighton University, 2005.

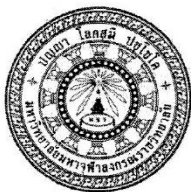
Simon Herbert A. Donald W. Simithburg and Victor A Thomson, **Public Administration**, New York: Alfred A Knopf, 1966.

Wagner J.A. & Hollenbeck J.R.. **Management of organization behavior**. New Jersey: Prentice Hall, 1995.

William Ouchi. **Organization and Management**. Eaglewood Cliffs: Prentice Hill, 1971.

ภาคผนวก ก

หนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือในการวิจัย

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

โทร/แฟกซ์ ๐๓๕-๒๔๘๐๐๐ ภายใน (๘๒๐๓)

ที่ ศธ.๖๑๐๕.๒/ว.๒๒๙

วันที่ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์

เรียน อาจารย์ ดร.กาญจนา คำจตุ

เนื่องด้วย พระมหาวรเมธ ฉายา เตชธมโม รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๐๑๒๐๕๐๔๘ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์อำเภอแก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธพิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่อาราธนาท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

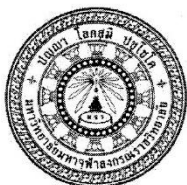
จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระมหาวรเมธ เตชธมโม

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ โทร/แฟกซ์ ๐๓๕-๒๔๘๐๐๐ ภายใน (๘๒๐๓)
 ที่ ศธ.๖๑๐๕.๒/ว.๒๒๙ วันที่ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑
 เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์

เรียน อาจารย์ ดร.ประเสริฐ ธิดาว

เนื่องด้วย พระมหาวรเมธ ฉายา เตชธมฺโม รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๐๑๒๐๕๐๔๘ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์อำเภอแก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธพิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่อาราธนาท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุขะพรหม)

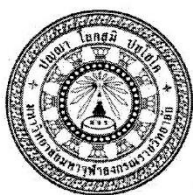
ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
 ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ตรวจแล้ว

ดร.ประเสริฐ ธิดาว

13 พ.ย. 2561

ผู้ประสานงาน: พระมหาวรเมธ เตชธมฺโม

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ โทร/แฟกซ์ ๐๓๕-๒๔๘๐๐๐ ภายใน (๘๒๐๓)
 ที่ ศธ.๖๑๐๕.๒/ว.๒๒๘ วันที่ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑
 เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์

เรียน ผศ.ดร.ยุธนา ปราณินิต

เนื่องด้วย พระมหาวรเมธ ฉายา เตชธมโม รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๐๑๒๐๕๐๔๘ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์อำเภอแก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธพิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่อาราธนาท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุพล สุธะพรหม)

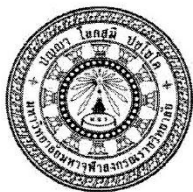
ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ตรวจแล้ว

ผู้ประสานงาน: พระมหาวรเมธ เตชธมโม

(ผศ.ดร.ยุธนา ปราณินิต)
 ๑๒ พ.ย. ๖๑

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ โทร/แฟกซ์ ๐๓๕-๒๔๘๐๐๐ ภายใน (๘๒๐๓)

ที่ ศธ.๖๑๐๕.๒/ว.๒๒๘

วันที่ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์

นมัสการ พระสุธีวีรบัณฑิต, ดร.

เนื่องด้วย พระมหาวรเมธ ฉายา เตชธมโม รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๐๑๒๐๕๐๔๘ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์อำเภอแก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธพิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่อาราธนาท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

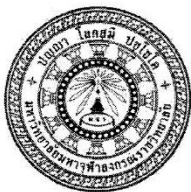
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ตรวจแล้ว

(พระคณิศรสุมาโนหิต, ๑๕)

๒๒ พ.ย. ๖๑

ผู้ประสานงาน: พระมหาวรเมธ เตชธมโม

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ โทร/แฟกซ์ ๐๓๕-๒๔๘๐๐๐ ภายใน (๘๒๐๓)

ที่ ศธ.๖๑๐๕.๒/ว.๒๒๘ วันที่ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์

นมัสการ พระมหาภุชญา กิตติโสภโณ, ผศ.ดร.

เนื่องด้วย พระมหาวรเมธ ฉายา เดชธมโม รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๐๑๒๐๕๐๔๘ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์อำเภอแก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธพิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่อาราธนาท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระมหาวรเมธ เดชธมโม

ยินดีอนุเคราะห์

ได้ตรวจและปรับแก้ไขแล้ว

(พระมหาภุชญา กิตติโสภโณ,ดร.)

๒๒/พ.ย./๖๑

ภาคผนวก ข
ผลการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC)

ผลการทาคำดัชนีความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์ (IOC) ของแบบสอบถามเกี่ยวกับงานวิจัย
เรื่อง การส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านสาธารณสงเคราะห์ ของคณะสงฆ์
อำเภอแก่งศรีภูมิ จังหวัดชัยภูมิ

รายการ		ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ					สรุปและแปลผล		
		๑	๒	๓	๔	๕	รวม	IOC	แปลผล
ด้านการพัฒนาจิตใจประชาชน									
๑.	พระสงฆ์มีการเทศนาโดยใช้หลักธรรมบูรณาการกับสถานการณ์สังคมในปัจจุบันสั่งสอนให้ประชาชนเข้าใจและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในการดำเนินวิถีชีวิต	๑	๑	๑	๐	๑	๔	๐.๘	ใช้ได้
๒.	พระสงฆ์มีการจัดฝึกอบรมพระธรรมวิทยากรเพื่อให้ความรู้และอบรมปฏิบัติธรรมตามแนวทางพระพุทธศาสนา เพื่อพัฒนาจิตใจประชาชนและเด็กเยาวชน	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑	ใช้ได้
๓.	พระสงฆ์มีการจัดกิจกรรมบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน เพื่อพัฒนาความรู้ด้านศีล สมาธิ ปัญญา และคุณงามความดีแก่เด็กเยาวชน	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑	ใช้ได้
๔.	พระสงฆ์มีการจัดกิจกรรม ส่งเสริมสนับสนุนให้เด็กและเยาวชนเข้าวัด เพื่อศึกษาอบรม และปฏิบัติธรรมตามวิถีชาวพุทธอันดีงาม	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑	ใช้ได้
๕.	การจัดกิจกรรมเพื่อกุศลธรรม เนื่องในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เช่นวันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา เป็นต้น	๑	๑	๑	๐	๑	๔	๐.๘	ใช้ได้
ด้านการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น									
๑.	พระสงฆ์เป็นแกนนำประชาชนในการสร้างสาธารณประโยชน์ให้แก่ประชาชนและชุมชนตลอดจนองค์กรต่างๆ	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑	ใช้ได้
๒.	พระสงฆ์มีการอบรมให้ความรู้แนะนำและส่งเสริมประชาชนเกี่ยวกับการประกอบสัมมาอาชีพ โดยยึดตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑	ใช้ได้
๓.	พระสงฆ์มีการรณรงค์สนับสนุนอบรมให้ความรู้แก่ประชาชนและจัดกิจกรรมในด้านการป้องกันยาเสพติดแก่เด็กเยาวชนและประชาชน	๑	๑	๑	๐	๑	๔	๐.๘	ใช้ได้

พระปลัดวชิระ พิณ นนธิศักดิ์
พระปลัดวชิระ พิณ นนธิศักดิ์
พระปลัดวชิระ พิณ นนธิศักดิ์

...../...../.....

รายการ		ความคิดเห็นของ ผู้เชี่ยวชาญ					สรุปและแปลผล		
		๑	๒	๓	๔	๕	รวม	IOC	แปล ผล
๔.	พระสงฆ์มีการอำนวยความสะดวกสถานที่และ อนุเคราะห์ประชาชน ในการให้ยืมสิ่งของต่างๆ ในการจัดกิจกรรมในการพัฒนาชุมชนอันเป็น ประโยชน์	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑	ใช้ได้
๕.	มีพระสงฆ์การจัดสร้างอาคารเรียน/ห้องสมุด/ พิพิธภัณฑ์/และจัดหาอุปกรณ์การศึกษาต่างๆ ให้แก่โรงเรียนและประชาชนในชุมชนได้ใช้ ประโยชน์	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑	ใช้ได้
การส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม									
๑.	พระสงฆ์มีการสนับสนุนให้คำปรึกษาแก่ชาวบ้าน เกี่ยวกับประเพณีศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญา ท้องถิ่นอันเป็นมรดกล้ำค่าของชุมชน	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑	ใช้ได้
๒.	พระสงฆ์มีการส่งเสริมให้เด็กเยาวชนในชุมชนได้ เข้าใจถึงความสำคัญของศิลปวัฒนธรรมและภูมิ ปัญญาท้องถิ่น และมีความหวงแหนในมรดก ศิลปวัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นของบรรพชน	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑	ใช้ได้
๓.	พระสงฆ์มีการให้ใช้สถานที่ของวัดเป็นศูนย์กลาง การในอนุรักษ์ และจัดนิทรรศการเกี่ยวกับ ประเพณีศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น	๑	๑	๑	๐	๑	๔	๐.๘	ใช้ได้
๔.	พระสงฆ์เป็นศูนย์กลางประสานงานการใน แลกเปลี่ยนความรู้ทางประเพณีศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นระหว่างหน่วยงานต่างๆ กับชุมชน	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑	ใช้ได้
๕.	มีการให้ความรู้แก่ประชาชนและเด็กเยาวชน เพื่อให้รู้จักคุณค่าของประเพณีศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นอันดีงามของชุมชนและของชาติ	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑	ใช้ได้

พระพรหมคุณวชิโรดม ญาณวิเศษ
พระปลัดระพีพร พุทธิสาร ธรรม
...../...../.....

ภาคผนวก ค
หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรง
ของแบบสอบถาม (Try Out)

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๗๐๘

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โซนบี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอลำทะเมนชัย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม
นมัสการ พระครูสุนทรธรรมวฑู เจ้าคณะอำเภอคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ
สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระมหาวรเมธ ฉายา เตชธมโม รักษาสถาบันนิสิต ๖๐๐๑๒๐๕๐๔๘
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์
อำเภอแก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้จำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากพระภิกษุในการปกครองของพระคุณท่าน
จึงขอความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล
เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบสอบถามในการวิจัยซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตร
พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็น
อย่างยิ่งว่าคงจะได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทาง
วิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงน้อมสกรา มาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

นมัสการด้วยความเคารพอย่างสูง

พระครูสุนทรธรรมวฑู

(Signature of Dr. Surapong Suewpradom)

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

พ.ศ. ๑๓๖๖

ภาคผนวก ง
ผลการหาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Try out)

ผลการหาค่า Reliability (Alpha)
เรื่อง การส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านสาธารณสงเคราะห์ ของคณะสงฆ์
อำเภอแก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ
ชื่อ พระมหาพรเมธ เตชธมโม (ศิสุรกุล)

Case Processing Summary			
		N	%
Cases	Valid	30	100.0
	Excluded ^a	0	.0
	Total	30	100.0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics	
Cronbach's Alpha	N of Items
.819	15

Item-Total Statistics				
	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
1.1 คณะสงฆ์มีการแสดงธรรมโปรดญาติโยมเป็นประจำทุกวัน	52.03	48.378	.211	.821
1.2 คณะสงฆ์จัดอบรมคุณธรรมจริยธรรมให้ประชาชน	52.50	50.397	-.016	.839
1.3 คณะสงฆ์จัดปฏิบัติธรรมเพื่อขัดเกลาลาจิตใจของประชาชนอย่างต่อเนื่อง	52.37	47.344	.251	.820
1.4 คณะสงฆ์ให้คำปรึกษาปัญหาชีวิตแก่ประชาชน	52.20	45.338	.324	.818
1.5 คณะสงฆ์จัดสวนมนต์ข้ามปี หรือทุกๆวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา	52.23	47.357	.326	.815
2.1 คณะสงฆ์เป็นแกนนำด้านจิตอาสา นำประชาชนในการก่อสร้างสาธารณูปโภค	52.07	44.823	.568	.802
2.2 คณะสงฆ์มีการให้ความรู้และส่งเสริมประชาชนให้นำหลักธรรมไปใช้ในการประกอบอาชีพ	52.20	44.028	.538	.802
2.3 คณะสงฆ์มีการสนับสนุนการจัดกิจกรรมการป้องกันยาเสพติดของประชาชน	52.27	46.478	.356	.814
2.4 คณะสงฆ์มีการอำนวยความสะดวกสถานที่และอนุเคราะห์ประชาชน ในการให้ยืมสิ่งของต่างๆ ในการจัดกิจกรรมในการพัฒนาชุมชน	52.10	43.197	.682	.793

พระเปศลระจัน พุทธิจิต

2.5 คณะสงฆ์การหาอุปกรณ์การศึกษาต่างๆ ให้แก่โรงเรียน ในพื้นที่ได้ใช้ประโยชน์	52.03	44.171	.609	.799
3.1 คณะสงฆ์มีการสนับสนุนให้คำแนะนำการรักษา วัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นแก่ชาวบ้าน	52.10	43.197	.524	.802
3.2 คณะสงฆ์มีการส่งเสริมให้เด็กเยาวชนได้ตระหนักถึง ความสำคัญของศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น บุญข้าวสาก	52.27	42.478	.536	.801
3.3 คณะสงฆ์มีการให้ใช้สถานที่ของวัดในการจัดนิทรรศการ ที่เกี่ยวกับประเพณีศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น	51.97	41.413	.610	.795
3.4 คณะสงฆ์มีการจัดให้วัดเป็นศูนย์กลางการแลกเปลี่ยน ความรู้ทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน	52.03	43.275	.534	.801
3.5 มีการให้ความรู้แก่ประชาชนและเด็กเยาวชน เพื่อให้ รู้จักคุณค่าของประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่นอันดีงามของ ชุมชน	52.23	43.909	.543	.801

Reliability Coefficients N of Cases = 30.0 N of Items = 15.0 Alpha = 0.819

พระปลัดระพีพร พุกทิม

ภาคผนวก จ
หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/ว ๗๔๒

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โชนปี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๒๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์อนุญาตให้บันทึกข้อมูลเพื่อการวิจัย
นมัสการ พระครูสุตชัยคุณ เจ้าคณะอำเภอแก่งคร้อ
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระมหาวรเมธ ฉายา เตชธมโม รักษาสถาบันวัดนิสิต ๖๐๐๑๒๐๕๐๔๘
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์
อำเภอแก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่
ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้บันทึกดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยซึ่ง
จะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี
และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงน้อมสมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

นมัสการด้วยความเคารพอย่างสูง

๑๖/๑๑
ดร.สุรพล
สว.กษ.๑๑
๑๖/๑๑

สุรพล สว.กษ.๑๑

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สว.กษ.๑๑)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระมหาวรเมธ เตชธมโม (ดีสุรกุล)
โทรติดต่.

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/ว ๗๔๒

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โชนบิ ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๒๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตให้หนังสือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
นิตสาร พระครูญาณวรารกร รองเจ้าคณะอำเภอแก่งคร้อ
สิ่งส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระมหาวรเมธ ฉายา เตชธมโม รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๐๑๒๐๕๐๔๘
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์
อำเภอแก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้เกี่ยวข้องกับเรื่องที่มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่
ขออนุญาตให้โปรดพิจารณาอนุญาตให้หนังสือดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยซึ่ง
จะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี
และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนิตสารมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

นิตสารมาด้วยความเคารพอย่างสูง

พระครูญาณวรารกร

ดร.สุรพล สุธะพรหม

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระมหาวรเมธ เตชธมโม (ดีสุรกุล)
โทรติดต่อ.

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/ว ๗๔๒

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โขนปี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๒๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตให้หนังสือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
นมัสการ พระครูศรีปริยัติคุณาราร รองเจ้าคณะอำเภอแก่งคร้อ
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระมหาวรเมธ ฉายา เตชธมโม รักษาสงฆะนิสิต
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์
อำเภอแก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่
ขออนุญาตให้โปรดพิจารณาอนุญาตให้หนังสือดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยซึ่ง
จะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี
และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงน้อมสกราบมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

นมัสการด้วยความเคารพอย่างสูง

อนึ่ง
พระครูศรีปริยัติคุณาราร
(พระครูธรรมจริยาภิบาล)
รองเจ้าคณะอำเภอแก่งคร้อ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)
ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระมหาวรเมธ เตชธมโม (ดีสุรกุล)
โทรติดต่.

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/ว ๗๔๒

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาส
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โชนปี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอลำไทร
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๒๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุมัติขอพระราชทานอนุญาตให้ผลิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
นมัสการ พระครูประจักษ์ธรรมมาวุธ เจ้าคณะตำบลช่องสามหมอ
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระมหาวรเมธ ฉายา เดชธมโม รัชสประจำตวันินิต ๖๐๐๑๒๐๕๐๔๘
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์
อำเภอกำแพงศรี จังหวัดชัยภูมิ” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้เกี่ยวกับเรื่องที่มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่
ขออนุมัติขอพระราชทานอนุญาตให้ผลิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยซึ่ง
จะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี
และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงน้อมสมการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

นมัสการด้วยความเคารพอย่างสูง

๐ หงษ์
พระครูประจักษ์ธรรมมาวุธ
ณ ๒๕๖๑

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระมหาวรเมธ เดชธมโม (ดีสุรกุล)
โทรติดตอ.

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/ว ๗๔๒

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โชนปี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th
๒๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตให้บัณฑิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
นิตสาร พระครูสังฆรักษ์ไพศาล จนฺทมโม เจ้าคณะตำบลเก้าย่าตี
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระมหาวรเมธ ฉายา เตชธมโม รักษาระจำตัวนิสิต ๖๐๐๑๒๐๕๐๔๘
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์
อำเภอแก่งศรี จังหวัดชัยภูมิ” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้เกี่ยวกับเรื่องที่มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่
ขออนุญาตให้โปรดพิจารณาอนุญาตให้บัณฑิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยซึ่ง
จะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี
และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงน้อมสกราบมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

น้อมสกราบด้วยความเคารพอย่างสูง

๐๗ ธ. ๖๑

พระครูสังฆรักษ์ไพศาล จนฺทมโม

๑๖-๑๗/๑๑

12 ธ. ๖1

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระมหาวรเมธ เตชธมโม (ดีสุรกุล)
โทรติดต่.

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/ว ๗๔๒

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โชนปี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอลำไญ
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๒๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตให้หนังสือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาลแก่งคร้อ

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระมหาวรเมธ ฉายา เตชธมโม รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๐๑๒๐๕๐๔๘
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์
อำเภอแก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่
ขออนุญาตให้โปรดพิจารณาอนุญาตให้หนังสือดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยซึ่ง
จะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และ
ขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

อนพาท
7
(นายอานันท์ หินเฒ่า)

ผู้ประสานงาน: พระมหาวรเมธ เตชธมโม (ดีสุรกุล)

โทรติดต่.

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/ว ๗๔๒

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โชนปี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๒๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตให้บัณฑิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เรียน นายพิทักษ์ อาริย์พัฒนกุล ครูโรงเรียนประจักษ์วิทยานุสรณ์
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระมหาวรเมธ ฉายา เตชธมโม รักษะประจำตัวนิสิต ๖๐๐๑๒๐๕๐๔๘
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์
อำเภอแก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่
ขออนุญาตให้โปรดพิจารณาอนุญาตให้บัณฑิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยซึ่ง
จะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และ
ขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุพล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระมหาวรเมธ เตชธมโม (ดีสุรกุล)
โทรติดต่.

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/ว ๗๔๒

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โขนปี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอรังน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๒๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์อนุญาตให้สถิติเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เรียน นางสาวรุ่งนภา สอนนำ ครูโรงเรียนประจำชวีทยานุสรณ์
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระมหาวรเมธ ฉายา เตชธมโม รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๐๑๒๐๕๐๔๘
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์
อำเภอแก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้เกี่ยวกับเรื่องนี้มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่
ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้สถิติดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยซึ่ง
จะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และ
ขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

อนึ่ง

นายสุภากร ขจร (สอนนำ)

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุพล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระมหาวรเมธ เตชธมโม (ดีสุรกุล)
โทรศัพท์ต่อ.

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/ว ๗๔๒

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โขนปี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๒๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตให้หนังสือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เรียน นายสมฤทธิ์ จำปามูล ผู้ใหญ่บ้านไผ่งาม
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระมหาวรเมธ ฉายา เตชธมโม รักษาสถาบันนิสิต ๖๐๐๑๒๐๕๐๔๔
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์
อำเภอแก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่
ขออนุญาตให้โปรดพิจารณาอนุญาตให้หนังสือดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยซึ่ง
จะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และ
ขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

๗.๑๐ ๗.๒๕๖๑

๒๕ ๕๕. ๒๕๖๑.

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระมหาวรเมธ เตชธมโม (ดีสุรกุล)
โทรติดต่.

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/ว ๗๔๒

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โชนปี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๒๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์อนุญาตให้บันทึกข้อมูลเพื่อการวิจัย
เรียน นายสวัสดิ์ รองจำนงค์ ไวยาวัจกร วัดชัยสามหมอ พระอารามหลวง
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระมหาวรเมธ ฉายา เตชธมโม รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๐๑๒๐๕๐๔๘
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์
อำเภอแก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้เกี่ยวกับเรื่องที่มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่
ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้บันทึกดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยซึ่ง
จะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และ
ขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

อนุชาต

ศาสตราจารย์ ดร.สุพล สุธะพรหม

โหวตอัครกฤตชัยสามหมอ

13 ๘๑ ๒๕๐๖

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุพล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระมหาวรเมธ เตชธมโม (ดีสุรกุล)
โทรติดตอ.

ภาคผนวก ฉ
แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

แบบสอบถาม

ชื่อเรื่อง การส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านสาธารณสงเคราะห์ ของคณะสงฆ์
อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ

ผู้วิจัย

พระมหาวรเมธ เตชธมฺโม (ดีสุรกุล)

แบบสอบถามนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ได้ข้อมูลความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านสาธารณสงเคราะห์ ของคณะสงฆ์อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ โดยแบ่งออกเป็น ๕ ตอน คือ

ตอนที่ ๑ ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ ๒ คำถามเกี่ยวกับด้านการพัฒนาจิตใจประชาชน

ตอนที่ ๓ คำถามเกี่ยวกับด้านการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น

ตอนที่ ๔ คำถามเกี่ยวกับด้านการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม

ตอนที่ ๕ เป็นแบบสอบถามปลายเปิดเพื่อให้ พระสงฆ์ผู้ตอบแบบสอบถามได้เสนอปัญหาและเสนอแนวทางแก้ไขปัญหา

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณผู้ตอบแบบสอบถามทุกท่าน ซึ่งผลจากข้อมูลจากการตอบแบบสอบถามในครั้งนี้ จะใช้ในการค้นคว้าวิจัยตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จึงขอใคร่ขอความร่วมมือ ในการตอบแบบสอบถามนี้ทุกข้อตามความเป็นจริง ทั้งนี้คำตอบของท่านจะถูกเก็บเป็นความลับ และการวิเคราะห์ข้อมูลจะเป็นการศึกษาภาพรวมไม่ได้ศึกษาเป็นรายเฉพาะบุคคล

พระมหาวรเมธ เตชธมฺโม

นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ส่วนที่ ๑ คำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปสำหรับผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง: โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน ☐ ที่กำหนดให้หรือเติมข้อความลงในช่องว่างให้สมบูรณ์

๑. อายุ

- ☐ ๒๐-๔๐ ปี
☐ ๔๑-๖๐ ปี
☐ ๖๑ ปี ขึ้นไป

๒. พรรษา

- ☐ ไม่มีพรรษา
☐ ๑ - ๑๐ พรรษา
☐ ๑๐ พรรษา ขึ้นไป

๓. วุฒิทางการศึกษาสายสามัญ

- ☐ ต่ำกว่าปริญญาตรี
☐ ปริญญาตรี
☐ สูงกว่าปริญญาตรี

๔. วุฒิทางการศึกษาทางธรรม

- ☐ ไม่มีวุฒิทางธรรม
☐ นักธรรมชั้นโท
☐ นักธรรมชั้นตรี
☐ นักธรรมชั้นเอก

๕. วุฒิทางการศึกษาเปรียญธรรม

- ☐ ไม่มีวุฒิเปรียญธรรม
☐ ประโยค ๑-๒ ถึง ป.ธ. ๓
☐ ป.ธ. ๔ - ๖
☐ ป.ธ. ๗ - ๙

๖. ตำแหน่งคณะสงฆ์

- ☐ พระสังฆาธิการ
☐ พระลูกวัด

ส่วนที่ ๒ คำถามเกี่ยวกับนโยบายและแผนการส่งเสริมงานสาธารณสงเคราะห์

คำชี้แจง: โปรดกรอกเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างที่ตรงตามความเป็นจริงมากที่สุด

การส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านสาธารณสงเคราะห์ ของคณะสงฆ์อำเภอแก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ		ระดับการพิจารณา				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ด้านการพัฒนาจิตใจประชาชน						
๑	คณะสงฆ์มีการแสดงธรรมโปรดญาติโยมเป็นประจำทุกวัน					
๒	คณะสงฆ์จัดอบรมคุณธรรมจริยธรรมให้ประชาชน					
๓	คณะสงฆ์จัดปฏิบัติธรรมเพื่อขัดเกลาจิตใจของประชาชนอย่างต่อเนื่อง					
๔	คณะสงฆ์ให้คำปรึกษาปัญหาชีวิตแก่ประชาชน					
๕	คณะสงฆ์จัดสวดมนต์ข้ามปี หรือทุกๆวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา					
ด้านการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น						
๑	คณะสงฆ์เป็นแกนนำด้านจิตอาสา นำประชาชนในการก่อสร้างสาธารณูปโภค					
๒	คณะสงฆ์มีการให้ความรู้และส่งเสริมประชาชนให้นำหลักธรรมไปใช้ในการประกอบอาชีพ					
๓	คณะสงฆ์มีการสนับสนุนการจัดกิจกรรมการป้องกันยาเสพติดของประชาชน					
๔	คณะสงฆ์มีการอำนวยความสะดวกสถานที่และอนุเคราะห์ประชาชน ในการให้ยืมสิ่งของต่างๆ ในการจัดกิจกรรมในการพัฒนาชุมชน					
๕	คณะสงฆ์ให้การหาอุปกรณ์การศึกษาต่างๆ ให้แก่โรงเรียนในพื้นที่ได้ใช้ประโยชน์					
การส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม						
๑	คณะสงฆ์มีการสนับสนุนให้คำแนะนำการรักษาวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นแก่ชาวบ้าน					
๒	คณะสงฆ์มีการส่งเสริมให้เด็กเยาวชนได้ตระหนักถึงความสำคัญของศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น					
๓	คณะสงฆ์มีการให้ใช้สถานที่ของวัดในการจัดนิทรรศการที่เกี่ยวกับประเพณีศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น					

การส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านสาธารณ สงเคราะห์ ของคณะสงฆ์อำเภอแก้งคร้อ จังหวัด ชัยภูมิ		ระดับการพิจารณา				
		มาก ที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด
๔	คณะสงฆ์มีการจัดให้วัดเป็นศูนย์กลางการ แลกเปลี่ยนความรู้ทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญา ท้องถิ่นของชุมชน					
๕	มีการให้ความรู้แก่ประชาชนและเด็กเยาวชน เพื่อให้รู้จักคุณค่าของประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น อันดีงามของชุมชน					

ส่วนที่ ๕ ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

๕.๑ ด้านการพัฒนาจิตใจประชาชน

ปัญหาและอุปสรรค.....

ข้อเสนอแนะ.....

๕.๒ ด้านการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น

ปัญหาและอุปสรรค.....

ข้อเสนอแนะ.....

๕.๓ การส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม

ปัญหาและอุปสรรค.....

ข้อเสนอแนะ.....

ขอขอบพระคุณผู้ให้ข้อมูลทุกท่านในการตอบแบบสอบถาม

ภาคผนวก ข
แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

แบบสัมภาษณ์

แบบเจาะลึก (Structured In-depth Interview)

เรื่อง “การส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ อำเภอแก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ ”แบบสัมภาษณ์นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ได้ข้อมูลความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ “การส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ อำเภอแก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ ” โดยแบ่งออกเป็น ๒ ส่วนดังนี้

ส่วนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปสำหรับผู้ให้การสัมภาษณ์

ชื่อให้สัมภาษณ์.....
ตำแหน่ง.....
หน่วยงาน.....
วันที่ให้สัมภาษณ์..... เวลา.....น. สถานที่.....

ส่วนที่ ๒ ข้อคำถาม

๑. ท่านเห็นว่า การส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์อำเภอแก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ ในปัจจุบันเป็นอย่างไร เมื่อพิจารณาตามรายด้าน ดังต่อไปนี้

- ๑.๑ ด้านพัฒนาจิตใจประชาชน
- ๑.๒ ด้านการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น
- ๑.๓ ด้านการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม

๒. ท่านเห็นว่า การส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์อำเภอแก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิมีปัญหา อุปสรรค อย่างไร

๓. ท่านมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับ การส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์อำเภอแก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ อย่างไร

ขอขอบพระคุณ/เจริญพรขอบคุณผู้ให้ข้อมูลทุกท่าน

พระมหาวรเมธ เตชธมโม (ดีสุรกุล)
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ ฉายา นามสกุล	: พระมหาวรเมธ เตชธมโม (ดีสุรกุล)
วัน/เดือน/ปีเกิด	: ๑๘ เมษายน ๒๕๓๐
สถานที่เกิด	: ๔๔ หมู่ ๘ บ้านแสงบง ต.ตอนจัว อ.บรบือ จ.มหาสารคาม
การศึกษา	: ปริญญาตรี พุทธศาสตรบัณฑิต (พธ.บ) สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ : ป.ธ. ๓, น.ธ. เอก
อุปสมบท	: ๒๔ กรกฎาคม ๒๕๕๓
เข้าศึกษา	: เมื่อ พ.ศ. ๒๕๖๐
ที่อยู่ปัจจุบัน	: วัดชัยสามหมอ พระอารามหลวง ต.ช่องสามหมอ อ.แก้งคร้อ จ.ชัยภูมิ